

Ecclesiastica Historia.

Ecclēsiastica Bibliōsis

Incipit Prologus

Rufini presbyteri in Historiam ecclesiasticam ad Eromacium Episcopum.

Peritorum dicunt esse medicorum: ubi imminere urbibus / vel regionibus generales viderint morbos

providere aliquod medicamentum vel poculi genus: quo premoniti homines ab imminente defendant exitio. Quod tu quoque venerande pater Eromacii: medicine exequens genus tunc quo disruptis Italiae claustris ab Alarico duce Gothorum se pestifer morbus infudit: et agros: arma: viros longe lateque vastavit. populis tibi a deo commissis feralis exitum aliquod remedium querens, per quod egre mentes ab ingruentis mali contagione subtrahere: melioribus occupate studiis tenerent / iniungis mihi ut Ecclesiasticam historiam quam vir eruditissimus Eusebius cesariensis greco sermone conscripserat in latinum verterem. cuius lectio animi audientium vincit: dum noticiam rerum gestarum avidius petit: oblivione quodammodo malorum que gererent accipit. A quo ego opere cum excusare me vellem: utpote inferior et impar: et que in tam multis annis vsum latinum sermonis amiserim: consideravi que non absque aliquo apostolice institutionis ordine nobis ista preciperes. Nam et cum dominus aliquando esurientibus in deserto auditorum turbis dixisset ad apostolos: date eis vos manducare. Philippus unus ex apostolis intelligens eo magis splendescere divine virtutis insignia: si minimorum quorumque ministris expleretur: non protulit panes apostoli recedentes pere: sed puerulum adesse dicit: habentem quinque panes et duos pisces. Quae verecunde excusans / adiecit. Sed hec quid sunt inter tantos. quo magis in angustiis opibus et desperatis clara fieret divina potentia. Sciens ergo ex illis te descedere disciplinis: recordatus que Philippi fortassis exemplo ubi pascendi turbas tempus vidisti puerulum subrogaveris: qui panes quod quinque sicut acceperat duplicatos adhiberet: ad explendum tamen euangelicum sacramentum / proprio labore captos ad-

deret: etiam pisciculos duos: aggressus sumi exequi ut potui quod preceperas. certus que excusabit imperitie nostre culpam precipietis auctoritas. Sciendum sane est que decimus liber huius operis in greco: quam perparum erat in rebus gestis: reliqua omnia in episcoporum panageticis tractatibus nihil ad scientiam rerum preferentibus occupat: omissis que videbantur superflua historie siquid habuit nono communium libro: et in ipso Eusebii enarrationis dedimus finem. Decimum vero et undecimum librum nos conscripsimus: partim ex maiorum traditionibus: partim ex his que nostra iam memoria comprehenderat. et eos velut duos pisciculos superas scriptis panibus addidimus. Quos si tu probaveris vel bene dixeris: pro certo confidam que sufficienter turbis. Continet autem idem omne opus res in ecclesia gestas a salvatoris ascensione et deinceps. nostri vero duo libelli a temporibus Constantini post persecutionem: usque ad obitum Theodosii Augusti.

Explicit Prologus.

Incipit liber primus

Historie ecclesiastice: cum Capitulorum annotatione.

Accessiones

Sanctorum apostolorum et tempora que a salvatore nostro ad nos usque decursa sunt: queque et qualia in his erga ecclesie status gesta sunt: que etiam insignes viri in locis maxime celeberrimis ecclesie profuerunt: vel que singulis quibusque temporibus seu scribendo seu docendo prebui dei nobilitate astruxerunt: quique etiam vel quanti vel quam nova contra religionem dogmata preferentes / ad profundum erroris studio contentiois elapsi: false scientie auctores se preceptoresque professi sunt: passim velut lupi graves gregem christi lacerantes: necnon ea mala que iudeorum gentem perfidius quam adversus salvatorem moliti sunt vastaverunt: quibus etiam modis et quantis quibusque suppliciorum patientia et perfusione sanguinis pro prebui dei veritate certaverunt: scilicet martyria nostris suscepta temporibus atque in his domini et salvatoris nostri erga singulos quosque unicum clementissimumque subsidium scribere mihi volent: non aliunde sumendum videtur exordium: quam ab ipsa domini et salvatoris

nostri iesu christi p̄sentia corporali. Sed mihi queso veniam dari. Cōfiteor namq; q̄ in hoc opere viribus nostris maiora tentamus: vt & fideliter & integre que sunt gesta narrem⁹. & rudem ac nulli fere nostrorū digressam viam huiuscemodi itineris primam audeam⁹ incedere. Et licet deum ducem futurū dñiq; saluatoris nr̄i certus sim nobis affutura suffragia: hominum tamē nulla quibus possimus inniti cōspicim⁹ precessisse vestigia: nisi q̄ sparsim singulorum quorumq; temporū seu rerum gestarū ad nos vsq; indicia ac monumēta trāsmis̄sa sunt: e quib; quedam nobis luminum faces velut in obscuro positis eminus accēduntur: & tanq̄ e sublimi specula qua nos gressum tendere oporteat: ac viam verbi absq; errore dirigere corum vocib; admonemur. Quęcunq; ergo p̄posito operi conuenire credidimus: ex his que illi sparsim memorauerāt eligentes: ac veluti e rationabilib; campis doctorū flosculos decerpentes: hystorica narratiōe in vnum corpus redigere & coaugmētare tētāuimus. Satis abunde q; gratum putantes. et si nō omnium nobilissimorū / certe saluatoris nostri apostolorumq; successiones celebrioribus quibusq; ecclesijs traditas in vnum colligere: atq; in ordinē modūq; digerere opus autem mihi per necessarium videorū assumpsisse: eo magis quo vt superius dixi / neminē ecclesiasticū dūtātat scriptorū rem ad hanc partē narratiōis animū adieciisse comperior. In quo illud etiam spero q̄ et vtilitatis plurimū ex rerum gestarum cognitione studiosis quibusq; noster hic p̄ferat labor. Quāuis iam de his ip̄is nōnulla etiaz in chronicis. id est in eo ope quod de temporū ratione conscripsimus breuiter succincte q; p̄strinxerim / plenius tamē in p̄senti opere singulorū narratiōnem aperire tentabim⁹. Incipiet ergo mihi sermo ab ip̄o domino sicut promisim⁹ christo. Ceterum quia christianorū res gestas scribere proponimus: consequens videtur vt prius v̄l genus hoc hominū vnde ducat exordiu; vel quid nominis ip̄si cōtineat ratio. & cuius gens ista vel populus appellatione censetur repetentes paulo altius exponamus.

¶ Deus & dñs & creator oīum ac disp̄sator vniuersorū ipse sit fm̄ ea que in lege & p̄phetis scripta sunt

Caplm. I.

Igitur quoniā christus duplici ex modo constat: et diuina in eo pariter atq; humana natura plenitudine tenet: caput in eo diuina substantia: pedes in eo humana quā p̄ nostra salute suscepit habeant. & ita demum p̄fectius nobis narratio diriget: si a capite. id est a diuinitatis ei⁹ p̄bo sumam⁹ exordium: p̄ qd̄ christianorū: que gens nouelle appellatōis credit / antiq̄tas & nobilitas pariter ostēdent. Hęc ergo christi & ip̄si substantiā & eius naturā p̄ferre ac p̄dere nullus sermo sufficiet. Siq̄dem etiam diuinum de eo ita p̄nunciat oraculū dicens Generationē ei⁹ q̄s enarrabit. S; & alibi celestib; nihilomin⁹ de eo vocibus ita referit: q̄a nemo nouit filiū nisi pater. sed neq; pater q̄s nouit nisi fili⁹. Solus ergo ille qui genuit nosse dicitur filium pater / & fili⁹ pater. Sine dubio exclusit ceteros a discutienda noticia qui ad vnum solū patre filij scientiam reuocauit. Hic ergo in his voluminib; q̄ diuino spiritu cōscripta creduntur: lux eterna & ante mūdi initium sp̄ fuisse p̄dicat. Sapiētia quoq; substantial' & verbū viuū in p̄ncipio apud patre: & de⁹ verbum substitisse narrat. Quis ergo poterit eum qui ante omnē creaturā visibile atq; inuisibile sp̄ fuisse & sine initio iam fuisse: ex ip̄o patre natus: & cum patre sempiternus extitisse describit / fm̄one comprehendere. Quis oīum celestium immortalium diuinarūq; virtutū dñm & ducē ac p̄ncipē celestis militie: et magni consilij angelorū: voluntat' paterne efficaciam: quem cum patre omnia q̄ sunt creasse & condidisse cōstat: vt verum filiū & vnigenitū & oīm que creata sunt dñm & regem ac dñatorem paterne p̄tute et potestate cuncta moderantem verbis explicet: nisi q̄ ad intelligētā plenitudinis ei⁹ p̄ secretiora & mystica diuinorū voluminū informamur eloq̄a. Ioannes quoq; sp̄ dei replet⁹. In p̄ncipio inquit erat verbū: & verbū erat apud deū: & deus erat verbum. Hoc erat in p̄ncipio apud deum: omnia per ip̄m facta sunt:

et sine ipso factum est nihil. Sed et Moyses maximus et vetustissimus prophetarum multis ante seculis hec eadem protestatur: cum celitus inspiratus originem mundi et rerum initia de eo plenius aperiret: conditor omnium patrem cum filio mysticis ac sacratim designat eloquijs. *Ait namque et dixit dominus. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram. Sed et David antiquissimus prophetarum etiam ipse licet Moyses posterior dicit. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritus oris eius omnis virtus eorum. Et alio idem nihilominus designat oraculo de deo dicens. Ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt. In quibus evidenter mandatis personam patris et filij operantius expressit. Cum igitur his et alijs quibus plurimis vocibus sparsim per divina volumina creator omnium cum patre filius declaratur: superest ut de his que post additionem modi per hanc dispensationem transiit quod ut possumus breviter perstringamus. Multum siquidem antea pietate preditis viris assistisse et docuisse que ad cultum divinum pertinere videbant ostenditur. Sed evidentijs et familiaribus Abrahe atque eius familie quantum fas erat deum hominibus innotuisse describit: et velut preceptor quidam ac monitor illius existisse profapie refertur. Denique in divinis oraculis scriptum est: quia apparuit deus Abrahe tanquam communis aliquis homo sedenti ad ilicem mambre. At ille exurgens: cum hominem videret adoravit ut deum: et venerat ut dominum. Sed et proprie vocis professione presentiam se testatur non ignorare divinam dicens. Dominator domine que iudicas omnem terram: nonne facies iudicium? Que utique omnia non ad patrem sed ad filium referenda: posterioris incarnationis dispensationis plenius expleta designat. Et idem propheta David dicit de deo. Visitatum suum sanavit eos: et liberavit eos de corruptionibus eorum. Sed adhuc evidentijs per Moysen de eo quod dominus sit ipse cum domino divina testantur eloquia cum dicit. Pluit dominus super sodomam et gomorrham sulphur et ignem a domino. Eundemque cum apparuisset Jacob esse deum eadem scriptura designat cum diceret ad Jacob. Jam non vocabitur nomen tuum Jacob: sed israel erit nomen tuum: quia invaluisti cum deo. Et paulo post dicit. Et vocavit (inquit Jacob) nomen loci illius visio dei dicens. Vidi enim dominum facie ad faciem: et salva facta est anima mea. Neque ei fas*

est de aliquo angelorum vel celestium virtutum ista sentire. Nullum enim illorum siquidem mortalibus celestium precipiunt adesse mandato dominum vel deum divinum sermo commemorat. Sic etiam Jesu successori Moysi cum assistisset percontanti ei quod esset/responsis evidentissimis designavit dicens. Princeps militie virtutum domini ego sum. Cumque his auditis adorasset famulus ut decebat: solue inquit ad eum corrigiam calciamenti tui. locus enim in quo tu stas terra sancta est. In quo consideranda est preceptorum similitudo. quoniam non erat hic alius ab eo qui dixerat ad Moysen de rubo ignis dicens. Ne appropies huc: solue calciamenta de pedibus tuis. locus enim in quo tu stas terra sancta est. Et addidit dicens. Ego sum deus patrum tuorum: deus Abrahe et deus Isaac et deus Jacob. Claruit igitur ex his omnibus: quod verbum dei et deus dominus et creator omnium cum patre filius designatur est. Hinc quoque etiam illud videamus: quod sapientiam se dei substantialiter existere: idem ipse in divinis ostendat oraculis. Per Salomonem hec de semetipso sapientia mysticis vocibus prodens. Ego sapientia in altissimis habitavi. Filius et sciam sensus inuocavi. Per me reges regnant: et potentes per me scribunt iustitiam. Per me preces magnificant: et tyranni obtinent terras. Et post aliquanta ita dicit. Dominus creavit me initium viarum suarum: in ope suo ante seculum fundavit me. In initio pulvis terram faceret: antequam prederet fontes aquarum: pulvisque montes fundarent: ante omnes autem colles generavit me. Quando preparabat celos aderam ei: et quando firmos ponebat fontes sub celo cum ipso eram componens omnia. Ego eram cui adgaudebat quoti die. Letabar autem coram ipso in omni tempore: quando letabar orbe perfecto. Ex quibus omnibus fuisse ab initio: imo et ante omne quod dici potest initium/ab ipso patre progenitam sapientiam constat. Quid autem cause fuerit quod non omnibus passim sicut nunc etiam antea innotuerit: et ad omnes eius fides ac sapientia pervenerit: exponemus. Non dum cape poterat perfectas sapientie christi doctrinam rudis adhuc mundus/et peritiae totius ignarus. Denique statim in initijs adhuc cum hi qui primi creati fuerant homines in beatitudine degerent: mandato dei negligentia corrupto: in hac vita mortales et fragilitati obnoxia deciderunt: ac terre huius divina maledictione danna

Ecclesiastice historie.

te habitaculū pparadisi delitijs cōmuta-
rūt. Jam hō q̄ ex huiuscemodi genitorib⁹
per orbē terre diffusi sunt: ferino mag⁹ ac
beluino ritu oberrantes: non vires ad so-
cietatē: non mores ad honestatē: nō leges
ad vite iustitiā tenuere. Arriū hō discipli-
narūq; apd̄ eos ⁊ toti⁹ philosophie ne ip̄s
quidē nomē habebat: sed agrestes q̄dam ⁊
vagi p̄ deserta nullis sedib⁹ vagabant. Si
qua hō in ipsis boni semina naturalit̄ cle-
mentia inoleuerāt: d̄ditōris. hec inculta ⁊
incondita relinquētes / mag⁹ ad vsum ma-
litie quo via humani gener⁹ p̄cluius ver⁹
git⁹ / p̄ferebant. Ex quo accidit vt nefarijs
scelerib⁹ int̄ semetip̄os agētes: nūc corū-
pererūt. nunc etiā interimerent ad inuicē:
vsq; quo p̄cedente immanitate etiā deuo-
rarent ab alterutrū. Hinc ille quemundo
sceleris fabulas reliquerūt theomachie et
gigant̄ homachie exorte sunt: donec nefa-
rijs ausis vltio diuina nūc inundatiōe di-
luuū: nunc etiā populatiōe ignei imbris
obsisteret / ⁊ immanitatē scelez penaz vari-
etate cōprimeret. Clez qm̄ creatori suo hu-
manū gen⁹ malitie morbo ⁊ p̄tagione cor-
ruptū: emendandū videbat poti⁹ q̄ delen-
dū: miserat⁹ tūc obscuratas p̄ nequitia mē-
tes ⁊ tenebr⁹ cecitatis obstructas: ille ipse
qui in p̄ncipio erat apud deū deus h̄bum
⁊ sapiētia patr⁹ nūc angeloz ac ministrarū
virtutū legationib⁹ vtitur: nunc etiā
ineffabili dignatiōe ip̄e adest ⁊ rarus sicut
bi quē dei ac iustitie memorem reperit: di-
uinis reuelationib⁹ monitis salubriorib⁹
instructiōe q̄ deū decebat reformare ac re-
uocare de tenebris humanū nitit̄ gen⁹: nō
in alia q̄ hōis specie q̄ solū homies doce-
ri aliqd̄ ⁊ instrui ac iuari possunt: donec
paulatim gētē integrā que hebreoz appel-
labat ad sui cultū venerationēq; cōuertit.
Quib⁹ etiā vtpote adhuc rudibus ⁊ conta-
gione vite p̄oris infectis: p̄ Moysen p̄phe-
tam typos ⁊ adumbrationez diuini cult⁹.
p̄ sabbata quedā mystica. ⁊ circūcisionem
corpis: altius aliqd̄ in spū significantē: ce-
teraq; huiuscemodi p̄cepta legalia velut
elemēta sacratiōis olim future cruditiōis
imp̄ssit. Que tū lex cum velut initiū quod-
dā luminis mundo huic obfulsisset: ⁊ odo-
ris sui fragrantia mare ac terras longe la-
teq; cōpleisset: atq; ex ipsa diuersi in orbis

partib⁹ nidozē quendā p̄ndētiores quiq;
capiētes: legislatores vel philosophi: mo-
desta queq; ⁊ verecūdiōra p̄cepta: atq; ho-
nestatē ⁊ iustitie conscia auditoribus suis
paulatim tradere atq; insinuare ceperūt:
⁊ agrestes ⁊ feros hominū mores ad deco-
ra atq; hōesta instituta reuocare. Tūc ami-
cicijs coire inter se viros / ⁊ cōcordie sub-
ire federado cūerūt. Tūc iurare se inuicē
hoies ⁊ vsum rerū discūt habere cōmunē:
donec instituti p̄ndētioris docilis huma-
na mens ⁊ societas ad inuicē patiens red-
deret: vt huiuscemodi p̄suetudinib⁹ pro lu-
sione p̄missa apti iam ⁊ parati etiā ad di-
uina fierēt instituta patrisq; oim̄ dei sciē-
tie capaces existerēt. In q̄ ipse itez oim̄
p̄tutū magister: ipse sermo ac rō ⁊ h̄bz ac
sapiētia dei: ipse qui in initio cū patre cre-
auerat hōiem. ipse in quā hūane quoq; na-
ture assumpta substātia: ⁊ specie forme ser-
uulis indut⁹: in nullo penit⁹ ab eo q̄ nos sa-
mus differētes tēpore quo romani impe-
riū regnum nobili⁹ latiusq; cōsurgere ipse
p̄stiterat ingressus hunc mōm cōmuni q̄-
dem nobiscum nascēdi aditu. sed nullo au-
ctore patefacto ea egit ⁊ ptulit: q̄ de eo fu-
tura p̄phete p̄dixerant. Viri em̄ diuinitus
inspirati hominē q̄ simul esset ⁊ de⁹ aduen-
tare huic mōo / ⁊ doctorē omniū gentium
paterne pietatē ac religionis futurū sacro-
sanctis oraculis cecinerūt. Sed ⁊ mortis
modum q̄ de hac vita discederet: atq; rur-
sum in usitato more ad viuētes repedaret
a mortuis: ⁊ post h̄ celū adiret vnde descē-
derat atq; in deuz rediret. De quib⁹ quib⁹
euidenter q̄ plurimi significauerint. p̄phe-
tarū. tamē vni⁹ iudiciū Danielis scz q̄ tū
breuitatē necessitas indulget adhibēā. Di-
cit ergo de eo ita. Videbā ⁊ ecce sedes po-
site erant ⁊ vetustus dierum sedebat ⁊ ve-
stimenta eius sicut nix alba. ⁊ capillus ca-
pitis eius sicut lana mūda. thronus eius
flāma ignis. rote eius ignis adurens. Flu-
uius igne⁹ p̄currebat ante eum. Iudiciū
positū est: ⁊ libri apti sunt. Et post hec vi-
debam: ⁊ ecce cū nubib⁹ celi tanq; fil⁹ ho-
minis veniebat: ⁊ puenit vsq; ad vetustū
dier. ⁊ in p̄spectu eius platus est. ⁊ dat⁹ est
ei p̄ncipatus ⁊ honor ⁊ regnum. ⁊ omnes
populi / tribus ⁊ lingue ipsi seruient. Pot-
estas eius potestas eterna: q̄ nō trāseunt

et regni eius non corrumpet. Hec oia manifestissime de nullo alio nisi de saluatore nostro q̄ erat in principio apud deū de^o verbū dicta intelligunt. Filius etenim hoīs p̄pter hoc q̄ in nouissimis t̄pib^{us} in carnē natus est de^o. De quib^{us} latius siq̄s scire desiderat in suis loc^{is} assertiōes horū digessim^{us}. Nomen autē hoc vt diximus ch̄i: quō etiā p̄phetas olim fuerit adumbratū: tēp^{us} est edocere. Primus ip̄e Moyses volēs ostēdere qd̄ veneratiōis in se nomen ch̄i et mysterij p̄tineret: cum iuberet typos et imagines sacramētorū celestium: sicut ei in monte fuerat ostēsum in lege describere. Cūq̄ ritū p̄stituēdi pontificis traderet q̄ntū mortalē docere fas erat eum quē supra oēs homines vt etiā honore et meritis decernebat p̄vnguētū cuiusdā mystica sacramēta ch̄i stuz noīnauit: quo p̄ hoc disceret hi q̄ p̄ legem instituebant: qz q̄ supra oēs homines honore et reuerentia habēdus est christus noīat. Sed et idē Moyses longe p̄ dei spiritū p̄uidens q̄ sibi p̄paret successor et p̄noscens q̄ is q̄ post se regnū suscipet maioris sacramenti mister existeret: Jesū cognominauit eū qui p̄sus ausēs parentū fuerat appellatione vocitat^{us}: sciens q̄ in hui^{us} vocabuli sacramēto maioris cuiusdā glorie rex q̄ mortal^{is} natura recipit: poneret. Ita igit p̄ gemina hec appellatiōis indicia in altero p̄tificatus: in altero regalis forme exp̄munt insignia. Et iesus ch̄s tāq̄ q̄ rex et pontifex esset parit^{er} noīat: vt neq̄ in eo aliqd̄ qd̄ ad religionē: neq̄ qd̄ ad potestatem p̄tinet deesse: p̄plus p̄cedentia sacramēta mystice institut^{us} agnosceret. Vñ et p̄pheti acti diuino sp̄i simul et impietate iudeorū et gētiliū in eo p̄uidebant salutem. Et tale aliqd̄ vnus ex ip̄is: cui Hieremias nomē est p̄cinebat. Sp̄s inq̄t vultus nostri ch̄s dñs comp̄hēsus est i corruptiōib^{us} nr̄is. cui dixim^{us}. In vmbra ei^{us} viuem^{us} in gētib^{us}. S; et Dauid magnific^{us} vates hec ē eodē memorat. Quare fremuerūt gētes et ppli meditati sunt inania. Astiterunt reges terre et p̄ncipes cōuenerūt in vnuz aduersus dñm: et aduersus ch̄m ei^{us}. Et paulo post ait ex p̄sona ipsius ch̄i. Dñs dixit ad me: filius meus es tu: ego hodie genuite. Pete a me et dabo tibi gētes hereditatē tuā: et possessionē tuā terminos terre. Non

solū autē p̄tificates vnguētō ch̄ismat^{is} apud hebreos cōsecrabant: vex et reges. Qui et ipsi qm̄ diuinitat^{is} nutu p̄phetas sacramento qd̄a ch̄ismate delibuti: sortiebant sceptra regalia: imaginariē h̄: tñ ipsi ch̄i appellabant q̄ scz etiā in ipsis celestis reg^{is} imago ac species seruaret. S; et in p̄phetaz ordine inuenim^{us} nonnullos sili mō vngento ch̄ismatis p̄secratos: misterij diuini eloquijs p̄buisse: et gnaros redditos futurorū. Ex quib^{us} oib^{us} constat q̄ filius dei verbū ac sapia patris: qz ver^{us} rex est oim̄ seculorū. et qz ver^{us} p̄tifer est futurorū: bonorū. et q̄a verus p̄beta est: quippe q̄ inspiret et repleat p̄betias: ideo vere et ch̄s noīat^{us} est. cuius noīs p̄ eos q̄s supra enūerauim^{us} p̄tificates: p̄betas: et reges typus et imago p̄cesserat. Vex illi qm̄ vt dixim^{us} ad breue tēpus vite hui^{us} ch̄i appellabant: ad solā veri ch̄i imaginē p̄seruādā. Quis compositione qd̄am mystica cōsecratio olei: tñ hui^{us} q̄ inter nos haberi solet materie ac liquoris pungebant. Uer^{us} autē hic q̄ de celis venerat: et cui oia q̄ p̄cedebant gesta fuerāt: ch̄s nō humanis opib^{us} q̄sita sumit vngēta: sed nouo ac singulari modo paterno spiritu infusus et vnct^{us} ch̄s efficit: sic multis ante seculis de eo vates Esaias p̄dixerat ex p̄sona ipsius dicens. Sp̄s dñi sup me p̄pter qd̄ vnxit me: euāgelizare paupib^{us} misit me: p̄dicare captiuis remissionē: et cecū visum. Nec solus Esaias diuinis hec p̄dixit oraculis: sed et Dauid filr̄ ispirat^{us} testatur de ch̄o dicens ad ipsū ch̄m. Sedes tua deus in seculū seculi: virga eq̄tat^{is} virga regni tui. Dilexisti iusticiā et odisti iniquitatem: p̄terea vnxit te deus de^o tu^o oleo leticie p̄ participib^{us} tuis. In q̄b^{us} v̄bis p̄mo quidem eū euidenter deū designat. Sc̄do v̄o p̄ eq̄tat^{is} virgā: scepterū in eo regale commemorat. Post v̄o etiam qualiter ch̄s effectus sit indicat dicens: q̄ vnctus sit de^o a dō: nō oleo cōmuni: sed oleo leticie. nec sic participes sui. i. illi q̄ in imagine p̄cesserāt sed p̄ participib^{us} suis. Oleo v̄o leticie i sacris volumib^{us} intellectu mystico sp̄uscūs d̄si gnaf. Sed et de p̄tificatu ei^{us} idē Dauid alio in loco: tale aliqd̄ archanis signat eloquijs: tanq̄ ex p̄sona patris de filio p̄nūciantis. De ventre inq̄t añ luciferū genuite. Jurauit dñs et n̄ penitebit eū: tu es sacer

Ecclesiastice historie.

dos in eternum fm ordinē melchisedech. Hic autē Melchisedech i diuinis volumi-
nibus sacerdos fuisse dei sumi refert. Sz
qz nō oleo cōmuni punct⁹ sit: neqz ex suc-
cessione generis suscepit sacerdotiū: sicut
apud hebreos fieri mos erat. Et ideo fm
ordinē ipsius sacerdos futur⁹ dicitur christus
qui nō olei liquore: sed virtute celestis spūs cō-
secrat⁹. Idcirco deniqz cū multi ante apud
hebreos oleo in hoc ipm solenniter confes-
crato vncti sūt christi: et siue reges: siue p-
phete: siue etiā pōtifices p hoc fuerit insti-
tuti: nullus tñ ipsoꝝ vel genti veldiscipul⁹
aut sectatorib⁹ ex suo vocabulo nomē da-
re potuit: z appellare discipulos chzianos
nisi hic solus q̄ vere chrs est: z nō oleo hu-
mano sed paterno spū punctus. Hic secta-
torū suorū pplos: z vniuersam p totū mū-
dum sui nois gentē ex veri chzi vocabulo
appellari fecit penni noie christianos. Si-
gifi vnde genus ducat chrs reqr: et eius
auctorē rimaris q̄ auctor est oim: audi qd
oracula diuina p David magnificentissimū
vates ex psona ipi⁹ summi patris loqū-
tur: sicut z paulo supius memorauim⁹. De
ventre inquit ante luciferū genui te. Et q̄
uis ventris appellatio in eo q̄ recte in cor-
poreus credit cōuenire minime videat: tñ
tropic⁹ ac mysticis legib⁹: hoc est quod in-
dicat qz nō extrinsecus z aliūde substitue-
rit filiū pater: sed ex semetipso. ac si dici po-
test de interiorib⁹ suis: vt hoc ipm sit ille q̄
nat⁹ est qd est ille q̄ genuit. Et ne adoptio-
nis legis extrinsecus videat assump⁹: sed
q̄ntum appellatio ventris intelligi sugges-
rit: salua reuerentia incorpalitytis: intrin-
secus editus designet veritate nature. Q̄
p̄o ait: ante luciferū. ante mūdi z ante toti⁹
creature dsignat initium. Distinctio sane
inter verum christum z imaginarios illos
qui pri⁹ pcesserāt que habeat: euidenter hoc
iudiciū dat: qz illi p̄ores christi nulli pene-
nisi genti proprie cogniti sunt. huius autē
veri christi nō solū nomē: sed z potestas et
regnū p oēs natiōes z p vniuersum orbem
terre diffusū est: nō sola cognitōe vocabu-
li: sed z diuinitatis cultu ac religiōis reue-
rentia psecratū est. In omni namqz terra tā
q̄ verbū z sapiētia patris: tanq̄ de⁹ z dñs
Jesus chrs colit⁹ z adorat⁹. sicut diuinū de
eo p̄nūciauit eloquiū dicens: qz in nomine

dñi omne genu flectat celestiu: terrestriu:
z infernoꝝ. z ois lingua cōfiteat qz Jesus i
gloria est dei patris. Un nō solū potestas
eius z regnū: sed z affectus z amor tātus
de eo credentiū mētib⁹ inoleuit: vt etiā ani-
mas ponere p noie ei⁹ z ceruices suas pse-
cutorū gladijs abijcere non morent: dūmō
sacrosancta ap̄ eos nois eius fides z re-
uerētia cōseruet. Nec interim nob neces-
sario narrationē rez pcesserit quā psequi
institui⁹: in quib⁹ ostendat nomen christi
Jesu dñi ac saluatoris nostri: non nouelle
appellatiōis alicui⁹. aut ex carnali natiui-
tate: sed a deo ipso originē ducere. Quā
recentis vocabuli christianoz gens vide-
tur: z ritus obseruantie eius nup exortus:
quid etiā hec ipa nouitas in se vetustatē cō-
tineat ostēdenti⁹. Antiquissimū pre oibus fe-
re gētib⁹ hebreoz genus habere puto: qd
nulli dubitandū videat. z qz apud ipsaz gē-
tem secretior qdam religiōis cultus z ob-
seruantia: diuinis mādata voluminib⁹ cō-
tinet: in quib⁹ etiam de nōnullis iusticia z
pietate pditis viris refert. Quibusdā qdē
qui z āte diluuiū fuerunt: alijs autē z post
diluuiū. in quib⁹ d̄ Noe atqz ei⁹ filijs oisqz
psapia scribit. z vsqz ad abraam p̄ditur
quem parentē gētis hebreoz cōstat existere
Dñes ergo illos q̄ ab Abraam sursum
versus vsqz ad pmū hoīem generatiōis or-
dine cōscribunt: etiam si nō nomie: reb⁹ tñ
z religiōe christianos fuisse: si q̄s dicat nō
mibi videt errare. Cum em̄ nomē chziani
hoc indicet qz chzo q̄s credēs p ei⁹ doctri-
nam: fidez: pietatē: ac iusticiā teneat: z stu-
dijs diuie inhereat sapiētie: atqz oē qd ad
virtutes ptinet exequat. Si in quā hec sūt
que vocabulo christiani nois indicant: et
vere eū religiōis sectatorē designant. hoc
erant etiā illi sancti de quib⁹ supra dixim⁹
viri qui christiani nūc esse p̄fiterent. neqz ei
aut corpalis eis ierat circūcisio: aut obser-
uatio sabbati. sic nec nobis qdem aut vlla
de ciboꝝ obseruatione religio: vl' cetera q̄
posteriorib⁹ p Moysen figurat mag⁹ ac
mystice obseruāda tradunt. Cum igit absqz
qz omnib⁹ his obseruationib⁹ fuerint religio-
si illi quoz sup memim⁹ viri: secuti autē
sint fidem ei⁹ quem nos nūc seqmur chrs:
quē frequenter apparuisse eis: z docuisse
vel monuisse ea q̄ ad fidē z pietatē ptinet

In superioribus approbavimus, Quod dubitabit ab illis cepisse: et ab illis esse deductam huius gentis originem: qui et eiusdem dei: auctorem et ducem vite sequebantur: et in sui religionis observantia persistebant. Intantum denique hec in illis promissa et reformata religio est: ut ne ipso quodam nomine: quod certe solum differentiam facere videbatur: habeant alieni: sed et ipsos iam tunc non solum christianos: sed et christos esse appellatos divina testantur eloquia. Dicit ei de illis ex persona dei ad alienigenas gentes. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari. Hec cum de Abrahā vel de his qui illud tempus ad dei cultum pertinebant dicta referant: evidētissime et luce clarior in ipsis et ante ipsos christianorum gens que iam tunc fuisse: et omnem tenuisse pietatem ac religionis observantiam designat. quam nunc per adventum carnalis presentie christi per omnes gentes comunicatam: et omnibus impartitam nationibus constat quo sapientie pietatisque thesaurus que velut intra angustum ostium pro rarioribus cultoribus tenebatur: uniuersum mundum fidei ac religionis profusione ditaret. et quod prius vicissim precebat: nunc simul et subito gentilibus in gentibus et populis ac nationibus ingerat. Quod ita futurum divina inspiratione prospiciens quidam eximus prophetarum: stupore mentis attonitus cum admiratione exclamat et dicit. Quis audivit talia: aut quis locutus est ita? Si peperit terra in vna die: et sic genita est gens dei semel. Et item in alio loco de his ipsis que sermo divinus gentes simul parturiendam esse predixerat: contestatur et dicit. His autem que seruient mihi vocabitur nomen novum: quod benedicetur super terras. Quod autem ita nomen novum que christianorum vocabulum gentibus datum est: Novum autem dicit nomen: nupersum: non nupersum inuentum. Vex hoc ipsum ita futurum: et hanc benedictionem nominis ac fidei omnibus esse gentibus largiendam: nequaquam divina oracula siluerunt. De ipso namque Abraham cum adhuc esset in preputio constitutus dicit sermo divinus. Credidit Abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam: et amicus dei appellatus est. Credidisse igitur ei quem apparuisse frequenter et instruxisse eum que ad pietatem et religionem pertinent supra edocimus: christo scilicet per quem omnia constare que gesta sunt vel gerenda sepe probatum est: A quo etiam ad ipsum Abraham responsa huius

modi deferunt. Et benedicens (inquit) in te omnes tribus terre. Et iterum. Faciam te in gentem magnam et multam. et benedicentur in te omnes gentes terre. In quo cui denter exprimitur quod ille cultus atque illa fidei gratia que tunc Abrahę et paucis illis qui ad id temporis fide et pietate insignes erant concedebatur: postmodum per omnes gentes ac per omnes terras esset benedictionis titulo per divinam gratiam largienda. Certum namque est quod sicut ille credens ei qui sibi apparuit iustificatus est. et paternis superstitionibus repudiatis ac spretis: dei veri precepta fide atque operibus executus est. et per hoc ei dicitur: quia benedicetur in te omnes tribus et omnes gentes terre. Ita et christiane fide atque operibus agatur: ut paterne superstitionis errore depulso: sequatur deum quem secutus est Abraham: Ut ex simili fide eius iustificentur. sicuti iustificatus est Abraham. Quid igitur obstat ut non vna atque eadem religionis observantia deputetur in his in quibus vnam atque eandem fidei atque operum esse constat formam: Et ideo non novella neque peregrina est christianorum religio vel nupersum exorta. Sed si fas est libere iudicare quod verum est: prima omnium atque ab ipsa mundi origine ac natiuitate descendens: eodem christo deo doctore et institutore: iam inde ab initio specie formamque suscipiens. Et de his quidem ista sufficiant. Vex postea consequenter ea que historica narratione debuerat antea promissimus: superest iam ut a corporali presentia domini et saluatoris nostri: et his que dinceps gesta sunt: velut itineris nostri aggrediamur exordium. Ipsum omnipotentem verbi patrem deum: sed et ipsum cuius res geritur Jesum christum dominum et saluatorem nostrum: celeste dei verbum adiutorem et auctorem narrationis nostre precibus invocantes.

De tempore natiuitatis christi secundum carnem

Capitulum II.

Hicur secundo et quadragesimo imperij cesaris Augusti anno. ab Egypto pro pro subingata et antonij et Cleopatris interitu in quem nouissima Ptholomeorum apud Egyptum regna ceciderunt Octauo et vicesimo anno dominus et saluator noster Jesus christus prima ascriptioe cesari Lyrino Syrie presidete secundum ordinem

Ecclesiastice historie.

totius prophetie que de ipso p̄dicta est: in Betblee Jude oppido nascit. Hunc autē Tyrini t̄pibus habitū censum: etiaz Josephus illustr̄ hebreoz historiograph⁹ memorat annectēs hūc narratiōi etiam galileoz heresim iisdem exortaz esse t̄pib⁹. De qua ap̄d nos Lucas in Actib⁹ ap̄loz meminit his verbis.

De Juda gallileo: et Theoda

Caplm. III.

Dist hūc inquit surrexit Judas galileus in diebus p̄scriptionis census: et auertit ppl̄ post se. Sed et ip̄e perit: et oēs q̄ credebāt ei disp̄si sūt. De his autē ip̄is Joseph⁹ (d̄ q̄ sup̄ diximus) i historia sua octauodecimo antiq̄tatū libro h̄ modo memorat. Tyrinus autē vir vnus ex p̄sensu curie rhomane p̄ singulos magistrat⁹ vsq̄ ad gradū p̄sulat⁹ ascēdens: ceterz q̄z honorabilis cū pauc⁹ Syriam venit: a cesare ius dare gentibus missus: et censor siml̄ p̄rimonioz futurus. Et post pauca ait. Judas h̄o gaulanites vir de ciuitate gamala sadduchū quēdā phariseū assumēs: magnope nitebat sollicitate plebem: asserēs eis q̄ ascriptio census nihil aliud q̄ ap̄tissimā imponeret seruitutē simulq̄ cohortabat gentē suā ne p̄deret libertatem. Sed et in secūda historia iudici belli d̄ h̄ ip̄so hec scribit. Quo i tēpore inquit vir q̄daz galileus Judas noie ad diffensionē populos cogebat: pessimū fore eis p̄suadens si adq̄scerent soluere tributa rhomanis: et post deū mortale susciperent d̄natum. Hec Josephus.

De Herode q̄ ex alienigenis venit ad regnum.

Caplm. IIII.

Erides t̄ps Herodes p̄m⁹ ex alienigenaz genere ortus: regnum iudaice gētis obtinuit. Et in ip̄o cōplet̄ p̄phetia quā Moyses an̄ p̄dixerat: q̄ n̄ deficeret p̄nceps ex Juda: neq̄ dux de femorib⁹ ei⁹ vsq̄quo veniret cui repositū est. De quo etiā p̄nūciat idē Moyses: qui et ip̄e sit expectatio gentiā. Impfectus nāq̄hui⁹ p̄lagū p̄debat euentus donec subp̄rie gētis p̄ncipib⁹ regerent qui incipientes ab ip̄so Moyses q̄ hec p̄dixerat vsq̄ ad Augusti imperiū p̄durarūt Quo in t̄pe primus (vt supra dixi) Hero-

des externi generis vir: a rhomanis indeozum suscepit p̄ncipatū. Qui Herodes fm̄ ea q̄ Joseph⁹ tradit ex Idumeoz genit̄ paternū gen⁹: ex Arabū h̄o materni sanguinis originē deducebat. African⁹ autē q̄ et ip̄e p̄cipuus in historiographis habet. Siūt inq̄t qui de eo diligent̄ explorarūt antipatrē quēdā esse patrē Herodis ascolonite: qui et ip̄e fuerit Herodis cuiusdaz filius templi appollis editui. Hic antipater ab idineis latronib⁹ captus: admodū puer p̄māsit cum p̄donib⁹: p̄ eo q̄ p̄ eius rei familiar̄ inopia filiū redimere nō valerit. Uex puer latronū vita et morib⁹ institutus: post modū Hircano cuidā iudeoz p̄ntifici familiar̄ efficit. ex quo nascit̄ Herodes hic qui saluator⁹ t̄pibus fuit. Hec Africanus.

De Herodis t̄pe interrupta sit regū successio fm̄ Danielis p̄phetiam.

Caplm. V.

Sit cū in hoīem externe gentiū iudeoz deuenisset imperiū: imminabat sine dubio etiā illa p̄phetia p̄dicta vocib⁹ expectatō gētū. Quippe cū d̄fecissent apud eos ab origine ipsi⁹ Moyses scepra p̄ncipū regūq̄ successio. Pri⁹ ei⁹ q̄ in captiuitatē Babylonie ducerēt: regnavit apud eos Saul p̄mus et inde Dauid. Nam an̄ reges a iudicib⁹ regebāt qui post Moysen et Jesum successorē eius gētis illius tenuerāt p̄ncipatus. Post reditū h̄o de Babylonia nō defuere eis gubernacula disciplinis optimis instituta. Per p̄ntifices etem̄ rex sūma gerebat: donec p̄peius rhomāoz magistrat⁹ adueniēs: hierosolymā urbem quidem romanis armis oppugnaret et caperet. sacra h̄o et sacratissima q̄q̄ templi pollueret: ita vt ne ab ip̄is quidem abditis ingressum tēparet hostilē Lum h̄o qui p̄ auitam successione per idē tempus regno simul et p̄ntificioungebatur. Aristobolū nomie vinctum cum liberis rhomā misit. Hircano fratri eius pontificatū relinquēs. Omnē h̄o iudeoz gentem ex illo t̄pe tributariā rhomāo fecit imperio. Sed Hircano in quē vltimū iudeoz gentis pontificatus fuerat deuolut⁹ a parthis capto: primus (sicut supra dixi) externi generis vir Herodes: p̄ senatuscōiultū Augusto impante iudeozum gentis

adipiscit gubernacula. Sub q̄ imminente iam saluatoris aduentu: etiā gentiū sal⁹ et vocatio expectata illa fm̄ ea que p̄phete p̄dixerāt p̄secuta est. Et quo vtiq; tpe in interrupta successionis serie ducū vel principū qui de Iude femorib; descēdebāt: cōsequenti rōe: ordo quoq; sacerdotū abanis et proavis indeclinabiliter currēs repente confundit. Habes et de his idoneū testem ip̄z Iosephū qui indicat Herodē postq̄ regnūz sibi iudeoz a rhomanis cōcessum est: nō iam fm̄ generis ordinē p̄stituisse p̄otifices: s; ignobilib; q̄busq; sacerdotia p̄misisse. Similia quoq; i sacerdotib; ordinandis egisse etiā successorē ei⁹ Archelaū refert. post quē iudeoz impium dicit recepisse rhomanos. Idē ip̄e Iosephus indicat q̄ etiam sacram vestē p̄otificis summi Herodes obclusam sub signaculo suo tenuerit. nec vnq; pontificib; vsū eius potestatem p̄miserit. Hoc idē et successor ei⁹ Archela⁹. Nūc et rhomani post ipsos morem p̄otificalis iniurie tenuere. Nec autē dicta sint nobis approbare volētib; veritatē p̄phete que in aduētū dñi nr̄i saluatoris impleta est. S; et apud Danielē p̄phetam euidenter numerus septimanarū qui vsq; ad christū ducē futurus designat impletus est. De quib; in alijs locis exposuim⁹. Post quarū septimanarū p̄sumationem abolendū esse christū: quod ap̄d iudeos sacratissimū seruabat/ idem p̄beta designat. Quod q̄dem manifestissime eos ip̄o tēpore quo dñs noster Iesus christ⁹ aduenit probat impletum. Nec autē a nobis pernecessario relata/ ad ostendendā veritatē tempoz teneant.

De diuersitate generationum a *Dattheo* et *Luca* cōscripta: et que de his refert *Africanus*.

Capl^m. VII.

Utrum qm̄ de generatōib; christi varie nobis *Datthe⁹* et *Lucas* euāgeliste tradiderūt. et s̄ua sibi a q̄ plurimis dicere putant. in q̄ etiā nōnulli fidelīū veritatis ignorātia cōmentā q̄dam p̄ suis quisq; opinionib; conantē adhibere: etiā de hoc historiā que ad nos vsq; deducta est in mediū p̄feram⁹. *Africanus* cuius sup̄ius fecimus memoriā: scribēs ad *Aristidē* quēdam de euāges

lioz p̄sonātia et de genealogijs q̄ a *Dattheo* et *Luca* diuerse referunt: ceterozū q̄dem opiniones p̄cul a veritate dei errantes coarguit. Ip̄e autē historiā quā cōpeterat his ip̄s p̄tulit p̄bis. Apud gentem inquit israel generationū noīa nūc fm̄ nature/ nūc etiā fm̄ legis ordinē numerant. Nature q̄dem successiōes habent: que ex feminis vel sanguinis veritate descendūt. Legis autē: si quis fili⁹ alio generatē substituit sub nomine fratris defuncti sine liberis. Cū em̄ resurrectiōis inter eos spes necdum fuisset accepta: p̄ hec resurrectiōnis quandā imitabānt imaginē: vti ne nomen generis vitio sterilitatis aboleret. Cū ergo huiuscemodi ap̄d eos generationūz ordines seruarent: vt quidam ex ip̄so germine: quidam ex substitutiōe ab alijs generati: alijs fili⁹ legis beneficio deputarent: a singulis euāgelistarū vtriusq; modi cōmemorata successiō est. id est vt alter eorū cum qui genuisset. alter p̄o eum q̄ quasi genuisse videret exponeret. Et ita fit vt neutrum euāgelium mentiat. dum aliud nature ordinē: aliud p̄o leg⁹ exequit. Reconiunctū namq; sibi est inuicem genus. et illō q̄d per *Salomonē*: et illud q̄d per *Mathā* deducit: per legales substitutiōes q̄ fiebāt his qui sine liber⁹ decidebant. et per secundas nihilomin⁹ nuptias quib; vnus atq; idem alijs parentib; pergenitus aliorum esse filius videbat. Et ita fit vt vtrāq; narratio generationū vsq; ad *Ioseph* verissimis lineis deducat: diuerso q̄dem: sed satis explorato ordine designata. Ut autem clarius fiat quod dicit: ip̄as generationū cōsequentiās enarrabimus. A *Dauid* per *Salomonē* generatio quaz dinumerat *Datthe⁹* tertīū a fine facit *Mathā* q̄ dicit genuisse *Jacob* patrē *Ioseph*. Per *Mathā* p̄o d̄ *Dauid* *Lucas* generationū ordinem texens: tertīū nihilomin⁹ eiusdem loci facit *Melchi*. Dicit ei *Ioseph* q̄ fuit *Heli*: q̄ fuit *Melchi*. Nobis ḡ iminet ostēdere quō *Ioseph* quidē fm̄ *Dattheuz* q̄dem patrē habuisse *Jacob* q̄ deducit per *Salomonē*. fm̄ p̄o *Lucā* *Heli* qui deducit per *Mathā*. Uterq; isti ip̄s. i. *Jacob* et *Heli* q̄ crāt duo fratres: habētes ali⁹ q̄dez *mathā*. ali⁹ autē *melchi* patrē ex diuerso genere veniētes etiā isti *Ioseph* aui eē videat.

Ecclesiastice historie.

Est ergo modus iste. **Dathan** et **Delchi** diuersi temporibus de vna eademque vxore **Escha** nomine singulos filios preceperunt. quod **Dathan** quod **Salomon** descendit vxore primogenitus accepit. et relicto vno filio **Jacob** nomine defunctus est. Post cuius obitum (quoniam lex viduam alii viro non vetat nubere) **Delchi** qui per **Dathan** genitus ducit: cum esset ex eadem tribu sed non ex eodem genere: relictam **Dathan** accepit vxorem. ex qua et ipse suscepit filium nomine **Heli** per quod ex diuerso patrum genere efficiuntur **Jacob** et **Heli** veterini fratres: quorum alter. id est **Jacob** fratris **Heli** sine liberis defuncti vxorem ex mandato legis accipiens genuit **Joseph**: natura quidem germinis filium suum. propter quod et scribitur. **Jacob** autem genuit **Joseph**. Sed contra hoc legis preceptum **Heli** efficitur filius. cuius **Jacob** quia frater erat: vxorem ad suscitandum fratri semen acceperat. Et per hoc rata inuenitur atque integra generatio: et ea quam **Dathan** enumerat dicens. **Jacob** autem genuit **Joseph**: et ea quam **Lucas** competenti obsequatione designat dicens. quod putabat esse filium **Joseph** qui fuit **Jacob**. Qui et ipse subsonante eadem distinctione **Heli** esse filium putabat qui fuerat **Delchi**. quia legalem hanc successionem que velut adoptione quodam erga defunctos constat: magis quam germinis veritate competenti satis per hoc designauit indicio. obseruans euangelista: ne omnino in huiusmodi successionebus genuisse aliquem noiaret: pro quo digna distinctione non descendens sed ascendens usque ad **Adam** et ad ipsum usque peruenit deum. Nec autem non nobis ad subitum repta: aut absque ullis autoribus commentata sunt. Sed ipsi hec saluatoris nostri secundum carnem propinquus: seu studio tanti seminis demonstrandi siue edocendi que secundum veritatem gesta sunt tradiderunt. Ad dentes etiam hoc: quod cum **idumei** latrones **Ascalonitane** ciuitati irruentes: et de **Spolynis** templo quod muro vrbis adhibebat: cum ceteris spolijis etiam antipatrem **Herodis** cuiusdam editui filium captiuum diripiissent: accidisse postmodum ut ad amicitias **Hircani** pontificis antipater perueniret. Cuius principatum quod in plurimis iuuisset defuncto eodem **Hircano**: **Herodi** filio suo a **romanis** pro ambitione regnum inde gentem accepit. Vix hec et in alijs grecorum historijs designant. Sed illud precipue su-

pradicti viri memorie tradiderunt: quod pro idem tempore omnes hebreorum generationes descripte: in archiuis templi secretioribus habebantur. In quibus etiam alienigenarum quoruque principum tur origines. sicut et **Achior** ex **Ammonitis** et **Ruth** ex **Moabitibus**. alij etiam ex **Egypto** qui dicuntur **Israelitis** esse commixti. **Uex** **Herodes** cum summam potestatem teneret: videns quod huiusmodi generis indicia si permanerent: obfuscationis sibi plurimum quererent: ignobilitatis sue conscientia exagitat: omnes libros in quibus conscriptio generis habebatur iussit incendi: estimans se nobilem videri posse: si nouicius esse et advena israelitici generis nullis conscriptionum fastibus videretur. Verum fuere tamen pauci diligentes et studiosi viri: qui vel descriptos ex parte aliqua huiusmodi libros domi haberent. vel etiam memoriter a uite ordine presapie retinerent. precipue quos demissa a paucis nobilitas commonebat. Ex quibus fuerunt et hi quos paulo ante memorauimus desposuimus. id est eriles vel dñici appellati: propter propinquitatem generis christi: qui et nazarei fuerunt ex vico **Cochaba** iudeorum. quique pro omni regione circueuntes: ordine supra dicte generationis partim memoriter: partim etiam ex dierum libris in quantum erat possibile perdocebant. Quibus ita a nobis in quantum diligentia potuit perscrutatis euidentissime euangeliorum per hec veritas declarat. Nec sunt que ab **Africano** didicimus. Hoc itaque modo in **Joseph** patrum generatione deducta dubitari iam non potest de **Maria**: quoniam eiusdem generis atque eiusdem tribu extiterit. Si quidem secundum legem **Moyse** non licebat in diuersas tribus nuptias permisceri. Sed vni ex eodem populo atque ex eadem familia in nuptia precipue copulari: ut ne permixtione coniugij etiam sors hereditatis deducatur in dubium. et de alia tribu contra fas ad aliam transferatur. Sed de his satis dictum est.

De nece infantium apud **Bethleem** et **magorum** presentia.

Capitulum VII.

Quoniam christo igitur secundum prophetie fides nato in **Bethleem** iudei temporibus supra dicti **Herodis** de orientis partibus aduentantes quidam viri ex **magorum** gente: precontantur ab **Herode** vbi nam esset rex qui nup natus est iudeorum: affirmantes vidisse

se stellā eius in oriente que sibi etiam dup
itineris extitisset / causam ꝑo tante ꝑpera
tionis adorādi ac venerādi nup editi regis
esse. Quibꝫ ille auditis / incredibiliter des
terref: verēs ne status sui periclitaret im
perij. Accersitis ergo legꝫ doctoribꝫ ꝑcon
tantꝫ vbi nam chꝫm nasci sperarent. Ut ꝑo
ex Dichee oraculis locus natiuitatꝫ eiꝫ
apud Bethleem designatꝫ est: vno ꝑcepto
rex omnes lactātes pueros nō solum apud
Bethleem / sed ꝫ in omnibꝫ eius finibus a
bimatu et infra ꝫm tꝫꝫꝫ qđ explorauerat
a magis interim iuber: si quomodo etiam
Iesum cū equenis possit extinguere. Sz
preuenit regis insidias puer abductus in
Egyptum / parentibꝫ de dolo regis ange
lo ꝑnunciante cōmonitis.

De cruciatibus ipsꝫ Herodis qđ neca
ri iussit infantes.

Caplm. VIII.

U Erū hec etiā sacris euangelij vo
cibꝫ edocemur: sz ope ꝑcium est
crudelitatis Herodis in chꝫstū
ꝫ cocqueuos eius videre merces
des. Stati nāqꝫ nec mora vltio in eū diu
na pꝫertit: qđ nō solū ꝫsens inferret etitū:
verū etiā quibꝫ post interitū supplicij essꝫ
excruiciāđ ostēderet. Lōgū ē si ꝫspitates
impꝫ eiꝫ qđ ad illō tꝫꝫꝫ vsqꝫ potēs polle
bat domesticis referā cladibꝫ obscuratas
ignominia mꝫimonij funera liberorꝫ: qđ
tū ipse extiterit parricida. Sororis etiam
ꝫpinquorꝫꝫ oium si exequar clades: trage
dia magis qđ historia texti videbit. De qđ
tū siqꝫ scire vult Josephꝫ plenius refert.
Igitꝫ cū ꝫ sacrilegio qđ in saluatore cōm
serat ꝫ scelere qđ in equenos eius pegerat
vltio eū diuina purgeret in mortē: que des
derit extitū nō puto indecorꝫ si ipsꝫ Jose
ꝫꝫ in septimodecimo libro antiquitatuꝫ
hecreferētis sermonibꝫ explicemꝫ. Hero
dem inqđ porro amarior in dies morbo vꝫ
gebat / supplicia cōmissi paulo ante scelerꝫ
expetēs. Lēto nāqꝫ igne extrinsecus in su
perficie corpꝫ vꝫebat. Intrinsicus vero
vastū cōdebat incēdiū. Auuiditas inexple
bilis ꝫ inerat cibꝫ: nec tū satiari vnqꝫ rabi
dis incitata faucibus valebat ingluuies:
intestina intrinsicꝫꝫ vlcerebꝫ obsepta: do
loribꝫ quoqꝫ cholꝫ qđ maximis cruciabatꝫ:
humor liquidus ꝫ luridus erga pedes tu

midos oberrabat: ꝫ ab inferioribꝫ partibꝫ
pubetenuꝫ tumore distentꝫ. Sed ꝫ verē
da eiꝫ ipsa putredine corrupta scatere ver
mibus ceperūt. Spiritus quoqꝫ incredi
bilis inflatio: ꝫ tentigo obscena satis ꝫ ex
eccranda. His autē omnibꝫ doloribꝫ fetoz
dirior: vel ex membrorꝫꝫ putredine / vel ex
respiratiōe anhelitus reddebatur. Ita ex
omni parte cruciatibꝫ fesso nulle sufficere
vires ad tolerantia poterāt. Dicebat ergo
hi quibus diuinandi peritia est: has diu
nitus penas ab imperatore deo ob mul
tam eius impietate ꝫ crudeliter deposci.
Hec quideꝫ in supradicti historia libri re
fert vir de quo paulo ante memorauimꝫ.
Sed ꝫ in secundo libro idem historiogra
phus similia nihilominus de eodem scri
bit hoc modo dicēs. Post hec vero omne
corpus eius morbus inuadēs / diuerso sis
bimet eum corruptele genere vendicabat
Febꝫis nāqꝫ vna parte lenta vexabat. Pru
rigo ex alia parte intolerabilis per omnē
corpꝫ diffusa superficiem: cholꝫ quoqꝫ
crederrimus dolor. pedes pubetenuꝫ by
dropis obsederat tumor. Uerenda corru
pta putredine ꝫ scatentia vermibus horre
scebant. Inflationes etiam tortuosi spiri
tus: ꝫ crebra suspiria conuulsis admodū
producta visceribus: ita vt diceretꝫ a vatis
bus non morbi corpꝫ hec: sed diuine vꝫ
tionis esse supplicia. Quicꝫ cum tot mor
bis etiam feralibus vꝫgeretur: tamē spem
adhuc viuendi gerēs: de medelis ac reme
dijs cogitabat. Deniqꝫ transito iordane:
aquis calidis que apđ calleroen sunt vꝫ
batur. que etiam potantibus cōmode di
catur. Usus est autē medicis etiam oleo
calido omne corpus fouendū. Quicꝫ depo
situs fuisset in huiuscemodi fomento: ita
resolutus est omnibꝫ membris vt etiā oꝫ
li ipsi e suis sedibus soluerentur.

De crudelitate Herodis quam mortis
sue tempore perperrauit.

Caplm. IX.

R Eportat exin Jericho: ꝫ famlorū
ꝫ plactibꝫ admonitꝫ: vbi salutē des
sperare cepit: militibꝫ qđdem qđqꝫ
genas drachmas diuidi iubet. ducibꝫ ꝫ
ꝫ amicꝫ suis plurimū pecunie largit. Ipe
vero furore iam plenus: ꝫ ipsi (vt ita dicā)

Ecclesiastice historie.

mortu minitans ferē in facin^o execrabile.
Etenim ex singulis quibusque vicis vel castellis: si qui nobiles et primarii erant viros ex omni iudea ad se colligi: et recludi iubet: in loco qui dicitur hippodecomus: accersita tamen sorore sua Salome atque eius viro nomine Alexa. Noui inquit iudeos de meo interitu gauisuros. Sed potero habere lugentes et exequias honorabiles ex plagentium multitudine si voluerit: vos meis parere preceptis. Vos omnes quos in custodia habere iussi totius iudee nobiles viros statim ut ego spiritum exhalauero interficite: in hispani militibus paratis: ut omnis iudea et omnis domus et inuicta desinat obitum meum. Et post pauca idem Iosephus ait. Rursus autem nunc et tibi aueritate: et tuis conuulsione distendebat. Cum ex dolo violentia iam vite exitum adesse sensisset: malo accepto cultrum poposcit (Solebat enim per semetipsum purgatum sic pomum atque incisum edere) Tunc deinde circumspectans ne quis esset qui prohiberet: eleuauit in semetipsum dexteram: ictumque vibrauit. Adhuc idem persequitur scriptor: quod paulo antequam nouissimum spiritum redderet tertius post duos quos ante necauerat filium suum preceptis impijs iugulasset: atque ad ultimam lucem sicut non absque maximis doloribus corporis: ita etiam ne absque parricidij piaculis auferisset. Talis igitur Herodis exitus finis: quo digna supplicia scelere quod in bethleem erga paruulos gesserat et per insidias domini nostri ac saluatoris exactus est.

De Archelai regno post Herodem.

Capitulum. VIII.

De successione quoque eius historia nos euangelica perdocet: quod postea per angelum communitus Iosephus: sublato puero et matre eius de Egypto rediit ad terram iudeam. Audies inquit euangelista: quia Archelaus regnaret pro Herode patre suo: timuit ire illum. Communitus autem in somnis abiit in partes galilee. Huic autem euangelice peritati consona scribit etiam supradictus historiographus: diligenter hec exequens quomodo ex testimonio Herodis patris sui: adiudicante etiam cesare Augusto regni iudeorum successor extiterit Archelaus et ut post decem annos imperio deuolutus sit: atque Philippus et Herodes iunior frater eius Lysania in tetrarchia s

diuisum Iudee regnum regebant.

Quod falsa esse acta que iudei perferunt etiam Iosephi testimonio ex consonatione temporum conuincant.

Capitulum. XI.

Dem quoque ipse historiographus in octauo decimo libro refert duo decimo anno Tiberij cesaris: qui Augusto septem et quinquaginta annis principatu potito successerat: potius Pilatum Iudee procuratorem suscepisse. atque inibi per decem continuos annos usque ad ipsum pene finem Tiberij perdurasse. Ex quibus omnibus firmum impudens euidenter arguit actor: qui recenti confecta plasmate aduersus christum dominum perferunt. in quibus primo omnium temporis ipsius ratio coarguit falsitatem. Quarto namque consulatu Tiberij qui consulatus septimo anno imperij eius fuit: piaculi in saluatoris commisi tempus falsa hec acta per scribunt. Duo in tempore euidenter ostendit: ne missus quidem adhuc ad Iudee procuratorem Pilatum: secundum Iosephi perbatissimi historici testimonium: quod plenissime designat duo decimo anno Tiberij cesaris iudee procuratorem suscepisse Pilatum. Consonanter autem in his cum historico euangelista concordat quod odecimo dicens anno Tiberij cesaris in quo quartus erat Pilati procuratoris annus. cum etiam iudee tetrarche haberentur Herodes et Lysias et Philippus: dominum et saluatoris nostrum Jesum christum fuisse anno rui triginta quando ad Joannem baptizandum aduenit. Tunc et ei initium euangelice predicationis instituit.

Quod a pontifice Anna usque ad Laipham quatuor pontifices fuerint: et singulis annis administrauerint pontificatum: in quibus predicationis christi completa est.

Capitulum. XII.

Refert autem et diuina scriptura omnem doctrine sue tempus exegisse sub pontificibus Anna et Laipha: quo scilicet Yanne pontificatus tempore incipiente docere cepit: et usque ad initium Laiphe prederit. In quibus spatijs vix toti quatuor scilicet cluduntur anni. Legalibus porro preceptis iam per illud tempus vi et ambitione cessantibus: nulli quippe pontificatus honor vite vel generis merito reddebatur. Sed romana potestate: alijs nunc: iteque alijs summa sacer

dotij p̄stabat: ita vt annuis iaz successio-
nibus mutarent. Deniq; idē Joseph⁹ re-
fert: quoz p̄ ordinē vsq; ad Laiphā p̄tifi-
catus officio post Annā esse p̄fectos: his
verbis scribens. Valerij⁹ gratus Anna sa-
cerdotio deturbato: Ismaelē p̄tificē d̄si-
gnauit filium Bassi: sed ⁊ hūc non multo
post abijciens: Eleazarū Ananie p̄tificē
filiuz p̄tificatui subrogauit. Post annū
ho etiā hunc arcet officio. et Simoni cui-
daz Laiphe filio p̄tificat⁹ tradidit mini-
steriū. Quo nō ampli⁹ etiā ipse q̄ vni⁹ an-
ni spacio p̄fect⁹: Josephū cui ⁊ Laiphā
nomē fuit accepit successorē. Ac per hoc
omē tps quo dñs ⁊ saluator noster in ter-
ris docuisse p̄scribit: intra q̄driēnū tēpo-
ris spacia coartat. in quo q̄uoz iste quas
Joseph⁹ memorat successiones p̄tificiū
describunt vix p̄ annos singulos misra-
te. Consonanter igit̄ fm̄ ea que Josephus
scribit Laiphā p̄tificē am̄ illius quo sal-
uator passus est: etiam euangelij sc̄ptura
designat. Igit̄ dñs ⁊ saluator noster non
multo post initium p̄dicatōis sue duode-
cim ex om̄ibus discipulos assumpsit: q̄s
et ceteris sectatoribus suis p̄ferens speci-
ali quodā electiōis priuilegio apostolos
nominauit. Cuius nom̄is virtus missos
indicat. S; ⁊ alios post hos elegit septu-
aginta: quos et ipse binos per loca singu-
la ⁊ vrbes ad quas ipse accessurus erat p̄-
m̄isit.

De baptista Joāne testimoniū Josephi
⁊ q̄ asserit eum iustū fuisse: ⁊ ob eius necē
vindictam in iudeos esse progeram.

Capitulū. XIII.

Ueruz breui iteriecto tpe Joānes
baptista ab herode filio herodis
capite punit. De q̄ ⁊ in euāgelij
qdē referē. Concordi ho testimo-
nio ē Joseph⁹ de h̄ scribit: noiatim etiā
de herodia de cōmemorās: velut de cōiu-
gio f̄ris Phillipi viuēt̄ violēt̄ abstrac-
te: et suis ab Herode incestis nuptijs so-
ciate: pp̄ria ⁊ legitima vxore p̄p̄ssa. Quam
herodia de filiaz dicit fuisse Arethe regis
Arabie: p̄pter quā etiā Joannes baptistaz
ab eo cōmemorat interēptū. Bellū quoq;
exortū inter Arethā dicit ⁊ Herodē: tāq;
ob ignominia filie vindicandā. In q̄ bel-
lo exercitū refert Herodis extinctū. Nec

aut̄ ei om̄ia accidisse p̄pter piaculuz qd̄ in
necem Joānis admisit. Idē quoq; Jose-
phus iustissimū sup omnes Joāne fuisse
fm̄ euangelioz fidem: ⁊ ab Herode p̄pter
Herodiadē capite cesum refert p̄pter quā
etiā regno eū cōmemorat depulsum: atq;
in exilium apud Tiennaz gallie vrbez tru-
sum. Nec in octauo decimo antiquitatū li-
bro: his ipsis quib; infra adnotatū est syl-
labis scribit. Quibusdā aut̄ iquit iudeoz
videbat̄ ideo perisse Herodis exercitū q̄
in eum satis iuste vltio diuina cōmota est
pro vidicta Joānis: q̄ vocabat̄ baptista:
quē puniuit Herodes virū valde bonum
qui p̄cipiebat iudeis p̄tuti operā dare: iu-
sticiā inter seinuicē custodire: ⁊ in deū ser-
uare pietatē: per baptismū in vnum coire.
Hoc ei pacto baptismū acceptabile fore
si non solum ad abluenda peccata sumat̄:
verū etiā ad castimoniam corp̄is atq; ad ani-
me iusticiā purificationēq; fuer̄: oīzq; pa-
riter virtutuz: velut signaculū ⁊ custodia
quedam fidelis habeatur. Que cum ab eo
dē p̄cepta huiuscemodi docerent̄: atq;
ad audiendū eū p̄ plurima multitudo con-
curreret: verit⁹ Herodes ne forte doctri-
ne ei⁹ psuasione populi a suo regno disces-
derent (Videbat em̄ q̄ p̄cepti eius ac mo-
nit⁹ obedire in om̄ib; plebs esset parata)
melio credidit p̄s q̄ noui aliqd fieret: atq;
cipare hoīez necē: q̄ postmodū turbat̄ re-
bus serā penitudinez gerere. Ex sola igit̄
suspensione Herodis vinctus in castelluz
macheronta abducit̄ Joānes: ibiq; capite
obtrūcat̄. Hactenus de Joāne. Sed ⁊
de saluatore nostro dño in iudez historia-
ruz suarum libris idē Josephus ita scri-
bit.

Testimoniū Josephi de christo.

Capitulum. XIII.

Vit aut̄ iisdē tēporibus Jesus sa-
piens vir (si tñ virū eū noīari fas
ē) Erat ei mirabiliū opez effectoz
doctorq; hoīm eoz qui libenter q̄
vera sunt audiunt. Et multos quidem in-
deorum multos etiam ex gentilibus sibi
adiunxit. Christus hic erat. Nūc accusa-
tione primoz nostre gentis virozum: cuz
Pilatus in crucem agēdum esse decreuit
set. nō deseruit eos q̄ ab initio eum dilexe-
rant. Apparuit em̄ eis tertio die itez viu⁹.

Ecclesiastice historie.

fm qđ diuinit⁹ inspirati p⁹he: vel hec vel alia de eo innumera miracula futura eē p⁹ dixerāt. Sz in hodiernū diē chūianorū qđ ab ipō nūcupati sūt: z nomē pseuerat et gen⁹. Hec cū ipē hebreorū scptoz oli suis libris inserta: tā de Joāne baptista: qđ etiā de dño z saluatore nro tradiderit: qđ vltra effugiū: qđ excusatio ipudētibz z perfidis remanebit: qđ min⁹ de falsitate gestoz qđ postmodū cōfuxerūt aptissime puincatur. Sz z de his ista sufficiāt. Aploz autē dñi z saluatoris nri nomina qđ referant: ex ipsis euāgelijis omibz palā ē. Septuaginta pō discipuloz vocabula nusqđ qđez reperim⁹ scripta. Dicit tñ vnus ex ipsis esse Barnabas: cui⁹ etiā i actibz aploz mētio facta est. Sz z Paul⁹ nihilomin⁹ scribēs meminit eius. Deniqz ipum dō esse qđ cum Sosthenez paulo Corinthijs scribit. Clemēs pō in q̄rto dispositionū libro cephemētionē facit: de qđ Paul⁹ dixit. Cū autē venisset Cephas Antiochiā: in faciē ei resstiri. z dō eū vnū esse ex septuaginta discipulis cognomē Petri apli. Sz z Matthiā ex ipsis esse dō: qui p̄ Juda aplozū nūero subrogat⁹ est: z eū qđ cū ipso est statut⁹ ad sortē. Tattheū qđ vnus ex ipsis fuisse tradunt: de qđ z historiā qđ ad nos vsqz puenit exponere necessariuz duco. Nā z ples qđ septuaginta fuisse discipulos saluatoris inuenies: si obserues ea qđ Paul⁹ indicat dicēs: post resurrectionē apparuisse dñm p̄mum qđez Cephe: postea illis vndecim z post hos ampli⁹ qđ qngentis fratribz simul. Ex qđbz qđsdam dormisse dō: plurimos autē adhuc pmanere eo tēpe qđ hec scriberbat. Post etiā dicit eū visum esse Jacobo qui erat vnus ex his qui fratres dñi appellabant. Tum deinde tāqđ p̄ter hos duodecim/ad eoz tñ similitudinē fuissent alij quidē apostoli sicut z ipē erat Paul⁹: addit z dō. Postea apparuit apostolis omibz bus: nouissime autē visus est et mihi. Sz z de his ista sufficiant.

Narratio de Abagaro rege: z exēplum eplē Abagari ad dñz / z dñi ad ipm: z eoz qđ p̄sequēter de Syroz lingua trāslata sūt.

Caplm. XV.

Narratio pō quā de Tattheo promissimus hunc habet modū. Dñi ac saluatoris nri Jesu cbū diuini

nititas / cū pro mirabili virtutis ope p oēm locuz celebraret: innumeros tā de vicinis qđ de pegrinis z lōge positis p̄medioz z cure p̄ritibz inuitabat: siqđ p̄cipue morbi alicui⁹ egritudine laborarent. Unde z rex qđdam Abagarus nomie gentis vltra Eufraten posite p̄ncipatū nobilitē tenēs: morbo quodā corporis irremediabili q̄ntum inter homines tenebat. Qui cum de nomine Jesu z de mirabilibz virtutū eius audisset: supplex ei per epistolā factus exorat: misso in rē homine diutini morbi vinculis quibz tenebat absolui. Sz ad p̄sens qđez a domino corporis eius cura differatur. Dignus tamē efficit̄ rescripto epistole saluatoris: in qua simul etiā p̄mittit̄ ei: qđ nō multo post desiderij sui cōsequeret̄ effectum. Deniqz post resurrectionē atqz ascensionē domini ad celos: Thomas apostolus ex cōmonitione diuina / Tattheū quēdam vnum ex septuaginta discipulis ad Edissenā ciuitatē euāgelistā z p̄dicatorem verbi dei emittit: siml⁹ z que a dño p̄missa fuerant impletuz. Hec in archiuis publicis Edissene ciuitatis: in qua tūc supradictus Abagarus regnavit: ita descripta repimus in his chartis qđ gesta regis Abagari seruata antiq̄tus p̄tinebant. Et vt euidēs dictoz veritas fiat / ipaz exemplaria eplaz ex Syroz lingua trāslata ponemus. Exēplar eplē scripte a rege Abagaro vl̄ thoparcha ad Jesum: z misse hierosolymā p̄ Ananiā cursorē. Abagarus Uebame filius thoparcha iesu saluatori bono qui apparuit i locis hierosolymozū salutē. Auditum mihi est de te z de sanitate quas facis qđ sine medicamētis aut herbis fiant ista per te. et qđ p̄bo tñ cecos facis videre / z claudos ambulare: z leprosos mundas: z immundos spūs ac demones eijcis: z eos qui longis egritudinibus affligunt curas z sanas: mortuos quoqz suscitās. Quibz oibz audis de te: id statui in animo meo vnū esse e duobz. Aut qđ tu sis de⁹ z descēderis de celo vt hec facias: aut qđ fili⁹ dei sis qđ hec facis. Propterea ergo scribēs rogauerim te vt digneris vsqz ad me fatigari: z egritudinē meā q̄iam diu laboro curare. Nā z illud comperi qđ iudei murmurant aduersum te: z volūt tibi insidiari. Est at̄ ciuitas mihi parua qđē

sed honesta: q̄ sufficiat vtrisque. Exemplum
rescripti ab iesu p̄ ananiā cursorē ad Aba-
gar̄ thoparchā. Beatus es quia credidi-
sti in me cū me ipse nō videris. Scriptū ē
enī de me q̄ hī q̄ me vidēt nō credēt in me:
et q̄ nō vidēt me ip̄i credent̄ et vivent̄. De
eo at̄ qd̄ scripsisti mihi vt veniā ad te: opor-
tet me oīa p̄pter que missus suz h̄ explere:
et postea q̄ cōpleverō recipi me ad eum a
quo missus suz. Lū ergo fuero assumpt̄:
mittā tibi aliquē ex discipulis meis vt cu-
ret egritudinē tuā: et vitā tibi atq; his qui
tecū sūt p̄stet. Erat aut̄ his eplis adiūctuz
etiā h̄ lingua syroz qd̄ infra scriptum est.
Postea p̄o cū Iesus assumpt̄ est misit ei
Judas q̄ et Thomas Tatheū aplm̄ vnuz
ex septuaginta. Qui cū venisset: manebat
ap̄d Tobīā filiū Tobie. Ut aut̄ audiuit d̄
eo Abagarus et nunciatū est ei q̄ venisset
ap̄ls Iesu fm̄ qd̄ ei sc̄pserat. Lūq; cepisset
Tathe⁹ in virtute dei curare oēm languo-
rē et in firmitatem: ita vt oīes mirarent̄:
Abagar⁹ cōsiderat̄ mirabilib; q̄ faciebat:
recordatus est q̄ ip̄e esset de q̄ sibi Iesus
sc̄pserat: dicēs Lū aut̄ fuero assumpt̄ mit-
tā tibi aliquē de discipulis meis q̄ egritu-
dinē tuā sanct. Et vocās ad se Tobīā ap̄d
quē manebat: ait ad eū: audiui q̄ vir q̄daz
potens venit et manet in domo tua: adduc
euz ad me. Lūq; redisset Tobias ad Ta-
theuz dixit ei abagar⁹ thoparcha vocavit
me ad se et dixit mihi: vt te ad eū p̄ducā vt
cures eū. Et Tathe⁹: Veniā inq̄t: qm̄ ma-
xime p̄pter ip̄m miss⁹ sū. Postera igit̄ die
Tobias mane assumpto tatheo venit ad
Abagarū. Et cū fuisset ingressus p̄ntib; p̄-
matib; suis: statim in ingressu visuz ē Aba-
garo diuini nescio qd̄ splendoris in vultu
ap̄li Tatheī. Quod cū vidisset Abagarus
adorauit Tatheū. Sup̄ quo admirati sūt
oēs qui assistebant regi. Ip̄i em̄ nihil horū
videbāt: qd̄ soli Abagaro fuerat ostensū.
qui et dicere cepit ad Tatheū. Vere disci-
pulus es Iesu filij dei q̄ mihi dixerat: mit-
to tibi aliquē de discipulis meis qui te cu-
ret et vitam tibi p̄stet. Et Tatheus r̄ndet.
Quia magnifice credidisti in eū q̄ me mi-
sit: p̄terea missus sum ad te. Etsi p̄manse-
ris in fide ei⁹ et credulitate: p̄stabunt tibi
oīa desideria cordis tui. Tū et Abagarus
ad eū. Usq; adeo inq̄t credidi ei vt et iudez

os q̄ euz crucifixerunt velim (si vlla mihi
adesset tāta exercit⁹ copia) trucidare: etsi
nō rhomaniregni autoritas ip̄ed. ret. Et
Tathe⁹ ait ad hec. Dñs n̄r volūtate pat̄s
sui impleuit: q̄ impleta: assumpt⁹ ē rursus
ad pat̄es. Dicit ei abagar⁹. Et ego scio et
credo in eū et in pat̄e ei⁹. Et Tatheus: pro-
pterea inq̄t pono manū meā sup̄ te in no-
mine ei⁹. Et cū h̄ fecisset: statim oī egrituz
dinis morbo q̄ tenebat absoluit. Mirat⁹
est Abagar⁹: q̄ sicut p̄bis audierat de Je-
su: ita et rebus et opibus reperit per Ta-
theū discipulum ei⁹ impleri: q̄ cum absq;e
medicamentis et herbis curaret. Nō soluz
aut̄ illū: sed et Abdon quēdā Abdie filuz
podagra laborantē cū se vestigijs ei⁹ ad-
uolueret man⁹ impositiōe curauit. Mult̄
tosq; alios vrbis illi⁹ ciues varijs obse-
sos sanauit incōmodis. Et sic opa maḡ
et mirāda pficiēs p̄dicabat p̄bū dei. Post
hec aut̄ Abagarus ait ad Tatheū. Tu in-
q̄t cū p̄tute dei hec facis. et nos oēs vidē-
tes miramur. Vex q̄so te enarra mihi de
aduentu dñi quōd facit̄ sit: et de virtute ei⁹
in q̄ faciebat hec que audiui. Et Tathe⁹.
Hunc q̄dem taceā vex: qz verbum missus
sum p̄dicare: Crastino cōgrega mihi oēs
ciues tuos. et corā ip̄is p̄dicabo et semina-
bo in eis verbū vite vel aduent⁹ Iesu: quō
fuit. et cur vlt̄ qua de causa missus est a pa-
tre. et de virtutib; opex ei⁹. vlt̄ de mysterijs
q̄ locut⁹ est in hoc mundo. et in qua virtu-
te hec fecit. Sed et de noua eius p̄dica-
tione: et q̄ ita paruulus et humilis. et quō
ita se humiliavit: et d̄posita maiestate par-
uam fecit deitate suā: ita vt in cruce subis-
geret̄: in infernuz descenderet. et disrum-
peret sep̄e quam a seculis nemo disrumpe-
rat: mortuos suscitaret. Qui descendit q̄-
dem solus ascendit autem cum grādi mul-
titudine ad pat̄e suum. Iussit ergo Aba-
gar⁹ vt mature oēs ciues cōuenirēt et au-
dient p̄dicationē Tatheī. Et post hec ius-
sit ei dari aurū et argentū. sz ille nō accepit
dicens: Si nostra derelinquim⁹: quomō
accipiem⁹ aliena? Besta sunt autē ista q̄
dragesimo et tertio anno. Nec nō inutilit̄
vtputo a nobis ad verbum et syrozum lin-
gua interpretata: hunc in nostris libris te-
nebunt locum.

Explicit Liber prim⁹

b

Ecclesiastice historie

Incipit Liber secundus historie Ecclesiastice: cum Capitulorum annotatione.

Quecūq; oportuit velut in principis ecclesiastice historie designari: siue de diuinitate saluatoris siue de antiquitate nostre religionis ac vetustate doctrine: et ut olim tradita sit christianorum que nouella videtur institutio: sed et de aduentu ipsius domini et saluatoris nostri nunc impleto: ac passionibus consummato: de apostolorum quoque electione superiore libello quanta potuimus breuitate perstrinximus. Age iam nunc que etiam post ascensionem eius consecuta sunt videamus: partim diuinarum scripturarum testimoniis edocentes: partim extrinsecus ex his que fideliter in commentariis: que ad memoriam posteritatis inuenta sunt: commemoramus approbantes

De vita et institutione apostolorum post ascensionem christi.

Capitulum I.

Primum igitur in apostolatū per iuda traditore matthias sorte commisit: que erat vnus ex discipulis domini: sic super demonstratum est. Ordinant autem et diaconi septem numero per orationes et manus impositiones apostolorum misterium viduarum gratia. In quibus Stephanus que et primus post dominum statim post ordinationem suam lapidatus ab his que et dominum occiderunt: per quod et nomen sui Stephano corona datur a christo. Tunc et deinde et Jacobum que dicebatur fratrem domini: pro eo quod esset filius Ioseph que christi que si pater habebat. quoniam de desponsata ei fuerat virgo Maria: que postquam conueniret inuenta est in utero habens de spiritu sancto: sic euangelia prestant. Tunc inquam ipsum Jacobum que et iustus cognominatur: et ab antiquis per meritum et insignis vite privilegio: primus historie tradiderunt suscepisse ecclesie que hierosolymis est sedes. sicut Clemens in sexto disputationum libro asserit dicens. Petrus eius inquit et Jacobus et Joannes post assumptionem saluatoris: quis ab ipso fuerint omnibus pene placiti: tamen non sibi vendicant primatus gloriam sed Jacobum que dicebatur iustus

apostolorum episcopum statuit. Idem quoque ipse septimo eius de opis libro addidit de ipso etiam hec Jacobo inquit que dicebatur iustus et Joanni et Petro post resurrectionem domini omnem sciam tradidit. Et ipsi ceteri apostoli: que apostoli autem septuaginta discipuli tradiderunt. ex quibus vnus erat et Barnabas. Duos autem fuisse Jacobos constat: Vnum hunc iustum que de prima templi deiectio fullonis vecte percussus est: et morti traditus. Alius autem est ille que ab Herode capite cesari est. Vnus igitur iusti Jacobi etiam Paulus meminit cum scribit. Alius autem inquit apostolorum videtur neminem nisi Jacobum fratrem domini. In hoc genere etiam Tarbeus de quo super memorauimus secundum domini preceptum ad regem Abagarum missus: ipsum quidem egritudine morbi corporalis absoluit: vniuersam pro ciuitate edissenorum christo domino fideliter credulitate sociavit: ita ut in hodiernam ciuitas illa quippe que ipsius domini et saluatoris meruit scripta suscipere: velut speciali quadam christo deuotione dicata sit. Interea persecutio prima aduersus ecclesiam dei que est hierosolymis facta: sub primo martyre Stephano: omnes discipulos exceptis duodecim per vniuersam Iudeam: Samaritiamque dispersit: seu potius ut scriptura indicat disseminauit. Ex quibus nonnulli ad Fenicem et vsque ad Egiptum atque Antiochiam deuenerunt: qui gentibus quidem credere mysterium fidei non dum audebant: iudeis tamen predicabant. Interea Saulus adhuc vastabat ecclesiam: ingrediens domos et pertrahens viros ac mulieres traherat in carcerem. Sed Philippus que erat vnus de septem cum Stephano diaconus ordinatus: descendit Samariam virtute dei repletus. et predicabat primus verbum dei samaritane genti. In quanta erat diuine gratie efficacia: ut etiam Simonem magum suis predicationibus asternaret. que per idem tempus celebris fame apud samitanorum populos habebatur: ita ut virtus dei magna esse putaretur. Sed is cum vidisset signa et miracula que a Philippo per diuine gratie preces fiebant: et obstupefactus et territus cessit: et credere se in christum vsquequo etiam baptismum acciperet simulauit. Quod reuera mirari dignum est: hodieque eodem ordine fieri ab his que velut hereditaria ab illo simulatione secte impurissime susceperunt. que auctores sui artibus instituti. ecclesiam fraude quolibet ingressi lauacrum furant: et secta nostra velut alicuius morbi contagione

comaculat. Serpit enim eorum venenatus sermo sicut lupo in gregibus: et occultis sermorum morsibus incaute letale virus infundit: donec noxias eorum latebras diligentia pastorum investigatas deducat ad lucem. sicut et ipse Simon Petri industria comprehensus: penam quam merebat expendit. Vix per dies singulos augescere predicatione ubi diuini pro dei prudentiam ex ethiopia regionibus adest quodam regine gentis illius propositus. (Hoc) ris quippe illi natiuitati etiam nunc a femina regis) tanquam vota in hierosolymis redditur. Huic Philippus responsis sancti spiritus iussus: primo ex omnibus gentibus mysterium fidei et sacramentum baptismi tradit: et velut quodam cum deo primitias omnium consecrat nationum. Hinc opinio tenet ad patriam terram regressum: scientiam dei summi et salutarem dominum nostrum prescientiam indigenis gentibus sic sibi tradita fuerat predicasse. In qua rebus ipse completa est per eum prophetia quae dicit. Ethiopia proueniet manus eius deo. Dum haec ita agunt: Paulus vas electionis non ex hominibus: neque per hominem: sed per reuelationem Iesu christi et dei patris qui eum resuscitauit a mortuis: in apostolatum vocat: celesti ad se voce delata.

Quomodo Tiberius de christo edocuitur a Pilato comonitus est.

Capitulum II.

Posterea cum per omnem iam locum de resurrectione et mirabilibus dominum nostrum Iesu christi et de ascensione eius ad celum felix fama loqueretur: ac per omnem aures beati huiusmodi rumoris volueret opinio: et quam antiqui mores erant apud romanos: ut per uincias iudices. siquid forte noui in his quae regebant puincias accidisset. vel principum vel senatum nunciaret: uti ne ex his quae gerebant ignorare aliquid viderent: de resurrectione a mortuis dominum et saluatoris nostri Iesu christi: que iam in omnem locum fuerat divulgata: Pilatus Tiberio principi refert. Sed et de ceteris mirabilibus eius et ut post mortem cum resurrexisset a quibus plurimis iam deus esse crederetur. Tiberius que conpererat retulit ad senatum. Senatus autem spreuisse dicit: pro eo quod non sibi prius huius rei indicium fuerit delatum: sed auctoritates suam prouenerit vulgi sententia. Lex etenim erat antiqua designata ne quis apud romanos deus haberetur: nisi senatus decreto et sententia confirmatus. Porro autem per pro

berat quod agebat: ne diuina virtus humanis putaret assertoribus indigere. Quae sententia quae supra diximus renuisset senatus: Tiberius tamen tenuit sententiam suam nequa aduersus doctrinam christi contrarium moliret. Hec Tertulianus vir: et legum et institutionum romanorum peritissimus: et inter nostros scriptores admodum clarus: in Apologetico suo quem aduersus gentes per nos a fide scribit: hoc modo retulit. Ut de origine inquit aliquid retractem: cuiusmodi legum veterum erat decretum: ne quis deus ab imperatore consecraret: nisi a senatu probatus. Sicut Marcus emilius de deo suo alburno facit. Et hoc ad causam nostram quod apud vos humano arbitratu diuinitas peruenisset. Et nisi hoc deus placuerit: deus non erit. homo iam deo propitius esse debet. Tiberius ergo cuius tempore nomen christianorum in seculum intrauit: annuntiata sibi ex syria palestina: illic veritatem istius diuinitatis reuelauerat detulit ad senatum. Tunc rogatum suffragium sui. Senatus quod non ipse probauerat: respuit. Caesar in sententia mansit: cominatus periculum accusatoribus christianorum. Hec Tertulianus.

Ut in omnem mundum breui tempore diffusa de christo predicatio est.

Capitulum III.

Quod profecto diuina prouidentia ita tunc cesaris sensibus ingessit: absque ulla obstaculo in ipse duntaxat initio euangelii sermo usquequaque percurreret. Unde et factum est ut repente quasi celitus lumine ostesum: aut radius quodam solis erumpens totum orbem claritate superni luminis illustraret: ut compleret et illa prophetia quae dixerat. In omnem terram exiit sonus eorum: euangelistarum duntaxat et apostolorum. et in fines orbis terra verba eorum. Ex quo et per omnes ciuitates ac vicos immense multitudines: velut messium tempore frumentum ad areas: ita ad ecclesias populi condigebant. quicumque illi a parentibus tradite sibi morbide superstitionis vinculis tenebant: per doctrinam christi scilicet et per virtutum miracula quae fieri videbant: recepta veridici noticia tanquam a tyrannicis dominis liberati: ad unum verum deum et dominum creatorem: eoque suorum ventusti penitentes erroris: fidei cum confessione veniebant. Quae igitur passim iam per omnes etiam gentium populos profusa effunderet diuina dignatio: per Cornelium apud cesarem patrum

Ecclesiastice historie

lestinā urbē maximā: cū omni domo sua ad fidē christi Petro ministrante pducit. Jam inde q̄ plurimi et alij ex gentibz apd Anti ochiā ad fidē veniūt eoz p̄dicatiōe ptra- cti: quos p̄ se ditiōe aduersus Stepha- nū cōmota: dissemiatos esse p̄ oēs locū su- perius edocuim⁹. Per quos et apud anti- ochiā florētissima cōgregat̄ ecclia. in qua erāt etiā p̄phetici ordinis viri q̄ plurimi: cum q̄bus et Barnabas et Paulus quib⁹ om̄ibz p̄iter i grā dei et vnanimitate degēs- sibz. ibi p̄mū discipuli veluti perēni fōte sūpto vocabulo appellati sunt ch̄iani. Qua tēpestate Agab⁹ qdā vn⁹ ex his qui aderāt p̄phetis famē magnā futuraz diu- nis p̄sagabat oraculis. Paul⁹ et Bar- nabas cū ministerio a fratribz collato q̄ sanctorz vsibus deseruirent hierosolymā destinantur.

Quēadmodū post Tiberiū Bai⁹ cesar regē iudeoz cōstituit Agrippā: Herodi p̄petua pena deportationis imposita.

Capitulū. III.

Iterea Tiberi⁹ duobz et viginti cir- citer annis sui p̄ncipat⁹ exact⁹: vi- uendi fines fecit. Post quē Baius imperiū suscepit. et p̄tinuo iudeoz p̄ncipatū tradidit Agrippē: sil⁹ et Philippo ac Lisanie terrararchias. Cū q̄bz et paulo post Herodi se eidē pariter cōtulit. Ip̄m hō herodē qui vel i Joannis nece auctor extiterat. v̄l in passiōe dñi iter fuerat mult⁹ et excruciatū modis eterno dānat exilio. sicut Iosephus in his que supra inseru- mus scribit.

Ut Filo p̄ iudeis suscepit legationē ad Baium.

Capitulū V.

Ut t̄pibz Filo insignissim⁹ scri- ptoz florebat. q̄ nō solū in nr̄a: ve- rū et grecoz p̄hia prim⁹ inter pri- mos habebat. Dic autē ḡne q̄dem a proauis hebre⁹: Apd Alexandria hō in oibz claris et nobilibz vir⁹ clarior ac nobili- or erat. In diuinis autē legibz et patrijs in- stitutis quāt⁹ qualisq̄ fuerit: ex his q̄ nob- libz suoz tradidit monimētis: oibz cla- rū est. Quis ei digne valeat explicare quā- ta eius in liberalibz litteris fuerit institu- tio: quāta in p̄hiciis: quantusq̄ maxime in platoniciis et pitagoricis fuerit disciplinis. vt q̄ oēs et qui secū flourant pene et qui

p̄cesserāt suparet. Dic igit̄ ip̄e t̄pibz Bai⁹ quanta iudeis acciderint mala q̄nq̄ volu- minibz exponit. Sed et de eiusdem mentis Bai⁹ isania cōmemorat q̄ intantū super- bie elatus sit: vt deū se voluerit appellari. In ip̄is autē vbi de iudeoz cladibz refert: suā q̄z legationē quā p̄ tribulibz suis iu- deis detulit ad urbē Rhomā d̄scribit. Et q̄ porans apd Baiū p̄ patrijs legibz: nihil ampli⁹ q̄ irrisionē retulerit domū: imo et pene piculū mort⁹ incurrit. Sed et Iose- phus meminit hoz in decio octauo anti- q̄ratū libro: talia q̄dā scribēs. Et quidē cū seditiō apd Alexandria fuisset exorta int̄ iu- deos et grecos: terni ab vtrisq̄ p̄tibz lega- ti mittunt̄ ad Baiū. In quibz p̄ parte gre- corū erat qdā legat⁹ Appion nomine. Qui cū in ceter⁹ q̄ plurimis insimularēt iude- os: tū maxime q̄ honorē cesari non defere- rent: vt moris est facere om̄ibus q̄ roma- nis fascibz subiacent. Dic ergo aiebat ne- q̄ aras Baiō: neq̄ templa d̄stituunt: neq̄ alia hmōi: in q̄bz ei diuini honores a p̄uin- cialibz deferunt. Sz soli sūt q̄ neq̄ statu- as ei decernūt: neq̄ sacrm nois ei⁹ obser- uāt. Cūq̄ hec et alia ḡuioza allegaret Ap- pion p̄ que p̄citari crederet Baiū: Filo q̄ legationi p̄erat iudeoz vir in oibz magni- ficus Alexandri Alabarche frater philo- sophie nō ignarus potētissime purganc obiecta. Sed abiicit eū Baius: et iuberit̄ il- co e cōspectu suo abscedere. Tūc iracun- dia replet⁹ secū ip̄e rimat̄ quid in eos cō- ferat mali. Egressus autē Filo cum iniuria ait ad iudeos qui sibi astabant. Bono ani- mo nos esse oportet quibz iratus est Bai⁹. quia necesse est adesse diuinū: vbi huma- nū cessat auxiliū. Hec q̄dez Ioseph⁹. Sz et idē Filo in ip̄o libro quē de sua legatiōe cōscribit singillatim de oibz q̄ a semet- ip̄o gesta sunt refert. Ex quibz illa sola cō- memorabo que legentibus euident in iu- deos: diuinam pro piaculis que aduersū ch̄im ausi sunt iudicent vltionē.

Quāta acciderint iudeis grauiā post te- meritatē crucis in christo.

Capitulū. VI.

Dico qdē t̄pibz Tiberij refert i v̄r- be rhoma Julianū quēdā magni apd imperatorē loci vniuersam

eorum gentem summo nisu interimere voluisse. In iudea autem Pilatus sub quo in saluatore re facinorosus admittitur: et dicitur templum quod in hierosolymis tunc adhuc manebat integrum profanaret tentaret maximis eos perturbatioibus agitauisse. Sed et post Tiberij occasum refert successor eius cum ceteris plurimis: tum etiam iudeorum genti acerbissimum extitisse. Quod postea est etiam in ipsius scriptoris sermonibus discere. Multa in Baio erat quidem inquit ingenij prauitas: quae erga omnes homines: tum praecipue erga iudeorum gentem ferebatur. et specialem quadam seueritiam loca eorum quae in diuinis habent supplicatioibus consecrata: incipiens ab Alexandria diripi: et contra religionem moreque gentis profanari iubet: statuis suis et signis aetatis imaginibus replens. Templum quoque sancte ciuitatis quod solum manebat totius us profane contagiois intactum: et a maioribus perdurauerat asilum: commutare in templum praecipuum nois ausus est: ut edes Iouis nobilissimi noui di Baio vocaret. Sed et alias innumeras clades: et ultra omnes tragicos luctus apud alexandriam iudeis irrogatas esse sub Baio: in secundo operis sui de virtutibus libro: vir memoratus exequitur. nec non et Iosephus consona huic de Pilati temporibus scribens. pro piaculis saluatoris quae vniuersae genti acciderit mala: audi ut etiam ipse in secundo iudaici belli desinat. libro. Is autem ait quod missus est in Iudaea Tiberio procurator Pilatus noctu velatas hierosolymam introferri imagines cesaris iubet ac statui. Quod ubi dies exortus est magna perturbatione iudeorum populis excitaui: stupetibus et perturbatis ad nouam faciem reuertens. Conspiciebant namque ex hoc: quod spernerent et percularent iam leges suas: et omnia instituta maiorum: quibus nihil tale haberi intra memoria vrbis illius fas erat. Sed haec est nimis in quae eos impie professiois suae velocis vindicta damnauit: pro eo quod secundum euangelij relationem simul gens clamauit vniuersa: Non habemus regem nisi cesarem. Tum deinde idem scriptor aliam quoque in eos delatam commemorat vltionem dicens. Post haec autem etiam alia in eos incidit perturbatio pro eo quod sacrum erratum quod apud eos patria lingua corbonas appellat contra fas in usus communes publici aqueductus progari videretur. quia a trecentis stadiis deducebatur.

pro quo nimia indignatioe populus mouebatur. Cumque adesset Pilatus hierosolymis audent adire eum et clamoribus fatigare. At ille prouiderat seditionem futuram: milites habitu plebeio obiectis armis multitudinem imiscuit: praecipito eis dato: ut ne gladius in seditiones sed fustibus uteretur. Igitur ubi temporis signum de tribunali dato: cedit praeternique ceperunt: nonnulli praeratum vultu neribus: plurimi autem dum in fugam conuersi prouentum praerati conspiratione percussi perire. reliqui vero dispersi et suorum funeribus deterriti: vnum doloris silentio depressere. Multas praeterea clades in hierosolymis eis obuenisse: dum nouis semper seditionibus studeret: idem scriptor exponit: ostendens quod ex admisso sacrilegij tempore: nunquam ab eis seditionum furor: nunquam bella mortes cessarunt: usque vltimum et excruciatum malum temporibus Vespasiani eos obsidiones inclusit.

Ut Pilatus quoque semetipsum morte damnauit. Capitulum VII.

Sic iudeos pro commisso scelere vltio diuina danabat. Sed et Pilatus qui in saluatore iniqui iudicis functus est officio: usque temporibus Baio: tantis actualibus malorum cladibus cruciatus est: ut propria se manu transuerberas nefariam vitam abiicisse referat. Nec enim poterat tanti piaculi minister impunitus euadere. Sicut in historiis grecorum regum: eorumque diuinitas quae olimpiadas scribit: et annales rerum gestarum libros ad posteritatis memoriam condunt.

De fame temporibus Claudij.

Capitulum VIII.

Ed enim Baio quattuor annis nec integris principatu ministrato: Claudius impator succedit: sub quo fames satis dira vniuersum orbem terre obtinuit. Hoc tamen ita futurum longe ante nostris prophetae praedixerant. Sicut in actibus apostolorum refertur Agabum quendam prophetam famem magnam futuram sub imperatore Claudio denunciasset. Verum Lucas qui haec de Agabo refert: coniungi etiam hoc quod per Paulum et Barnabam fratres qui erant Antiochie: pro viribus vnusquisque sumptum miserint sanctio habitantibus hierosolymis. Et post haec addit dicens.

Martyrium Iacobi apostoli.

Ecclesiastice historie

Capitulū. IX

In illo ac tpe sine dubio tps quod sub Claudio fuit: cum fames erat designata: immisit inqt Herodes rex man⁹ suas affligere aliqs de ecclesia. z interfecit Jacobū fratrem Joānis gladio. De h⁹ aut Jacobo Clemēs alexandrinus etiā historiā quādā dignaz memoria: in septio disputationū suaz libro scribit platam ad se vsqz ex traditiōe maiorū. Quā qdem inqt z is q obtulerat eū iudici ad martyriū: Jacobū scz: mot⁹ etiā ipse cōfessus esse esse chriānū. Ducti sūt inquit ambo parit ad suppliciu. Et euz ducerent in via rogauit Jacobū dari sibi remissionē. At ille paz pdeliberās: Pax tibi inqt: et osculatus est euz. Et ita ambo simul capite plexi sunt.

Ut agrippa z Herodes aplos psecuti p̄tinuo diuinā senserūt vindictā.

Capitulū. X.

Sed tūc inqt (vt ait scriptura diuina) vidēs Herodes qz de Jacobi nece gratū eēt iudeis: addidit ad huc: z Petrū cōiecit i carcerē: sine dubio etiā ipm punire volēs: nisi diuinū affuisset auxiliū. Quo angel⁹ ei noctu assistēs mirabiliter eū vinculoz nexibz absouit. z ad ministeriū pdicatiōis ire libez iussit. Et cū Petro qdem hec gesta sunt. Regis hō facin⁹ i aplos p̄petratū dilatiōē nō patit vltionis: sed continuo vindex adest diuinit⁹ dextera. sicut historia in Aploz actibz cōscripta nos edocet. Cū inquit cesareā descendisset Herodes: z i die solēni p̄clara veste regia indutus p̄tribunali cōsedisset: ac de sublimi p̄cionaret ad populum. Euzqz popul⁹ acclamaret ei dei voces z non homis. statim inquit pcussit eū angel⁹ dei eo q non dederit gloriā deo: et scatens vermibz expirauit. Miraculo aut dignū est tantā consonātiā diuinaz scripturarū: cū historiographo gentis illius deprehēdi. Ipse etem Josephus de eisdez cōmemorans decimonono libro antiq̄tātū: his quibz infra scriptū est hec sermonibus refert. Tertiu inquit annū imperij iude totius expleuerat: cum forte cesaream que prius pygostratonis vocabat̄ aduenit. Ubi cū in honorem cesaris spectacu-

la ciuibz ederet: votiuo vt videbat̄ salutis cesaris die. Euzqz illuc totius puincie viri honore z facultatibz p̄diti cōuenissent. secundo spectaculoz die induit⁹ veste fulgēti ex auro argentoqz mirabiliter p̄tecta: incipiēte die p̄cedit ad theatrū. Ubi cū primo solis radios argenteę vestis gremio suscepisset: rep̄cussio splēdore duplicatā spectantibz lucē fulgor metalli vibrant⁹ effudit: vt intuentibz p̄stringeret acie terroris aspect⁹. z p̄ h plus aliquid de eo q̄ hūane nature est: artifex arrogātia mentiret. Tūco adulat⁹ vulgi cōcrepāt voces: honorē sonātes: s; exitiū p̄ferētes. z hinc atqz hic caueis cōclamatibz de⁹ cōpellat: vt qz fieret p̄piti⁹ suppliciter exorat: dicentibz popul⁹ q nūc vsqz ad hōiem te timuim⁹: sed ex h sup̄ iā humanā naturā te esse fatemur. S; rex acclamationē p̄trafas habitā non rep̄pressit: nec ipietatē illicite adulationis exhorruit: donec respiciens paulo post im̄nētez atqz isistētē capiti suo videret angelū: eūqz sensit p̄tinuo exitū sui ministrum que pri⁹ nouerat. p̄uifozes bonoz. Et ecce rep̄pēte cruciat⁹ eū ex dolore incredibili ventris atqz istatiōe corripuit: respiciēs qz ad amicos: En inqt ille ego deus vester ecce p̄pelloz cōfestim z deturboz ex vita: qm̄ quidem diuina p̄tus nup collatas i me fallas arguit voces. Et q̄ mō immortalis dicebar a vobis p̄ceps iaz iāqz rapior i mortē. S; suscipiēda est snia quā de⁹ statuit. Nam z vixim⁹ bāud cōtemnēdi: et longēnitatem que beata putatur expleuimus. Et cū hec dixisset: vi doloris vehement⁹ agitatus instanter ad palatiū reportat. Euzqz diuulgatū esset eū p̄pē die moriturū: ingens multitudo totius etatis z sex⁹ cōueniēs: moze patrio sup̄cilia strati om̄ipotenti deo pro regis icolumitate supplicabant. om̄is aut dom⁹ regia planctibz et gemitibus personabat. Cum interim rex ipse in excelso solario recubans z deorsum respiciens: ac p̄ nos p̄stratosqz omnes euz fletibus puidēs: ne ipse qdē tēpabat a lachrymis. Tūcū cōtinuis quinqz diebz ventris doloribz cruciat⁹: vitam violentē abrupta quinq̄gesimū etatis z quartū agens annū: regni vero septimuz. Quattuor etem sub Baio cesare annis regnauerat. Philippū tetrarchiā tribus annis obtinens. Quaz

to aut etiam Herodis sibi adiunges. tribus aut reliquis anis sub Claudio cesare exa-
cti: cum in ceteris quibus plurimis Josephus: tum in
his tam integre diuine scripture concordare
valde miratus sum. Quod hoc videtur in solo re-
gibus vocabulo variare: cum et tempus et actus et
res eundem ostendat fuisse. possibile est ut si-
cut in alijs quibus plurimis iudeorum nominibus iue-
nimus etiam: hunc duplici vocabulo nunc
cupatum quorum altero Lucas noster: alte-
ro usus sit et Josephus. Verum quoniam rursus
Lucas in actibus apostolorum introducit. Ba-
maliele cum de apostolis in iudeorum consensu
deliberatio fieret hoc ipso in tempore dice-
tem. Quia surrexit Theodas quidam: di-
cens se esse magum quendam: qui destru-
ctus est: et omnes qui sequebantur eum dis-
soluti sunt. Age etiam de hoc quid Josephus
in hoc eodem libro scripserit perferam.

¶ Theoda deperauerat populis:

Capitulum XI.

Hado inquit iudea percurante: dece-
ptor quidam magus Theodas no-
mie: persuadet populi multitudinem
sublatis proprijs facultatibus urbem ex-
cedere: et ripas Jordani flumis obsidere.
Dicebat autem se etiam prophetam esse: et posse ver-
bi sui precepto flumini fluente dirimere et fas-
cilem sectatoribus suis fluminis transitum
dare. Que cum diceret multos decepit. Fa-
ctus hoc non in longum recordie eius indul-
sit: sed imittit equitum turmam que ex impro-
bis irruens super eos: quibus plurimos quidem
peremit multos tamen et viuos cepit. ipsi
autem Theode caput desectum hierosolymam
reportauit.

De Helena regina Adiabenoium.

Capitulum XII.

Quest hoc idem scriptor etiam de fa-
me que sub Claudio facta est hoc
modo memorat. Per idem tempus in-
quit fames magis obsederat et Jude-
am. Qua tempestate regia nomine Helena mul-
tis pecunijs compati frumentum de Egi-
pto et hierosolymam delatum indigentibus mi-
nistrabat. Quid tam consonans. tanquam concor-
dans quibus hec sunt cum illis que in actibus
apostolorum scribuntur: ubi dicitur: quia discipuli
qui erant antiochie putauerunt vnusquisque
miserunt in ministerium sanctis habitantis

bus in iudea deferendum per manus Barnabe ac Pauli ac presbyteros dispensandum.
Helene hoc huius cuius historiographus
intulit mentionem: etiam nunc extat sepul-
crum nobile pro portis hierosolymorum
Regnasse autem apud Adiabenoorum gentes re-
fertur.

De Simone mago

Capitulum XIII.

Iterea cum fides domini et saluatoris
nostri Iesu christi per omnem cresce-
ret mentes: et per dies singulos reli-
giones pagarent augmēta nequa quibus
nescit hostis salutis humane: sed urbem ma-
ximam que est caput omnium peruenit: et Simonem
illum de quo in superioribus diximus euocat
Luius nefarijs artibus adminicula ipse ma-
iora suppeditans plurimos urbis illius ci-
ues in erroris eius vincula coniecit. Desi-
gnat hec vir in scriptoribus nobilis: non mul-
to post apostolorum tempore exortus Justinus: de quo
suis in locis quod competere assignabimus.
Dic igitur in apologetico quem per fide no-
stra ad imperatorem Antoninum scribit de
his hoc modo refert. Et post ascensionem
inquit domini ad celum: instigabant demones
quosdam hominum: qui dicerent se deos esse quibus
nos fugauimus. Simon denique quidam sa-
maritanus de vico qui dicitur Gytho: sub
Claudio cesare magicis artibus et opere de-
monum subleuatus: in urbe vestra que re-
gnum omnium tenet: quibus plurimis per phanta-
sias deceptis deus decretus est. et simula-
cria apud nos quasi deus honore donatus
est in flumine Tyberis inter duos pontes
collocati: habentis etiam titulum latinis li-
teris scriptum: Simoni deo sancto que et
omnes pene samarite: nonnulli etiam ex cete-
ris gentibus tanquam summum deum: et adorant et
confitentur. Sed et Selenem quandam erroris
eius ac deceptionis comitem: que prius in
peribulo steterat apud urbem Tyrus Fen-
cis cum ipso velut primo quandam mentem conse-
crauerunt. Nec quidem iustinus. Consona
hoc huic etiam Hyreneus scribit in primo aduer-
sus hereses libro. in quo vel quis ipse fue-
rit Simo vel quibus ipura eius opera atque doctri-
na plenius refert. que multum est ut inseram
his libris cum liceat uolentibus ea scire per
singula ex ipsis supradicti Hyreni libris vel
de hoc tibi vel de ceteris auctoribus dices

Ecclesiastice historie

farum hereseon et de venenatis eorum dogmatibus diligentius noscere. Caput igitur totius prauitatis: et principium omnis heresis a Simone cepisse accepimus. Et quo usque in hodiernum sectatores eius: simulantes adire se purissimam christianorum phiam: quam vident apud omnes castitate vite: et institutioni sanctitate mirabilem superstitionis idolorum quam deserere uiderent rursus vinculis innectunt: colentes et venerantes picturam et imaginem Simonis: et illius quam ei sceleris ac turpitudinis extitisse sociam diximus selectionem. his incensos odores offerunt: his sacrificia et libamina impura oblibant. Sed et horum adhuc nequiora et execrabiliora committunt. Aliunt enim esse quodam apud se ineffabilia: quod cum primo quis audierit mente excedat: et eorum quasi protute percussus velut attonitus maneat: et usque ad dementia veniat. Que cum ita sint aiunt impossibile esse vel scripture ea tradidi vel ore ac labiis proferri. Sic quod audit pro ueneratione ita se habere rem credit. Porro autem vere illa hominibus sunt que pro impunitate et obscenitate sui: castis et pudicis auribus execrabilia et penitus horrescenda ducunt. Quicquid enim illud est turpe et impurum quod excogitari a quocumque potest: omni hoc impurum esse illud tradit quod iniquatissime huius heresis mystice tectum apud se reseruari pollicetur arcanum: in felicibus per hec mulierculis et peccatis ut ait apostolus oneratis detestabiliter illud dentes. Hunc igitur talium malorum patrem et auctorem per idem tempus. Simonem ex apparitione suorum numero diabolus suscitans: ad urbem maximam ire compulit. Rhomam: ut ibi potentissimis athletis domini ac saluatoris nostri Iesu christi apostolis: in hoc ipsum ab eo subrogatus subsisteret. Sed diuina virtus et gratia (in maximo precipue certamine) nunquam deserit suos: que in censam maligni flammam tota celebritate restinguit: et omnem altitudinem destruit extollentem se aduersum sciam dei. Propter quod neque Simon neque alius quis ingressus tunc aduersus apostolos domini potuit obtinere que ueritatis lux et uerbi diuini claritas: que ob salutem hominum nup obfulserat: per apostolos suos totius mendacium discussa caligine: de humanis mentibus ignorantie tenebras effulgabat. Denique superdicitur magus uerum lumis fulgore percussus: cecitatem continuo male sane mentis incurrit. quippe qui iam et prius in

iudea per apostolum Petrum de his que gerebat sceleribus profutatus transmarinam aggressus est fugam. et ab oriente ad occidentem usque perdidit: nusquam sibi uitam nisi in fuge subsidio: sperans. Is igitur urbem Rhomam ingressus uites amminiculo assistentibus sibi et adherentibus demoniacis ceperat: quam paredrum uocant: breui tempore tantum malorum uenit profectus: ut etiam simulacra a ciuibus rhomanis tanquam deo honore potiret.

De predicatione apostoli Petri apud urbem Rhomam.

Capitulum. XIII.

Sed non in longum permanet fraude quasi ta diuinitas. Continuo namque in ipsis Claudiam tempore clementia diuine prouidentie: prebatissimum omnium apostolorum: et marie fidei magnificentie et protute merito primo principem Petrum: ad urbem Rhomam: uelut ad uersas humani generis contumaciam repugnaturum deducit: ducem quedam et magistrum militie sue: scientem diuina prelia gerere: et protute castra ductare. Iste adueniens ex oriente: partibus ut celestibus quidam negotiatorum: mercimonia diuinitatis si quis uelit apparere parat: aduexit: et salutaris predicationis uerbo primo in urbe Rhoma euangelium sui clauibianuam regni celestis aperuit.

De euangelio secundum Marcum

Capitulum. XV.

Sicut cum rhomane urbi clarum uerbi dei lumem fuisset exortum. Simonis quidem tenebre cum suo auctore restincte sunt. Sermo autem ueritatis et lucis que per Petrum predicabatur: uniuersorum mentes placido illustrauit auditu. ita ut quicquid die audierit eum nulla unquam satietas fieret. Unde neque auditio eius sola suffecerat: sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorabat uti ea que ille uerbo predicabat: ad perpetuam eorum admonitionem habendam scripture traderet: que domi: forisque in huiusmodi prebimeditationibus permaneret. Hec prius ab obsecrationibus desistit: que orauerat impetrabat. Et hec fuit causa scribendi que secundum Marcum dicitur euangelium. Petrus quoque ut per spiritum sanctum religiosum se spoliatum copit furto dilectatus est fidem eorum per hec deuotionemque considerans: factumque confirmauit et in perpetuum legendam scripturam ecclesie tradidit. Clemens in sexto disputationum libro hec ita gesta describit

esse. Quis sile dat testimoniū etiā Hierapoz-
lites Ep̄s noīe Papias: qui z hoc dicit q̄
Petr̄ i p̄ma epla sua quā de vrbe Rhoma
scripsit meminerit Marc̄: in qua tropice
Rhoma Babiloniā noīauit cū d̄t. Salu-
tat vos ea q̄ in Babilone electa est ecclia:
et Marcus filius meus.

Ut prius Marcus p̄ Egyptum christi
noticiam predicauit.

Capitulum XVI.

Nunc autē Marcū tradūt p̄mū ad
Egyptū prexisse: atq; inibi euāge-
liū qd̄ ipse cōscripserat p̄dicasse z
ip̄m p̄mū eccliaz ap̄d Alexandria
p̄stituisse. Tāta autē refert mltitudo credē-
tū viroz ac muliez p̄mo īgressu exemplo
sobrietat̄ ei⁹ z p̄inētie cōgregata: vt etiā
cōuersatio eoz q̄ p̄ ip̄m crediderūt: z vita
tot⁹ abstinentie: ac frugi eoz: sobria q̄ cōui-
uia: libroz memorie mandarent a viro di-
sertissimo Filone quē sermo tenet t̄pibus
Claudij impatoris Rhomā venisse: et Pe-
trū aplūm vidisse: atq; ei⁹ adbesisse collo-
quijs p̄bū dei p̄dicatis. Qd̄ valde est veri-
simile. qz z scripturā istā quā dixim⁹: posteri-
orib; ab eo t̄pib; cōstat esse cōpositā. In q̄
euidētissime oīa ecclie īstituta cōplectit̄:
que z tunc tradita sunt. et in hodiernū ser-
uant a nobis. Sed z abstinentiū vitas: eoz
dūtaxat q̄ nūc in ecclesijs vel monasterijs
degūt describit ad liquidū. Un̄ planē ma-
nifestissime p̄dit nō solū sciēs q̄ nostra sūt:
sed z amplectēs q̄ppe qui diuinis laudib;
extulit sui t̄pis aplicos viros: ex hebreozū
q̄ntū intelligi dat p̄cipue genere credētes:
qm̄q̄dem cōstat q̄ hi q̄ sub aplis ex israeli-
tis credebant iudaicis adhuc institutōib;
et leḡs obseruationib; inherēbant.

Qualia de abstinentiis apud Egyptū Fi-
lo scribit.

Capitulum XVII.

Ic igitur describēs hec in libello
quē de vita theoretica vel sup̄liū
cū articulauit: nihil oīno de p̄prio
vel extrinsecus addidit: sed p̄mo
oīm viros ip̄os cultozes z femias cūz ip̄is
ait cultrices appellari. Tām s̄o hui⁹ voca-
buli vel ex eo ductā q̄ conuenientius ad se-
anias tanq̄ rudes z agrestes excolerēt: vl̄

q̄ erga dei cultum pura z integra consciē-
tia p̄durarent. Quod nomen siue ipse im-
posuit p̄mus illis ex ip̄oz actib; colligēs:
siue vere in initijs ita appellabantur. qui
fm euangeliū viuēbant anteq̄ christiano-
rum appellatio p̄ oēm locū diffūderet: ni-
hil interest dūmō ex ip̄is reb; nomen ad q̄s
p̄tineat comprobet. Dicit ergo p̄mo oīm
q̄ renuncient cunctis facultatib; suis q̄ se
ad huiuscemodi p̄hiam dederint: z bonis
suis quibus interest cedant. Tum deinde
q̄ oēs etiā vite sollicitudines p̄cul abijciāt
z extra urbem egressi in hortulis vl̄ exigu-
is q̄busq; agellulis degant: refugiētes im-
paris p̄positi cōsortia: et vite dissimilis cō-
tubernia: scientes impedimēto esse hoc ar-
duum volentib; iter virtutis icedere. Ta-
li quippe ordie calozefidei incidati hi qui
p̄mitus credebant vitam duxisse memo-
rant: sicut euidenter in actib; ap̄loz legit⁹
scriptum. qz oēs qui credebant sub aplis
possessiones suas z p̄dia vedētes p̄cia po-
nebant ante pedes apostolor;: z diuidebā-
tur vnicuiq; p̄t opus erat: ita vt nō esset
quisq; in eis egens. Quia s̄ z hic filia scri-
bit geri ab his q̄ apud Alexandria crede-
bant sicut illi q̄ in hierosolymis ante credi-
derūt certū est q̄ idē actus: eadēq; institu-
tio eandem sine dubio z religiōis fidez de-
signet. Deniq; libro ipsi de quo supra dixi-
mus tale inicitū dedit. In mult; inquit est
orbis terre partibus hoc genus hominūz
oportebat nanq; p̄fecti huius boni parti-
cipem fieri omnē greciā: omnēq; barbariā
In Egypto t̄n maior est copia p̄ singla que
q̄ territoria: p̄cipue autē circa Alexandria
Nam optimus q̄sq; ex omnib; loc;: velut
ad vberis patrie glebā: festin⁹ occurrit co-
lonus. Regio quedam est philosophiema-
gisq; frugib; oportuna. sup̄ lacum cui ma-
rie nomē est sita: colliculis q̄busdam mol-
liter z clementer erecta: ad munimentū si-
mil atq; aeris tēperie cōmoda. post hec d̄
script̄: eoz habitaculis vt se habeat singu-
lorum qualitas z situs: etiam de ecclesijs
que apud eos sunt ita dicit. Est autē inquit
in singulis locis p̄secrata oratiōis dom⁹
que appellat̄ semmon vel monasteriū. Sē-
mon autē in nostra lingua significare potest
honestoz p̄uenticulū. in quod succedētes ī-
quit honesta z casta vite mysteria celebrāt

Ecclesiastice historie

Nihil illuc profus quod ad cibum potumque pertinet inferentes: vel ad reliquum humani corporis mysteria: sed legimus in libris et volumina prophetarum: hymnos quoque in deum ceteraque his similia in quibus discipulis atque exercitiis instituti: ad perfectam beatamque vitam studijs iugiter coalescant. Et post aliquanta iterum dicitur. Ab ortu autem diei usque ad vesperam omne eius spatium in studio exercitijs ducitur. quibus ad divinam prophetiam per sacras litteras imbuuntur patrum leges in allegorica intelligentia deducetes. Quoniam quidem formas esse et imagines ea que in legibus littera scripta sunt opinantur latet in intrinsecus profundi cuiusdam divinique mysterij. Habent autem etiam disputationes quasdam et interpretationes veterum virorum: quod et auctores ipsi idem propositi hereseos extiterunt. Quos eis allegorice ac figurative intelligentie norma: quod plurimis scriptorum suorum constat tradidisse mentem: quorum illi velut itineris sui ducem et auctorem instituta pariter sequuntur et morem. Hec autem dixisse hunc virum certum est de evangelicis atque apostolicis libris. In quibus quomodo lex et prophetia spiritualiter intelligi debeant edocetur. Post pauca rursum etiam de eo quod psalmos faciat novos ita scribit. Itaque non solum subtilius intelliguntur hymnos veterum: sed et ipsi faciunt novos: in deum omnibus eos et metris et sonis honesta satius et suavi compositione modulantes. Multa quidem et alia in eodem libro enumerat: quod a nostris vel in ecclesia vel in monasterijs exercent. Sed sperandum nobis est illa ex omnibus dicere: que ecclesiastica proprie continent formam. Ex quibus citius manifestum esse debeat ad ecclesiam pertinere que scripta sunt. Atque ergo. Continentiam vero velut fundamentum quoddam primo in animo collocant: et ita demum reliquas super hanc pergunt edificare frutes. Cibum potumque nullus eorum capit ante solis occasum: vicem temporis lucis cum prophetie studijs: curam vero corporis cum nocte sociantes. Nonnulli autem etiam post triduum in comitione veniunt cibi quos scilicet edacior studio famem purget. Jam vero hi qui in eruditionibus sapienter: et in profundiore intelligentia sacrarum voluminum conversantur: tanquam copiosis dapibus inhiantes expleri nequeunt et comitendo acriter inflamantur: ita ut nec quarto iam nec quinto: sed sexto demum die non tam desideranturque necessarium corpori indulgent cibum. Hec Philonem de nostrorum institutionis referre quis potest dubitare: Quod si

cui videtur adhuc ambiguum: adhibebimus etiam alia eius dicta: que nulli omnino nisi nostris tantummodo convenire etiam fidelissimum quod scire fatebitur. Atque ergo. Cum viris autem quos discimus sunt et femine. In quibus plures iam grandevae sunt virginis: integritates casti corporis non necessitate aliqua: sed devotione servantes. dum sapienter studijs semet gestunt non solum animo: sed et corpore consecrare indignum autem dicentes libidini mancipare vas ad capiendam sapientiam preparatum: et odere mortalem partem eas a quibus divini verbi concubitus sacrosanctus et immortalis expetitur: et quo posteritas relinquatur nequaquam corrupte mortalitatis obnoxia. Quod si ad huc parum videtur istud: audi quod post aliquanta scribat. Tractat autem sacrarum: iquit voluminum huiusmodi habent ut magis allegorice opinionibus utantur quam quid est omnis lex viris istis videtur animalis esse similis: quod corpus quidem habeat ipsam litteram et ea que secundum litteram designant: animam vero occultam in littera spiritalem et inuisibilem sensum: quod illi ab autoribus suis edocti: sublimius et nobiliter velut insipientes per speculum contemplantur. ex ipsis etiam nominibus admirandum quod quaedam species intelligentie preferentes. Quid autem addere his opus est etiam de comitionibus eorum que scribit: et ut seorsum quidem viri: seorsum etiam in eisdem locis femine congregentur. et ut vigiliis sicut apud nos fieri moris est pagant: et maxime diebus illis cum passionis dominice solennitas celebratur cum in ieiunijs prenoctare et lectionibus sanctis auditum prebere consueverunt. Que omnia supradicta vir eo ordine: eas deique consequentia qua apud nos geruntur expressit. Et ut unus ex omnibus surgens in medio psalmum honestis modulibus concinat utque precipienti eivum versiculum omnis multitudo respondeat: atque in ipsis diebus in terra recumbentes: sicut antiqui moris fuisse dicitur. Unum quidem nemo omnino (ut ipse ait) ne gustu quidem contingat: sed nec qualibet carne. tantum autem aqua sit eis poculum: et panis cum sale vel isopo cibus. Addit autem adhuc his: quomodo sacerdotes vel ministri exhibeant officia sua: vel que sit supra omnia episcopalis apicis sedes. Que cuncta si quis plenius vult et exploratius discere: ostendemus ex quo ista fonte debet haurire.

In quibus supradictus vir ecclesiasticæ institutionis initia: et originē aplice atq; euangelice traditionis interuit. Est autē idē Filo affluentissim⁹ q̄dem in eloq̄ntia: in sensib⁹ autē pfundissim⁹: et i interpretatiōe atq; intelligentia diuiaz scripturaz subtilissim⁹ copiose inueniēs: et copiosius eloquens. Multa dñiq; diuini nob etiā ipse ingenij sui monumenta dereliquit.

Quāti ad nos Filonis puenerint libri.

Caplm. XVIII.

Drimo q̄demp ordinē in Genesim scripsit libros: q̄s articulauit sacre legis explanatio figurat. Tuz deide z alios p̄tinētes sparsim de diuersis caplis q̄ōes in q̄b⁹ q̄ req̄ri d̄beāt z p̄ponit z soluit: q̄s q̄ōes z absolutōes de Genesi z Exodo articulauit. Sūt z ali⁹ libri q̄ sup scribunt z p̄positionū: q̄ sunt d̄ agricultura duo z de temulētia duo. Sed z ali⁹ q̄ plurimi extāt ei⁹ libri: diuersis vocabulis adnotati. sicut est: que sint p̄ quibus mens debet orare deū. z de p̄fusione lingua rū: de natura z inuētiōe: de his q̄ p̄gregari debeant ad erudiendū: z q̄s sit q̄ heres sit diuinorū: q̄ sit equaliū z inequaliū diuisio: Itē de trib⁹ p̄turbib⁹ quas describit cū ceteris Moyse. Itē de his q̄z in sc̄ptur⁹ nomina cōmutata sunt: z q̄b⁹ ex cāis cōmutata sint. In quibus refert se scripsisse etiaz de testamentis p̄mū z secundū. Et ali⁹ liber ei⁹ de captiuitate z d̄ vita sapiētis: ei⁹ qui secundū p̄fectā iusticiā z leges naturales p̄sumat⁹ est. De gigantib⁹. De eo q̄ incōuertibile sit q̄d diuinū est. De Moyse vita libros quinq;. De eo q̄ a deo sint somnia. Nec pene oia i Genesim scripsit. Sed in Exodū q̄stionū z absolutionū. libri q̄nq;. De tabernaculo dei. De decē verbis legis De his q̄ inferunt sub specie d̄calogi. z de animalib⁹ q̄ sacrificijs deputata sunt et que sūt species sacrificiorū. Que sūt p̄posita in lege bonis p̄mia: et malis maledicta. Tū p̄ terea singulares ei⁹ libri d̄ prouidētia. De iudeis apologetic⁹ liber: h̄ ē de vita vrba na et ad Alexandrū dicētē rōnem h̄ie muta aīalia. De eo q̄ seru⁹ sit oīs qui peccat Itē ali⁹ de eo q̄ liber sit oīs q̄ bonis studijs opaz p̄bet. De vita theoretica vel sup plicū hic ipse. in q̄ z de aplice viris esse que scripta sunt supra edocum⁹. Sed et int

p̄tationes noīm hebraicorū que sunt in lege z prophetis. Hic t̄pib⁹ Baij impatoris rhomā p̄fect⁹: cū de impietate atq; impunitate Baij q̄s plima scripsissz: q̄ p̄ ironiā d̄ virtutib⁹ articulauit: z ea senatui recitassz in tanta d̄ admiratione habit⁹: vt bibliotheca digna ei⁹ scripta decernerent. Uez p̄ idē t̄ps Paulo ap̄lo ab hierusalē i circūitu et vsq; ad illiricūz p̄dicationē p̄bi d̄fici ministrante. Claudius impator iudeos vrbedepellit. Tūc Aq̄la z Puscilla cū ceter⁹ iudeis expulsi: Asiam veniunt: ibiq; coherēt ap̄lo: tū p̄mū ecclie inibi fundamēta iaciēt: sicut edocet liber de Actibus apostolorum conscriptus.

Cuiusmodi clade cōpresserint iudeos ipso die paschalis.

Caplm. XIX.

Laudio p̄o adhuc i impio p̄durāte: in ipsa solēnitate pasche tanta iudeis p̄turbatio z vastitas hierosolymis accidit ex seditiōe cōmota: vt illi soli q̄ i forib⁹ tēpli p̄stipatiōe p̄lī necati sūt: triginta milia iudeorū nūeraret z conuersus est dies fest⁹ eorū i luctū. Sz z alia q̄s plima iudeis mala irrogata. Iosephus per hec p̄ba designat.

Qualia etiā sub nerōe hierosolymis gesta sunt.

Caplm. XX.

Laudi⁹ inq̄t Agrippā filiū Agrippæ iudeorū regē p̄stituit: Felicē p̄o totius puincie Samarie q̄z z Galilee: z regiōis q̄ d̄z trās iordanē p̄curatorē misit. Et p̄ pauca addit etiā hec Inflāmat autē z seditio acerbissima a p̄t̄ficib⁹ aduersuz sacerdotes z p̄mos plebis hierosolimorū: q̄z singuli p̄qrētes sibimet p̄ditorū iuuenū z nouis reb⁹ gaudētū manū: duces semetipsos p̄prie factōis istituebant: q̄ colligētes ad inuicēz p̄mo puicij lacessere: tū deinde z saxis inuicē sternere. nec q̄s q̄ erat q̄ coerceret. sed agebant oia tanq̄ in vrbe nō habentes rectorē. Igitur p̄t̄fices in tantam venere preruiā: vt seruis suis ad areas missis inuaderēt decimas q̄ sacerdotib⁹ debebantur. Et accidebat: vt nō nulli ex minorib⁹ sacerdotibus quorū alimonie vi fuerant direpte: inedia deperirent. Ita seditiōum violētia ius: fasq; cōfuderat. Itē post pauca subiūgit etiam hoc. Flōnunq; autē etiaz in media ci

Ecclesiastice historie

uitate occurrētes sibi trucidabāt: p̄cipue in dieb; festis sicarij plebibus admitti oc-
cultat; pugionibus oberrātes: ut q̄s q̄s desi-
gnat̄ eis comin̄ inciderat p̄imebāt: et ar-
te nefaria cū corruisset is quē occulto vul-
nere strauerā. Tū idē ipi p̄cussores velut
indignarise simulabāt aduersum eos qui
hec i media vrbē cōmitterent: atq; hoc mō
occulta eoz facinora p̄manebāt. Et p̄mo
oim ab his Jonathas p̄ntifex interficit̄:
post illū q̄ plurimi iugulant̄: ita ut iā ipis
mortib; esset grauior met̄ mort̄: dū vnus
q̄s q̄s in p̄cinctu semp̄ posit̄ p̄ momen-
ta singula speraret interfici. Post hoc aut̄
interiect̄ q̄busdā addit etiā ista

De egyptio cuius actus ap̄loz faciunt
mentionem.

Capitulū. XXI

O Rau⁹ v̄o oī hac vastatiōe afflixit
iudeos Egypti⁹ q̄dā falsus p̄phe-
ta. Qui cū venisset ad Iudēā: hō
mag⁹ fidē sibi p̄phete magica arte
cōsciuit: et p̄tinuo ad triginta milia virozū
cōgregās: et ductās eos p̄ desertū: puenit
cū ipis ad montē q̄ vocat̄ oliueti: paratus
inde irruere hierosolymā: et vi ac potesta-
te vrbem tenere: simulq; rhomanoz p̄resi-
dia ac plebē tyrānti sue subiugare: fret̄
p̄ oīa his q̄s secū duxerat satellitibus. Sed
conat̄ ei⁹ p̄uenit Felix: cōfestimq; euz
armatis obuia p̄gens: secū etiā plebe reli-
qua cōspirāte. cōgressiōe facta: Egyptiuz
quidē cū paucis in fugaz vertit. p̄emptis
v̄o alijs: alijs etiā captis temere cepta fa-
cile restrixit. Hec i secūdo historiāz libro
Joseph⁹ refert. Opere p̄cuiuz t̄n est: hec q̄
de Egyptio scribit: cū illis q̄ i ap̄loz acti-
bus designata sūt cōpare. vbi sub Felice
tribunus q̄ in hierosolymis erat: ad Pau-
lum in quē iudeoz fuerat cōmota seditio
dicit: Nōne tu es egyptus ille q̄ ante hos
dies cōcitaueras populū: et eduxeras in
desertū ad quattuor milia hoīm sicarioz.
Sed sufficiāt ista de Felice.

Quēadmodū d̄ Judea Paul⁹ Rhomā
missus in vinculis oī culpa liberat⁹ sit.

Capitulū. XXII

Iterea Claudio tredecim ānis et
octo mētib; rhomanoz impio per-
functo: Nero suscepit p̄ncipatus.
A quo Fest⁹ mittit̄ in iudeam suc-

cedere Felice: apud quē causa dicta Pau-
lus vincet⁹ mittit̄ rhomā: Aristarco secuz
comitāte: quē cōsequēter i eplis suis cōca-
pitiū appellat. Sed et Lucas q̄ et actus
ei⁹ ceterozq; ap̄loz describit: sed p̄cipue
Pauli. de q̄ etiā h̄ in fine designauit q̄ bi-
ennio in vrbē Rhoma posit⁹ v̄bū dei p̄e-
dicabat nemine p̄hibente. Quē t̄n affuisse
sibi et defendisse se ap̄d Nero: et rursum
p̄fectū esse ad p̄dicatiōis officiū sermo cō-
firmat. et post h̄ denuo redisse ad supradic-
tam vrbē vbi et martyrio p̄sumat⁹ ē. Tūc
euz in vinculis posit⁹ secundā ad Timo-
theū scribebat eplam in qua et d̄ p̄ma sua
defensiōe: d̄ p̄n̄ simul idicat passiōe. Su-
scipe ergo de his singulis testimōia. In p̄-
ma inq̄t ip̄e Paul⁹ mea defensione nemo
mibi affuit: sed oēs me dereliquerūt: Nō
illis imputet. Dñs em̄ astitit mibi et cōfor-
tauit me: ut p̄ me p̄dicatio compleret̄. et au-
diant oēs gentes. quia liberat⁹ sum de ore
leonis. Manifestissime p̄ hec designat. qz
primo quidē ut per ip̄m cepta p̄dicatio
cōpleret̄ liberatus est de ore leonis: Nero
nem scz in leone p̄ crudelitate significās.
Tum deinde in cōsequētibus adijcit et di-
cit. Liberauit me dñs de ore leonis. P̄e-
uidebat em̄ in spū cōsummationez suam:
p̄pter qd̄ et dixit: quia liberat⁹ sū de ore le-
onis. Et itez Liberauit me dñs ab omni
op̄e malo: et saluū faciet i regnū suū celeste.
significās p̄ hec q̄ esset p̄festi martyrio co-
ronādus. De quo t̄n euidentius in eadem
epla dicit scribēs. Ego em̄ inq̄t iā imolor
et t̄ps regressiōis mee inītat. hec aut̄ dicta
sunt a nobis ut ostenderem⁹: quia non co-
tpe quo Pauli actus in vrbē Rhoma con-
clusit Lucas: martyrio p̄funct⁹ ē Paul⁹
Potuit em̄ fieri ut in inīty ad huc lentior
esset Nero et defensione Pauli p̄ n̄ro do-
gmate nō asp̄nant̄ acceperit. p̄cessu v̄o t̄pis
cum ceteris malis aucta sit eius etiā in
ap̄stolos seuitie rabies.

Ut sit passus Jacobus qui frater domi-
ni est dicit⁹.

Capitulū. XXIII

Si iudei posteaq; Paul⁹ ad cesa-
rē quē appellauerat a Festo trans-
missus ē: et frustratas insidias q̄s
ei retenderāt videbāt: in Jacobuz
fratrem dñi imanitatem neq̄tie sue p̄tunc
cui ep̄alis i hierosolymis delata ab aplis

fuérat sedes. Quēq; h̄ mō adhortati sūt
pductū in mediū: abnegare eū fidē ch̄i
corā ip̄io p̄lo exp̄etūt. At ille cōtra oīm
opinionē: voce satis libera z mltō maio
re q̄ vellent corā vn̄uerso p̄lo cū oīm
fiducia p̄fiteri: filiū eē dei saluatore z do
minū nostrū Jesū ch̄m. Tū illi nō ferēs
tes tā graue: z tālibet testimoniū viri: p
eo maxie q̄ iustissim⁹ ap̄d oēs habebat:
ob religiose z p̄tinētissime vite merita i
necē ei⁹ p̄tunē: fauētē sibi occasiōe tem
pori ex morte rectoris. Cōtigit ei festū p
idē t̄ps obire apud iudeā: z sine rectore
ac p̄ncipe esse puincia. Nā mort⁹ Jaco
bi modus iā q̄dem z i superiorib⁹ a nobis
Elemētis sermonib⁹ indicat⁹ est: cū de
pinna tēpli eū p̄cipit arū: z fullōis p̄cus
sum vecte descripsit: Explorati⁹ tamēd
eo Egēsius: q̄ post ipsas statim p̄mas
ap̄loz successiōes fuit: in quito cōmen
tariōz suoz libro bis verbis refert. Su
scepit in q̄t eccliaz cū apl̄is frat̄ dñi Ja
cob⁹: q̄ ab oib⁹ cognōiat⁹ ē iust⁹: ab ip̄i⁹
dñi t̄p̄ib⁹ p̄durās vsq; ad nos. Et mlti q̄
dem Jacobi vocati sunt: sed h̄ ex vtero
matris sue sanct⁹ fuit. Vinū et sic̄ ram
nō bibit: sed neq; aiā mādūcauit. ferrū
i caput ei⁹ nō ascēdit. oleo nō ē punct⁹:
balneis nō est vsus. Quic soli licebat in
trōire i sancta sanctoz. Neq; enī lanceo
vtebat̄ indumētō: sed tm̄ syndone. So
lus ingrediebat̄ tēplū: z iacebat sup̄ ge
nua sua: orās p̄ p̄li indulgētia: ita vt orā
do callos faceret i genib⁹ ad modū ca
meli sp̄ genua flectēdo: nec vnq; ab ora
tione cessando. Itaq; p̄ incredibili hac
p̄tinētia z sūma iusticia appellat⁹ est iu
stus. z oblias qd̄ ē it̄p̄tātū munimētū
p̄li z iusticia: sic̄ z p̄phete idicarūt d̄ eo:
Quidā aut̄ d̄ septē heresib⁹ q̄ erāt i p̄lo
de q̄b⁹ sup̄ sc̄psim⁹: interrogabāt eum
qd̄ esset ostiū iesu. At ille dicebat hunc
esse saluatore. Ex q̄b⁹ aliquanti credide
runt: qz iesus est ch̄us. Ille aut̄ hereses
q̄s supra dixim⁹: nō crediderūt neq; sur
rexisse euz neq; v̄turū: vt retribuatur vni
cuiq; s̄m̄ opa sua. Qui vero crediderūt: p̄
Jacobū crediderūt. In q̄b⁹ euz mlti ex
p̄ncipib⁹ credidissent: p̄turbatio erat iu
deozū z scribarū z phariseoz dicētium.
Nihil iā sup̄est qn̄ oīs p̄pls credat i Jes

sum qz ip̄e sit ch̄us. Cōueniētes igit̄ ad
Jacobū dicebant ei. Quam⁹ te vt reuo
ces p̄lm: qz ecce errat in Jesum putās
qz ip̄e sit ch̄us. Dep̄camur q̄ te vt suade
as oīmib⁹ cōueniētibus i die pasche de
Jesu. Tibi enim oēs obt̄pamus z de te
tā nos. q̄ p̄pls testimoniū ferim⁹: qz iu
stus es z p̄sonaz nulli⁹ accipis. Tu er
go suade p̄plo de Jesu ne erret. qz oēs
tibi obedim⁹. Ascēde itaq; in excelsum
locū pinne tēpli: vt in edito positus ap
pareas oib⁹: z p̄ba tua audiant a cūct⁹:
qz in diebus pasche p̄uenit nō solū iu
deozū: sed z gētiliū multitudo. Statue
rūt igit̄ sup̄radicti scribe z pharisei Jac
obū supra pinnā tēpli. z voce maḡ cla
mātes ad eum dicūt. Viroz iustissime
cui oēs nos obt̄pare debem⁹: qm̄ popu
lus errat post Jesum q̄ crucifix⁹ ē enun
cia nobis qd̄ sit ostiū Jesu. Tunc Jaco
bus ad eos ingēti vocerūd̄it. Quid me
interrogat⁹ de filio hoīs? Et ecce ip̄e ses
det i celo a dextr⁹ sūme p̄tatis. z ip̄e ven
tur⁹ ē in nubib⁹ celi. Cūq; hac respōsiōe
et testimonio Jacobi mult⁹ satisfactum
eēt: z libēter audissent q̄ Jacob⁹ p̄testa
tus ē: ceperūt gl̄ificare deum et dicere:
Osanna filio dauid. Tūc rursuz ip̄i scri
be z pharisei ceperūt ad inuicēz dicere.
Vale fecim⁹ tale testimoniū p̄stare de
iesu. Sz ascēdam⁹ z p̄cipitem⁹ hūc des
orsum: vt ceteri terreat̄ z nō credāt ei:
Simul z voce maḡ exclamauerūt dice
tes. Nō z iust⁹ errauit. Et cōpleuerunt
sc̄pturā q̄ in Esaiā scripta ē dicētē. Au
feram⁹ iustū: qm̄ inutilis nobis est: p̄te
rea fructū operum suoz manducabūt.
Ascēderūt q̄ z p̄cipitauerūt eum: z dice
bāt ad inuicē. Lapidem⁹ Jacobū iustū
Et ceperūt eū v̄gere lapidib⁹. Qui des
iect⁹ nō solū mori nō potuit: sz p̄uersus
sup̄ genua sua p̄cumbēs dicebat. Rogo
dñe de⁹ p̄ remitte eis p̄ctm̄: nō enī sci
unt qd̄ faciūt. Cūq; eū talia orātē lapidi
bus purgerēt desup: vn⁹ de sacerdotib⁹
de filijs rechab filij rechabī: de q̄b⁹ p̄tes
tat̄ Hieremias p̄pheta: exclamauit di
cēs. Parcite q̄so: Quid facitis? Pro vo
bis orat iust⁹ hic quē lapidat⁹. Tūc vn⁹
ex ip̄is fullo arrepto fuit: in quo res ex
p̄mi solēt: cerebro ei⁹ illisit. z tali mar

tyrio cōsumat⁹ est: ac sepult⁹ in eodē loco petēplū. Hic ē q̄ extitit veritat⁹ testis iudeis et gētib⁹: qz Iesus ē ch̄s. Et nō mlto post oppugnatio cōsecuta est Vespasiani. Hec lati⁹ q̄dem: sed p̄sonā ter Clemēti etiāz Egēsi⁹ retulit q̄ ita mir⁹ q̄dem et ap̄d oēs hoies op̄inatissim⁹ in obseruatōe tot⁹ iusticie Jacobi habebat: vt et iudeoz prudētes q̄q̄ crederēt hāc eē causam statim p̄secute oppugnatiōis hierosolymoz: q̄ i illū sceleratas iniecerint man⁹. Et Joseph⁹ ita sibi videri euidēt⁹ idicat p̄ hec. Que oīa inq̄t acciderūt iudeis: p̄ vindicta Jacobi iusti: q̄ erat frat̄ Iesu qui dicit⁹ ch̄s: quē iustissimū et p̄ssimū oīm p̄fessione virū iudei interfecerūt. Idēq̄ etiā mortē ei⁹ in vicesimo antiq̄tatū libro his p̄bis designat. Mittit autē cesar Albinū iudee p̄fectū Festi morte compta. Ananias autē iunior quē p̄tificatū suscepisse supra dixim⁹: p̄teruis admodū et insolēs morib⁹ heresim defendebat saduceozū: q̄ in iudicijs crudeliores ceteris iudeis vident⁹: sicut iā sup̄ dixim⁹. Hic insolētie sue t̄ps datū credēs ex morte Festi: p̄fessuz iudicū puocat et introducit i mediū frat̄ Iesu q̄ dicit⁹ ch̄s Jacobū noīe: et alios q̄ plurimos q̄s velut p̄tra legē gerere inculans tradidit lapidādos. Qd̄ facin⁹ siq̄s ex ciuib⁹ modestior fuit: et equi ac leg⁹ obseruatior grauiissime tulit: Qui etiā occulte legatio nē ad cesarē mittūt: orātes euz scribere Ananie ne hoc agat: qz nec prius huiusmodi facinora recte commiserit. Quī dā autē ex ip̄is etiāz Albino occurrūt de Alexandria ad ip̄os iter agētī: atq̄ edocent q̄ nō licuerit Ananie se incōsulto cōfessuz iudicū conuocare. At ille cōmotus ex his q̄ dicta sūt: cū indignatione scribit ad Ananiā: cōminat⁹ ablaturus se ab eo iudicādi potestātē qua nō recte vtebat⁹: qz et Agrippa rex euz trib⁹ solis mētib⁹ functū h̄ honore puauerit. et Iesum dammei filiū i locū eius subrogauerit. Hacten⁹ etiā de Jacobo: cui⁹ illa habet eplā q̄ p̄ma scribit⁹ inter eas q̄ catholice appellant⁹. Sciēdū tamē est q̄ a nōnullis n̄ recipiat⁹. nec facile q̄s antiq̄rum meminerit ei⁹ sicut illius quidē

que dicit⁹ Iude: q̄ et ip̄a est vna de septē Host tamē scim⁹ etiā istas cuz ceter⁹ ab omnibus pene ecclesijs recipi.

Post Marcuz primus ep̄scopus Alexandrine ecclesie ordinatus sit Anianus. Capitulū. XXIII.

Hic Hironis p̄mo imperij anno post Marcū euāgelistā ecclesie ap̄d Alexandria Annian⁹ sacerdotiū suscepit. S; Hiron regni sibi potestate cōualescētē: post mlta q̄ anio p̄ceperat nefaria et impura flagicia ad ip̄am q̄z iā diuinitat⁹ tendebat iniuriā. Lōgū estz n̄o operi incōueniens p̄bra ei⁹ flagiciaq̄ describere. maxie cū multi de his pleni⁹ scripserint. Ex quoz rū libris siquis dedecorosam ei⁹ vitam atq̄ oībz scelerib⁹ obnotiā scire vult facili⁹ potest. in q̄b⁹ eū inueniet intantum scelerib⁹ esse p̄gressum. vt ne appr̄is q̄dē ac domesticis temperauerit: s; in matrē et in fratres et i vxores atq̄ i oēs sanguinis proximos et parricida extiterit et incestus. His iḡit oībz deerat: vt ip̄e prim⁹ ex impatorib⁹ r̄omanis: etiā in ip̄m deū impietat⁹ arma cōuerteret: sic Tertulian⁹ vir septozum nobilissim⁹ refert dicens. Consulite cōmentarios vroz: illic reperietis p̄muz quoq̄ Hironē in hanc sectam. tum maxime r̄home orientem cesariano gladio ferocisse. Tali de dicatore damnatiōis n̄re etiā gliamur. Qui enī scit illū itelligere potest nō nisi grāde aliquod bonū a Hironē dānatū: Tentauerat et Domitian⁹ portio Hironis de crudelitate. s; q̄si hō facile ceptū rep̄ssit: restitūt⁹ et q̄s r̄ligauerat. t̄les nobis sp̄ i secutores iusti: ip̄i: turpes: q̄s et ip̄i dānat⁹ p̄sueuiss⁹ et aq̄ bus daz dānatos r̄stituet⁹ soliti est. hec Tertulian⁹.

De p̄secutiōe Hironis sub q̄ Paul⁹ ac Petr⁹ pia p̄fessioe decollati sunt.

Capitulū XXV

Hic Hiron vt ap̄tū se hostē diuinitat⁹ pietatisq̄ p̄fess⁹ ē: ip̄oz p̄us ap̄loz q̄ppe q̄ duces et signiferi erāt i pp̄lo dei expetit neces. Et Paulū q̄dē capite i ip̄a vrbē r̄homa. Petrū p̄o cruc⁹ patibulo cōdēnat. Noz rū testimoniū querere extrinsec⁹ superfluū puto: cū rē gestā insignia vsq̄ in hō

diernū z splēdidissima eoz monumēta
restent. Uerū scribit de his et Satus
qdā scriptor antiquus: Qui cū Zepheris
no ep̄o rhomano aduersum Proculum
quendā catafrigā disputās: hec de apo
stolorū cōmemorat loc̄. Ego inqt habeo
trophea ap̄loz que ostēdam. Si ei p̄ces
das via regali q̄ ad vaticanū ducit: aut
via hostiēsi inuenies throphea defixa:
q̄b̄ ex vtraq; p̄statutis rhomana cō
mūitur ecclesia. Q; aut eodē tēpore am
bo passi sunt Corinthioz ep̄s Dionysi
cū in vrbe positus esset: z descriptur̄ dis
putaret hoc dicit. Sz z vos habētes cō
monitionē a Petro z Paulo: plantatio
nē rhomane z corinthioz ecclie p̄iunxi
stis. Ambo etenim sil' aduētates: et i nra
corinthioz ecclia docuerūt. et per oēm
italiā atq; in hac vrbe sil' docentes: etiā
martyrio pariē vno eodēq; tpe coronati
sunt. Hec autē retulim⁹ vt historia q̄ in
opinione oim est confirmatioz habeat.
Joseph⁹ at scribēs quāte clades iudeo
rum gentē puaserint. z vt eoz vastitas
pagata sit. addit etiā hec.

Ut innumer⁹ iudei malis afflicti sūt:
ac nouissime p̄tra rhomanos arma mo
uerūt.

Capitulū. XXVI.

Uerū ad innūera mala q̄ iudeis
acciderāt addit etiam hec Flo
rus. q̄ p̄ idē tps iudee p̄curatio
nem tenebat: vt honorabiles
q̄sq; viros flagr⁹ verberaret: z i ip̄a vrbe
sacratissima hierusalē patibulo suffiges
ret: eo tpe q̄ p̄turbari iudeoz status no
uarū rerū molitōib; accidit: duodecimo
scz āno imp̄ij Herōis. Sz z p̄ oēs syriaz
i seditiosos iudeoz atrocissimaz refert
exercitatz eē senitiā: ita vt et illi q̄ p̄ vr
bes singlas admixti gētib; p̄manebāt i
hostiū nūero deputarēt. z videres reple
tas inhumat⁹ corpib; citates: iacētes
mortuos sil' cū puul' senes feiarūq; abs
q; vlla sep̄ reuerentia nudata i publico:
reiectaq; cadauera atq; vniuersaz puici
am innūer⁹ mal' refertā. Sz tñ tādiro h
z tāatroci spectaclo: mlto gūi⁹ eos futu
rorū z p̄ dies augescētū maloz: met⁹ z
formido terrebat. Hec ad p̄bū Joseph⁹
refert. Uerū i h de iudeis ista sufficiāt
Explicite Liber secundus

Incipit tertius liber

Eccliaſtice historie: cū caploz ānotatōe

Gitur iudei

debitis cladib; purge
bant. Sancti p̄o apli
dñi z saluator⁹ nri: ce
teriq; discipuli ad p̄di
cādū p̄bū dei: p̄ singu

las q̄sq; orbis terre puicias dirimunt.
Thomas sicut nob traditū ē sortit⁹ est
Parthos. Matthe⁹ ethiopiā. Bartho
lome⁹ indiā citeriorē. Andras scythiaz.
Joānes asiā. Uñ ap̄d Ephesum z com
moratus est z defunctus.

Qui p̄mus rhomanā rexit ecclesiam

Capitulū II

Uerū p̄tū: galaciaz: bithiniam:
cappadociā: ceterasq; p̄fines p̄
uincias iudeis dūtarat p̄dicās
circūisse deprehendit. Et ad vlti
mū i vrberhoma cōmorat⁹: vbi z crucis
fix⁹ est deorsum capite demerso: qd̄ ip̄e
ita fieri deprecat⁹ est: ne exequari dño vis
deret. De Paulo at qd̄ dicā: qui ab hieru
rusalē vsq; ad illiricū repleuit euāgelii
chū. z ad vltimū sub Nerone martyriū
duxit. Hec ita p̄ ordinē i tertio libro ex
planationū genesis Origenes exponit.

De eplis ap̄loz.

Capitulū III

Uerū Petr⁹ ap̄lus p̄dicationis
sue monimēta nob p̄ pauca de
reliqt. Una etenī ei⁹ epla ē: de
q̄ null⁹ oīno dubitauit. Nā de
scda mlis i certū ē. Ap̄d plimos tñ etiā
ip̄a legēda suscipit. Ille p̄o libell⁹ q̄ d̄r.
Act⁹ petri z qd̄ nois ei⁹ euāgelii nūcu
pat: sz z q̄ d̄r ei⁹ p̄dicatio vl' reuelatio in
scriptur̄ p̄sus canonic⁹ non h̄. Sed ne
aliqs qd̄ē scriptoz veterū vti eoz testimo
nijs inuenit: Uerū p̄cedente nob historie
narratiōe p̄ oportunitatē locoz: cū scri
ptozes eccliaſticos memorabim⁹: neces
sario et scripturaz libros q̄ i auctoritate
eē d̄beāt: z q̄zmin⁹ seq̄ndasit auctoritas
exponem⁹. Interi Petri vt dixim⁹ p̄ma
epla ab oib; veterib; est recepta. Pauli
quozq; manifeste quattuordecim sūt eplē

quod in autoritate habent: licet sciam apud Latinos de epla qua ad Hebreos scribit: haberi dubitationem. Sed et de ipsa quod unusquisque veterum scriptorum senserit in tempore suo proferam. Et libellus herme qui appellatur pastoris: cuius Paulus in eplis suis meminit: a plurimis non est receptus. ab alijs autem necessarius iudicatur: est: propter eos qui promissis ad fidei institutionibus imbuuntur. Unde et in nonnullis ecclesijs legitur. et multi veterum scriptorum vsi sunt testimonij eius. Nec interim nobis promissa sint de diuinorum librorum fide: Quam mox etiam veterum ad stipulationem firmabimus.

De successione apostoli Pauli.

Capitulum III.

Dicitur autem quod ab hierosolymis in circensium usque ad illiricum gentibus euangelium predicauerit: ex ipsius vocibus comprobatur: et ex his que Lucas in Actibus apostolorum scribit. Sed et Petrus in quibusdam epistolis prouincijs his que ex circensium sunt predicauerit christum: proprijs vocibus in ea epistola quam ipse absque ambiguitate claruit esse designat: in qua ad eos qui in dispersione sunt scribit sine dubio Hebreos. Ipse etenim dispersi dicuntur tamque proprijs sedibus pulsi. et positi in dispersione ut ait ipse: potius galacie: cappadocie et asie ac bithynie. ex quibus si que plantantes in fide et emulatores sibi dei reperiuntur: et regedas ecclesias que apostoli fundauerunt susceperunt. Quod nota non est facile explicare per singulos. Ex apostoli tamen pauli firmo colligere possunt per multos esse quos ille nunc adiutores nunc promittentes: nunc et captiuos et plaborantes in euangelio: et comites nominat. Sed et Lucas in actibus apostolorum plurimos eius socios memorat: et principes predicationis sicut Timothei meminit et Titi. Quorum alter in Epheso episcopus: alter ordinandus a presbitero ecclesie: ab eo ordinatus proficitur. Ipse autem Lucas genere quodam antiochenus: arte medicus: comes vero Pauli et ceterorum apostolorum socius et necessarius fuit. Is ergo firmo hac medicina quam ex apostolorum vel societate vel traditione susceperat: duos nobis medicinales libros: quibus non corpora: sed anime curetur explicuit. Euangelium scilicet quod etiam sic proficitur. sic tradiderunt nobis inquit hi qui ab initio ipsi viderunt: et ministri fuerunt sibi dei: quos et ab initio secutus sum. et accipere apostolorum quos

non iam auditu preceperat: sed oculis inspererat. Tradit autem quod euangelium suum a Pauli ore desceperit: et ipse sit quod apostolus suum euangelium soleat nominare: cui dicitur. sed euangelium meum. Sicut et mareus qui ex ore Petri fuerat predicata desceperat. Memoratur autem ex comitibus Pauli cresces quodam ad gallias esse profectus. Linus vero et Clemens in urbe roma ecclesie profuisse: quod comites et adiutores eius fuisse ab ipso Paulo prohibent. Sed et Dionysius ariopagiten apud Athenas: quem Lucas describit primo Paulo predicante credidisse in eos socios eius fuisse. et ecclesie atheniensium presbiterum sacerdotium suscepisse. Sed nunc interim ad historie ordinem redeamus.

De iudeorum expugnatione post christum.

Capitulum V.

Fitur post Heronem quod tredecim annis obsedit romani culinis principatum: Balba et Otho anno et sex mensibus detento principatu defuncti: Nespasiano regni gubernacula dereliquunt posito per idem tempus in punctu belli quod iudeis intenderat. ubi ab ipso exercitu cum quo oppugnabat iudeam subrogatum imperio. Itaque confestim Romam tendens Tito filio suo curam belli et hierosolymorum oppugnationem iniungit. Vix post ascensionem domini saluatoris nostri iudei in ipsius commisi piaculi vel persecutiois in apostolos: et necis in Stephanum: sed et obruncatiois in apostolum Iacobum: et in Iacobum nihilominus fratrem domini qui appellatur est iustus: sceleris admissi: ceterorumque omnium quos propter fidem christi insidiosis dolis atque omni fraude neque circumuenerat. Pro his inquam omnibus malis penas diuinitus reposcebant. Et apostoli quodam ab illis per fugam: ac per omnem locum dispersi (sicut supra diximus) pergebant in salute christi qui eis preceperat dicens Euntes baptizate omnes gentes in nomine meo. Ecclesia pro qua in hierosolymis fuerat congregata: respiciens a deo accepto emigrare iubetur et transire ad oppidum quoddam Bellam nomine trans iordanem: quod ablatum ex urbe sanctis et iustis viris vindicte celesti fieret locus: tunc de urbe sacrilega: quod de populo impio per excidium patrie euerisionem sumede. Quanta ergo malis gens tunc uniuersa mulctata sit atque ipsa iudee terra: bello: fame: igne: cedibusque vastata sit. quanta populorum milia

patres filii cum coniugibus ac pueris liberi absque numero: absque discreti de trucidati sunt: que etiam diuersarum urbium obsidiones: sed et ipsius magnifice et famosissime ciuitatis hierusalē quanta vastitas: quanta fuerit diuersarum mortuorum strages: quisue per hec singula bellorum extiterit modus? Et ut finem id quod prophete predicterāt abominatio desolationis in ipso quondam dei famosissimo collocata sit templo. utque ad ultimum cuncta ignis populata sit: et flamma consumperit. si quis plene nosse vult: historias Iosephi relegendat. nos pro ex his ea tantum que ad explanationem suscepti operis sufficiunt assumemus: et in quibus refertur quod ex omni iudea populi in die solenni pasche hierosolymā velut exitiāli quadam manu cogente conuenerant. Quos tricenas cetena milia hominum dicit fuisse. iusto scilicet dei iudicio tempore hoc ultionis electo: ut qui in diebus pasche saluatorem suum et salutare christum domini crucientis manibus et sacrilegis vocibus violauerāt: in ipsis diebus velut in unum carcerem omnis multitudo conclusa: feralis pene exitium quod merebatur exciperet. Preterito que in eis vel gladium cedere: vel alius belli machinis collata sunt explicare: ea tantummodo que dire famis exitio pertulerint: supra dicti historiographi sermonibus preferam: que legentes hec intelligant quantum piaculisit audire aliquid in christum: que grauius hac causa supplicium experientur.

De fame que oppressit eos.

Capitulum VI.

De itaque quintus Iosephi historiarum liber ponatur in medium: ex quo omnis illorum luctuosa tragedia pernoscat: Diuitibus autem permanere inquit aut perire unum atque idem erat. Si enim in urbe permansissent facultatum suarum causa crimine obiecto quasi qui detransfugiendo cogitarent perirebant: Necessitas pro famis factiosorum extollebat arrogantiam: et vtriusque simul inedia cum temeritate crescebat. Publice quidem frumentum nusquam omnino erat: sed irruentes urbis prodones perscrutabantur domos: et si quidem inuenissent tantumque de his qui sefellerāt penas sumebāt. Si vero non inuenissent: nihilominus tantumque eos qui occulti et diligentius absconderint cruciabant. Indicum pro haberi ab eis pabula capiebant

hoc ipso quod adhuc viuere et subsistere corporibus videbant: tantumque qui perfecto iam interissent nisi absconditos versus iam tegeret cibos. Si quis sane tabescentes macie vidissent: hoc cum venia preteribant: superfluum putantes pretere mere quis paulo post absumeret fames. Vbi tamen in occultis omni censu suo mercati sunt unum metrum. Si diuites frumenti: hoc dei si inferiores fuerunt: et concludentes se in interioribus quibusque penetralibus domus. nonnulli nec in panes confectas fruges edebant. Alii pro in quantum vel necessitas vel metus permitteret excoquebant. Et mensam quidem nullus expectabat apponi sed ex ipso semivivis igni rapietes propria velut furtiua deuorabant: Et erat infelicis ipsius cibi spectaculum miserabile: cum validiores quique inuenta diriperent: imbecillioribus vero nihil preter luctum superat et lachrymas. et omnium horum acerbitates rerum super famem: nihil tamen ita subruunt et subuertit sicut precundia. Quicquid enim saluis rebus pudore dignum est: id in hac necessitate contemnit. Denique et uxores de viros rerum manibus: et filii de parentibus: et quod est infelicissimum: matres cibos de puulorum suorum manibus atque ore rapiabant. Et cum dulcissimi liberi in manibus atque ante ora positi tabescerent: exigua vite subsidia deturbis ipsis eximere nemo parcebat: Verum nec ipsos quidem infelices et periguos sumentes latebant cibos: sed continuo aderat prodonum quis et statim ut clauas cuiuspiam aperisset fores indicium credebat esse quod intrinsecus positi ederent: et repente dispicantur foribus precipites irruerant: atque ab ipsis (ut ita dicam) faucibus exprimentes si quid forte inconsumptum iam fuerat reuocabant. Verberabant senes si cuius videri tētasent. Sparsis etiam criminibus mulieres traherant occultare nitentes si quid forte deprehensum fuisset in manibus. Nulla senibus pro canicie reuerentia: nulla erga puulos miseratio: sed in exiguo panis fragmento puulos inherentes: et ex ipso cui inheferant suspēsos elidebant in terras. In eum vero qui raptorem cibo peruenisset assumptum crudeli seueiebant: et excogitabant dira supplicia: obdurantes infelicibus naturales digestionum meatus. Aliis vero pro acutas ludes pro eadem verenda adigentes (horresco que gesta sunt referens) ad confessionem pro hec unius panis: aut cyati farine miseris pro

gebant. Nam ipsi tortores nec patiebant famē. Esset enī quodammodo tolerabili⁹ si hec cōpulsi inedia facere viderent: sed vt vel p̄pararent sibi imposteriū cibos: velut crudelitas exercitio cōualesceret. In his etiam si qui forte furtim per stationes hostiū pro colligēdis herbis erepsissent: occurrentis eis q̄ se hostiū manus effugisse gauderēt: diripiebant quicquid attulerant. Supplicantibus at̄z terribile quoddam sibi nomē dei inuocantib⁹: vt vel partes aliquā ex his que cū mortis periculo quesierāt indulgerēt: nihil pro suis p̄bebant. Sed z hoc beneficij loco cesserat si cōphēsuz viuū licuisset euadere. His autē post aliquāta adiūgit dicēs. Judeis hoc cū egressu vrbis omnis parit̄ spes excludēbat salutis. Et inualescens acerbitas famis domos simul z familias gētēq; vastabat: ita vt in penetrabilib; strata iacerēt mulierum paruulorūq; cadauera: p̄ plateas vero infeliciū senuz corpora fame magis q̄ etate consumpta. Iuuenes p̄o atq; omnis etas robustior: velut simulacra quedā in vijs z egressib; oberrabant: corruentes quocūq; loci gressum subruisset inedia. Sepelire autē cadauera proximorū nec defunctorum multitudo: nec viriū debilitas permittebat: simul z p̄ sue vnusquisq; vite incerto. Deniq; aliquātū sup eos quos sepeliebant animas emisere. Multi etiam dum prosequunt̄ funera priusq; ad sepulcra veniret̄ efflabant. Sed nec plangit̄ ex morte defunctis exhibebatur aut luct⁹: qz hoc sibi totū v̄dicauerat fames. Sed nec ariditas inedia humorē cuiq; reliq̄rat lachrymarum. obsederāt ciuitatē profunda silentia: et nox plena mortis cūtra contexerat. Quib; malis omnib; grauiorē soli vigeabant p̄dones: qui nec sepulcra quidem diripere: z spoliare cadauera illicitum ducebant: nō tam p̄dam petētes: q̄ scelus irrisione cumulātes: et aciez gladioz suorū in cadauerū obtruncatōne pbantes. Inedum etiā in nōnullos adhuc spirātes mucro examinandus agebat. quod alij semitendebant: vt in se quoq; beneficij loco cōuerterēt scel⁹: quo scz cruciatib; famis velocius absoluerent. Sed nouo crudelitatis genere necē quam sponte inferebant si

rogarent negebant. cum tamē vnusquisq; deficientiū cum gemitu oculos retorqueret ad templū: nō de morte propria dolēs: sed de impunitate predonū q̄s supstitēs derelinquebāt. Et primo quidem sumptu publico sepelire mortuos iusserāt fetoris intolerantia. Vt vero omnē sumptum cepit vincere multitudo morientiu; de muro cadauera p̄cipitabāt. Ad cum Tit⁹ circūiens peruidisset repletos mortuorum cadaueribus vallos: et humani corpis tabe patriā terram rigari. cū ingenti gemitu eleuatis ad celū manibus decum inuocat testē: hoc suum opus non esse. Et post aliquāta itez talia quedā prosequit̄. Non contabor inquit p̄ferre quod sentio. Arbitror enim qz etiāsi aduersuz impios ciues rhomanorū paulisper arma cessarent: aut hiatu terre: aut aque diluuiō: aut sodomitanis ignib; et fulminibus celitus tortis supplicij ciuitas dependisset: que multo infastiozē illis q̄ hec perpessi sunt: et neq; rem virozū p̄sentē hanc protulisset etatē. pro quib; et oīs gens parit̄ meret̄ extingui. Sed z in sexto libro de eisdē talia scribit. Et eorum iquit qui p̄ totā ciuitatez famis inedia corumpēbant multitudo innumabilis erat: qz nec explicari miseria potest. Per singulas nāq; domos sic vbi fuisset aliquid cibi reperit̄: cōtinuo bella z cedes inter charos iposq; parentes ac liberos nascēbantur: dum nō solū e manibus: sed ex ipis etiā faucibus iuicē cibum rapere certabāt. Fides autē nec mortuis erat: sed ipicuz iam spiritū exhalarent perscrutabāt a predonibus: ne cui forte itra gremiū cibi aliquid resedisset. Alij at̄ per iediā hiātes velut rabidi canes: huc atq; illuc ferebātur: et quasi isania quadā exagitati ī easdē domos: sub momēto tēporis: iterū ac sepi⁹ irruēbant. Omnia tamē necessitas vertēbat in cibum: etiam illa que ne mutis qdē animalib; edere vs⁹ fuit. Ad vltimū ne loris quidē vel cingulis: aut ipis etiā calciamētis abstinerūt. Portarū quoq; indumēta detrahētes cōficiēda dentib; igerebāt. Nōnulli z feni veteri festucas edebāt: sed z de q̄sq; vnde cūq; collecti p̄uisimū pondus draehmīs q̄rtuoz distrabebāt. Sed qd opus est p̄ hec pond⁹ famis illi⁹ explicare: cū gestuz sit ibi facinus qd

Liber III

neq; apud grecos: neq; apud barbaros vltus accepit auditus. Horrēdū qdē dictu: auditu qdē incredibile. Equidē libent tām mane facin^o siluissē: ne qd me crederet monstruosa narrare: nisi multos memorie nre viros testes cōmissi sceler^o habuissē. Porro vero nec aliqd i h patrie p̄stare me arbitror: si subtrahā eoz maloz; q̄ba q̄z ptulit facta. Aliq̄ qdā ex his q̄ vltra iordanis aluē cōmanebāt Maria noie: eleazari filia de vico berhezob. qd̄ interpretat̄ dom^o isopi: gñe et facultatib^o nobil^o cū reliq̄ mltitudie q̄ p̄fluxerat z hierosoly mis repta cōmunē cū oib^o obsidiōis casū ferebat. Hui^o reliquas qdē facultates q̄s e domo in vrbē puererat tyrāni inuasere. Si qd̄ q̄o reliquiaz ex magnis opib^o fuerat: q̄b^o victū quotidianū p̄tenuē duce ret: irruentes p̄ momēta p̄donū satellites rapiebāt. Pro q̄b^o ingens mulierē velut i sania iā qdā ex indignatiōe fatigabat: ita vt interdū p̄dones maledict^o in necē sui: z puicū instigaret. Verū cū nec irritat^o q̄s: neq; miserat^o eā p̄meret: z si qd̄ forte cibi fuisset ab ea q̄sitū: id ab alijs q̄rret: nec iā vlt^o repiendi copia fieret. fames at̄ dira viscerib^o ip̄is insisteret: ac medullis z ad furore iā purgeret inedia: fame et ira pessimis vlt^o cōsultozib^o p̄tra ip̄a iā armatur iura nature. Erat nāq; ei sub vberibus puul^o fili^o. Hūc ante oculos ferēs: ifelic^o inq̄t matris o ifelicioz fili i bello: fame: et direptione p̄domū cui te reseruabo: Nam est i vita sperari possit: iugo rhomane fuitur^o vrgemur: Sz nūc ēt ip̄az fuiturē puenit fames. Predōes q̄o vtraz; vi q̄uiores purgēt. Veni ḡ nūc o mi nate: esto m̄ri cibus: p̄donib^o furoz: secul^o fabula: q̄ sola de erat cladib^o iudeozū. Et hec cū dixisset fil^o filiū iugulat. tū deinde igni superpositū torret: z mediū qdē p̄sumit: mediū q̄o seruat obiectū. Et ecce p̄festi predones irruunt: obuste carnis nidoze p̄cepto: mortez minant nisi sine mora cibos q̄s patos senserāt demonstraret. Tū illa eq̄dez p̄tē inq̄t vob optimā refuauit. Et p̄tinuo q̄ supfuerat mēbra reterit ifant^o. At illos repente igens horror inuasit: z imanes q̄uis animi diriguere: vox faucib^o iterclusa ē. Illa q̄o atroci vultu. z ip̄is iā p̄dōib^o truculētior. me^o inq̄t h fili^o me^o ē p̄tus: z facin^o me

um est. Edite: nā z ego prior comedi quez genui. Nolite effici aut m̄re religiosozes: aut femia molliores. N si vos pietas vincit: z exetramini cibos meos: ego q̄ iā talibus pasta sū ego bis itez pascar. Post h illi territi tremētēsq; discedūt: q̄ hūc solū ex oib^o facultatib^o misere matri reliq̄rant cibū. Repleta est aut p̄festim vniuersa ciuitas nefarij sceler^o nūcio. z vnusq; ante oculos facin^o qd̄ p̄petratū fuerat adducens: tanq̄ si ipse id p̄petrasset horrebat. Omnes aut q̄s famis necessitas purgebat festinabāt mag^o ad mortē. beatos dicētes eos q̄b^o p̄tigit interisse: pusq; talū maloz rū polluerent̄ auditu. Hacten^o Joseph^o.

De his que a christo predicta sunt.

Capitulū. VII.

Sit iudeos p̄ his q̄ in ch̄m deum cōmiserē piacul^o talis p̄secuta ē pena. Dignū ē aut̄ huic historie adhibere dñicas voces: q̄b^o ip̄e saluator talia secutura esse p̄dixit. Ue at̄ ait p̄gnantib^o z nutrietib^o vel lactantib^o i illis dieb^o. Orate aut̄ vt nō fiat fuga vestra hyme neq; sabbato. Erit enī tūc tribulatio magna qualis nō fuit ab initio seculi vsq; nunc: neq; erit. Colligens autē supradictas historiograph^o omnē numeruz p̄mptozū: vel fame vlt^o ferro vndecies centena milia designauit. ceteros q̄o latrones z sicarios ac p̄dones: post vrbis excidiū mutuis declarat̄ interisse vulnerib^o. Electos at̄ quosq; inuenit quos decor z p̄critis corpis cōmendabat: ad triūphū dicit esse seruatos. reliq̄s aut̄ qui supra decē z septē annos agebant etatis: vinc̄tos ad opera egypti p̄ metalla designatos: vlt^o p̄ ceteras prouicias esse dispersos. Alij quidē vt ludis gladiatorijs: alij vt ad bestias traderentur. Si qui vero intra septimū et decimū etatis reperti sunt annū p̄ diuersas prouicias in seruitutē distrabi iussi sunt. quozū numer^o vsq; ad nonaginta milia perductus est. Nec vero omnia gesta sunt secundo āno imperij Vespasiani iuxta ea que ip̄e dñs z saluator noster Iesus ch̄s p̄dixerat. Quippe qui ea que gerenda erāt presentia iā videret: tūc cū fm euāgeliozū fidentem: videns ciuitatē stetit sup̄ eam. et velut in aurib^o eius prolocut^o est hec verba.

Ecclesiastice historie

Si agnouisses inquit et tu in hac die tua que ad pacem tibi sunt: nunc autē abscondita sūt ab oculis tuis. Quia ueniet dies in te: et circūdabunt te inimici tui vallo. et circūdabūt te: et purgebūt te vndiq; et ad solū reducēt te: et filios tuos qui in te sūt. Sed et rursū tanq; de pplo dicēs. Erit enī inquit necessitas magna sup̄ terram. et ira populo huic. et cadēt in ore gladij: et captiui ducent in omnes gētes. et hierusalē erit conculcata a gentib; vsq; quo compleant tempora gentiū. Et iterum. Cum autem uideritis circūdari ab exercitu hierusalē: tūc scitote quia appropinquabit desolatio ei⁹. Cōparet nūc vnusq; dñi et saluatoris nr̄i sermones cū historiographi relatiōe de bello quod gestū ē atq; excidio ciuitatis. et vidēs miram diuine p̄scientie p̄tē: agnoscat p̄dicentis diuinitatē. Hec q̄dem iudeorū genti post passionē saluatoris iusta ultione uenerunt: p̄ eo q; auctores uite a semet vnīuersa gens cōclamauerat auferri. Uerūtamen nihil obstat etiā ea addere per que pietas et clementia dei licet ingratis uideatur ablata. Quadraginta nāq; post admissum piaculum cōtinuis protracta ānis. impioꝝ pena differēt. In quibus et apostoli omnes: precipue tamen Iacobus qui dicebatur frater domini in hierosolymis episcopus constitutus in desinenter populū cōmisse impietatis et feralis ausi: de scelere cōmonebant: si forte possent cōmissi penitentiā gerere: si possent flere pro scelere: et ueritatem penarū flāmas lachrymarū ueritate restringere. Ostendebat nāq; eis deus p̄ suā patiētā q; ipsorum quereret penitentiam: quia nō uult tantū de⁹ mortē peccatoris: q̄ntū uertat et uiuat.

De portentis ante bellū.

Capitulū. VIII.

Quod illire autē adhuc mentes eorū duriciā nitebat diuina maiestas signis et prodigijs celis dat: terroresq; sil' et minacē dexterā ostē tando poti⁹ q̄ inferēdo. De quib; supra dicti historiographi fides ut in ceteris etiā in hoc sufficiens erit. Relegam⁹ ergo qd in sexto historiarum libro de his ipse signauerit. Sed infelicem inquit plebem ceteri quidā homines et deceptores falsa va-

ticinantes suadebāt: ut euidētib; signis et indicijs iracundie: et indignatiōis diuine nō crederēt: quib; apte futurū et vrbis et gentis p̄sagabat excidiū. Sed uelut afflati et amentes: et q̄ neq; oculos neq; animā in se haberēt: spernebant omnia q̄ celus nunciabant. Etenim stella p̄fulgens gladio p̄ omnia similis: iminere desuper ciuitati: et cometes p̄terea exitialib; flāmis ardere per totū uisus est annū. Sed et ante excidiū temp⁹ ac belli: cū populi ad diē festū azymoz conuenirent: octaua die mensis xandici qui est Aprilis: noctis tēpore hora nona tant⁹ luminis fulgor arā templūq; circūdedit: ut putarēt omēs diem clarissimū factū: et p̄mansit spacio hore dimidie. Nō imperit qd et ignaris p̄sperū uidebat: s; legisperitos et p̄bos q̄sq; doctores nō latuit exitialē portentuz. In eadem quoq; festiuitate uitula sacrificijs admota et aris assistēs inter ipos ministroꝝ manus enixa est agnam. Sed et ianua interioris edis que respiciebat orientem cū esset ere solido induta: ac p̄inde immensi p̄oderis que vit. xx. uiris sumo conatu impellentib; clauderet: ferreis q; vectib; et seris munita: ac pessulis in altū demissis teneret obstricta: repente hora noctis sexta apparuit sponte patefacta. Sed et trāfacto die festo post aliquot dies: p̄ma et uicesima die mensis artemesij: q̄ maui ap̄d nos uocat: prodigiosus apparuit uisus: et fidē pene excedens: quod uere falsum putaret: nisi oculoꝝ fides cōfirmasset malorū cōsecuta pernicies. Etenim p̄ solis occasum uisi sunt currus et quadrigę in omni regione per aere ferri et armatorum cohortes misceri nubibus: et orbē circūdari agmib; iprouisis. In alio autē die festo qui Pentecostes appellat⁹ ē noctu sacerdotes ingressi templū ad ministeria ex more cōplēda: p̄mo quidē in otus quosdam strepitusq; senserūt. tum deinde uoces subitas audiūt dicentes. migremus hinc. Additur his etiā aliud terribilē. Etenim quidā Ananiefili⁹ Iesus nomine: uir plebeius et rusticus: ante quartum belli annum cum ciuitas in pace et abundantia perduraret: in die festo tabernaculorum repēte clamare cepit. Vox ab oriente. vox ab occidente: vox a quattuor uen-

tis. vox sup hierosolymā et sup templum. vox sup sponfos et spōsas. vox sup popu-
lū et i. delinent die noctuq; p oēs plateas
circūiens hec clamabat. Usq; quo quidaz
pmores ex populo viri: velut infaulti pre-
sagiū indignatiōe cōmōti: correptū homi-
nē mult; verberib; afficiūt. At ille nequa-
q; p se aliqd loquēs: sed ne eos quidez qui
circūsteterant deprecans: easdē voces pa-
ri obstinatione et clamore repetebat. Tuz
principes intelligentes (vt res erat) numi-
nis esse motus in viro: pducūt eū vsq; ad
iudicē rhomanuz. Apud quem flagris ad-
ossa vsq; laniatus neq; preces neq; lachry-
mas fudit: sed eandē vocem miserabilē et
cū quodā vlulatu emittēs: per singula pe-
ne verbera pferbat: addens etiā hoc. Ve
hierosolymis. Prosequit et aliō idez hi-
storiograph; maiore gestum miraculo di-
cens. Oraculū quoddā in sacris litteris
reperitū: qd p idē temp; viruz designaret
ex eoz regione pcessurum: q totius orbis
potiret imperio. Cui; oraculi p sagiū idez
historiograph; Vespasianū declarare est
suspiciatus. Sed Vespasian; non alijs q;
illis solis gētib; que rhomano imperio vi-
debant subdite dominat; est. Unde iustis
us ad christū hec respōsa referunt: ad quē
dixerat pater. Pete a me et dabo tibi gen-
tes hereditatē tuā: et possessionē tuā termi-
nos terre: et cui; p idē temp; p apostolos
suos in omnē terrā exierat sonus: et infir-
mes orbis terre verba eorum

De Iosepho: et q; reliq; rit libros:

Capitulū. IX

O pereprecium sane est posse ista
agnoscere q; fuerit h; Ioseph;
et vnde v; ex q; gñe originē ducēs:
q tantā nobis materiā rez gesta-
rū cognitionēq; pstitit. Exponit q; etiā
h; ipse de se: hoc modo scribēs. Iosephus
matthie fili; ex hierosolymis sacerdos: q;
et ipse pmo bello rhomanos oppugnauerit
et posteriorib; nihilomin; interfuerit pre-
lijs necessitate cōstrict;. Cōstat igit; hūc vi-
rū per idē temp; nō solū apd iudeos pro-
prios ciues: verū etiā apud rhomanos ha-
bitum esse nobilissimū: ita vt litteraz me-
rito in vrbe roma etiā statua donaretur:
et libri eius bibliothecae traderent. Cōscri-
psit namq; antiquitatū historiā i viginti li-

bris. belli vero iudaici cū rhomanis habi-
ti historiā septē voluminib; comprehendit
quā nō solū greca facundia: verū et patrio
id est hebreo sermone suis etiā ciuib; se edī-
disse pfirmat. dign; cui p ceter; omnib; de-
beat credi. Sed et alia eiusde; viri extant
de iudeozū vetustate duo volumina: in q;
cōtradocere Appioni cui dā grāmatico vi-
detur: qui illis tēporib; aduersuz iudeos
scripserat: et ad alios q;sdā q; mores gent;
iudeozum atq; instituta lacerauerant. In
pmo ergo ex his duob; libro que volumi-
na apud hebreos i autoritate habeantur
fm maioz traditionēp hec edocet.

Ut diuinaz meminit scripturarū

Capitulū. X

Neq; igit; innumera inqt apd nos
habent volumina inter se inuicem
discordantia. sed duo tm et viginti
sūt libri: qui omniū tēporū seriez
cōtinent: q; et iuste credunt diuinit; inspi-
rati. Ex q; quib; sūt Moysi cōtinētes le-
ges vite: et successiōis hūane p sapia vsq;
ad ip; moysi terminū pcedentē. qui pau-
lomin; ad tria milia annoz p tinentiā ge-
runt. A morte vero Moysi vsq; ad Artax-
ersem: qui post Xersem regnauit apd per-
sas: que gesta sunt: pphete quib; p ea tem-
pora tredecim voluminib; cōscripserunt.
Reliqui h; quattuor libri hymnos i deū:
et vite instituta. ac monita mortalib; tra-
dunt. Ab Artaxerse vero vsq; ad nostruz
temp; scripta sunt qdē oia: fide tamē nō
eadem que p mis habetur digna ducunt:
p eo q; nō ita extiterit pphetarū iugis et ex-
plorata successio. Reb; igit; his constat q;
nos venerabiliter vtamur scripturis no-
stris. Nam cū tot secula intercesserint: ne-
q; addere q; vnq; neq; auferre: aut pmu-
tare quid ausus est: sed omnib; gentis no-
stre hominib; insita hec quodāmodo atq;
ingenita fides est: credere hec dei esse cō-
sulta. et his ingit inherere: ac p ipis (si ita
res poposcerit) libent; et aiāz ponere. Sic
hec etiā ps historiographi his i loc; a no-
bis (vt arbitroz) nō incōpetentē inserta. Est
adhuc et aliō ei; elegās sat; volumē q; ani-
m; sit q; imperiū teneat in nobis. Quez li-
bellū qdā machabeoz artitulauerit: p eo q;
certamina inibi et agones p pietate a Ma-
chabeis fratrib; desudata cōtineat. Sed

Ecclesiastice historie

z in fine vicesimi antiquitatū libri signifi-
cat idē ipse proposuisse se quattuor volumi-
nibus cōprehensurū sūm fidē z religionē pa-
triā: dō z de substantia ei⁹ ac legibus: et
cur quedā apud eos liceant: quedā vero nō
liceāt. Sed z alia nonnulla opuscula a se
dicūt esse cōposita. In fine etiaz supradic-
ti vicesimi libri antiquitatū iustum quen-
dam ex tyberide qui conat⁹ sit hoc idem
operis quo ipse explicuerat aggredi: argu-
it falsitatis p̄ hec verba. Sed non ego te
imitatus sum in his que conscripseram.
Ipsis etenim impatoribus obtuli libros me-
os: cū adhuc ipsa que gesta sūt pene ī ocu-
lis haberent. Quippe qui cōsci⁹ mihi esse
seruate in omnibus veritatis. Hec me de
eorū testimonio sefellit opinio. S; z alijs
pluribus obtuli: quoz mlti etiaz ipis inter-
fuerē bellis: sicut Agrippa rex et nōnulli
eius p̄inqui. Et impator quidē Titus in-
tantū pbauit ex istis debere libris ad oēs
hoies rerū gestarū noticiāz peruenire: vt
manu sua subscriberet: z publice ab omni-
bus eos legi debere. Rex hō Agrippa sexa-
ginta et duab; eplis de opis nr̄i veritate
testatus est. ex quibus z duas inserui. S;
de his satis dictum est. Nūc ad narratio-
nis nostre seriem redeam⁹.

Quēadmodū post Jacobum Symeon
hierosolymozū rexit ecclesiam.

Capitulū. XI.

Dist martirium Jacobi z continuo
p̄secutū ciuitat; excidium: tradit
ap̄los ceterosq; dñi discipulos q̄
ad illud tēpus reliq̄ erāt: in vnuz
e locis omnibus cōuenisse simul cū his qui
propinqui sūm carnē dñi dicebant. Pluris
mi nāq; z ex his p̄ illō tēps superant: z ha-
buisse ī cōe p̄siliū quē oporteret dignum
successiōe Jacobi iudicari: oēsq; vno con-
silio atq; vno cōsensu Symeonē cleophe
filiuz decreuisse: Cui⁹ mentio in euange-
lij; facta est vt episcopat⁹ sedez suscipet.
Cōsobrin⁹ is sūm carnē saluator; fuisse di-
cebat. quia Cleopha fratrē fuisse Joseph
Egesippus cōtestatus est.

Ut Vespasian⁹ posteritatē David ius
sit inquiri.

Capitulū. XII.

DEr idē tēpus Vespasian⁹ post ex-
cidia hierosolymoz; oēs si q̄ for-
te ex familia David supsuissent

apud iudeos: velut regalis p̄sapie viros p̄-
quiri iubet. Unde etiā pro hac causa gūis
suma iudeis persecutio exorta ē a Tito fi-
lio Vespasiani. S; Vespasiano decēnio
p̄ncipatu ministrato Titus fili⁹ in impe-
rio succedit. Cui⁹ secūdo regni anno Li-
nū duodecim annis ī sacerdotio trāfact;
vrbis Rhome episcopatum tradisse Ana-
cletō ferunt.

De Alexandrine ciuitati secūdo Abili-
us p̄fuit.

Capitulū. XIII.

SEd Titus nō ampli⁹ q̄ duob; an-
nis totidēq; mētib; p̄ncipatu rho-
mani apic; ministrato Domiciāo
fratri sumā rez reliq̄. Quarto igi-
tur anno Domiciani apud Alexandriam.
Annianus viginti z duob; ānis ministra-
to sacerdotio defunctus est. In cuius lo-
cū secundus succedit Abilius.

De Rhome scōs ep̄s Anaclet⁹ fuit

Capitulū. XIII.

In vrbe vero Rhoma duodecim
Anacletus annis in episcopatu
ex act; sacerdotij sedē Clemētī tra-
dit. Tertius ab hoc Clemēs (didit.

Capitulū. XV.

QUē adiuuorē suū Paulus ap̄lus
Philippensib; scribēs designat
dicēs. Cū Clemēte z ceter; adiu-
uorib; meis q̄z noīa sūt in libro
De eplā Element; (vite

Capitulū. XVI.

Uius clemētis eplā habet ad Co-
rinthios sc̄pta precipua plane et
valde mirabilis: quā velut ex p̄so-
na rhomane ecclie dictauit: cum
dissensio apud Corinthios fuisset exorta.
quaz eplā in plurimis ecclijs publice
legi: z veterū z nostris etiā tēporib; cōstat.
Vex de seditione facta apud Corinthios
ac dissenssiōe plebis: testis valdē fidelē Ege-
sippus indicat hoc modo dicēs.

De p̄secutione sub Domiciano

Capitulū. XVII.

Ulta z erga mltos crudelitate:
domician⁹ exercitata plurimis
q; in vrbe rhoma nobilib; z illus-
trib; vir;: nullo iure: nullaq; rō-
ne trucidat; inumer; ē: ī exiliuz trusis: et
bonoz direptiōe mulctatis: ad vltimum
Feroniane et cheomachie impietatis suc-

cessor efficitur. Secundus hic ab illo dicitur
pe psecutiōez molit̄ i nostros: cū vtiq; pa-
ter suus Vespasianus nihil proorsus nris
irrogauerit iniurie.

De Joanne apostolo ⁊ reuelatiōe ei⁹
Capitulū XVIII.

Quo in tpe apl's ⁊ euāgelista Joā-
nes ob p̄dicationez sibi diuini et
testimoniū f̄tatis i insulaz Pat-
thmos tradit̄ ablegatus. Deniq; Pyreneus scribens de compoto nomis
antichristi quod continet̄ i reuelatiōe que
dicit̄ Joannis: q̄nto aduersus hereses li-
bro. hec de ip̄o Joanne cōmemorat. Quā-
si oporteret inquit aptius i hoc tempore de
isto nomie p̄dicari: a quo magis potuerat
aperiri: nisi ab eo qui ip̄am reuelationem
vidit. Nec enī multū tēporis est q̄ reuela-
ta est: sed pene nostra etate. In fine etenim
Domiciani principatus exorta est. Intan-
tū ip̄o p̄ idē tēpus fidei nostre iſtituta flo-
rebāt: vt etiā nōnulli alieni a religione nos-
tra scriptores historiā suāz tradiderit
monimentis. vel de psecutiōib; illius tēpo-
ris: vel etiā de martyrijs. qui ⁊ diligēt̄ ex-
plorato tēpore designāt: q̄ q̄ntodecimo an-
no Domiciani p̄ncipis: cū alijs plurimis
ab eo etiā Flauia domicilla sororis filiaz
flauij Clementis vnus tunc ex consulib;
viri: ob testimoniū qd̄ ch̄o perhibebat in
insulā Pontia nomine deportatā.

Quēadmodū Domicianus posteritatē
David iussit occidi.

Capitulū XIX.

A pud ip̄z ip̄o Domicianū cū iussit
set oēs perimi qui de ḡne dauid et
regia stirpe d̄scēderēt: ver⁹ tradi-
tio tenet q̄ delati sūt qdā quasi ef-
sent de posteritate Jude: quem fratrē suū
se saluatoris f̄m carnē tradunt. Quicq; du-
plici v̄gebant̄ inuidia: velut qui ⁊ ex Da-
uid genere: ⁊ ex ip̄s ch̄isti p̄p̄nitate
d̄scēderent. Que Egesippus per ordinez
his verbis refert.

De profapia saluatoris

Capitulū XX.

A dhuc aut̄ viuebāt qdā de carna-
li genere d̄ni n̄ri nepotes Jude:
ei⁹ q̄ f̄m carnē frat̄ d̄ni dicebat.
Quos quidā detulerunt tanquā
ex David stirpe venientes. Nos reuocat⁹

quidā: ⁊ ip̄e ei formidabat de aduētū ch̄i
sicut et i initio Herodes. Interrogati er-
go a Domiciano si essent ex familia dauid
p̄fessi sunt. Tunc q̄sinit ab eis: quātis pos-
sessionib; vel q̄nt̄ essent facultatib; p̄diti.
At illi respōderūt q̄ vtriq; nō ampli⁹ esset
in bonis nouem milib; denarijs: ex quib;
singul' pars media p̄portōe deberet. Nec
hec sibi i pecunia subsistere: sed i estimati-
one terre q̄ eis esset in quadraginta min⁹
vno iugerib; p̄stituta: quā suis manib; ex-
colētes: v̄l vt ip̄i alerent: vel vt tributa des-
penderent. Simul ⁊ testes ruralis ⁊ diur-
ni operis manus labore rigidas ⁊ call ob-
duratas p̄ferebāt. Interrogati ḡ de ch̄o
quale sit regnū eius. v̄l quis ip̄e: aut vnde
aut quādo v̄etur? Respōderūt q̄ nō hui⁹
mundi regnū. neq; huius terre ei designet̄
imperium: sed q̄ celeste ei regnū per ange-
lorum ministeria in cōsumatiōe seculi p̄-
paretur. quādo sc̄z aduēturus i gloria d̄ vi-
uis ac mortuis iudicabit. ⁊ restituet vnū
cuiq; pro fact; ac pro merit; suis. Ad hec
Domician⁹ cū neq; i eis quicq; criminis i-
ueniret: ⁊ vilitatē eorū q̄ maxime p̄tene-
ret: abire eos libere iubet. S̄z ⁊ psecutio-
nē quā aduersum ecclias agitari iusserat
datis rursus cōpescit edictis. Illi ip̄o di-
missi ab eo: vel martyrij merito: vel tante
propinquitatis p̄rogatiua pacis iam tem-
pore duces ecclesie effecti: vsq; ad Traia-
ni tēpora p̄māserunt. Nec quidē Egesip-
pus. Sed ⁊ Tertulian⁹ de Domitiana si-
milia refert dicens. Tentauit aliquando
⁊ Domician⁹ sile aliqd: portio Heronis
de crudelitate: Sed quasi homo cito des-
stitit. ita vt etiā eos quos in exiliū mise-
rat reuocaret. Post Domicianū vero q̄n-
decim annis impio potitū: Herua susce-
pit principatū. Sub quo omnes quidem
honorum tituli q̄ i Domitianū collati fuz-
erant detrahunt̄. Reuocari aut̄ q̄cūq; ab
eo i exiliū trasi sūt: ac recipe facultates ex
senatus consulto iubentur. De quibus sin-
gulis testimoniū p̄hibent qui gesta illorū
tēporū cōscripserūt. Tūc igif̄ etiā aposto-
lum Joānez post absolutionē isule Ephe-
suz quasi ad scholā propriā redisse: nostros
scriptores declarant.

Quā Alexandrinorū ecclie tertius p̄fuit
Lerdos. Capitulū XXI.

Ecclesiastice historie

Erna vero post annū pl^o min^o de-
functo Traianus succedit impio.
N L^o prio pncipat^o āno Abili^o ap^o
Alexādrīā tredecī ānis sacerdotio
ministrato diē obiit. Cui succedit Lerdō
tertius in sacerdotiuz. Qua tempestate in
vrbe rhoma Clemēs q̄z terti^o post Paulū
z Petrū pōtificatum tenebat.

Antiochene ecclesie secundus p̄fuit
Ignacius episcopus.

Capitulū. XXII.

S Ed z ap^o Antiochiā Euodi^o pri-
m^o fuerat: z scōs Ignati^o Hieroso-
lymis q̄z Symeō scōs post Jaco-
bū fratrē domini iisdem tempori-
bus gubernabat ecclesiam

Delatio de Joanne apostolo.

Capitulū. XXIII.

I A his supstes adhuc ap^o Asiā des-
morabat ipse ille quez amabat dñs
Jesus ch̄s: apls simul atqz euāge-
lista Joānes: ecclesiaz q̄ inibi erāt
gubernacula regēs: post Domitiani: vt di-
xim^o obituz regressus ex insula. Quod q̄a
ita se habeat: duobz fidelibz testibz appro-
babo: Hiren^o z Clemēs Alexādrin^o huic
p̄tati āstipulantē in secundo aduersus he-
refes libro Dyerene^o hoc modo scribens.
Et omēs inquit p̄sbyteri testes sunt qui in
Asia Joannē discipulū dñi viderūt: z sci-
unt hec tradidisse Joāne: qui z permansit
apud eos vsqz ad tempora Traiani. Itē
in tertio eiusdē opis libro idēz scriptor de
eisdē ita testat. Ecclesia inqt q̄ ē ap^o Ephe-
sum a Paulo quidē fundata est: a Joanne
vero edificata: qui pmāsit in ea vsqz ad tē-
pora Traiani. Habes hūc testem fidelem
de apostoli tēporibz cōtestantem. Accipe
quid etiā Clemēs cuius pariter pmisim^o
testimoniū dicat: historiā quādā per neces-
sariam simul terens: Quaz nos quoqz in-
feram^o vtilem fore legentibus credimus.
Scribit ergo hec. Audi inquit fabulā z nō
fabulā: sed rem gestā de Joanne apostolo:
z memorijs omnīū traditā. Cum post tyrā-
ni obitū de pathmos insula. Ephesum res-
dieret. rogabat etiaz vicinas illustrare pro-
uincias: quo vel ecclesias fundaret i q̄bz
nō erāt locis: vel in quibz erant: sacerdos
tibz ac ministris iſtrueret: fm q̄ ei de vnoqz
spū sanctus indicasset. Cum igitē venisset

ad quādā vrbe haud longe positā: omi-
bus ecclesiasticis solēniter adimplet: vi-
dit iuuenē quendā validum corpe z vultu
elegantē: sed z animis ac rēnimis. respici-
ensqz ad ep̄m qui nuper fuerat ordinat^o:
hūc inqt tibi summo studio cōmēdo sub
testimonio ch̄risti z totius ecclesie. Tum
ille suscipiēs omnē se adhibiturū sicut p̄ci-
cipiebant diligentīā pollicet. Sz itez atqz
itez eadē sepi^o repetēs iuuenēz cōmēda-
bat attentius: et post hec Ephesum redit.
Tum vero presbyter in domum suāz ado-
lescentem suscepit cōmendatū: z cum omni
diligentia enutrit: amplectit: fouet: ad vl-
timū etiā baptismi gratiā tradit. Post hec
iam velut confidēs gratie qua fuerat cō-
monit^o: paulo indulgent^o iuuenē habere
cepit. Sed ille vbi immatura libertate po-
titus est: cōtinuo per equenos: quibus lus-
rus et desidia cordi est: amare vicia et cor-
rupte vite incedere tramitem perdocetur
Et primo quidē conuiuioz illecebris deci-
pitur: in denocturnis eum furtis sociū si-
bi participemqz cōciscūt. post hec etiā ad
maiora flagitia pertrahūt. Luz iterea sen-
sim iuuenis formabat: z instituebat ad sce-
lera: z qz esset acer ingenio sic equ^o in fres-
nis z validus: diris morsibz obfirmatus:
recti itinerē lineā derelinquēs: rectore cō-
tēptor rapido cursu tor^o fertur i p̄ceps: ita
succedētibz sibi mal^o vt despationē sibi q̄z
a deo p̄stite salutis acciperet: dedignat^o iā
de puis sceleribz cogitare: grandia queqz
molit^o: z ex integro perditioni se tradēs nul-
li inferiorē se in flagitijs patit. Deniqz il-
los ip̄os qui prius magistri criminum fu-
erāt discipulos facit. z latronū ex his tur-
mam quibus ip̄e dux z princeps violen-
tus p̄cesset instituit: z cum his omni cru-
delitate grassatur: Veruz tempore elapso
scum rei ita poposcisset vtilitas inuitatur
iterum ad illam vrbe Joannes: et cum
cetera quoz grā venerat ordinasset. Age
inquit o episcope depositū representa: qd
tibi ego plane z ch̄ris cōmēdaui^o: ecclia
teste quā regis. At ille obstupuit p̄mo pe-
cuniā putās a se repositā quā non accepat.
Sed rursus cōsiderabat nec posse falte-
re Joannē. nec qd nō dedit querere. De-
rebat ergo stupens. Quē Joānes herentē
vidēs: iuuenem illum repeto abs te et ani

mā fratris. Tūc gūit suspirās senior et i
 lachrymas resolutus: ille ait mortuus est.
 Quō inqt vlti q̄li morte: Deo ait mortu⁹
 ē q̄ pessim⁹ et flagitiosus euasit: ad vlti⁹
 mū etiā latrociniū egress⁹ ē. Deniq; nūc
 mōtē quēdā cū mltā latronū manu oc-
 cupauit. Quib; auditis: apls vestē cōti-
 nuo q̄erat indut⁹ scidit: et cuz ingēti ge-
 mitu feriēs caput suū bonū te inqt cuz
 stodē fratris aie dereliq;. S; iā nūc mihi
 equ⁹ parez et dux itineris. Et p̄feti ab ipa
 ecclia ascēdēs p̄cit⁹ p̄perabat. Lūq; pue-
 nisset ad locū attinet ab his latronib; q̄
 custodias obfuabāt. At ille neq; effuge-
 re: neq; p̄sus declinare vsq; nitēs: ingē-
 ti tm̄ voce p̄clamabat: qz ad hoc ipm̄ ve-
 ni. adducite mihi p̄ncipē vrm̄ Qui cum
 veniret armat⁹: emin⁹ agnito Joanne
 ap̄lo pudore act⁹ i fugaz p̄rit. Ille equo
 post cuz admissio: p̄feti p̄seq̄t fugitatē:
 et erat⁹ oblit⁹: sil⁹ et clamās Quid fugis o
 fili patrē tuū: Quid fugis in ermē senē.
 Miser noli timere. hēs adhuc spes vite.
 Ego ch̄o rōnē reddā p̄ te. Lerte et mor-
 tē p̄ te libent⁹ excipiā sic et dñs excepit p̄
 nob. et p̄ tua aia dabo aiaz meam. Sta-
 tm̄ et crede mihi: qz ch̄s me misit. At il-
 le audiēs restitit: ac cultrū demisit i trā:
 p̄ h̄ arma p̄iecit. Tū deinde tremefact⁹
 ābat amarissime. et accedēt⁹ ad se senis
 genib; puolu it: gemitib; et vllulatioib; q̄b;
 poterat satisfaciēs: et vberimis lachry-
 maz suaz fōtib; itez baptizabat occul-
 tās solā dexterā suā. Ap̄ls p̄o insurādi-
 sacō se ei a saluatore ipetratuz veniam
 pollicens: silq; genib; ei⁹ puoluit. atq;
 ipaz dextrā ex c⁹ cedē. p̄scia torq̄bat: tāq;
 iā p̄pniaz purgatā deosculās ad ecclia
 reuocat: et idelinēt p̄ eo oīones p̄fūdēs:
 et cū ip̄o parit ducēs crebra ieiunia: in-
 dulgētā a deo quā ei pollicit⁹ fuerat ex-
 petebat. S; et varijs p̄monuz p̄solatio-
 nib; velut q̄busdā p̄cātatioib; efferos et
 exterritos ei⁹ aios mitigabat. Nec p̄us
 abstinit q̄ eū i oib; emēdatū et ecclie p̄fi-
 ceret: p̄bēs p̄ h̄ maḡ exēpla vere p̄nie: et
 documētū ingēs noue regenerationis:
 atq; insignia q̄dā et trophea visibil⁹ i eo
 resurrectionis ostēdēs: Nec a Elemente
 dicta n̄ solū ad sciētā rez. s; et ad utilita-
 tem legentiū p̄futura / hunc in nostris

quoq; libris teneant locum.

De ordine euāgeliorū Cap. XXIII.

A Si iā et hui⁹ apli q̄ sint sc̄pta q̄
 i auctoritate habeāt: cū his pa-
 rit explicem⁹. Est igit p̄mo euā-
 geliū noīs ip̄i: qd̄ i oī orbe p̄so-
 nuit. Quāt p̄ cetera tria euāgelia q̄to
 a veterib; statntū ē loco hec erit rō. Cle-
 nerabiles et p̄e deo digni apli ch̄i cum
 essent i oib; puritate vite et anī p̄tutib;
 clari: nō magnip̄ edebāt p̄mōis ornatuz.
 Quippe i q̄b; aia erat diuis ornata p̄tut-
 tib; sil⁹ et signoz grā. q̄ eis a dño n̄o Je-
 su ch̄o p̄cessa fuerat: p̄fitētes nō suaso-
 rijs hūane sapie p̄bis: sūmā p̄dicatiōis
 dñice collocabāt: s; i ostētatiōe spūs et
 i p̄tute: p̄ quā mirabilib; p̄sumat⁹: p̄boz
 suoz fide facta vniuerso orbi regni celo-
 rū sciētā tradiderūt: paruiducētes plu-
 res libros p̄dere: q̄ huiusmōi p̄dicatiōis
 assertio: nō argumēto humani sermōis:
 sed ad stipulatiōe diuine p̄tut⁹ indigeat
 De idubitat⁹ diuis: susceptis ve scri-
 pturis.

Capitulū. XXV

D Eniq; Paul⁹ q̄ inter oēs apos-
 tolos eruditior etiā i p̄bis viz-
 det: et i sensib; p̄potes nō am-
 plius q̄ puū ep̄laz suaz corp⁹
 reliq̄t. Que vtiq; imensa p̄tinerent i rra-
 se atq; innumera sacramenta. vtpote q̄
 etiā vsq; ad tertiū celū rapt⁹ q̄ gererent
 ispererat et: i ip̄m quoq; dō dignū para-
 disum abduct⁹. audierat ibi ineffabilia
 p̄ba et doctrinā quecūq; illa inibi est siue
 corporeus: siue incorporeus illius inte-
 rim schole discipul⁹ effect⁹ exceperat.
 Sed et reliqui domini ac saluatoris no-
 stri discipuli: nō soluz ex illis duodecim:
 sed et sequi extra hūc numerū de schola
 tamē dñi et saluatoris nr̄i: sermonez ali-
 que diuinit⁹ inspirati mēorie reliq̄rūt: bre-
 uē hūc et succictū p̄ oia eē voluerūt. Igit
 ex ip̄is discipul⁹ dñi Matthe⁹ tm̄mō et
 Joānes ad scribēduz ap̄pullisse aīm tra-
 dunt: necitate q̄daz in hoc ip̄m puocati
 Matthe⁹ enī p̄mo hebreis p̄dicauerat
 Uez cū pararet trāsire ad gētes patria
 lingua sc̄pturaz p̄posuit et ea q̄ p̄dicauē-
 rat cōphendēs dereliq̄t his ad mēoriaz
 a q̄b; p̄ficiscebāt vt gētib; p̄dicar. p̄

Ecclesiastice historie

hinc Luca et Marci scriptura euangelica: fm eas causas q̄s sup̄ius dixim⁹ edif. Joāne h̄o tradūt vsq̄ ad vltimum pene vite sue t̄ps: absq̄ vlli⁹ scripture indicijs euāgeliiū pdicasse. Sz cū hoz triū euāgelioz etiā ad ip̄m noticia puenisset p̄basse q̄dē d̄: fidē z p̄itatē doctoz: deesse t̄n vidit aliq̄: z ea maxie q̄ p̄mo pdicatio nis sue t̄pe d̄ns gesserat. Certū ei est q̄ i sup̄ioribz tribz euāgelis hec vident sola p̄tineri q̄ ab eo gesta sūt anno q̄ Joānes baptista: v̄l inclusus est in carcerē: v̄l punitus. Deniq̄ si obserues: statim in ini t̄ijs narrationis posteaq̄ refert Mat theus de q̄dragita dierum ieiunio: z de t̄tatiōe ei⁹: p̄tinuo subiicit dicens. Audis autē q̄ Joānes tradit⁹ est: discessit de iudea: z venit i galileā. Sz z Marc⁹ silr posteaq̄ inqt tradit⁹ ē ioānes venit i galileā. Lucas h̄o ē p̄m̄sq̄ icipi at aliqd̄ de actibus referre Jesu dic̄. q̄ adiecit Herodes sup̄ omnia mala q̄ gesserat: z p̄clusit Joāne i carcerē. Quia in quā ab his hec videbāt om̄issa: rogatus d̄: Joānes ap̄ls vt ea q̄ p̄terierāt p̄ores aū traditiōez Joānis saluatoris gesta cō scriberet. Et iō d̄t i euāgelio suo. Hoc fecit initiū signorū Jes⁹. z itez i alio loco idicat dicens: Nōdū ei ioānes erat mis sus i carcerē. Ex q̄bz p̄stat q̄ ea q̄ aūq̄ io ānes traderet: a Jesu fuerāt gesta descri bit. Et iō si q̄s h̄ diligēt⁹ p̄sideret: euide ter inueniet nō sibi euāgelia dissonare: sz alteri⁹ t̄pis gesta esse q̄ scribit Joānes: alteri⁹ h̄o q̄ ceteri. Vñ quia natiuitatez fm carnē saluatoris v̄l Matthe⁹ v̄l Lu cas desc̄pserāt: reticuit h̄ Joannes et a theologia: atq̄ ab ip̄a ei⁹ diuinitate sumit exordium. Que pars sine dubio ip̄i velut eximio p̄ sp̄m̄sc̄m̄ refuata ē. Nec etiā de Joānis euāgelio dicta sint. De Marci h̄o euāgelio sufficient sup̄ra cō p̄b̄sum ē. Lucas autē in initio euāgelij sui cām cur scriberet indicauit v̄icz q̄m̄ mlti alij temere p̄sumpserāt enarrare: q̄ sibi maḡ erat ad liqd̄m̄ cōperta. Volēs q̄ abstrahere nos a ceteroz narratiōibz fidē facit p̄ se cōsc̄pte p̄itati: cert⁹ q̄ eam vel Paulo exponēte: vel alijs ap̄lis q̄ ab initio ip̄i viderāt: ac sibi tradiderāt cōse cur⁹ sit: z h̄ac nob̄ p̄p̄uū euāgelij tra

dat. Nec a nobis etiā de Luca breuif dicta sint. Oportuni⁹ h̄o z pleni⁹ in t̄pe insertis his q̄ antiq̄ autores sc̄pta reli querūt. vt se cūcta habeāt idicabimus. Joānis tamen extant preterea eplē: de quarū p̄ma neq̄ ab antiquis vnq̄s: neq̄ a posteris dubitataz est. De reliquis h̄o duabz z de reuelatiōe etiā nunc anceps sentētia habet. de q̄bz vt dixi z a veteribz dubitatū suis i locis ip̄oz vocibz appro babim⁹. Ut q̄ q̄n quidez i hec deuenim⁹ loca: omnem noui testamēti canonē des signem⁹. P̄mo nobis oim̄ euāgelioz celestis quadriga iungatur. his actus apostolorum copulēt. Post hos Pau li eplē sociēt. cōsequant̄ vero has p̄ma Joannis epistola: similis z Petri prima. Nec sunt de quibus nulla vnquā proz sus extitit dubitatio. Sequenti loco iā sunt illa de quibz a nonnullis dubitatū est Reuelatio Joannis: de qua quid sin guli veterum senserint: suis in locis ostē demus. Et epistola Jacobi sed z Jude. Petri quoq̄ secūda. z item Joānis secūda z tertia: siue he ip̄i euāgelice: etiā alterius eius cognominis ostendētur. Post hec iam scriptura est que dicitur Actus Pauli: sed z libellus qui appella tur pastoris: z reuelatio Petri: de quibz q̄ maxie dubitat. Fert̄ ē Barnabe epis tola z doctrina que dicit̄ apostoloruz: Quidā autē his sociant etiā euāgelium qd̄ dicit̄ fm hebreos: quo p̄cipue vtunt̄ tur illi hebrei q̄ christuz suscipe vident̄. sed in ecclesia ei cōtradicit̄. Que oia t̄n a nobis necessario enumerata sūt: vt abs q̄ vlla ambiguitate claresceret: q̄ sint in veteri autoritate: z que sint in quibz vel p̄tradictio aliqua vel etiā contatio: cuz t̄n a q̄ plurimis ecclesijs recipiant̄: sole at admitti: Sed z de illis sciēdū est que sub nomie ap̄loz ab hereticis p̄ferunt̄: velut Petri z Thome: z Matthei z ce terorū similis apostoloruz act⁹: q̄ appella nt euāgelia: sz z Andree. z Joānis at q̄ alioz ap̄loz act⁹: q̄ nusq̄ p̄sus i scri ptis veterz: eoz d̄taxat q̄ ap̄lis successerūt aliqua m̄tio eoz aut cōmemoratio habetur. In quibus et ip̄e stilus mltum ab ecclesiastica cōsuetudine deprehēdi tur esse diuersus. Sensus quoq̄ ip̄e: et

omniaque his inserunt: lōge ab aposto-
lica dissonāt fide. ex quo figmēta esse p-
uitatis heretice cōprobant. Unō nō int
illa q̄dem de q̄b̄ dubitari dixim⁹ collo-
cāda sunt: sed vt aliena penitus ⁊ a pie-
tatis regula discrepātia p̄pellēda. Verū
ad historie ordinē redeamus.

De Venādro mago
Capitulū XXVI.

Sicut Simoni mago Venāder
succedit scutū diaboli: nō inferi
us p̄mo ⁊ ip̄e samarites genere.
In arte autē magica sol⁹ rept⁹ ē q̄
nō mō equipare: s; ⁊ sup̄gredi impietatē
posset magistrī. Maiorib; q̄ppe portēt
efferebat: semetip̄m saluatores dicēs ad
hoīm salutē de celestib; ⁊ inuisib; secu-
lis destinātū: asserēs non alit̄ posse vnū
quēq; angelos seculi vincere: nisi prius
a semet magice artis p̄ ordinez suscipet
disciplinā. ⁊ p̄ baptisimū a se datū imor-
talis ⁊ etern⁹ effect⁹ in hac vita p̄petu-
us fieret. Que oīa ex libris Hyrenei vo-
lētib; scire p̄facile est. Sed ⁊ Justin⁹ in
his ip̄is in q̄bus Simonis fecerat mē-
tionē etiā de h̄ talia q̄dā scribit. Venā-
drū quēdā samaritanū ex vico cappara-
thea Simonis discipuluz: stimulis de-
moniac; icitatū venisse antiochiaz: ⁊ q̄s
plurimos p̄ artē magicaz decepsisse: sci-
mus q̄ h̄ etiā suadere potuit sectatori-
bus suis q̄ nō essent morituri. Ex q̄bus
ī hodiernū sūt aliq̄ ex illo eadē p̄fiteres.
Nō ē vere diaboli cōmentū: vt homies
magi ch̄rianorū sibi nomē imponerēt:
q̄ p̄ h̄ sanctū ⁊ venerabile religiōis n̄re
mysteriū macularēt. Qui tñ irridēt et
sp̄nūt ecclīastica dogmata: vel de im-
mortalitate anie: vl̄ de resurrectionē mor-
tuoz. Uez hī talib; freti autorib; de spe
salutis ⁊ vite penitus exciderūt

De secta Ebionioruz
Capitulū XXVII

Sed et alios idem demon q̄s ab
amore ch̄ri separare n̄ poterat:
Salia nihilomin⁹ arte decepit: id
ē ebionios: q̄ it̄p̄tant̄ paupes.
Vere ei paupes sūt ⁊ egeni ī sciētia glie
ch̄ri: q̄niā q̄dē solū eū hoīez putāt: et p̄
fectū vite ac virtutis virū iustū effectū
cōmuni etiā natiuitate ex viro ⁊ feia p̄-

creatū. Custodiendā h̄o censent etiā legi
obseruatiā: nec sufficere ad salutē solaz
ch̄ri estimāt fidē. Quidā tñ ex ip̄is refu-
giūt hāc impietatē: vt ex viro et femina
asserāt eū natū: sed p̄fiterent̄ de sp̄sctō et
Maria p̄gine. nec tñ semp eū fuisse deū
⁊ p̄bū ac sapiētīā dei fatent̄: cor̄palez ve-
ro legis obseruantiā custodiūt. Apli at̄
Pauli epl̄as om̄es parit̄ respuūt: ⁊ ip̄m
apostataz legis appellant. Utuntur et
euāgelio vno q̄dā: q̄s fm̄ hebreos appel-
lat. cetera oīa nibili ducunt. Sabbata
cū iudeis fm̄ legē: nobiscū dñicaz diem
sacratā post resurrectionē dñi obferunt.
Unō cōpetent̄ Ebionite p̄pauptate it̄elo-
ligētie appellati sunt.

De Eberinto p̄ue religiōis antistite:
Capitulū XXVIII.

Istoz temporib; etiā alteri⁹ here-
seos ob ortū principē eberintuz
accepim⁹. De q̄ Saius (cui⁹ iā ī
superiorib; fecim⁹ mētionem) ī dis-
putationū suaz dialogo ita scribit. S; ⁊
eberint⁹ inq̄t p̄ reuelatōes quas dā q̄s
velut a magno ap̄lo cōscptos: ⁊ p̄ ange-
los ei reuelatas putaret: talia q̄dā portē-
ta nob̄ introducit. Post resurrectionēz
terrenū dicit futurū eē regnū ch̄ri ī hier-
usalē: ⁊ hoīes in carne it̄ez cōcupiscen-
tijs ⁊ vitijs subiectā cōuersationē habi-
turos. Cōtra fidē q̄z scpturarū quosdāz
mille annos designat. In q̄b; mltā q̄dē
⁊ alia corruptiōis opa: ⁊ nuptiaz festiui-
tates dicit futuras ad eos q̄ libidini sūt
dediti decipiendos. S; ⁊ Dionys⁹ cū
de Joānis reuelatiōe differerz: ⁊ q̄dā h̄z
ea que antiquit⁹ ecclīe tradita fuerant
disputaret: mētionē facit hui⁹ ip̄i⁹ vi-
ri ī his verbis. Eberint⁹ inquit a quo et
Eberintiana heresis oborta est: figmēt
suis autoritatē magni nominis adqui-
rere: fm̄ scpture hui⁹ prauā intelligētiā
gestiebat. q̄ppe cuius hec erat heresis:
vt affirmaret terrenū futurū esse ch̄ri re-
gnū. Et quia erat ventri ⁊ gule ac libidi-
ni deditus: ea futura decernebat q̄ sibi
p̄pria libido dictabat. Ventri ⁊ eoz que
sub ventre sūt incitamēta: cibis: potib;
nuptijs p̄dicabat explēda. Et vt aliq̄d
sacratius dicere videret: legales aiebat
festiuitates rursum celebrādas: ⁊ hostia

Ecclesiastice historie

as carnales itez iugulandas Hyrene
po etiaz secretiora ipi heretici in pmo
operi sui libro publicauit: q̄ inde discat
siquis plenius scire vult.

De Nicolao z sectatoribz suis

Capitulū **XXIX**

Sed z alia heresis q̄ appellat̄ Ni-
colaitaz p̄ pauco tpe viguit, cui
ius et̄ i reuelatōe Joānis metio
facta ē. Isti Nicolauū vnū ex ill
q̄ cū Stephano ab aplis p̄stituti sūt di-
aconi auctorē se habere iactabāt. Sed
Clemēs Alexandrin⁹ i tertio libro stro-
matū hec de eo scribit. Pulchrā inq̄t val-
de hic vxorē habuit. Et post ascēsiōnez
dñi z saluatori nri cū icreparet ab aplis
tanq̄s de zelotypie iniuria: p̄ductā in me-
diū vxorē suā: siquis eā vellet habere p̄-
misit. Ex q̄ occasiōe isti sequēs putau-
rūt vt fm̄ hoc factū vel dictum Nicolai
vnusq̄sq; carne sua in q̄ delectaret abu-
teret. Et obtinētes dictū vel factū hui⁹
simplicit̄ vel innocent̄ absq; vlla reuerē-
tia p̄miscuos nūc z illicitos cōcubitus
expetūt: hī q̄ sub illi⁹ noie sectā sibi pro-
prie libidinis assumpserūt. Vibi autē
cōptū ē Nicolauū nullā p̄sus agnouisse
mulierē: p̄ter eā quā in m̄rimonio acce-
perat. Cui⁹ et̄ liberi: semie q̄dem: vsq; ad
vltimā senectutez casta p̄ginitate dura-
rūt. filius autē etiā ip̄e sanctitatē incor-
rupti corporis custodiuit. Que cū ita se
habeāt: cōstat illō q̄ i mediū ap̄loz pro-
zelotypie suspiciōe p̄duxit vxorē: ex cō-
tēptu vicij vl̄ libidinis gestū: q̄ p̄ h̄ p̄ti-
nētē se ostēderet ei⁹ rei quaz nimie puta-
bat expetere: cōtēnendā maḡ q̄ expetē-
dā carnis edocēs voluptatē. Qm̄ q̄dem
nolebat (vt op̄inor) fm̄ saluatori p̄ceptū
duobz dñis fuisse: libidini z deo. Dicūt
at̄ etiā Bathiaz ita docuisse aduersum
carnē pugnādū: z in nullo p̄sus volupta-
ti ei⁹ ac libidini p̄cedēdū. aīam p̄o alen-
dā sapie pastibz: z sciētie cibis in maius
semp̄ augēdā. Hec de illis heresibz: q̄ tē-
poribz memorat̄ a p̄tate declinatēs ci-
to extincte sunt: retulisse sufficiat.

De his apostolis qui nō sunt asperna-
ti iura connubi.

Capitulū **XXX**

Clemens sane h̄ cui⁹ voces au-
notauim⁹ scribēs aduersū eos
q̄ nuptias spernunt: int̄ cetera
etiā hec d̄t. An et ap̄los impro-
bāt: Petr⁹ etenī ac Philippus z vxores
habuerūt z filias etiā viri nuptū dede-
rūt. Sed z Paulū nō tedet aplm̄ i q̄dā
epla sua mētione vl̄ salutationez facere
cōparis sue quā se ideo negat circūdu-
cere: vt ad p̄dicatiōe euāgelij expeditiō-
oz fiat. Verū qm̄ Clemētis fecim⁹ men-
tionē: absurdū nō erit aliā q̄z ei⁹ memo-
rabile narrationez p̄ferre quā i septimo
eiusdē operi libro ita iseruit. Aūt inq̄t
btm̄ Petrū cuz vidisset vxorē suā duci
ad passiōe ganisū eē electionis grā ac
regressiōis ad p̄pria domū. et exclamasse
p̄ eā cū duceret ac p̄prio noie cōpellatē
dixisse. O p̄iūx memēto dñi. Talia diu-
gia scōz erāt. tāp̄fecta fuit affectio btōz

De Philippi z Joānis excessu

Capitulū **XXXI**

Sic quia de vite exitu Petri vel
pauli iā in sup̄ioribz explanauim⁹
m⁹: s; z tps Joānis q̄ vita excess-
sit ex pte iaz dixim⁹: nūc et̄ de lo-
co q̄et̄ ei⁹: s; fidē Policrati ep̄hesij ep̄is
edocere pueniēs puto. Dic etenī Polis-
crates victori ep̄o vrbis rhome scribēs:
z ipi⁹ z Philippi apli ac filiaz ei⁹ parit̄
meminit dicēs. Sic iā sup̄i inseruim⁹:
q̄ maḡ lumia i Asia ptibz dormierūt: q̄
resuscitabit dñs i nouissimo die aduēt⁹
sui: cū veniet i glia: z req̄ret oēs sc̄tōs su-
os. Dico at̄ de Philippo inq̄t q̄ fuit vn⁹
ex aplis: q̄ dormiuit apud Hierapolim.
Sed z due ei⁹ filie inibi p̄gines conse-
nuere. z alia ei⁹ filia sp̄sctō repleta per-
māsit ap̄d Ep̄hesū. Et Joānes ille q̄ su-
pra pect⁹ dñi recūbebat q̄ fuit sacerdos
dei: p̄tificale petalū gestās: z martyr: et
doctor optim⁹ ap̄d ep̄hesuz dormiuit.
Hoc etiā de loci i q̄b̄ req̄scūt i somno
p̄p̄tis adiecisse sufficiat. Sed z Huius
cui⁹ ante mētio facta est: i dialogo suo
quē cū Proculo disputās: scribit d̄ filia-
bus philippi simul z obitu ip̄ius conso-
nis vocibz memorat dicēs. Post hec at̄
p̄phetisse q̄tuor fuerūt Philippi filie. cui⁹
ius sepulchrū extat ap̄d Hierapolim asie.

Liber III

urbē vna cū filiabus suis. De his autē et Lu-
cas in actibꝫ aploꝝ. meminit cum adhuc
apud Cesareā degerēt: Dicitꝫ ita. Venimꝫ
inquit cesareas. et egressi in domꝫ Philippi
euāgeliste qui erat ex septē: mansimꝫ apud
eū. Huic autē erant virgines filie quattuor
pphetantes. His igitꝫ a nobis de aploꝝ tē-
poribꝫ vltꝫ excessibꝫ. put potuimꝫ ex scriptu-
ris veterū cōgregatis. sed et de scriptura-
ruꝫ canone qui i autoritate habeant libri:
vltꝫ q̄ penitꝫ repudient: qui ꝫo mediꝫ quo-
dāmodo ad instructionē solā ab ecclesijs
nō etiā ad indubitātā autoritatē recepti
sint: cōsequētꝫ expositi: tēdamꝫ ad cetera

Quēadmodū Symeon hierosolymozꝫ
episcopus passus est.

Capitulū. XXXII

Dist Fleroneꝫ Domicianꝫqꝫ sub
ꝫ cuiꝫ nūc tꝫa memoramꝫ: ꝫ sin-
gulas ciuitates ex insolentia po-
puli ꝫsecutionē i nostros accepti-
mꝫ motā. Quo i tꝫe etiā Symeō cleophe
filiꝫ quē ꝫm hierosolymis ordinatꝫ ep̄m
supꝫ edocumꝫ. ꝫ martyriꝫ carnis vinculꝫ
resolutꝫ ē. Noꝝ ad stipulatorꝫ ipꝫ ille eges-
sippus: quē in pluribꝫ tā ꝫdurimꝫ testem.
Is ꝫ refert ꝫ a quibusdā hereticis accu-
satus sit supꝫadictꝫ vir tanꝫ ꝫristianꝫ:
et multis supꝫlicis afflicꝫ ꝫ multos dies:
ita vt etiā iudex ipꝫ cū amicis suis de eiꝫ
patiētā miraretꝫ. et ad vltimū iuberet simi-
li eū qua dñs ꝫtulit ꝫssiōe vitam finire.
Sed et ipꝫ ꝫba q̄bus hec protestatꝫ adde-
re gratiꝫ puto. At ergo cū de hereticis di-
ceret. Ex his igitꝫ ipꝫ accusauerūt q̄dam
Symeonem Cleophe filium: tanꝫ q̄ esset
ex genere David et ꝫristianꝫ. Et ita mar-
tyꝫ effectꝫ est cum esset annoꝝ centum. xx.
sub Traiano cesare apud atticū consula-
rē. Addit autē etiā hoc ꝫ accusatoꝝes eiꝫ
cū in illis tempibꝫ ꝫquirerentꝫ si qui ex ge-
nere David et ex regia tribu descēderent:
cōꝫhensi sunt in tꝫ ipos. Qu autē Symeon
vnus fuit ex ipꝫ adiutoribꝫ dñi vltꝫ lōge
uitas eius indicio est vltꝫ euāgelioꝝ fides
vbi etiā mater eiꝫ Maria cleophe vtorꝫ re-
fertur. Sed et alios q̄sdā idē scriptoꝝ res-
fert: ꝫter eos de q̄bꝫ supra diximꝫ ꝫ ꝫoꝝ
tes Jude vnus ex fratribꝫ dñi ꝫ idēz ipꝫ
supꝫstites inuentos: et Domitiani tēporibꝫ

martyres factos ꝫ mō scribens. Veniunt
igitꝫ hiet ꝫsunt omni eccleie tāꝫ martyres
et ꝫꝫinꝫ dñi. et reddita ꝫace eccleie ꝫman-
serunt vsꝫ ad tempa Traiani cesaris vsꝫ
ꝫquo cōsobrinꝫ dñi Symeon: q̄ quo supꝫ
diximꝫ: filiꝫ cleophe: calūniā ꝫateret ab
hereticis tāꝫ ꝫristianꝫ cōsulari delatꝫ. Quꝫ
multo tempore supꝫplicis fuisse affectꝫ:
martyꝫo cōsumatus est omnibꝫ qui ade-
rāt et ipꝫ iudice miratibꝫ. vt centū viginti
annoꝝū senex crucis supꝫlicis ꝫtulisset:
Post hec idē scriptꝫ addit etiā hoc ꝫ vsꝫ
ꝫ ad illa tꝫa virgo munda et immasculata
ꝫmansit eccleia: corruptoꝝibꝫ veritatꝫ et di-
uini ꝫbi temeratoꝝibꝫ: aut nūꝫ omnino
extatibꝫ: aut etiā si q̄ forte fuerāt in oculis
et abditis hiatibꝫ terre delitescētibꝫ.
At ꝫo et apostoloꝝ chorus. et omnis illa
etas que a domino susceperat viue vocis
auditum: de hac luce discessit: cum velut
in vacuam domum false doctrine impi-
us se error imersit: et tanꝫ vbi nullus iāz
diuini census defensor existeret nūdato
(vt aiunt) capite corripientes arma men-
daciꝫ oppugnare apostolicā veritatē ni-
tuntꝫ. Sed istud bellū intrinsecꝫ gerebatꝫ.
Persecutionū ꝫo extrinsecꝫ pondus vt
gebat ecclesiā. et tāimēse cateriꝫ marty-
riū quotidie iugulabāt. vt Pliniꝫ secūdaꝫ
qui tūc ꝫuincā administrabat: multitudine
interemptoꝝ ꝫermotꝫ: referret ad im-
peratoꝝe ꝫ innumera hominꝫ milia quozꝫ
tidie obtruncarentꝫ: in quibus nihil omni-
no sceleris deprehenderetꝫ ad missum: aut
aliquid contrariū romanis legibꝫ gestū:
nisi ꝫ solū ꝫ ante lucanos hymnos ꝫris-
to cuidam canerent deo. Adulteria vero
vel cetera huiusmodi crimina apud eos il-
licita haberi et penitꝫ atceri. cetera ꝫo ꝫm
leges eos agere cōmunes.

Ut Traianꝫ ꝫristianos veteritꝫ inquiri
Capitulū. XXXIII.

Ad quē tūc traianꝫ rescripti sui au-
toritate decernit: vt ꝫristiani q̄dē
nō requirāt: si q̄ tamē inciderint
ꝫuniantꝫ. Per quod ex parte aliqꝫ
persecutionis sedatū putabatꝫ incendium.
Sed his qui nequiciā suā aduersum nos
exercere cupiebāt: ledēdi occasio nō vide-
batur exempta. Inter dū emꝫ populꝫ insti-
gabāt interdū etiā iudex occasio nibꝫ
d

Ecclesiastice historie

ut erat: et negabat quesitos quos punire voluisset oblatos. Hec Tertulianus in apologetico suo dicit: ex quo possunt instrui pleni scire cupientes.

De ecclesia rromana quartus rexit Euaristus
Capitulum. XXXIII

Igitur in urbe Rroma tertius ab apostolis Clemens nouem annis sacerdoti profunctus: Euaristo diuini uerbi tradidit mysterium.

De tero profuit hierosolymis Iustus.
Capitulum. XXXV.

In hierosolymis pro Symeone de quo superius diximus defuncto Iustus quidam ex his qui de circuncisione ad fidem christi uenerunt: episcopatum suscepit. Quibus temporibus apud asiam superat adhuc et florebat ex apostolorum discipulis Policarpus Smyrneorum ecclesie episcopus, et Papias similiter apud Hierapolim sacerdotium gerens.

De Ignacio et epistolis eius.

Capitulum. XXXVI.

Sed et nostra quoque tempora fame celeberrime uulgata Ignacius: apud antiochia post Petrum secunda successione episcopatum sortitus est. Quem primo tradidit de syrie partibus ad urbem rromam transmissum, et pro martyrio christi ad bestias datus. Quibus cum per Asiam sub custodia nauigaret: singulas quasque digredientes ciuitates: et ecclesie populos euangelicis cohortationibus edocebat in fide persistere: et obseruare se ab hereticorum contagio: qui tunc primum copiosius cepant pullulare. et ut diligentius ac tenacius apostolorum traditionibus inhererent quos traditiones caute legunt: et ne quod apostolos posteros remaneret incerti etiam scriptis se asseruit epistolis reliquisse. Denique cum Smyrna uenisset ubi Policarpus erat scribit in uide una epistola ad ephesios: eorumque pastorem. in qua meminit et Onesimum: et aliam magnesie ciuitati que supra Menadruz iacet. in qua et episcopi Dami mentionem facit. Sed et ecclesie que est trallis scribit: cuius principem tunc esse polybium designauit. In ea quoque ad Rromanam ecclesiam scribit: deprecatur eos ne se tanquam supplicium suis parcentes uelint se priuare martyrio: et his aliquanta uerba scribit. Asiam inquit rromam usque cum bestis terra marisque pugno nocere ac die con-

terus et colligat decem leopardis militibus dico ad custodiendum datus. Qui ex beneficiis nostris seniores sunt. Sed ego eorum nequicis magis crudior. Nec tamen in hoc iustificatus sum. O salutare bestias que preparantur mihi: quando ueniet: qui emittent: qui eis frui licebit carnibus meis: Quas et ego opto acriores parari: et inuitabo ad deuorationem meam: et operabor ne forte ut in nonnullis fecerunt timeant contingere corpus meum. Quinimo et si contabunt ego uim faciam: ego me ingeram. Date queso ueniam. ego noui quid expediat mihi: nunc incipio esse discipulus christi. Faciscat inuidia uel humanus affectus uel nequicia spiritalis: ut iesum merear adipisci. Ignes: cruces: bestie dispersiones ossium discerptioesque membris: ac totius corporis pene. et omnia in me unum supplicia diaboli arte quesita cumuletur: dummodo Iesum christum merear adipisci. Hec et multa alia his scriba ad diuersas ecclesias scribit. Sed et ad Policarpum uirum uelut apostolicum datus lris antiochenarum ei ecclesiam precipue commendat. Ad smyrneos sane scribens utrisque partibus quibus datur: unum assumpsit nescimus: quibus hec de saluatore proloquitur. Ego autem post resurrectionem que in carne eum scio fuisse et credo. Nam et cum uenisset ad Petrum: ceterosque ait eis. Accedite et uidete: quia non sum demonium incorporatus. Qui et pertrigentes eum crediderunt ei. Scit autem et Hyreneus martirium eius: et mentionem facit scriptorum eius per hec scriba. Sic dixit mihi quidam ex nostris pro martyrio christi danatus ad bestias. frumetur inquit ego sum dei. Bestiarum dentibus molor et subigo: ut panis mundus efficiar christo. Sed et Policarpus horum memoriam facit in epistola qua ad Philippenses scribit per hec. De precor inquit omnes uos obedienter operam dare: meditari patientiam quam a uis distulit Ignacio et Rufo et Zozimo beatis uirum. precipue autem in Paulo et ceteris apostolis que fuerunt apud uos scientes quod hi omnes non in uacuam sed pro fide et iusticia cucurrerunt usque que ueniret ad locum sibi a domino prepatum. Quibus quidem passionum eius participes extiterunt: nec dilexerunt prius seculum. sed eum solum quem pro ipsis et pro uobis mortuus est et resurrexit. Et post pauca subiungit. Scripsit mihi et uos et Ignacius ut si quis uadit ad partes syrie deferat litteras ad uos. Quod faciam cum tempore inue-

hero: Mittā vobis et Ignacii eplā: et ali
as siq̄ sūt que ad nos transmissē sunt: ex
q̄b̄ utilitatē maximā capiatis. Cōtinent
enī de fide et patiētia instructionē p̄fectā
fm̄ dñi p̄ceptū. Hacten⁹ de Ignatio.

De q̄busdā euangelistis et quibus tem
poribus eminebant.

Capitulum. XXXVII.

Dost hūc rexit ecclīaz ciuitas: An
tiochene beros. Int̄ eosdē sane
floruit vir eque insignis. Quadra
tus: q̄ vna cū Philippī filiabo in
p̄phetica gr̄a celeberrimus fuisse p̄hibet.
S; alij plurimi p̄ idē t̄ps ap̄loꝝ discipul
li sup̄stitēs erāt: q̄ ecclīe fundamētis que
ab illis iacta fuerant dignissima desup̄ fi
dei edificia cōstruebant: augentes in oī
bus p̄dicationē verbī dei. et salutaria ei⁹
semina regni celoz p̄ omnē terrā lati⁹ dif
ferentes. Deniq; nōnulli ex his ardentio
res diuine p̄dicationis cupiditate succēz
sī: anias suas verbo dei p̄secrabāt: explēz
tes p̄fectiōis salutare p̄ceptū: vt facultat
es suas primo indigentib; diuidētes ex
pediti ad p̄dicandū euāgelīū fierēt: vt si
q̄bus forte puincis nomen fidei esset in
cognitū p̄dicarēt. P̄riaz ap̄d eos funda
menta euāgelij collocantes: atq; elect̄ q̄
busq; ex ip̄is officiū regende ecclīe quam
fundauerāt cōmittētes: ip̄i rursus ad ali
as gentes aliasq; puincias p̄perabāt: et euā
gelistaz fungebant̄ officio. quosq; simili
ter vt in exordio ap̄los diuinoꝝ signozū
comitabāt effect⁹: et sancti spirit⁹ gr̄a: ita
vt videres vna allocutiōe itegros simul
populos ad cultū diuine religiōis addu
ci: et predicantū verbis nō esse tardioꝝ
audientiū fidē. Verū quoniā impossibi
le nobis ē singulos enūerare: q̄ post apo
stolorū p̄mas successiōes in ecclīis que p̄
orbem terre sunt: v̄l principes v̄l euange
liste fuerūt: vel pastores: illos tantūmō cō
memorasse sufficiat: quozū libris inserta
ad nos vsq; fidei et p̄dicationis monimen
ta venerē: vt Clementis et Ignacii: cetero
rūq; quozū superi⁹ fecim⁹ mentionē.

De epistola Clementis: alijsq; scriptur
is eius.

Capitulum. XXXVIII.

Clemēs tñ i eplā quā Corinthiōs
scribit meminit eplē Pauli ad he
breos: et vt ei⁹ testimonijs. Vñ
cōstat q̄ ap̄lus tanq; hebreis mic
tendā patrio eā p̄mone cōscripserit. et vt
qdā tradūt Lucā euāḡ elistā: alij aut̄ hūc
ip̄m Clemētē interpretatū esse. Quō et ma
gis verū ē: q̄ et stilus ip̄e eplē Clemēt̄ cū
hac p̄cordat: et sensus nimiz v̄riusq; scri
pture plurimā similitudinē ferūt. Dicit tñ
esse et alia Clement̄ eplā cui⁹ nos noticiā
nō accepimus: sed et alia ei⁹ opuscula non
minima a nōnullis haberi p̄hibent: velut
Petri et Appionis disputatio: q̄ in vsu a
veterib; habita minimē reperit̄: q̄a nec
pura in eis et incorrupta ap̄lice fidei regu
la mansisse deprehenditur.

Delibris Papię Capitulum. XXXIX.

Papie q̄z ferunt quinq; libri: q̄ a t̄
titulant̄ p̄boꝝ dñicoꝝ explanat̄
tio. Noꝝ facit et Hyrene⁹ mētio
nē p̄ hec p̄ba. Nec aut̄ et Papias
Joānis auditor: Policarpi p̄o discipul⁹
et sodalis: vir vn⁹ ex antiq; p̄testat̄ i p̄mo
libro suo. Quisq; enī volumina p̄scripsit.
Nec q̄dem Hyrene⁹ de papia. Ip̄e p̄o de
se ita idicat tanq; qui nō ab apostolis: sed
ab eozū discipul⁹ suscepit fidē: p̄ hec p̄ba
Nō pigebit aut̄ nos tibi oīa q̄ quōdam a
p̄sbyteris didicim⁹: et bñ retinem⁹: recor
dantes exponere cum interpretatiōib; sui
is: et vt se eozū veritas habeat explicare.
Nec enī mltā dicentib;: sed vera traden
tibus auscultauim⁹. neq; his q̄ hoīm p̄z
cepta: sed q̄ dñi mādata memorabant ab
ip̄a p̄itate suscepta: N̄ si qñ adueniss; ali
q; ex his q̄ secuti s̄t ap̄los: ab ip̄o sedulo
expiscabar q̄d Andreas q̄d petr⁹ dixerit
Quid aut̄ Philipp⁹: vel Thomas: q̄d ve
ro Jacob⁹: q̄d Joānes: aut q̄d Matthe⁹
v̄l ali⁹ quis ex discipulis dñi: que ve Ari
stio v̄l Joānes p̄sbyter ceteriq; discipul⁹
li dicebant. Nec enī tantū mibi libroz les
ctiōes p̄desse credebaz quātū viue vocis
p̄sentisq; magisteriū. Sed mibi dignum
videt̄ intendere q̄ secūdo nomē Joānis
enūerat: et euz q̄dē cui⁹ p̄rio meminit Pe
tro et Jacobo ac Mattheo: ceterisq; apo
stolis: sociat: quē sine dubio ip̄m euāgelī
stam esse et ap̄lm̄ constat. Aliū p̄o Joānez
distinctione q̄dā facta extra ap̄loꝝ nūcrū
d 2

Ecclesiastice historie

collocat: pferens ei Aristionē quēdam. z euidēter eū psbyterū nomiat: vt p hec cōs probet verū esse illud qd qdā Asiāni scribūt q duo sint apō Ephesuz sepulchra: z vtrūq; Joānis appellet. Quib; si dīlīgeniā intendam: fortassis secūdus hic erit Joānes: si ille n̄ credit p̄m̄ sub cui⁹ nomie reuelatio habet que appellat Joānis. Sed z hic ipse de quo nobis sermo ē Papias: apōstolorū se verba ab his qui secuti eos fuerāt Aristione vicē z Joanne psbytero asserit suscepisse. Un̄ et frequēt noiatim in cōmentarijs suis a Joanne z Aristione traditū sibi de singul; quibusq; cōmemorat. Meminit sane idem ipse etiā de quibusdā mirabilib; in ope suo: que p̄terēda mīme censeo: Per Philippi ei euāgeliste filias p̄phetissas hec sibi tradita esse designat. mortuū resurrexisse tēporib; suis dicit. Sz z d̄ Justo q cognominatus est Barnabas refert miraculuz ingenio: q; venenū biberit z nihil est h̄ trīste ptulerit p̄ter dñi fides. Just⁹ autē ipse ē h̄: qui post saluatoris ascēsum a sc̄tis aplis cū Matthea ad ap̄latus sortē statut⁹ est: sicut in Actib; ap̄lorū cōmemorat. Dicit autē z alia plurima a maiorib; sibi tradita miracula: z nouas quasdā pabolas s. luatoris: z doctrinā incognitā magisq; fabulosa: mille ānos futuros post resurrectiōnē: q; corporalit̄ regnū ch̄i in hac terra futurū sit. Sed ego puto eū sp̄iales z mysticas apōstolorū traditiōes corporalit̄ z fm̄ l̄ram suscepisse: nec potuisse discernere ea que illi in figuris velut lactantib; z paruulis loq̄bant: qui et reuera etiā ex ip̄is q̄ cōscripsit opusculis: exigui sensus vir z min⁹ capac; ostēdit. Quis tñ post se ecclesiastic; vir; erroris hui⁹ p̄buit causas: auctoritatez dogmati tñ ex vetustate tribuēs: nō etiā ex ratioe dictorū: sic Hyreneo: z si quis alius eū i hac p̄visus est sequi. Alia quoq; q̄ plurima sup̄ memorati Aristionis refert tanq; ei ex p̄bis dñi tradita: Joānis psbyteri: q̄ si q̄s vult plenus noscere: ip̄os eius relegat libellos. Hos tñ illud assumemus ex his: quod de Marco euāgelista bis ptulit p̄bis. Etia; hoc inquit psbyter narrabat: q; Marcus interpret̄ fuerit Petri: z q̄cūq; meminert̄ ab eo dicta p̄scripsit. Nō tñ p̄ ordinem

ea q̄ a dño dicta sūt vel facta digesserit: q; nō ip̄e auditor dñi fuerit vel seccator: sed nouissime (vt dixi) Petro adhesit ad vsuz ac misterii p̄dicādū: ad p̄scribendos dōmini sm̄ōes. Ita q; nihil peccauit Marc⁹ cus i eo q; ita quedā scripsit: quasi qui passim audita recordari videt. Et h̄ solum satis egit ne qd exaudiret somitteret: aut aliqd falsum scriberet. Hec de Marc⁹ scribit Papias. Sz z de Mattheo ita refert. Matthe⁹ qdem scripsit hebreo sermone. Interpretat⁹ est autē ea q̄ scripsit vnusq; sicut potuit. Hec etiā de Mattheo. At si sane idē Papias testimonijs ex epla Joānis p̄ma: et Petri sūt prima. Simul z h̄storia quā subūgit de muliere adultera que accusata ē a iudeis ap̄ dñm. Habet autē in euāgelio qd dicit fm̄ Hebreos scripta ista pabola. Sz de his ista sufficiant.

Explicit Liber tertius

Incipit liber quartus

ecclesiastice historie: cū caplorū annotatione.

Qui sub imperio Traiani Rhomanorū v̄ Alexandrinorū ep̄scopi fuerint.

Capitulum I.

Dodecimo anno principatus Traiani cesaris: Erdo que paulo añ memorauim⁹ Alexandrinorū gubernare plebem diē ob̄: post que q̄tus ab aplis. Prim⁹ noie sacerdotij inibi iura suscepit. Eadem tempestate Alexander q; rhome cū octauū annū Euaristius sacerdoti aduultratiōis ip̄esset q̄nta successione post Petrū atq; paulū plebis gubnacula sortit⁹ ē. Et qdē saluatoris n̄i institutio: ecclesiā rūq; p̄fect⁹ crescebat indies. Iudeorū porro funera densissimis cladib; exagitabāt. Itaq; postq; p̄dict⁹ ip̄storū annū decimū octauū p̄ncipat⁹ igressus ē rursuz iudeorū tumult⁹ exarsit: quo magn⁹ mor̄ n̄c̄rus genti ei⁹ occubuit. Nam z Alexandrie z p̄ Egyptū v̄ Lyrenen tanq; atroci qdā seditiosq; spū exagitati: p̄mo simul comanētib; vicinisq; gentib; i ferre certami

na. Tū deinde paulatim seditōe crescen-
te sequenti iā āno bellū publicū z n̄ minimū
intulere rhomano duci. Tūc lupō cuidā
ī ptibz egypti ac sane p̄mo plio iudeos se-
cuta victoria est. Sed gentiles q̄ ex acie
fugerant irrupentes Alexandriā iudeos si-
quos forte inibi reppererant captos in-
teremere. Quoz auxilio destituti reliq̄ q̄
apud Ezyrenen rebelles exiterāt velut de-
sperātes ad agros egypti z castella vastā-
da vertunt duce Luca. Aduers⁹ hos im-
pator mitritē exercitu peditūz atq; equi-
tū: sed z nauali manu Marcū turbonez:
qui multis sane plijs nec puo tēpore con-
sumptis mlta milia iudeoz nō mō apud
Ezyrenē: sed z in egypto q̄ Luca auxilium
ferebāt pstravit ac ptulit.

Qualia sub eodē passi sunt iudei.

Capitulū. II

DPrinceps hō rhoman⁹ etiam eos
q̄ apud Desopotamiā cōsistebāt
iudeos rat⁹ silia ausuros: Lucio
quieto precipit delere puinciam
fundit⁹: ac totaz gentem penit⁹ excidere.
Tū ille directa acie magnā eoz multitu-
dinē sternit. Cui⁹ facinoris grā quiet⁹ re-
muneratiōis vice ab impatore puincie
iudee indeptus est p̄sidatū. Sed hec etiā
grecoz gentiliuz historiographi p̄ singu-
las quasq; etates ordine eodem memorie
tradiderunt.

Qui sub Adriano fidei defensiones
scripserint.

Capitulū. III

Traiano aut viginti ānis min⁹ sex
mensibz p̄ncipatu p̄functo Elus
Adrian⁹ in scepra succedit. Huic
q̄drat⁹ oīone splendidissima Apo-
logeticū libzū p̄ n̄ra religōie p̄scriptum. z
validissimis cōmunituz assertiōibz obtu-
lit. Quoniāq̄dē maligni q̄dā hoīes sub eo
dē p̄ncipe n̄ros nitebant incessere. Qui li-
ber hodieq; seruat: z apud nos z apud multos
ex fratribz n̄ris. Et q̄ volumine indis-
cia magni cuiusdā viri z mēt⁹ ac fidei apo-
stolice: ei⁹ scz q̄ p̄scpserat colligunt. Idēz
igit ipse sue antiquitat⁹ specimē talibz ex-
p̄mit s̄bis. Nostri autē saluatoris in q̄t
ope sp̄ aderāt viua et vera in his qui sana-
ti fuerint. z ī his q̄ a mortuis excitati sūt.
Non enī visi sūt tantūmodo v̄l resurgere

vel sanari: sed p̄petuo ab hoībz videbant⁹:
nō tū saluatore p̄sente: s̄ z post discessuz
ei⁹ mult⁹ t̄pibz: ita vt aliq̄nti qui ab eo vel
curati vel resuscitati sūt etiā ad n̄ra vsq;
t̄pa p̄durarūt. Et de h̄ quidē satis dictuz.
Sed z Aristides vir fidelis z pietate no-
stre religōis ībutus: quadrato simile vo-
lumen ad Adrianū p̄ fidei n̄re ratiōe cō-
scripsit. Cui⁹ etiā nūc scripta seruant⁹.

Qui sub eodem rhomanoz Alexandri
norūq; fuerint sacerdotes.

Capitulū. IIII

Tertio autē eiusdē p̄ncipat⁹ anno
Alexander ep̄s rhomane vrbis sa-
cerdotiū simul ac vitā finiuit de-
cennio expleto. Huic subrogat⁹ ē
Xyst⁹. Sed z Alexandrie eodē t̄pē defun-
cto p̄mo duodecimo sui sacerdotij anno
episcopatū Iustus excepit.

Episcopi hierosolymoz ab exordio sal-
uatoris vsq; ad tempora memorata.

Capitulū. V

In hierosolymis sane ep̄oz tēpōz
ra successiōesq; nullis ad integrūz
monimētis p̄uersata repimus eo-
q; valde ad breue p̄sens t̄ps mori
sceleritate p̄repti: sacerdotio singuli qui
q; functi p̄hibebant: ita vt q̄ntū ex veterē
lectione cōperior: ad tempa vsq; p̄ncipis
Adriani sub quo iudei excidū passi sunt
tradūt q̄ndecim ep̄ozū successiōes esse de-
curas: Quos oēs aiūt hebreos antiq̄ ori-
ginis extitisse: et sciētā ch̄i fidelit̄ rece-
pisse: z iō ī cunctant ab his q̄ poterāt de fi-
dei merito iudicare: sacerdotio q̄z visos
esse dignissimos. Quippe cuz oīs tūc ec-
clesia ex hebreis fidelibz coaceruata fir-
mataq; videret: icipitū ab apl̄is z p̄dū-
rantibz n̄m̄z vsq; ad illō tēp⁹ excidū:
q̄ iudei iterū deficientes a rhomanis ma-
gnis rursuz plijs subiugati sunt. Igit qz
p̄ idem t̄ps assumere ep̄os ex circūcisiōe
cessatū est necessariū videt oēs a p̄mo vsq;
q; ad id tēpis enumerare parit̄ sacerdo-
tes. Prim⁹ itaq; Jacob⁹ qui d̄ni frat̄ ē ha-
bitus. post hunc Symeon elect⁹ ē. Tertius
Iust⁹. Zache⁹ q̄rtus. deinde Tobias
q̄ntus. z Benjamin sextus. ac septimus:
Ioannes. tum Dattias quem Philip-
pus excepit. cui decim⁹ Seneca subrogat⁹

Ecclesiastice historie

Gatus ē. Just^o deinde. ac duodecim^o Leui. post hūc Efrēz. q̄rtus decim^o Joseph. ac finis oīm Judas. Isti sūt fere oēs qui hierosolymis ep̄i ab apl̄is ad illa vsq; tpa q̄ sup̄ designauim^o plebi illi ex circūci- sione p̄fuerūt. Rhome at̄ duodecimo anno memorati p̄ncipat^o. Sixto duodeci an- nis ecclie gubernaculis functo. Theles- phor^o septim^o ab apl̄is subrogat. Anno p^o quē z vno mēse Alexādr̄ie ecclie mode- ramē Eumene^o sexta successione suscepit cū decessor ei^o vndeci ānis pp̄lo p̄fuisset.

Excidū nouissimū iudeoz temporibz
Adriani. Caplm. VI.

Uerū iudaicis motibz ac factio- nibz rursus ad maiora pgressis Rufus iudee p̄sidēs armata ma- nu sibi ab impatore decreta iso- lētā gētis accerime cōprimebat: mltā mi- lia passim viroz feminarū puerorūq; cō- ficiens: quoz terras iure belli rhomano vēdicabat ip̄erio. Tēpore q̄ ista gerebant ducebat exercitū iudeozz Barchochas- das q̄dā (q̄d nomē significat stellā cecam) vir crudel^o z scelest^o. Sz ex vocabulo suo velut vilibz mācipijs psuadebat se ob sa- lutē eoz sidus magnū celit^o eē delapsū: egr^o mortalibz lōga obscuritate dānatis ferre lucis auxiliū. Iḡit cū maxie belli hu- ius fomenta p̄rescerent: decimo octauo anno p̄ncipat^o eiusdē ap̄d Berbera opi- dū p̄ualidū hierosolymis vicinū cū lōgi- or a rhomāis tēderet obsidio: fame ac sit- p̄duellibz intrinsec^o ad extremū interniti- onis adductis: postq; dū ip̄e p̄cipue meri- tas suo facinore penas exoluit: oīs hec natio iā ex illo ob omī regiōe finitima ab hierosolymoz penit^o arcebat cuz sanctis- one diuine legis. tum maxime cōstitutio- nibz z decretis Adriani: ita vt ne de celsi- ore quidem prospectu eminus eis saltem paternū solū p̄phanis obtutibz liceret ins- picere. Aristopelle^o historiograph^o ista p̄sequit. Ita factū est vt ciuitas post iteri- tū iudaice gentis incolis: mox in eā p̄ez- grine nationis confluentibz p̄mutatis ci- uibus etiā ip̄a Helia appellaretur: ex co- gnomento impatoris Helij Adriani. et vt i rhomanorū ius tota conuersa ritum- pariter mutaret z nomē.

Qui temporibz h̄isdē falsi nominis sc̄i- entie principes extiterunt

Capitulū. VII.

Situr ex gentibz vt inibi cepit ec- clesia p̄gregari: p̄mus post ep̄isco- pos ex circūciōe sacerdotiū ciui- tatis illi^o accepit Dare^o. Cūq; iā resurgentibz i modū clarissimoz syderuz ecclies: vbiq; terraz vigente etiā p̄ omē hoīm gen^o fide: qua cuncti parit in salua- torem ac dñm nr̄m Jesum ch̄m integre z cōstantē crediderant: ille toti^o bonitatis emulus demon: vtpote veritatis inimic^o z salutis humane hostis p̄petu^o: oīa moli- mina cōtra dei eccliam p̄sans qui p̄us ex- ternis eā p̄secutiōibz z hostilibz oppugna- uerat: nūc malignis quibusdā viris z de- ceptoribz reptis intestino bello eaz quate- re nitit. scz vt fraudulētī fallacesq; hoies nostre religionis: simulato tñi nomē in- duti: fideliū quidem siquos forte p̄suasio- nis sue fraude deciperent pessundarent. Ignorantes p̄o fidei nostre mysteriū per- uersis z feralibus suis vel gestis v̄l asserti- onibus impeditos a desiderio vere fidei z salutis longius submouerent. Iḡit hu- mani generis deceptor antiqu^o post De- nandriū: quē sup̄ retulim^o Simonis suc- cessorē velut q̄ndā bestia bino ore sibilatē: binisq; linguis diabolica venena vibran- tē: Saturninū quēdā antiochie genitū: z Basiliden alexādr̄ie ortū p̄duxit. Quorū vterq; suis in regionibz officinas impie ac deo inuise p̄didit discipline. Et quidē in omibus pene Saturninū eadēq; De- nandrum cōmentatū esse significat Hy- reneus. Basiliden p̄o sub p̄textu mystice doctrine in immensum tetendisse mētis impie cogitatū: dū prodigiosa fabularū fi- gmenta sibi met cōplacerent.

Qui fuerit tūc ecclesiastici scriptores

Capitulū. VIII.

Sed econtra mlti ad modū ecclia- stici viri p̄p̄itate fortissime ac scri- ptis q̄z z assertiōibz p̄a rōne sub- nitis p̄aplica z eccliaistica tradi- tiōe certare: vt ex libroz monimēt^o et pos- teris ad cauēdā hereticorū venenam unū- men z subsidiū p̄beret. Equus puenit ad nos liber celeberrimus: sc̄ptoris id t̄pis agrippe castor^o: p̄futationē Basilidis va-

lidissimā cōtinēs: per quē versutia: ac calli-
ditas viri ad dōcipiēdū nimis apta dtegi-
tur. Deniq; cū publicaret eius arcana di-
xit eū de euāgelio quidē q̄ttuor et viginti
cōmētarios cōdidisse. Prophetas s̄o si-
bimet nūcupasse quosdam barchaban et
barchob: aliosq; q̄ nunq; extiterāt. quos
ip̄e tñ p̄stituerit sibi. ac barbar; vocabulū
vt esset appellatio ip̄a terribilis nomina-
rit. Docere etiā eū refert imolota absq; vl-
lo respectu p̄scie degustāda. et sine scrupu-
lo atq; indifferent fidē negādā p̄secutōis
ip̄ib;. Sēctatoresq; suos ad morem Py-
thagoricū docuit quinquennio silere. Ad-
dit alia quoq; nō pauca: quib; secte huius
errore penit; a se dep̄hensuz et p̄futātū eē
declarat. S; et Hyrene; scribit coeū tē-
pore et morib; memoratorū fuisse Carpo-
cratē quendā. sup̄stitionis alteri; q̄ gno-
stici appellant; vocabulo ab scia cōfictō
auctor;. Quisane p̄stigiās Simonis ma-
gicō vt ille clam: s; publice ac palā trades-
bat: et velut p̄sumis atq; optimis studiis
laudē cōfessam ac publicā de nefariis ar-
tibus a deceptis auditorib; requirebat. et
magicas tenebras in luce publica pora-
bat. De amatorib; dūtaxat somniis q̄ im-
missis a demoniis parhaedris alijsq; si-
milibus fraudib;. Deq; his p̄sequentē do-
ceri oportere omnē hominē decernebat:
q̄ ad p̄fectionē sui mysterij vel poti; scele-
ris cuperet puenire: asserens nō alit vni
quēq; effugere posse mūdi huius p̄ncipes:
vel declinare: nisi p̄ huiusmodi facino-
ra sua cuiq; nefaria d̄bita soluerent. Dis-
igit ille toti; boni emulus vtens sue mali-
gnitat; ministris: tā eos q̄ post fidem ab
his decipiebantur rapiebat ad tenebras
sempiternas: q̄ illos q̄ nec dum credide-
rāt: tanq; hec esset n̄re religionis infamia
submouebat a fide: dū execrabile horū ho-
minū vitā ip̄am ch̄ianoz p̄fessionē audi-
ens quisq; vitaret. nec aliunde tunc suspi-
cio de nobis tanq; vere impiis et incestis
fuerat exorta qua assereret illicitis plebez
nostram stupris et promiscue habitis in-
matrib; ac sororib; pollui: atq; ab execra-
dis i fantidq; dapib; funestari. S; nō
i lōgū durauit infamia vbi seip̄a cepit ve-
ritas apire. q̄nimo et clari; ac splēdidius
illucescentē vita nostrorū extinguebatur

cōtinuo sup̄sticiosi caligo figmētī. Et sin-
gulis quibusq; sectis que aduersum veri-
tatem exorte fuerant euanescentib; vl in-
m̄trifidas ac m̄triformes species diffuē-
tib; p̄ficiēbat et extollebat indies sol; p̄e
et catholice ecclie splendor: nulla tēporū
varietate fucat; q; castimonia sui ac pu-
ritate et diuine cōuersatiōis glia per om̄e
gen; hominū sapientia: doctrina: fide et
actib; refulgebat. Etenim ip̄o confestim
tempore quo cepat opprobrij huius flāma
restructa est. Permāsit autē apud singuloz
mentes veritas: que suis semp v̄rib; nis-
tens cōuincit et arguit falsitatē nec passa
est adulterino maledictorū fūco ecclie
castitatē pudiciciāq; lacerari: intantū: vt
ex illo ad nostra vsq; tēpora nullus tā se-
uemētis extiterit q̄ honestatē et castimo-
niā plebis n̄re ore sacrilego cōcinat; ma-
cularēt opprobrij: s; ad rhomanos et gre-
cos ad Scithas ac barbaros: et ad ip̄as
pene in vltimis orbis partib; recōditas na-
tiones in tātū suavis odor de ecclie ge-
stis et diuinū quiddā resp̄rans sancte cō-
uersatiōis aura puenit. Intātū ad aures
omniū ac mentes felix ch̄ianoz fama p̄-
uecta est: vt omne hominū genus legib; et
sup̄stitionib; patriis derelictis se ad fidē
ch̄i cōuerteret: oisq; barbaries genuina
feritate d̄posita ad Iesuz p̄curreret: discē-
re ab eo q̄ mitis est et humil; corde. Extite-
rūt p̄terea p̄ diuinā gr̄am viri ea tempesta-
te eruditissimi: qui pbabiliter et sufficiētē
obscena hereticoz cōmenta cōuincerēt. et
q̄d vera fides in ecclia catholica castitas
tis haberet ostēderent. In quibus Ege-
sippus celeberrim; habebat: q̄ integerrimā
traditionē apostolice predicationis
simplicifimone cōscriptā in quinq; libris
memorie tradidit. Vbi et de suis ip̄e tem-
poribus aliquāta cōmemorat. et quibus-
dā q̄ simulachra collocauerāt talia q̄daz
scribit. Quib; inquit templa: imo potius
sepulchra fecerūt: sicut etiaz nūc videm;.
Equib; est vnus antinouis seruus Adria-
ni cesaris. cui agones annui celebrantur
qui antinoij appellātur nostris adhuc tē-
poribus instituti. Nam et ciuitatē condidit
eius nomini Antinoū. et templum et
et sacerdotes instituit ac p̄phetas. Sed et
Justin; fidelissim; n̄re pbilosophie secta

Ecclesiastice historie

tor: et in grecoꝝ disciplinis eruditissim⁹:
scribes ad Antoninū Apologeticū p nos
stra religiōe librū hoz memit: ita dicens.
Nō mihi videt absurdū meminisse in his
etiā de Antonino qd nup certū ē. quē oēs
timore pncipis qsi deū colere ceperunt.
Eū bene nouerint quis qualis vel paulo
ante fuerit: et vnde duxerit genus. Idem
qz ipe ēt iudaici belli qd tūc gerebat me-
moriā faciēs talia qdā refert. Etenī i h qd
nūc gerit bello iudaico Barchochabas
pnceps iudaice factiōis chꝛianos solos
nisi negaret chꝛim tanq̃ blasphemos ad
supplicia rapi iubebat. Inq̃b librīs ēt d̃
persione sua quā habuit a gentili philo-
sophia ad hē religiōis fidē q nō absq̃ p-
babili ratiōe et ex animato iudicio ad hec
persione sit: hoc mō describit. Nam et ego
ipe inq̃t sectis platonis institut⁹: audi-
ens infamari chꝛianos: et vidēs eos ipa-
uidos ad suscipiēdā mortē: atq̃ oēs suppli-
ciū tolerādū: p̃siderabā q̃ ipossibile esset
in malicia eos et in libidine p̃uersari. Quis
ei aliq̃n voluptuosus et luxurijs deditus:
et q̃ humanis carnib⁹ vesci delicias putet
mortē libent̃ amplectitur: quo. s. ipa con-
festim careat p qua infirmari maluit vor-
luptate: q̃nimo viuere p̃petuo si liceret: et
latere iudicia in hoc mag⁹ operaz daret:
nedum semetipm statute ac professe mor-
ti studeret offerre. Sed et idē ipe vir scri-
bit Adrianū pncipē suscept⁹ a Serenio
graniano clarissimo viro p̃side litteris i
quibus de chꝛianis p̃contabat rescripsit
se q nō esset iustus chꝛianos nulli⁹ cri-
minis reos absq̃ iudicio legibusq̃ puni-
ri. Simul et exempluz eple ipsius subiicit
cōtinent̃ hūc modū.

Epla Adriani qua p̃secutionez a nr̃is
remouerat. Capitulū. IX.

Exemplū eple impatoris Adriani
Asp̃te ad Viniciū fundamū pro-
cōsulem Asiē. Accepi lras ad me
Asp̃tas a decessore meo Serenio
graniano clarissimo viro: et ñ placz mihi
lacionē silētiō p̃terire ne et in or̃i p̃turbēt:
et calumniatorib⁹ latrociniā di tribuat oc-
casio. Itaqz si euident̃ puiciales huic pe-
titioni sui adesse valēt aduersū chꝛianos
vt p̃tribunali eos i aliquo arguant h̃ eis
exequi nō p̃hibeo. Precib⁹ aut̃ in hoc sor-

lis et acclamatōib⁹ vti eis non p̃mitto:
Etenī mltō equi⁹ est siq̃s volet accusare
te: cognoscere de obiect⁹. Siq̃s igit̃ accu-
sat et p̃bat aduersuz leges q̃c̃q̃ agere me-
moratos hoies p̃merito peccatoꝝ etiam
supplicia statues: Illud me hercule ma-
gnope curabis: vt si q̃s calūnie gr̃a queq̃
hoz postulauerit reuz: in hūc p̃ sui nequis-
cia supplicijs seueriorib⁹ vindices

Qui p̃ncipatu Antonini r̃homanoz
Alexandrinorū ve fuerint sacerdotes.

Capitū. X.

Erū Adrian⁹ posthec vicesimo
et p̃mo sui p̃ncipat⁹ āno diē obi-
it: et Antonin⁹ cognomēto P̃i-
us r̃homanum suscepit imp̃iū.
Qui⁹ p̃rio āno Thelesphor⁹ ānis ṽndeci
sacerdotio i vr̃be Rhoma administrato vi-
ta decessit. et Vigin⁹ ep̃at⁹ sortē rhomāe
suscepit ecclie. Verūtāme Hyreneus res-
fert Thelesphorū martyrio vitaz finisses
s̃l indicās Viginī ep̃i t̃pib⁹ Valētinum
auctorem Valentiane heresis extitisse. et
Lerdonē quēdā erroris illi⁹ p̃ncipē quez
postea Marcion secut⁹ est eosq̃ vno t̃pe
Rhome: et diuersis impietatib⁹ efferbuis-
se Scribit aut̃ ita.

De his q̃ sub eodez t̃pe denias asserue-
runt sectas. Capitulū. XI.

Am Valētin⁹ venit rhomaz sub
Vigino. Inualuit aut̃ t̃pib⁹ P̃i-
z ad Anicētū vsqz durauit. Lerd-
do h̃o q̃ ān Marcionē fuit: et ipe
sub Viginō q̃ erat i vr̃be Rhoma ab apo-
stolo non⁹ episcopus venit. Qui t̃n aliq̃n
q̃dem quasi penitēs et errorē p̃fitens ex-
cusabat: aliq̃n rur suz occulte. iterdū etiaz
publice impietatē docebat. In q̃ cōuictus
a cetu fraternitat⁹ arceat. Hec at̃ dixit Hy-
rene⁹ i tertio aduersus hereses libro. In
p̃mo aut̃ libro nihilomin⁹ d̃ Lerdone hec
d̃r: Lerdō h̃o a sectatorib⁹ Simonis im-
pietat⁹ sue occasiōib⁹ sumpt⁹ Rhomā ve-
nit sub Viginō. ibiqz docuit q̃ is qui a le-
ge et p̃phet⁹ predicat⁹ ē de⁹: nō esset ipe p̃
d̃ni nr̃i Jesu chꝛi. qz ille q̃dē not⁹ esset hic
aut̃ ignor⁹ est. et ille iustus: hic aut̃ bonus.
Qui succedēs Marcio p̃tice⁹ absq̃ reue-
rentia vlla blasphemans auxit doctoris
insaniā. Idemqz quoq̃ ipe Hyreneus in

Imensum profundum Valerini erroris de materia et ceteris validissime coarguit. et serpens in modum cecis semetipsum latebris obtegentem in lucem pertrahit ac denudat. Is adhibuit et de Marco quidam: quem dicit magicis artibus ibutum: et appropinquavit. De cuius prophetis superstitionibus et arcanis non tam sacrilegis et mysticis mysterijs ita scribit. Etenim quidam eorum thalamum destruit. et nepharium quiddam initiandi celebrat genus: tamque secretis quibusdam carminibus ac verbis: non tam sacrilegis et execrabilibus eum qui introducit profecrantes. Spirituales nuptias autem eorum faciunt instar vicis supernarum coniugationum. Adducunt eos ad aliquam aquam et baptizantes: hinc super eos profertur verba. In nomine autem ignotis prorsus omnium et in veritate omnium in fine et in eo qui descendit in iesu. Alii quoque hebraica nomina ad pavorem audientium super eos quos innotant terribiliter obloquuntur. Nec desecratoribus Marcum Cyrenensem scribit. Quarto autem episcopatum sui anno cum decessisset Eugenius romanus ecclesie sacerdotum Pius suscepit. Apud Alexandria homo Marcus decio tertio anno episcopatus sui Eumenide defuncto. Qui Marcus cum decem annis sacerdotum admistrasset Celadioni post obitum suum ecclesie gubernacula dereliquit. Pius homo in urbe romana quoddecim annis in sacerdotio expletis: Aniceto post se tradidit sedem. Cuius temporibus Egesippus refert semetipsum romanam venisset et permansisse inibi usque ad Eleutherium qui post anicetum subrogatus est episcopus. Quibus temporibus florerebat Justinus in habitu philosophi diuini nunc predicans verbum. et fidei narrationem tam scriptis voluminibus quam viuere vocis assertionem defendens: qui et aduersus Marcionem scribens commemorat de eo qui adhuc superest eo tempore qui scribebat. Denique ita dicit. Marcion homo quidam potius qui hodieque superest doctorum homines alium credere esse deum maiorem predictore deo. Nec ille hominibus igerens: et demonibus adiutoribus utens multis blasphemare persuasit: ut negaret creatorem omnium deum ipsum esse patrem christi: sed alium quemdam qui quasi maior hoc esset: et tamen omnes sectatores eius christiani appellarent: ita nimirum sicut omnes communi vocabulo cum diuersae sint secte philosophi nuncupantur. Sed et post pauca nihilominus dicit. Est autem et nobis liber aduersus omnes hereses compositus. quem si

vultis decurrere dabimus.

De Justinus defensione apud Antoninum

Capitulum XII.

Hic autem ipse Justinus scribit etiam contra paganos volumine insignis. Sed alios libros pro nostra religione in quibus ad Antoninum principem qui cognominatus Pius sermonem dirigit: scribens et ad se veniens. In urbe etenim Rhoma maxime consistebat. Denique in uno ex his libris etiam de semetipso volens quod vel unde esset ostendere hoc modo scribit. Imperatori Lelio Adriano Antonino pio cesari augusto et verissimo philosopho. et Lucio philosopho cesaris proprio filio. ac Pudentino: amatori sapientie: et sacro senatui: atque omni populo romano pro viris ex omni genere hominum congregatis: et in iusto odio laborantibus: ac non digna patientibus: Justinus Prisci filius bachiadis ex urbe Heapoli palestine vnus personarum deferro postulat. Sed interpellatus idem imperator in Asia ab his qui vario insuriantium genere affligebant: tale rescriptum ad vniuersos Asiae populos promulgauit etc.

Epistola cesaris Antonini ad Asianos pro defensione nostrorum.

Capitulum XIII.

Imperator Cesar Marcus aurelius Antoninus Augustus Armenicus pontifex maximus: tribunicie potestatis quindecies: consul tertio: vniuersis simul plebibus Asiae salutem. Ego quidem non ambigo etiam deus ipsis curae esse ne quod nos norimus lateat. Alto enim magis ipsis conuenit presentire eos qui sibi imolare nolunt quam vobis. Sed vos confirmatis eorum quod persequimini sententiam quam de vobis habet dicentes vos impios et sine deo esse. Unde et optabilius habent animam ponere pro deo suo: et mortem libenter amplecti quam vobis talibus ad quietem scire: et in vestre religionis iura concedere. De moribus autem terre qui vlti facti sunt: vel etiam nunc sunt absurdum non erit merore vestrum iusta commotione solari. Quonia quidem commperi quod in huiusmodi rebus ad illorum inuidiam communes casus transfertis: in quo illi quidem maiorem fiduciam accipiunt apud deum. Vos autem in omni tempore quo de talibus ignoratis: ceteros quod de deos negligitis. Cultum vero immortalis dei quem christianus

Ecclesiastice historie

colūt expellit, et de turbat, vsq; ad mortē
cultores illi⁹ obseruātie psequētes. Sup
q̄b; plurimi ex puincijs iudices etiaz ve
nerabili p̄i n̄o sc̄pserāt. Quib; resc̄ptuz
ē ab eo: vt omnino molestie huiuscemodi
hoib; generaret: nisi forte arguerent ali
qd aduersum rhomani regni statū molī
ri. S; et mib; p̄i de his q̄ plurimi retule
rūt: q̄b; ego paternā secut⁹ sentētia pari
moderatiōe resc̄psi. X siq; p̄sistit huius
cemodi hoib; absq; villo crimine mouere
negotia ille q̄dez qui delatus p̄ hoc noīe
fuerit absoluat: etiā si p̄bet id esse quod ei
obicit christian⁹. Is autē q̄ crimine obtē
dit reus pene ip̄ius quaz obicit existat.
Proposita ephesi publice i p̄uentū Asiae

Quede Policarpo discipulo apostolo
rūferunt Capitulū. XIII

Hec ita gesta cōtestat etiā Delito
ep̄us ecclie Sardensis: in eo li
bro quē ad impatorē Nerū p̄ fide
n̄ra ac religiōe p̄scripsit. Qua tē
pestate etiā Aniceto rhomane ecclie p̄si
dente Policarpū rhomā venisse atq; ha
buisse s̄monē cuz ip̄o Aniceto de pasche
die Hyrene⁹ refert. S; et alia q̄dā d eodez
policarpo scribit: q̄ mihi dignū videt̄ cor
pori huic n̄re narratiōis inserere. Tertio
igit̄ libro aduersus hereses hec de eo cō
memorat Hyrene⁹. Policarp⁹ inq̄t q̄ n̄ so
lū ab aplis erudit⁹ est: neq; solū cōuersa
tus est cū his q̄ d̄m viderāt: s; et ab ip̄is
aplis ordinat⁹ est smyrneoz ecclie ep̄s:
quē nos quoq; i prima etate n̄ra vidim⁹.
Diu etenim in vita et lōgeua etate p̄durās
pmāsit: nobilis vinēdo sed et moriēdo no
bilior extitit: quippe qui vitā martyrio cō
sumauit. Docebat autē sempea q̄ ab apo
stolis ip̄e didicerat: et hoc ecclie tradebat
que sola vera docenda sunt. Quoz testes
sunt om̄es ecclie q̄ in Asia cōstitute sunt.
et hi qui p̄ t̄ps nūc i Policarpi successiōe
p̄durant. Vltio autē verior et fide dignior
hic auctor ecclie est et veritatis testis. q̄
Valentin⁹ et Marcion: et ceteri peruerse
mentis hoies. Qui etiā sub Aniceto rho
mam perrexit. et mltos ex supradict; here
ticis ad eccliam dei cōuertit. Hanc solā
p̄dicans tenendā esse veritatez quam ip̄e
sciret se ab aplis suscepisse quam et trade

bat ecclesie. Et sūt adhuc et nūc q̄ audies
runt ab ip̄o q̄ Joānes ap̄lus discipulus
d̄ni ap̄d Ephesum cū balneas lauādī gr̄a
fuisset ingressus: et audisset ibi Cherintuz
exiluisse p̄tinuo et discessisse non lotus: di
cens. fugiam⁹ hinc ne et balnee ip̄e cor
ruat: in q̄b; Cherin⁹ lauat̄ vitatis inimi
cus. Idem etiā ip̄e Policarpus Marcio
ni aliq̄n cū occurrisz et dicenti sibi: agno
scis nos: respōdit. agnosco. Agnosco pri
mo genitū sathane. Tāta tūc apli atq; eo
rum discipuli i religiōe cautela vtebant̄:
vt ne verbi q̄dem cōmunionē cum aliquo
eoz q̄ a vitate deuiauerāt habere patere
tur. Sicut et Paul⁹ dicit. hereticū hoīem
post vnā et alterā correptionez deuitas: sci
ens qz p̄uersus ē hmōi et peccat: cuz sit ex
semetip̄o damnat⁹. Exat et epla Policar
pi ad Philipēses scripta p̄ualida: ex q̄ for
mā fidei et ac p̄dicatiōis (si quis forte sa
lutis sue sollicitudinē gerit) cape potest
Hacten⁹ Hyrene⁹. Policarp⁹ p̄o in ip̄a
epla quā ad Philipenses sc̄pserat vtitur
testimonijs de p̄ma Petri epla. Sed enī
Antonino q̄ Pius cognomiatus est vi
cesimo et secūdo anno p̄ncipatus exacto
Marcus aureli⁹ Verus et Antonin⁹ fi
lius eius cū Lucio fratre succedūt. Quo
in tpe Policarpus maximis p̄secutiōib;
A siam quatientib; vitā martyrio finiuit.
De q̄ plane necessariū durimus memorie
tradere. maxie cū sc̄pta extet ei⁹ epla ex p
sona ecclie Smyrneoꝝ ad ponti ecclias
data: que de martyrio eius beato fine des
signat. Cui⁹ exempluz infra sc̄ptū est. Ec
clesia dei que est ap̄d smyrnā ecclie dei cō
stitute ap̄d Philemoliū: et oib; q̄ vbiq; sc̄
sc̄tis ecclies catholicis: misericōdia et paz et
charitas dei p̄ris: et d̄ni n̄ri iesu ch̄i multri
plicet. Sc̄psim⁹ vobis fratres de marty
rioz et de q̄dā b̄to Policarpo q̄ velut sig
culo q̄dā martyriū sui finē p̄secutiōib; po
sui. Et paulo post describētes et ceteroz
martyriū agones: q̄dā talia scribūt. De tre
re eteni volētes inspectatē pplm nūc flagr
vsq; ad interiora viscera martyres lacerā
bāt: ita vt abdita corp̄is et q̄ natura i car
nis locauerat nudaret̄. Nūc at marinas
cocleas q̄ conchilia vocāt: et acuta q̄q; fra
gmēta i dorsū supinat; martyrioz subster
nebant. In q̄b; oē tormenti gen⁹ et pene

Ecclesiastice historie

re potuit nemo: audit? tñ ad plurimos ve-
nit. Interea animat ad furores tumultus
populi videntes q: Policarp? introducitur
Lung? eminus a pcosule interrogaret si
ipse esset Policarp?: se esse pfitetur. Ergo in-
quit habeto etatis tue reuerentiã. z parcẽs
ultie senectuti tue iura fortunã cesar?: ge-
rens de priorib? penitudinẽ. et cõclama eti-
am tu. Tolle sacrilegos. Tñ Policarpus
toruo vultu ad populũ qui in stadio resi-
debat aspiciẽs: eleuata ad celũ: dextra cuz
gemitu pclamauit: z dixit. Tolle sacrile-
gos. Sed insistete. pcosule z dicete: iura
fortunã cesaris: z dic in chm puicia: z di-
mitto te. Policarpus ad h. Octoginta in-
quit z sex annis seruido ei. z nihil me lesit vn-
q: quõ possum maledicere z blasphemã-
re regez meũ qui salutẽ mihi dedit: Lung?
rursus vehementius vrgeret vt fortunã
cesaris iuraret. Si hanc inquit iactantiã
queris: vt ego fortunã cesaris iurem. z qd
sum ignorare te simulas cuz omi libertate
audi a me quia chrianius sum. Si vo eti-
am ratõez vis chriane religiõis accipe sta-
tue diem et audi. Procõsul dixit. Suade
hoc populo. Policarp? ait. Tibi quedam
respõdi. Docemur eni pncipib? z pãtib?
his que a deo snt honorẽ deferre: euz scz
qui religiõĩ nõ sit cõtrarius. Populo aut
furẽti satisfacere nõ est meũ. Procõsul di-
xit. Bestias habeo paratas quib? subijcie-
r? nisi cito penituer. At ille respõdit. Ad-
hibeant. Nobis ei immobilis stat sententia
Nec possumus õ bono ad malũ p penitu-
dinẽ comutari. Velius aut erat si hi mu-
tarent ad bona q pseuerant in malis. Tñ
procõsul. igni te inquit faciã cõsumi: si ti-
bi bestie cõtẽnende vident: nec ppositi re-
cipis penitudinẽ. At ille. Ignẽ minar? in-
quit hunc q ad momẽtũ incẽdit: et paulo
post extinguit: q ignoras futuri iudiciũ
ignẽ eternũ: qui ad ppetuas penas ppara-
tus est impiorũ. Sed qd moraris? Adhi-
be vtrũ voles. Nec et multa alia his simi-
lia dicens. Policarpus cõfidẽtia simul et
leticia replebat: ita vt alacritatẽ vult? ei?
responsionũq: cõstantiã pconsul maximo
stupore miraret. Dissõ igitur Eurione ad
populũ iudee uoce maxima prestari Po-
licarpũ tertio cõfessũ chrianiũ se esse. Quo
audito: vniuersa multitudo tã gentiliũ q

iudeoz Samrynensũ ciuitat? euz ingenti
furore acclamabãt. Hic est tot? Asie do-
ctor z pater chrianoz: nostrõz aut subuer-
sor deoz. Ipe est q multos docet ne imo-
lent: neq: adozẽt deos. Et post hęc verba
acclamabant Philippo munerario vt leo-
nẽ Policarpõ dimitteret. Qui rñdit nõ si-
bi licere: q: iã editiõis sue mun? expleisset.
Tñ illi oẽs parit clamauerũt vt Policar-
pus viu? arderet. Opõtebat em visionẽ
ei? quã de ardẽte ceruicali vidit impleri.
Que cũ dicto citi? gererent: ipis populũ
igna vl? de balneis vl? de public? quibusq:
loc? z sarmenta pgregantib? pncipue iude-
is ardẽti? ad hec ex morte fernẽtib? cũ oĩ
velocitate extruct? e rogus. Tñ deposit?
senior idumẽtis: ac zona resoluta: calcia-
menta qz pedib? tẽtabat educere: q nunq:
nisi a religiosis qbusq: fide z deuotione se-
metipos iuicẽ pueniẽtib? resolui psuue-
rãt. Ita nanq: i oĩ etiã reliq: vita sua vene-
rabilĩ ab omib? colebat vt ergo expedi-
ta sunt q ad ignẽ ptinebãt: cum euz vellẽt
rogo impositũ etiam clauis affigere: ait.
Sinite me. Qui ei ddit mibi ignis ferre sup-
pliciu: dabit vt z sine clauoz affixiõẽ flã-
mas immobilĩ pferam. Tñ illi omissis
clauis: vinculis vñ sũt solis. Quib? post
terguz manibus reuinctis: velut electus
aries: z ex magno grege assumptus acce-
ptabile holocaustũ õmipotẽti oblat? est
deo: has pces etiã in ipa passiõẽ pfundẽs
De? dilecti z benedicti filij tui Jesu chri-
pater: per quẽ tui agnitiõẽ suscepimus.
Deus angeloz z pcurã z vniuersẽ creaturã:
reac tot? iustoz gñis. q omnes coram te
viuũt: bñdico te q me in hãc diẽ atq: i hãc
horãz perducere dignatus es: vt piceps
existerẽ martyrũ: z calic? chri tui in resur-
rectiõẽz vite etne aie ac spũs dei mei p in-
corruptiõẽz spũsseti: i qb? suscipiari pspe-
ctu tuo hodie tãq: sacrificiũ pingue z ac-
ceptabile: sic ppassi z psignasti ita et feci-
sti. Ver? es tu z sine mẽdatiõẽ de? ppear? i
oib? laudo te z bñdico tibi et glificabo te
p etnũ dñz z põrificẽ iẽsũ chm dilectũ fi-
liũ tuũ: p quẽ z cũ q tibi z cũ spũsctõ e glo-
ria: z nũc et i futura secula Amẽ. Et cum
amẽ isonuisz orõẽ ppleta subijciũt ignẽz
hoies ignis eterni ignari. Euz flamma in-
gẽs reluxiss? vidim? miracã oẽs nos qb?

ea de^o videre cōcessit. Ex q̄b^z z q̄s plurimi a dño ad h̄ reseruari sūt vt annūciarēt ce teris q̄ viderūt. Flamma etenim i modū ca mere curuata specie q̄si veli nauis vento sinuati sup̄ corp^o martyrii. stetit q̄s corp^o i medio positū nō erat vt carbo ardēs: sed tanq̄si auz^z z argentū in fornace cande sceret. Tū p̄terea odorē narib^z hausimus tanq̄si thur^z incensi: vlt^z p̄ciosissimi fragrā tis vnguētū. Ad vltimū videntes scelerū ministri igne corp^o nō posse consumi: ius serūt p̄ius accedere cōfectores: z corpus cui ignis cesserat mucrone transfodere. Quo facto tālarg^o p̄fusus est sanguis vt restingueret rogū. populus autē miracu li stupore discessit attonitus: erga electos dei tam insigni eius fauore p̄specto. Hic ḡ est admirabilis z elect^o temporib^z n̄ris magister apostolic^o: z p̄phetic^o Smyrne orū ecclesie sacerdos: q̄ oē verbū q̄s locu tus ē z impletū ē z implebit i futuro. S̄ ille emulus toti^o boni z aduersariū oim iustoz postq̄s vidit q̄ z p̄ martyrii gloria: z pro vite egregie p̄tutib^z coronat^o est: et p̄ mortē premia immortalitatis adept^o: sat agere cepit: vt reliquias eius ad sepultu rā n̄ris desiderantib^z nemo concederet. Instigabat ḡ Niceta Herodis pater: fra ter autē Dalce: adire iudicē z petere ab eo ne humiliandū concederz corpus: ne forte inq̄t relinq̄ntes illū qui crucifixus ē chri stiani hūc colere incipiāt. Iudeis maxie ista machinatib^z: q̄ z nostros intētis ocu lis obfuaabāt: ne eū stāmis adhuc ardētū b̄ rapent. i grātes miserrimi q̄: neq̄ chris tū aliq̄n possim^o derelinquere qui mori tem p̄ totius mundi salute sustinuit: neq̄ aliū quenq̄ colere q̄s v̄z deū z qui solus colendus sit nouerim^o. Martyres vero tanq̄s discipulos dñi diligam^o et veneremur quasi integre fidem magistro seruantes z dño. quoz nos quoq̄ in fide et p̄se uerātia charitatis optam^o esse p̄ticipēs. Ubi autē vidit Centurio tam obstinatā iudeoz cōtentionē: positū i medio ipm cor pus erussit. z ita nos postmoduz combu sta ossa p̄ciosissimis gemmis cariora: et oī auro pbabiliora p̄ ignem facia collegim^o: ac sicut cōueniebat ex more condidim^o. Quo illoco etiā n̄c p̄stante dño solēs nes agim^o celebresq̄ conuentus: maxime

quidē in die passiois eius. S̄ et cum eo corū memorias qui prius passi fuerāt cele bramus: vt sequentiū animi ad precessorū viā exēplis insignib^z suscitent. Hacten^o d̄ b̄tō Policarp^o: cū q̄ etiā aliū duodecimi ex Philadelpia venientes: apud Smyr nā martyrio p̄summati sūt. Sed in eadē epla cōtinebat etiam de alijs q̄ plurimis eiusde^z t̄pis martyrib^z intertexta narratio. In quib^z refert post Policarpū q̄ etiam Metrodorus q̄dam ex Marcionis herē si p̄sbyter igni sit tradit^o. Inter ceteros at qui p̄ idem temp^o martyres extiterunt famosissim^o inibi refert quidam Pioni^o nomine. cuius p̄ singulas interrogatio nes respōsionū cōstantiā: z p̄ fide nostra ad populū orationes: q̄q̄ apud iudices interitus semp̄ astiterit: docens semp̄ et disputās etiā in ipis tribunalibus: vtiq̄ bis qui in p̄secutiōe titubauerāt coborta tionib^z suis ad cōsurgendū dexterā de derit. z in carcere positus q̄liter ingressis ad se fratrib^z aīos ad martyriū tolerātiaz roborauit. quosue etiā ip̄e p̄ martyrio ptu lerit cruciat^o: vtiq̄ sit clavis affixus: z ar denti rogo suppositus: z vt in his beatū vite fecerit finē. Siquis vult plenius sci re: ex illa que a nobis de antiquis marty rib^z scriptura cōposita est plen^o discet. Post hec etiā alioz apud Pergamū Asiē vrbē martyriū gesta referūt. Carpaci cuiusdā z Papiū z Agathonice optime fe mine: aliarūq̄ multarū que p̄o beatis cō fessioib^z martyrio coronate sunt.

Uti Justin^o p̄hus chri verbum p̄dicās Rhome martyriū meruit.

Capitulum. XVI

Uti q̄b^z z vir mirabil^o de q̄ paulo sup^o fecim^o mentionez Justin^o: cū secūdū iā lib^z p̄ religiois n̄re defensiōe p̄scriptum temporis il lius iudicib^z obtulisset: remunerationem lingue fidelis z erudite martyrii munus accepit: quondā philosofo Crescete no mine cano tam p̄fessioe q̄s morib^z dolos viro insidiasq̄ tendente. Quāquidem sepe cū eo disputās: auditorib^z medijs nō solū obtenuerat eū verū et vehementius veritate sibi suffragante confuderat: vnde z victorie sue palmā martyrii p̄cepit a dño. Hoc autē ita futurū etiā beatus ipse

Ecclesiastice historie

Verus philosophus veritatem in ea defensione quam ab eo conscriptam supra diximus apte sicut erat futurum prophetica mente dixit his verbis. Nam et ego inquit ipse Romae ab aliquibus horum quibus pro veritate obsisto insidias esse passurum spero baculo aut clava feriendum: Certe vel a Crescente hoc non philosopho sed a filio copo. id est non amatore sapientie sed amatore iactantiae. Neque enim dignum est philosophum nominari eum qui de his quae nescit publice praestatur: et christianos sine deo esse et impios dicit: ad gratiam et libidinem eorum quos in errore posuit ipse maioribus laqueis erroris inuoluit. Si enim ignorat ab eo christi doctrina: et ea arguit quae ignorat nequissimum est: et impitius multo nequior. quia et impitius vult idiote obseruant: ne disputare audeat de his quae ignorat: et de illis testimonium prohibere quae nesciunt. Si homo legit quae apud nos scripta sunt: et aut non intellexit eorum sententiam aut intellexit quidem sed dissimulat ne et ipse suspectus habeatur in talibus. multo nequior: et detestabilior iudicandus est quam impitius vulgi captus fauorem: veritatis ac pietatis quam probat hostis existit et perditor. Nam et posuisse me ei sciat quidam: ex quorum responsionibus nihil scire convictus est. Et intantum vera sunt quae dico: ut putem vobis etiam questionis habite inter nos disputationes allatas: ex quibus aptissime dinoscitur quae nostra sunt penitus ignorare. Si homo necdum venerunt haec ad notitiam vestram paratus sum rursus vobis audientibus disputare. Haec sunt beati Iustini verba: in quibus finem ea quae praedixerat per Crescentem insidias martyrio consumatus est. Tacianus quoque vir eruditissimus in prima etate sua cum magna ammiratione oratoriam docens: ex qua non parum gloriae quesierat: postmodum: ad nostram se studia pervertens libros etiam ipse aduersum gentes dignos memoria dereliquit: in quibus Iustini meminit his verbis. Sed et ammirabilis inquit vir Iustinus satis recte persecutus est: similes istos dicentes esse latronibus. Et post aliquanta cum de philosophis quedam dixisset: addit etiam haec. Crescentes denique ille qui obsedit urbem magnam in puerorum quidem stupris omnes peribat: in pecunie autem cupiditate nullo inferior erat. Mortem vero cum ceteris contemnendam suaderet: ipse tam pessimam de ea opinionem gere-

bat ut Iustinum tanquam vltimo malo traderet morti: pro eo quod veritatem predicans volu- ptuosos et deceptores philosophos arguebat.

De martyribus quos Iustinus in suis commemorat libris.

Capitulum XVII

Demosthenes Iustinus priusquam prius de- sudaret aliorum quam ante se martyres ex- titerant describens agones: in primo defensionis suae libro talia quaedam refert. Mulier quaedam (aut) coniuncta erat viro turpi: et ipsa prius turpiter vixerat. Nec postquam christi praecipua cognouit pudica effecta: viro quoque pudicitiam persuadebat suggerens ei scriptum esse in christianorum praecipulis: eternas imminere penas his qui pudicitiam in vita sua iustitiamque contempserint. Sed ille in eadem obscenitate persistens actibus suis iam alienam a se faciebat uxorem. Quippe cum nefas esse mulier estimaret in eius mariti contubernio permanere quod nature lege con- tempta nouas vias libidinis exquirebat. Statuit igitur iura repudiare coniugii. Sed prius quis interuenientibus et de mariti emenda- tione pollicentibus: compulsa est in eius rursum consortio residere. Verum ille post haec Alexandria profectus: cum turpius agere atque incestu vite maiora nunciaret augmenta quod fuisse: mulier ne ultra in coniunctione eius manens princeps incesti hominis haberetur: libelle ei repudii dato discedit. Tum ille egregius maritus quem gaudere oportue- rat quod intantum uxoris suae castitas profecisset: ut non solum nihil turpe committere: sed ne mariti quidem patienter ferre turpitudinem posset: a quo emendatione refutante per castimonie amore discesserit: nouo crimi- nis genere per castitatem accusat uxorem. christiana inquit est. Et illa quidem libellum tibi obtulit impator: ut primo permitteret ei rem familiarem ordinare. tum deinde responderet obiectis. quod et indulxisti. Verum maritus cum mulierem non posset arguere: in Tholomei cuiusdam exitum qui magister mulieris in christiana religione fuerat: tali arte conuersus est. ante cuius habebat Lenturionem quen- dam: huius persuadet ut percontaretur a Tholomeo si christianus esset. Hoc tamen Tholomeus tanquam amator veritatis: nequaquam gloriam suae professionis occultas: percontanti christianum

se esse confessus est. Hunc continuo Centurio in vincula coniecit: et multo tempore squalore carceris maceratum ad ultimum Urbicio iudici obtulit. Et quod sibi modo hoc solum interrogatus est. Tholomeus: si christianus esset. Qui rursus tanti boni sibi presertim divinam religionem protulit: et de christi magisterio ac totius boni institutionibus publica confessio testatus est. Qui ei negat quod est: sine dubio culpabile iudicat esse quod negat. Continuo igitur post confessionem: ab Urbicio duci iubetur ad mortem. Lucius autem quidam christianus vir videns tatemere datam sententiam: ait ad Urbicium. Quid quod causa est quod neque ad ultimum neque corruptor: aut homicida vel latronem raptorumque: aut alterius cuiuslibet facinoris reus: sed tamen pro nomine christiani: quod hoc se vocabulo confessus est nuncupari: ad mortem duci hominem precepisti? Non sunt hec digna pro imperatoris: nec sapientissimo pueri filio eius neque sacro senatus quae agitur in Urbice. At ille lenibiliter aliud inquit ait ad Lucium. Uideris mihi et tu christianus esse. Cumque Lucius respondisset: hoc plane sum: etiam ipsum Urbicium duci pariter iussit ad mortem. Ille gratias inquit ago quod me nequissimis dominis absolutum ad bonum et optimum patrem et regem omnium deum remittis. Sed et tertium quidam pariter libertate usus: pariter quod sententia punitus est. Post hec illa Justinus annexit ex ordine quae paulo antea retulimus. Id est: et ego inquit spero me ab aliquo horum quibus pro veritate obstiti indidias esse passurum. Et cetera.

Que Justinus scripta ad nos usque pervenerunt.

Capitulum XVIII.

Durissima autem scripta nobis hic viri studio monumenta derelicta: quibus erudite eius aetate ac divinis deo ditate disciplinis indicia colligamus in quibus volumini et plurimum invenire possunt hi qui amore doctrine et scientiae gerunt. Extat igitur eius liber hic de quo superius memoravimus ad Antoninum quod dicebat. Pater et filium eius ac senatum: pro nostra religione conspexit. Sed et secundus nihilominus defensionem nostrae fidei continens: quem scribit ad successores superdicti principis Antoninum verum: cuius ipsa nunc cepimus explicare. Sed et alius liber est adversus paganos. in quo de singulis vel nostris vel grecorumque his conferens: disputationem latissimam conscripsit. Ibi etiam

de natura demonum differit quaedam: quae his in se rere longum est. Sed et alius liber est adversus sum paganos: quod superscribitur confutatio. Est alius eiusdem monarhica: quae non solum de nostris libris: sed et de grecorum voluminibus reperitur. Est et alius quod superscribitur psalter. Et alius velut in subnotationis modo de aetate. in quo diversas questiones inseruit: ex his quae apud grecorum philosophos agitantur. quibus contradicturam se repromittit. et suam de his sententiam in illius responsionis volumine placitum. Eodem fuit etiam dialogum quasi cum iudeis: quae apud Ephesum cum Tripbone hebreorum nobilissimo doctore habuit: in quo exponit quomodo ipse per divinam gratiam ad credulitatem vere fidei perducatur sit: cum prius imensum studium erga philosophorum gesserit disciplinam: perquirende veritatis amore detentus. Simulque refert de iudeis quae adversus ecclesiam christi insidias feralibus agant. Et per his insinuat Tripbone: dicens. quod non solum non penitistis pro his quae a vobis male gesta sunt: sed et viros aptos ad relegitum hierosolymis: et misistis per omnem terram: quae circumirent et dicerent impiam heresim surrexisse christianorum: simul et crimiosa quaedam diffamarent adversus nos. quo scilicet per hoc ignorantibus quibusque deterriti consortia nostra vitarent: in quo non solum vobis ipsis: sed et aliis opprobria fingendo causa nostra extitit. Scribit autem quod usque ad sua tempora prophetiae gratia in ecclesiis floruerit. Sed et Apocalypsim Joannis apostoli esse dicit. Prophetiae etiam quibusdam vitur testimonium ad Tripbone: convinces eum de his quae iudei absciderint hec de scripturis et abstulerint. Sed et multa eius alia apud quos plurimos fratrum ferunt: quae ita probabilia ac digna a veteribus iudicata sunt: ut Hypocritarum ex ipsis inveniat assumere: et in quanto adversus hereses libro de his hoc modo scribere. Et bene inquit Justinus in eo volumine quae adversus Marcionem scribit persecutus est dicens: quia ipsi domino nunquam adhaeserunt: si alium deum diceret praeter omnium creatorem. Et iterum in quinto eiusdem operis libro dicit. Et optime inquit Justinus affirmat: quod ante adventum domini nunquam ausus est sathanas blasphemare deum. quippe quod non dum agnovisset damnationem suam. Hec autem nobis necessario de opusculis Justinus dicta

Ecclesiastice historie

Ante ad inquisitionem librorum eius studiosos
quosque fideles provocantibus

Qui tunc iuri Rhomane Alexandrineque
ecclesie presuerint.

Capitulum. XIX.

Hic octavo anno supradicti puncti
Aniceto undecimo anno episcopi
patris sui defuncto: successit Soter.
Apud Alexandria pro Feladion
quatuordecim annis ministrato sacerdotio
Agrippinum successorem reliquit.

Qui Antiochenus

Capitulum. XX.

Apod Antiochia pro Theophilus
per idem tempus sextus ab apostolis ecclesie
pontificatus tenebat. Ubi quartus
post Flaronem fuerat Cornelius.

Post quem quanto gradu Veros successerat
De his qui memoratis temporibus ecclesiastici
scriptores enituerunt.

Capitulum. XXI.

Unc etiam Egesippus de quo supra me-
morauimus in signis habebat. et
Dionysius Corinthiorum episcopus. sed et
Pinitus nobilissimus apud Eretam
in episcopis fuit. Philippus etiam et Appollina-
ris et Delito Dusanusque et modestus et pre-
cipuus Hyreneus: quorum omnium ad nos usque
apostolice fidei et sane doctrine preclarissima
monimenta perlatasunt.

De Egesippo quem ipse commemorat.

Capitulum. XXII.

Ex quo Egesippus in quanto commemo-
riorum libro ubi sententiarum suarum fidei
plenissima cum astructione designat.
Indicat etiam quod cum ad urbem Rho-
maz pergeret: plurimis loca singula episcopis
in fide et charitate congressis: omnes eiusdem
fidei predicatores doctoresque reppererit
sicut et de epistola Clemens ad Corinthios scri-
ptura quodam commemorat. quod etiam inserere huic
opini non necessarium duxi. Aut ergo. Et permansit
inquit ecclesia Corinthiorum in predicatione re-
cta usque ad presentem episcopum. Quod Rhomam nau-
igans vidi. et resedi cum eo apud Corinthum
diebus multis: delectatus puritate fidei eius.
Cum autem venissem Rhomam permansi inibi: do-
nec Aniceto Soter: et Soteri successit
Eleutherius. Sed in omnibus istis ordinationibus:
vel in ceteris quibus per reliquas urbes videram: ita
omnia habebant sicut lex antiqua tradidit: et pro-

phete indicauerunt: et dominus statuit. Item
idem ipse etiam de hereticis qui suo tempore exorti
sunt: talia quodam commemorat. Et postquam in-
quit Jacobus qui cognominatur Justus martyr
effectus est: sic dominus etiam ipse reddens testimo-
nium veritati: electione diuina Symeonem cleo-
pbe filium episcopi ordinat: electus ab omnibus pro
eo quod esset consobrinus domini. propterea autem tunc
ecclesia virgo vocabatur: quia non dum fuerat
adulterini verbi subreptione corrupta. Sed
Theobutes quodam qui repulsus non meruit
episcopatum: ipse cepit initio perturbare omnia et cor-
rumpe. Qui erat ex septem heresibus in po-
pulo constitutus. Ex quibus erat et Simon: a
quo et Simoniani. Eleobi: unde et Eleo-
biani. et Dositheus: unde Dosithani. et Sor-
theus: unde Sortheni: et Dasbutheus: unde
et Dasbuthei. sed et Venader: unde Venadriani.
Ab istis et Marcioniste: et Carpocratiani: et
Valentiniani: et Basilidei: et Saturniani.
Quorum unusquisque diuersis
corruptionibus fidei seorsum schisma compo-
nens propriam sectam et proprios habuit sectatores.
Ex quibus processere pseudo christi: et pseudo
prophete: et pseudo apostoli: qui in diuersas partes
fratrum unitatem scindentes: per corruptelam
doctrinae castam ecclesie cubile macularunt:
impietatem loquentes aduersus dominum et ad-
uersus christum eius. Sed et antiquos iudeorum he-
reticos idem ipse scriptor quodam: vel quante fuerint
per hec verba designat. Erant inquit diuerse
sententie in circuncisione. id est in filiis israel. que
maxime aduersabantur tribui iude ex quo christus
est. Erant ergo Jessei. Halilei. Emerobaptiste.
Dasbuthei. Samarite. Saducei. Phari-
risei. Sed et alia quamplurima scribit: de quibus
ex parte ista pro locorum oportunitate in superioribus
memorauimus. Dissertit autem et de euange-
gelio secundum Hebreos et Syrios. et quodam etiam
de lingua hebraica disputant: et iudaica
rum traditionum meminit. per quod indicat se ex
hebreis ad fidem christi venisse. Ulex et huius ipse
et Hyreneus: omnes antiquorum choros librum at-
titulatum Sapientie Salomonis dixerunt. sicut et
puerbia. et cetera. De apocryphis pro cum
ageret aduersum quosdam hereticos: cor-
rupta in his quedam ac falsata esse prohibuit.

De Dionysio episcopo Corinthiorum et de
epistolis eiusdem.

Capitulum. XXIII.

Ed veniēdū nobis est tādē ad brī
S Dionysij memoracionez Corin-
 thioꝝ ecclie epi: cuius eruditioe
 z gra qua habebat i sbo dei frue-
 banf nō hi populi solū q̄s regēdos susce-
 perat: s; z pcul positi. q̄b; p eplā pntiaz
 sui reddebat. Extat deniq; eius ad Lace-
 demonios scripta de catholica fide: i q̄ z
 de pace atq; vnanimitate florētissime do-
 cet. Et alia ad Atheniēses: i q̄ ad euāgelij
 crudelitātē iuitat z cōcitāt segniores: sil
 z arguit q̄sdaz velut pene plaplos a fide.
 cū epus eoz Publi⁹ fuisset martyrio con-
 sumatus. S; z Quadrati q̄ Publio mar-
 tyri successerat in sacerdotio meminit. sil
 z memorat q̄ labore ei⁹ z industria rediui-
 uus q̄dam i eis calor fidei repatus sit. Et
 illō i eadē designat eplā: q̄ Dionysij⁹ Ari-
 opagites: q̄ ab aplo Paulo istruct⁹ credi-
 dit chīm: fm ea q̄ i aploꝝ actib; designāf
 pm⁹ apd Athenas ab eodē aplo ep̄s fue-
 rit ordinat⁹. Fert z alia ei⁹ eplā ad Nico-
 medienses. in q̄ heresim Marcionis ipu-
 gnat: z ecclesiastice fidei regulam mirabi-
 liratione cōstituit. Scribit z aliaz ecclie
 Bortinēsiū: ceterisq; sil ecclesijs Erete. in
 q̄ ep̄m ipoz Philippū velat magnis fru-
 tib; z optimis studijs p̄dituz prestat. Di-
 cit aut ab hereticoꝝ cōiuijs abstinēdū.
 Scribit etiā aliā ecclie Amastrenoz: cete-
 risq; cū ea ponti ecclesijs. i q̄ Bachilidis
 z Elpirti meminit: tanq; q̄ eum cohortati
 sint ad scribēdū. z multa in ea ex diuinis
 sc̄ptur; explanat: silq; ep̄i eoz mentionē
 facit noie Palmee. S; z de nuptijs z ca-
 stitate plā cōmemorat. z ex q̄cunq; lapsu
 resurgētes: z cōuertētes se a pctō etiaz si
 ab heretica pueritate resiliāt suscipi iuz-
 bet. Cōiungit z his alia ei⁹ eplā ad Hnosī-
 os. in q̄ cōmonet z dep̄cat ep̄m eozuz Pi-
 nitū: ne gūia onera discipuloꝝ ceruicib;
 supponat: neve fratrib; necessitatē com-
 pulse castitatis indicat: in quo nōnulloꝝ
 piclitez infirmitas. Ad que rescribēs Pi-
 nitus Dionysio: sniam q̄dē cōsilij melio-
 ris amplectit. simulq; obsecrat eū post il-
 la q̄ prius scripserat robustioris iā et va-
 lidioris cibi de cetero scripta transmittē-
 re: q̄b; ad melioꝝē p̄fectū ecclie sue popu-
 lus aleret: ne sp̄ cibo laetis inherētes par-
 nuloꝝ vitā i corpe iaz senescēte pdurēt:

37

Simul z recte fidei sue insignia z sollici-
 tudinē quā erga curā plebis exp̄dit: eru-
 ditionisq; ac sapientie z verbi diuini i hac
 eplā Pinit⁹ nobis velut in q̄daz speculo
 viuētē sui dereliquit imaginez. Dionys-
 sij aut auferit et alia ad Rhomanos da-
 ta p ep̄m Soterey. in q̄ instituta antiq̄t⁹
 tradita i ecclia rhomana custodiri libent⁹
 amplexū se his idicat verbis. A pncipio
 nāq; moris est inq̄t nobis fratres oēs va-
 rijs iuuare bñficijs: mltisq; ecclesijs q̄ sūt
 p diuersa terraz loca cūcta q̄b; indigent
 destinare. Singuloꝝq; q̄s necessitates in
 oib; cōsolari: S; p metalla fratrib; rele-
 gatis q̄ vsus poscit p̄bere. Nec ab initio
 Rhomane ecclie facere moris fuit. a par-
 trib; sibi huiuscemodi institutioe dimissa:
 z sp̄ itegre custodita. Brūs s; ep̄s vester
 Soter nō solū seruauit que patres tradi-
 derāt: sed et auxit in melius. Qui non tm̄
 sanctis q̄ vsus corporalis poscit imp̄tit: ve-
 rū z aduenientes fratres Clementi satis
 z mitissimo cōsolat alloq̄o: z tanq; piūm
 se ac religiosum patrē singul; exhibet. In
 hac ipa sc̄ptura meminit etiā eplē Clemē-
 tis ad Corinthios scripte: significās ve-
 teri instituto z antiqua cōsuetudie semp
 ipam eplam lectā esse in ecclia. Deniq; sic
 dicit. Beatā inq̄t dixim⁹ hodiernā dñi-
 cam diē i qua legim⁹ eplam vestrā: quā et
 semp ad nr̄i cōmonitionez legem⁹: sicut z
 illam p̄ozem a Clemēte ad nos scriptam.
 Idē adhuc ipē de eplis suis tanq; falsat;
 a q̄busdā hec scribit. Eplā ei quāsdā fra-
 trib; rogātib; me scripsi. q̄s tm̄ apli satbas
 ne zizanijs repleuerūt: q̄dam auferentes:
 alia aut addentes. quib; vere positum est
 in iudicio dei. Quid aut mix si dñica ver-
 ba sc̄tē sc̄pture falsare conati sunt q̄ vilia
 hec q̄ nos sc̄psim⁹ corruerūt: Fertur ad-
 huc z alia p̄ter istas Dionysij ad Crisoso-
 rū fidelissimā sorozē sc̄pta. inq̄ cōuenient
 vel serui vl̄ mensure ei⁹ rōnabiles ei diui-
 ni verbi exhibuit dapes. Sed de Diony-
 sio satis dictū sit.

De ep̄o Theophilo Antiochēno
 Caplm. XXIII

Theophilū s; quē Antiochie ep̄m
 supra diximus feruntur tres insti-
 tutionū libri ad Autolicū scripti.

Ecclesiastice historie

Et alius liber aduersum heresim Hermogenis: in quo et testimonijs vtitur de reuelatione Joannis. Sed et alij extant eius instructionum variarum libelli. Igitur ea tempestate hereticis pro omnium locorum et zizaniam modo pura verbi dei semina maculantibus: et aereas apostolice doctrine adulterina admixtiones ferantibus: ex omni parte sacerdotes domini velut virgines agricolae: excutere eorum et expurgare mala semina nitentibus: et tamquam solliciti pastores insidiantes lupos gregibus christi clamoribus simul insectationibusque repellere commonendo: fratres instruendo: scribendo etiam longe positos: ipsos quoque interdum sicubi coram deprehendissent comminatio purgando: et verborum luctra ac disputationum certamina proferendo: alijque posteris consulantes: quoniam istiusmodi res eorum et pueras obiectioes editis commentarijs profuturo. Inter quos et Theophilus de quo nunc loquimur: non ignobili aduersus eos. id est aduersum Marcionem: indicat ex his quae legimus disputatione congressus. Huic igitur septimo ab apostolis in Antiochiae ecclesiae sacerdotio Marcionem successit: Sicut et Philippus quem Dordine ecclesiae episcopum supra diximus: nobile etiam ipse monimentum aduersum Marcionem dereliquit. Similiter et Hyreneus.

De Modesto Capitulum. XXV

Magnificenti autem ceteris Modestus: qui omnes ipsius deceptiones et fallacias resecto quae uelebatur nequitate tegmine denudauit.

De Melitone quos ipse commemorat.

Capitulum. XXVI

Melito quoque Sardensis antistes ecclesiae: et Apollinaris apud Hierapolim ecclesiam regens celeberrimi inter ceteros habebantur. Qui et imperatori Rhomano Apologeticis sicut libellos pro nostra fide luculentissime conscriptos porreperunt. Horum quatuor relicta sunt monumenta quae ad nos usque noticiae puenerunt infra ostendit. Melitonis de pascha libri duo. De optima pueris fide liber unus. Sed et de prophetis. De ecclesia. De die dominica. De fide hominis. De figmento. De obedientia fidei. De sensibus. De anima et corpore et mente. De lauacro. De veritate. Item de fide. De generatione christi: et de prophetia eius. Item

de anima et corpore. De hospitalitate. Item liber qui dicitur clauis. De diabolo et reuelatione Joannis. De deo corpore induto. Et post omnia liber ad Antoninum verum. In libello suo de pascha: tempus quo scribebat insinuans ita dicit. Sub Sergio inquit Paulus proconsole Asiae quo in tempore Sagar maritimus coronatus est: quoniam ingens aborta est apud Laodiciam pascha: quibus diebus haec scripsimus. Huic etiam ipsius libelli mentionem facit Elymus Alexandrinus in opere suo: ubi de pasche ratione scribit: quod se dicit ex occasione huius ipsius libelli quae a Melitone prius edita fuerat scribere. In eo autem libro quae ad imperatorem scribit talia quaedam memorat illis temporibus aduersum nos gesta. Quod nunc inquit factum est. Hunc persecutionem patitur generatio priorum. Effugantur undique: nouis decretis per omnem Asiam promulgatis. Impudenter namque homines et calumniosi qui rapae aliena desiderant: occasione accepta: imperialium preceptorum more pro donum die noctisque grassantur: et diripiunt innocentes. Et post aliquanta iterum dicit. Et si quidem te iubente haec faciunt bonum credam quod quid iusto imperatore iubente committitur. Sed et nos libenter ferimus mortem quam a te cognoscimus irrogari. Sed haec est solus quod te obsecramus: ut ipse prius ministros perueritatis huius requas: etsi a te mandate sunt iste quos irrogant mortes ipse discutias. Si pro tua quoque conscientia preceptum illud tam immane et tam barbarum latet: obsecramus ne nos despicias: et patiaris religiofos ciues tam publico latrocinio iugulari. Et iteque post aliquanta addit etiam haec: Etenim philosophia haec quae nos vitimur: primo quidem florebat apud Barbaros. Introducta est autem etiam in romane vestre conuersationi Augusti temporibus. ex qua et regni vestri sublimis culmen ascendit. obseruatione huius auspicijs eleuatum. Cuius imperij feliciter propagati tu felix successor existis. et traditur tibi felicitate seruas una cum filio. Propter quod et simul tibi cum imperio traditum nostre philosophiae ritum pari religioe: custodi velut quae ingressu suo patribus suis causam prosperitatis intulerit. et fide quae cum ipsius Augusti felicitatibus adoleuit: integram tu quoque nunc regnans illibatamque conserua. quia nec ipsi Augusto in ingressu eius vel in progressu iriste aliquid accidit. sed e contrario leta omnia: et omnia

magnis successibus plena: obsecratis deum summus impij huius statu religionisq; huic in se cultoribus. Nec quis principum nisi Nero solus et Domicianus nequa hominum suggestionibus aduersati sunt dogmati nostro. Ex quo tempore accidit nos falsis calumnijs infamari. Si illo errore qui ex ignorantia venerat emendauerunt patres tui qui frequentibus postmodum decretis aniaduenterunt in eos qui auerteret molestie aliquid huiusmodi cultoribus irrogare. In quibus auus tuus Adrianus et alios quidem multos iudices: precipue tamen ad Fundanium, proconsulem Asiae pro hoc litteras dedit. Pater vero tuus tecum pariter Rhomani regni apicem reges: omnibus quidem generaliter ciuitatibus: maxime tamen ad Larissecos et Thessalonicenses et Athenienses per his mittit edicta. Te vero multo magis eandem credimus seruare sententiam: imo et multo clementius confidimus peruisurum: tanquam qui vere philosophiae ac pure religionis amator existas. Nec et multa alia nobilitate ab eo scripta in libello de quo memorauimus inferunt. In his autem que de explanatione scripturarum scribit: quasi in prefatione enumerati que sint volumina veteris testamenti que in canone debeant obseruari. Quas partem scripture indere his necessarij puto. Delito Onesimo fratri salutem. Quoniam quidem frequenter me rogasti pro studio quod habes erga verbum dei: ut excerpam tibi testimonia ex lege et prophetis de saluatore et de fide nostra: simulque indicem qui sit ordo vel numerus veteris testamenti voluminum. Postulata libenter expleui: sciens quod sit in te discendi studium: vltima fidei deuotio: et ut vite eterne desiderio nihil proponas. Scias ergo prexisse me usque ad orientis locum: vbi predicationis nostre cepit exordium: et vbi gesta sunt illa omnia que leguntur scripta. ibique diligenter de omnibus explorasse que essent veteris testamenti volumina. Ibi igitur que cum omni inuestigatione comperi hec sunt: Moyse libri quinque. Genesis. Exodus. Leuiticus. Numeri. Deuteronomium. Tu deinde Iesu naue. Iudicum. Ruth. Regum libri quatuor. Paralippomenon libri duo. Psalmi Dauid. Solomonis puerbia. que et sapientia. Ecclesiastes. Cantica canticorum. Job. propheta autem Esaias: Hieremias. Duodecim prophetarum liber vnus. Daniel. Ezechiel.

el. Esdras. Ex his ergo et Eglogas tibi: id est excerpta testimonia in sex libris digesta transmisi. De Delitonis monumentis ista compim.

De Apollinare
Capitulum. XXVII

Apollinaris homo cum multa a multis habeant: ad nos tamen ista sunt que venerunt. Apologeticus liber ad predictum imperatorem scriptus. Et aduersus paganos libri quinque. De veritate libri duo. Et quis postmodum edidit aduersus Lata frigas. Montanum scilicet et pseudo prophetissas eius: qui tunc primum deuiandi a recto itinere exordium sumpserant.

De Busano.
Capitulum. XXVIII.

Sed et Busani (cuius in precedentibus fecimus mentionem) fert libellus multa eleganter scriptus ad quosdam fratres qui declinauerunt ad heresim: que dicit Encratitarum tunc nuper exorta. Cuius auctorem extitisse Tacianum sermo asserit: illum ipsum de quo in superioribus memorauimus: beato Justino testimonium dante: cuius et discipulum ferunt. De quo tamen Hirenus in primo libro contra hereses hoc refert. A Saturnino inquit et Marcione descenderunt et hi qui vocantur Encratites: nuptias refutantes que a deo antiquitus institute sunt. et subtiliter accusantes illum qui ab initio masculinum et femininum ad restitutionem humani generis fecit. Sed et ab animalibus abstinendum predicant: ingrati existentes deo qui hec humanis visibus procreauit.

De secta secundum Tacianum.
Capitulum. XXIX.

Contradidunt etiam plurimum hominis salutis inimici. Et hoc nunc inuentum est ab his quibus Tacianus quidam auctor extitit. et huiusmodi blasphemias introduxit. Qui fuit quidem adiutor Justinus: sed donec cum ipso fuit nihil tale sentire se prodidit. Postea vero quam ille martyr effectus est abscidit se ab ecclesiasticis doctoribus arrogantia tumidus: et elatione nimia inflatus tanquam qui se ceteris duceret meliorem proprium maluit quam a veteribus traditum docendi institueret stilum: secula quaedam inuisibilia secundum Valerium fabulas introdu-

Ecclesiastice historie

cens. Nuptias autē et fornicationē corrup-
tionēq; pari iudicās lege. filia Bartio
in Saturninoq; cōfirmās. De salute pō
Adāi dubiū deducēda nouis q̄stioib; cō-
mentat. Et paulo post idem Hyrene⁹ ad-
didit etiā hec. Nō mltō autē post Se-
uerus qdā sup̄dicte heresi robur adiun-
gens: fomēta maxima ei⁹ sectatorib; p̄stis-
ti. Un̄ et mag⁹ Seneriani appellati sunt.
Qui vtunt qdē lege et p̄phet⁹ et euange-
lyis: sed p̄ria qdā interpretatiōe scripturarū
sensū p̄uertūt. Obtrectāt at̄ Paulo ap̄to:
et refutat ei⁹ epl̄as. S; neq; act⁹ ap̄toꝝ
suscipiūt. Verūtū prior eoz auctor Tac-
ian⁹ collationē qndā faciēs euāgelioꝝ: ne-
scio quō cōposuit euāgelii vñū ex quatuor
quō Diatesseron noīauit. Quō etiā nūc
habēt a multis. Dicit autē et nōnulla ex ser-
monib; ap̄li p̄mutasse: tanq; q̄ emendare
velit ordines: p̄positionēq; v̄boꝝ. Reliqt
autē h̄ ip̄e infinitū libꝝoꝝ numerū. Sed il-
le quē aduer sus gentes scripsit liber ex oī-
bus script⁹ ei⁹ p̄cipu⁹ et valde vtilis com-
probat. Sed et de his satis dictū.

De Bardesano Syro v̄l script⁹ eiusdē
Capitulū. XXX

D Er idēz t̄ps innūer⁹ heresib; v̄bis
q; pallulātib; et p̄cipue ap̄d De-
sopotamiaz: Bardesanes qdam
vir discretissimus in Syroꝝ lin-
gua: et vehemēs dialectic⁹ aduersū Har-
cionē: aliosq; nōnullos dialogos scribit:
q̄s p̄ria lingua cōpositos edidit. Sed et
plura alia ei⁹ extāt volumina: q̄ discipuli
ei⁹ in grecū vertere s̄monē. Erat nāq; ita
potens i v̄bo et i doctrina: et i disputatio-
nib; valid⁹ vt plurimos et nobiles viros
habuerit sectatores. Est et ei⁹ ad Antho-
ninū de Fato potētissim⁹ dialog⁹. S; et
alia mltā scripsit: que sat⁹ vtilia et p̄neces-
saria p̄secutionū q̄ tūc erāt t̄pib; extitere.
Ferūt autē hūc ip̄m fuisse p̄mo de Valen-
tini schola: Sed cū magistrū notasset er-
roris: et ineptas ei⁹ fabulas arguisset: vi-
sus est sibi ad meliorē et recte fidei s̄niam
cōuertisse. Flec tū ex integro veterū erro-
rum sordes: maculāq; depoluit: iisdēz pō-
temporib; etiāz Rhomane ecclie Soter
episcopus viuendi finem fecit.

Explicit Liber quartus

Incipit Liber quintus Historie eccle-
siastice cū annotatione capituloz.

Sotur Soteri

Sotur Soteri
ep̄o octo annis i vrbe Rhomane
sacerdotio ministrato. du-
odecimus ab apostolis suc-
cedit Eleuther⁹ septimode-
cimo anno imp̄ij Antonini V̄eri. Quo in-
t̄pe p̄ mltas rhomani orbis p̄uincias: ex
acclamationē et seditiōe vulgi p̄secutiōes
aduersum n̄ros durissime cōcitātē sūt ita
vt mltā milia martyꝝ p̄ loca singula fie-
rēt. Quō conijcere ex his facile possum⁹ q̄
ad rez gestaz memoriā p̄seruādā l̄ris mā-
data reperim⁹ et legim⁹. Et quīs d̄ h̄ ple-
nior nobis narratio q̄ de singuloꝝ mar-
tyꝝ p̄secutiōis: sui sub titulo videat ex-
posita: que instructionē parit doctrine et
sciētie necessariā nō minimā p̄tineat. Tū
q̄ p̄nti operi cōpetere duxim⁹ pauca inse-
ram⁹ et multis. Alij nāq; scriptozes histori-
arū referāt bella: trophea: victorias ma-
gistratū: ducumq; fortia gesta concele-
brēt: mortēq; ciuū aut hostiū narrēt: pa-
triā: cōiuges: liberos: diuersis cūcta cedi-
bus p̄fusa describant. noster hic s̄mo qui
narrationē p̄tinet de his q̄ ad deū p̄tinet
reb; absurdū nō erit si bella describit que
caro p̄ anie salute p̄pessa ē: et pugnas q̄s
aia vt celestē patriāz recuparet excepit si-
certamia ei⁹ referat q̄ p̄ fide veritatē exi-
git. in q̄b; nō aduersuz mortales milites:
s; aduersū spiritalēs demōes dimicauit
nō p̄ libtate carnis: sed p̄ sp̄s libertate.
si in quā monimētis l̄faz mādēm⁹ p̄lia: q̄
nō pro terraz spacijs: nec p̄uinciaz pos-
sessiōib;: s; p̄ celoꝝ regno et paradisi heredi-
tate pacta sūt. nō regi mortali imp̄iuz q̄ si-
tura: s; ab imortali rege oīm deo triūpho-
rum gloriā p̄ceptura.

Quātū et quēadmodū sub Seuero ap̄d
Balliā p̄ pietate subierint mortem.

Capitulū. I.

Sallarū nobi

Sallarū nobi-
lissime vrbes Lugdunē-
siū ciuitas habebat et Vi-
enensū q̄s p̄cipiti lapsu
p̄terfluit rhodan⁹ nobilif-
sim⁹ flumioꝝ. In his q̄ et quanta erga deū

martyres gesta sint: supra memorat. An
 tonini Ueri tpi bō dscpta p ordinē: ab eis
 ad ecclias Asiē z Frigie fideli relatōe trās
 missa sūt. De quibz vt fides certior habe
 atur: ipsa scptoz exēpla subijciam. Serui
 christi habitātes apud Niennā z Lugdu
 nū Gallie vrbes: Fratribz oibz q̄p Aliaz
 z Frigiā eādē quā nos redemptōis chri
 sti fidē z spem gerūt: parvob: grā z gloria
 a deo patre. et Jesu chro dño nro. Et cūz
 nōnulla velut in pfatiōe psecuti viderent
 post aliq̄nta ita rez gestaz ordiunt in itū
 Tribulatiōis aiunt nostre magnitudinez
 et gentiliū furorē: quē sancti martyribz in
 tēderūt: sicut ē enūerare: ne pntes quidē
 ipsi sufficimus: nedū scptura comp̄hēde
 re. Oibz etei viribz cōgressus est inimic⁹
 tanq̄ qui iā p acerbitatē psecutiōis aduē
 tus sui ostēdaret in itia: z p hoc institueret
 et iformaret mistros suos aduersum ser
 uos dei: oē ministeriū sceleris z crudelitatis
 ex plere: ita vt p̄mū nobis domoz p̄hiber
 tur habitatio. tum deinde vsus balneaz:
 post et iaz pcessus ad publicū. ad vitumū
 ne oīno in q̄libet loco domi forisq̄ publi
 co priuatoq̄ videremur. Sed aderat di
 grā q̄ fragiliores q̄dem q̄sq̄ nroz d mani
 b⁹ eoz eripiebat. Pro ducebat aut in me
 diū viros stabiliores colūnis: qui possint
 p patientiā suaz nō solum ferre impetus
 q̄s excogitabat inimic⁹: sed et vltro expe
 rere: z spōte se oibz vel opprobrioz vltor
 mētoz cruciatibz obiectar: z laceratibz iā
 pene tortozibz: ipi adhuc paz putare: p eo
 q̄ moram sibi hanc esse quodamō ad chri
 sti festinātibz crederēt. rebfere ipis z pa
 tientie hūte clamātes. qz nō sūt cōdigne
 passiōes hui⁹ tpi ad futurā gliaz que rez
 uelabit in nob. Ferebant q̄ fortiter accla
 matiōes aduersū se z p̄bra atq̄ iniurias
 populi. z p̄tūelias eoz laudes suas duce
 bant. Sed z verberari se ab eis ac lapida
 ri z peludi patiētē accipiebāt: equanimi
 ter suscipiētes q̄cquid illud furentis vul
 gi excogitauisset insania. Deniqz quodam
 tpe astante tribuno z primozibz ciuitatibz:
 p solis acclamatōibz populi correpti z i
 carcere trusi sūt fratres: vsqz in p̄ntiā p̄si
 dis: cuiqz adueniēti offerunt. In quos il
 le tāta crudelitate vsus ē: vt senicie ei⁹ spe
 cies singlas nemopossit exponere. Ueti⁹

igit pagath⁹ vnus ex fratribz q̄ et in deū
 pfectā charitatē z in hoies integrā custo
 diret. Vita cū esset adolescēs ita exa
 miata erat: ratiōibz z p̄bata vt etiā quissim
 mis sentibz pferret. Incedebat em̄ in oibz
 mandat: z iustificatiōibz dñi sine querela
 At obsequia q̄z seruoꝝ dei p̄mptissimus
 erat. Is cū zelo dñio z feruore spūs ple
 nus: taz crudelia seruis di supplicia vide
 ret inferrī: z cōtra ius fasq̄ tot penas hu
 manis visceribz excogitari: indignitatē rei
 vltra nō ferēs: poposcit se audiri p̄ ciuibz
 optimis. Quibz nihil impietatis cōmissū
 p̄bari poterat locutus. Erat em̄ z nobilif
 sim⁹ inter suos z eruditissimus. Verū cū
 defensionē ei⁹ nō reciperet obstinatio iudi
 cis: iquirīt tū ab eo si z ipē christian⁹ eēt
 Utq̄z chianum se esse clarissima et libera
 voce testat⁹ est: tanq̄ aduocat⁹ inq̄t chri
 anoz z ipē victoz numero societ. Sed
 in hoc illi q̄dem q̄d dicerēt ignorabant.
 Ille q̄o habēs in se aduocatū p nob Jesu
 sum. hoc noīe meruit honorari sc̄ti p̄sby
 teri Zacharie. qui erga sanctos plenitudi
 nem charitatis ostēderat secutus exēplū
 Qui z ipē dum fratribz adest: et defensio
 nez libertatis q̄ in nostra religione consis
 tit exequit: dñicū secut⁹ exēplū: aiām suā
 pro ouibus suis posuit z p̄amicis. Et iō
 cuz hoc pariter velut discipuli fideles chri
 sti in regno venturo: sequent agnū quocū
 qz vadit. His igit optis z fidelissimis di
 cibus vsus om̄is reliquus sanctoz chor⁹
 p̄opti z alacres aiās suas pro fidei liber
 tate ponebāt. Aliq̄ aut impares z infirmi
 ores in vētī: z ad illate psecutiōis cūbens
 dum p̄odus inualidū: decem ferme nume
 ro: lapsu suo luctum nobis z ingentē trī
 stitiam reliquerunt: z multoz animos q̄s
 p̄ioꝝ fides accēderat infregerūt. Unde
 et om̄es valde p̄teriti sumus: non prop̄
 tormēta que crudel⁹ videbant inferrī: s̄z
 pro exitu cōfessiōis incerto. qz mlto nos
 graui⁹ lapsus nostroz q̄ ea que inferebā
 tur tormēta cruciabāt. Com̄phendebā
 tur tamen quottidie: quos dignos domi
 nus iudicabat in lapsorum numez subro
 gari: ita vt ex vtraq̄ ecclesia om̄es q̄ studi
 osi z magni videbant: z quoz labore z in
 dustria regebant ecclie: vniuersi paritē te
 nerent. Accidit at etiā seruos comp̄hēdi

Ecclesiastice historie

quorundā ex nostris paganos: quāquidē publice iussum fuerat requiri omnes: et teneri. Quicquid demonis instinctu cū tormēta p̄mescerēt que inferri sancti videbāt: monētibus se i hoc ipso militibus quibus ita fuerat p̄ceptum: cōmentatis iuncta aduersum nos velut thiasceas scenas: et i cęsta edipia p̄petrātes: et alia multa quę nec p̄loqui: aut cogitare nobis fas est: et quę liane credere quidez possum? aliquādo apud homines gesta. Quęcū de nobis diffamata fuissent in vulgus: horrore maximo et execratione apud omnes homines esse cepimus: etiam apud eos qui prius aliquid moderationis erga nos seruandū esse censebāt et omnes simul fremere aduersum christiana nos: atque insanabili odio furere ceperunt. Tunc vidim⁹ compleri illud quod a domino dictū ē: Quia veniet tempus in quo omnis qui occiderit vos: putet se obsequium offerre deo. Post hec itaq; supra omne narrationis gener⁹ est suppliciorū et cruciatuū modus qui sancti martyribus i ferebāt: purgēte sathana quo scz etiaz illoz confessione tale aliquid elicere a nobis esse cōmissuz in quo omnes pari atq; eodez furore p̄stebant: vulgus: iudex: officium: milites: purgentes p̄cipue Sanctū noie quendā diaconū Thienensem. et Naturū neophitum quēdem: sed in fide et paciētia robustissimū. sed et attalū p̄gamenum ciuem. qui columna et firmamentū ecclesie nostre in omnibus fuit et Blandinā feminā: per quā christus ostēdit quia ea que apud homines d̄specta sunt et cōtemptui habentur in magna gloria apud deum ducunt. et quę charitas eius. que fragilia sunt per naturam: per gratiam facit esse firmissima. Cū em̄ omnes nos de ea trepidaremus: sed et ipsa ei⁹ carnalis dñā que erat vna ex numero martyrum verere: ne forte Blādina cederet in tormentis. et pro d̄bilitate corporis vix ad p̄me cōfessionis tormenta sufficeret: tāta tollerātie p̄tute firmata ē: ut resolverent prius et cōciderent. carnificū manus qui sibi pro cōtentiosa iudicis animositate inuicē succedebāt. Deniq; a prima luce vsq; ad vesp̄rā tormenta se inno uantes ad vltimū victos se confitent: stupentes quō in ea spūs p̄maneret: cum nihil iam in illa ex corpore p̄ supplicia rese-

disset. Sed illa vere beata. ut postmodum nobis ipsa differuit: quotiens vocem cōfessionis emisit et christiana sum p̄clamauit: toties noue vires corpori reddebant et tanq; ablatis p̄ cōfessionē doloribus: instaurabat recentior ad agones. Et quę quo magis intellexerat quod vox pia sensum doloris extingueret: sepius et alacrius christiana suz. et nihil apud nos mali gerit p̄clama bat. Diaconus quoq; Sanct⁹ nomine: et ipse supra quę dici potest: et supra quę humana fas est ferre naturā: acrius insistētib⁹ ministris demonū: quo aliquid ab eo elicere possent p̄fessionis illicite: noua pena genera p̄tulit: et que longe substantiā hūane conditionis excederent. At ille vir deo plenus: intātū crudelitates exprobris et ferinā in questione se uiciā: ut nunq; dignatus sit. vel quę esset gñe: vnde nec domū: vel patriā: vel nomen saltem suū eis fateri. Sed d̄ his singulis iterrogat⁹: nihil aliud in omnibus tormentis: nisi christianum se esse respōdit. Hoc mihi nomen: hoc genus: et patria est. Aliud iquit oīno nihil sum quę christian⁹. Unde et eos incredibilis agitabat insania: quod de tantis penarū generibus cōsumptis extorquere ei ne p̄fessionē quēdem p̄p̄riū vocabuli potuissent. Ad vltimū candentes lamias eris et ferri erga inguinis loca et d̄licatiora queq; membroz instauratis ignibus adhibebāt. Ex quę carnes quidē eius aduste igni defuebat. Ipse p̄o p̄manebat immobilis: in cōcussus intrepidus: celestibus eternisq; fontibus qui p̄cedunt de vētre Jesu humanas in se tempans flāmas Uerūtāme membris omnibus martyr erat: toto corpore vnum vulnus horrebat. Perit i eo humane forme agnitio: et nō solum quis esset: sed et quod esset: tormentorum crudelitas ne agnosci posset abstulerat. Christus tamē in eo solus p̄ martyriū gloriā recognoscebat: qui per ei⁹ paciētiā destruebat aduersarias potestates: et suos milites per tollerātie roborabat exemplum ostendens omnibus quia nihil terribile est: vbi diligitur pater nihil dolosi est vbi fides christi est. Sed artifices scelerum nequaquę martyris erubere p̄tutem. Post paucos etenim dies considerantes quod si tumētibus adhuc vulneribus que indignarentur etiam ad mollis

simū manus tactū tormenta rursus inferrent: et denuo mēbra iam putrefacta verarent: vnus e duobz fore: aut i sua eū impietatē iura cessurū: aut si in tormentis animā posuisset: terrore crudelitatis et metū ceteris intentandū. Sed hoc lōge ptra q̄ impū cogitauerant cessit. Nam qd̄ vix credi ab infidelibz pōt: restitūtū est in p̄mā speciem corp̄ p̄ secūda tormēta. Et officio mēbroz que abstulerat p̄ma crudelitas: secūda repauit: ita vt iterata supplicia nō iam ei penam contulerint: sed medelaz. Sed et Blandina quā paulo añ memorauim⁹: sili exēplo ad supplicia secūda reuocat. Que cū semiuua pene: et in mōrtis q̄dā cōfinio posita: iteratis fuisset pulsata cruciatibz velut ex somno quodaz subito euigilās. i memoriā future beatitudinis venit: et voce cōstātī tanq̄ d̄ excelso edito cōcionaret ad pplm. Vultū inquit erratis o viri: q̄ putat̄ infantū visceribz vesci eos q̄ ne mutorum q̄dem ania hū carnibz vtunt. Et sic in cōfessione pdurans: itez numero martyrum consociata retrudit.

Ut martyres q̄ diu habebantur in vita oēs q̄ in p̄secutiōe lapsi sunt reuocabant.

Caplm. II.

Sed postea q̄ p̄ beatorū martyrum patientiā tyrānica euauere supplicia: alijs rursus diabolus machinis oppugnare parat famlos d̄i. q̄. s. afflictōe carceris. et penali squalore p̄sūpti: ac septimo (vt dicūt) p̄cto in neruo pedes ptra q̄ credi fas est distenti in intimo tenebrarū loco p̄ oia penarū genera q̄ furentiū seuiā excogitar̄ poterat deperirēt. Quā plurimū hoc genere in ergastulis p̄sumunt: d̄no suscipiente eoz huiusce modi exitiū: quibz nec ibi defuit diuine maiestatis auxiliū. Aliquantū etem ex his q̄ seuiissima tormēta ptulerāt: nec hūane aliq̄uid medele p̄missi sunt consequi. Virū imodū p̄tute d̄ni cōualescere et subitā mētis alacritatē. ac desperatum corporis robur recuperare ceperunt: ita vt cohortatōe sua ceteros ad patientiā cōfirmaret. et q̄ impatientes erant penarū illi maḡ qui nuper fuerant correpti: et quoz corpora nō dū tormēta solidauerant: illi deniq̄ erāt qui fetoris horrore et cōclusiōis tenebris

necabant. Verū beati Fotini Lugdunēsis ep̄i gloriosam martyrii cōfessionē: fas non est silentio p̄terire. Qui cū nonagenario maior esset etate et corpore: vtpote illi⁹ cui inualidus cetera pene iam mortu⁹ solo martyrii amore vivebat. Ducit autē ad tribunalia: imo potius deferit: senio et languore resolut⁹. Cuius ad hoc solū aia seruabat: vt ch̄ris p̄ eam magnificētī in fragili corpore triumpharet. Statuit iterea senior pro tribunalibz ip̄ie plebis. Undiq̄ clamor attollitur. hunc ip̄m esse insonantē ch̄rianū. Dum p̄o a p̄siede interrogatur quisnam esset ch̄ristianorū deus: respōdit Si dignus fueris scies. Hinc p̄o cūctos velut rabies immensi cuiusdaz furoris inuasit: ita vt qui prope astabāt pugnis: alij calcibus subigerent senem: nec grauitati nec etati aliquid reuerentiē deferētes. Illi p̄o q̄ longius erant quicquid furētibus teli venisset in manus emin⁹ iaciebāt: ita vt vnusquisq̄ summi sibi esse delicti duceat: nisi aliquid in senem sceleris intulisset. In hoc etem vindicādos deos suos esse credebāt. Quem cum seminecē piecissent in carcerē incōtaminatum paulo post spiritum reddidit. Per idem tēpus imensa q̄dam dei dispēsatio p̄curatur: et misericordia ex insperata ch̄risti domini arte cōquiritur. quod nūq̄ fere prius a p̄secutoribz gestum meminimus. Omnes em̄ hi qui p̄mo comprehensi negauerāt fidem: correpti tradunt in carcerem. et quo in felicibz ne solamen q̄dē penalis p̄staret exiti: nō quasi ch̄ristiani iam: sed tanq̄ homicide et incesti detinebant: habentes nisi duplicem penam. q̄m quidem ceteroz supplicia mitigabat spes et corona martyrii ch̄risti q̄ charitas: et sancti sp̄s gratia releuabat afflictos. Istos autem ipsis penalibus catenis et pondere carceris grauius conscietia cruciabat: ita vt vultu ipso et aspectu discernent a ceteris quilli p̄ducebantur d̄ supplicis leti. et diuinū nescio q̄d i ipsis vultibz p̄ferētes: vincula sua monilia p̄ciosā ducebant: p̄ squalorem carceris ch̄risti bonus odor effecti: ita vt viderent sibi nō in ergastulo: sed in myrrretheca cōclusi. Et illi alij tristes demersis ipsis quoq̄ cōspectibus horridi. et om̄i turpitudinis deformitate fediores: sed et ipsis gētilibz in mul

Ecclesiastice historie

to opprobrio expositi erant: tanq̄s degene-
res et ignaui: q̄ fidem pdiderint et crimē in-
uenerint et q̄ ebrianoz q̄dem nomie carue-
rint homicidaz tñ penas non effugerint.
Que cum ita geri viderent ceteri incredi-
biliter corroborati sunt: ita vt comp̄hensi-
absq; vlla animi mutatiōe: cōstanter sen-
bil aliud q̄ christianos esse faterent. Et cū
quedam in his locis fuissent longius p̄se-
cuti: post aliquanta iterū hec subiungunt
Post hec iam pdiuersas species martyri-
coz: velut coronā quandaz varijs florib;
cōpositā: dñs ch̄s intexens offerebat pa-
tri: vt ab eo velut victores magni agonis
remuneratiōe eternoz sumerent p̄miorz.
Nam **Daturus** et **Sanctus** et **Bladina**
et **Attalus** numerū dieb; innūeris milib;
gentiū diuersaz ad spectaculū cōgregat;
statuunt in medio arene. Et rursus **Da-**
turus cum **Sancto**: quasi nihil prius ge-
stum fuiss; ad oia tormētoz et p̄boz gene-
ra renouant: certantib; oimodis aduersa-
rijs: quatinus eozū patientiam frāgerēt:
et ab ipso (vt ita dicā) vertice: coronas eo-
rum diripent: insanis populi vocibus in-
stigati. Sed illis eo magis anios roborā-
bat spes vicine iam glorie: quā sibi iā iāq;
manu p̄tingere: et cōrectare dextris vide-
bāt. Cūq; et supplicioz genera et spectacu-
loz iam pene t̄ps fuiss; absumptū nec mo-
ueri vllaten? a sentētia valuissent: cū etiā
selle ferree suppositi: cōsumptā verberib;
carnez ignis subter mīstrat? exureret: ad
vltimū ifatigabiles martyz spūs ferro ce-
sis cervicib; effugarunt. **Bladina** p̄o relis-
gata ad stipitē: atq; in crucis modū distē-
ta: bestijs pabulū p̄parat. Que tñ in ligno
pendēs vultu interrito et sat; leto: oratio-
nez fundebat ad deū: qua et sibi cōstantiā:
et ceteris agonis sui consortib; p̄seueran-
tiā p̄care. Et facile vota sperabat implē-
da: que p̄rijs iuuabat exemplis. simul et il-
lud edocēs: q̄ passionū christi cōsortibus
certuz sit: etiam glorie eius donanda esse
consortia: Sed cū nulla ex bestijs corpus
eius auderet attingere: d̄posita de ligno
rursū reuocat ad carcerē: alijs adhuc ago-
nib; p̄parāda vt p̄ mltas victorias caput
quidez tortuosi serpentis attereret: frat; et
p̄o anias ad tollerantiā cōcitarēt per hoc
q̄ ipsa i paruo et fragili corpore tot certami-

nib; permaneret inuicta: et per singulos
agones discederet coronata.

Qualis Attalo martyri apparuit visio
Capitulum III.

Attal? q̄z ppli vocib; postulatur.
Erat em valde nobilis: et q̄d cum
etis nobili? est vir optime cōsciē-
tie et in fide ch̄i p̄ oia exercitia sp̄
martyr. Cūq; circūact? fuisset i amphitea-
tro titulo se p̄cedēte i q̄ scriptū erat. **Attal?**
christian? . fremere in eū vulgi insanient;
furoz vehemēt? cepit. Sed cum p̄sidi in-
dicatū fuisset esse eum rhomane ciuitatis
virū: iubet eum cū ceteris in carcerē reci-
pi simul et ad cesarē referri: eiusq; sententiā
quid d̄ eo iuberet expectat. Uex inter mo-
ras positi in carcerē: nō infructuosum si-
bi t̄ps trāsire patiunt: sed vigore animi et
alacritate fidei sue eos qui infirmiores vi-
debant anīabāt: et ipsi nōdū martyres cor-
hortationib; suis martyres plurimos fa-
ciebāt. Ex q̄ magnū gaudiū m̄i nascebat
tur ecclie: vidēti suos filios: qui pene iam
decedisse videbant in mortem: p̄ hos repa-
ri ad vitā: et monit; eoz multi qui iam nes-
gando velut abortiuū q̄ddā effecti fuerāt
q̄si itez p̄turiebant: et ch̄s i eis itez refor-
mabat. Docebant ei abhis: q̄ de? n̄ vult
mortē p̄ctōris: sed vt p̄uertat et viuat. Igi-
tur cū a cesare resc̄ptū fuisset vt p̄sistentes
q̄dem punirent: negātes aut̄ dimitterent
Die quodaz celeberrimo in quo ex oib; p̄-
uincijs coeuntes: nūdinas apud nos age-
re solēt. in ipso frequentissimo conuentu
tribunal ascendēs p̄parari sibi iudex chri-
stianos: et introduci ad supplicioz p̄opaz
p̄bendā: cunctis qui aderant iubet. Rursus
itaq; cruces: rursus pene: rursus tor-
menta reparant. Et si qui forte ciues Rho-
mani reperti sunt: hos plecti capite d̄cer-
nit. ceteros p̄o bestijs tradi. Ingēs tamē
ab omnib; gloria ch̄o conferebat. p̄ his q̄
ante negauerant: et dimitti neq; negātes
potuerāt: nunc p̄o cum negātibus venia
prestaret: si in confessione p̄sisterent: et de
p̄ditōis grege reuocati in numero marty-
rum iungerent. Igitur cum erga sup̄radi-
ctos questio haberēt. Alexander quidam
genere **Frix**: medicus disciplina: vir reli-
giosus et prudens. et vite ac morum p̄bita

te cunctis charus acceptusque amore dei concitatus cum assisteret tribunali: nutibus hortabatur ad confessionem eos in quos questio agitabatur: ita ut omnibus qui astabant palam fieret quid a se gereretur. Tunc quod id populi nota uissent: indignantes maxime per his quod prius negauerat: rediuita nunc confessione reuocabant: proclamauerunt aduersum Alexandrum hoc ipso instigante committi. Qui iussus a praeside in medium statuit: et quod esset interrogatus christianum se esse libera professione testatur. Quae continuo praeparandum bestiis condemnauit. Et postera die simul cum Attalo producit. Quae contra praecipitum caesaris gratificari populis uolens: etiam ipsum bestiis tradi iussit. Sed cum ferax nulla sanctorum corpora contingeret: omnibus eos uerberibus: ceterarumque poenarum supplicium cruciatos: ad ultimum in conspectu populi in medio arene iugulari iubet. beato Alexandro in omnibus que persequitur est perennis: ne unum quidem penitus proferente sermone: sed ab initio usque ad finem infra semetipsum semper cum deo loquente: et in laudibus eius ac precibus permanente. Attalus quoque cum prunis subiectus in sella ferrea torreretur: cumque nidore aduste carnis ad nares et ora inspectatus populi proferretur: uoce magna exclamat ad plebem: Ecce hoc est homines comedere quod uos facitis. quid a nobis uelut occultum inquiritis facinus: quod uos aperta luce committitis? Nos enim neque comedimus homines: neque aliud quod mali agimus. Et cum interrogaretur quod nomen haberet deus: respondit. Qui plures sunt nominibus discernuntur. quod unum est non indiget nomine. Post hos nouissimo iam nondum dinarum die Blandina rursus inducit cum Pontico annorum fere quindecim puero. qui quod et in priorum cruciatibus iussu fuerant se a stare: quo magis ceterorum uidentes supplicia terrerentur. Statuunt ergo in medium et iubent iurare per deos. Illi pro e contrario nullos esse aiebant istos per quos iurare cogentur. Tuncque aliis quam pluribus uerbis exprobraret gentium deos: insanire magis in eos cepit populi multitudo: neque tenera pueri etate: neque sexum femine miserantes: sed per omnia tormentorum genera quasi quodam eos circulo pagantes: nihil deesse penitus patiebantur quod crudelitas inuenisset. Tunc Ponticus maxime patientie robur materna cohortatione suscipiens: et plene

rans in confessione fidei: impollutum spiritum reddidit. Beata quoque Blandina ultima omnium uelut omnium nobilis mater: premissos ad martyrium coronarum filios: insequi iam securam festinat: exultans et uigans uelut ad thalamum sponsi inuitata: et ad nuptiale conuiuium. Ex quo fiebat ut in uerberibus tripudiaret: et craticulis crusta gauderet: ac tam hilariter uideretur et letata: quasi iter ad apes regiam accubaret. Post hoc ad bestias traditur: sed ab his intacta perdurat. Inde etiam aliud excogitatur crudelitatis genus. ut retri constricta obiceretur tauro ferociter. instigato. A quo cum fuisset innumeris ictibus laessita: et toto arene ambitu iactata nihil penitus leditur: sed permanet leto ut semper uultu mente constanti: spe ipsa et animi presumptione cum christo iam colloquens. Ad ultimum iugulari gladio iubetur: stupentibus etiam ipsis impiis et dicentibus quod nunquam fuerit femina que tanta et talia ferre potuerit. Sed nec sic quidem sarietatem aliquam capere crudelitas quinit. Antiqui etenim serpentis uirulentia concitati: feri ac barbari mores mansuescere nesciebant. Ex ipsa quippe sanctorum patientia seuior eis contentio rabies accendebatur et uelut pudore quodam fatigabantur quod maior inesset cruciatibus quam cruciantibus uirtus. Et ex hoc ad nefanda odia iudex simul instigabat et populus: ut scriptura compleret que dicit. Iniquus adhuc inique agat: et iniustus adhuc faciat iniusta. Igitur inaudito se uicium genere eorum quod necabant in carcere corpora canibus iubebantur exponi ad bibita simul custodia die nocteque: ne quis collectas reliquias: humanitatis intuitu traderet sepulture. Sed si quid forte uel bestiis uel igni reliquum ex corporibus martyrum fuerat: ipsaque cum trucidis suis capita punitorum in sepulta per custodiam nullum seruabant: et querebatur siquid ultra posset humana crudelitas: etiam in eos qui iam uite huius lumen excesserant. Exultant tamen gaudentes magnificantes sepulchra sua: quod uirtute datam in illos uindictam dicebant. Si quis pro inter ipsos paulo mitior uel humanior uidebatur: ubi nunc est aiebat deus eorum: et quid profuit eis ista religio. pro qua etiam animas posuerunt. Igitur apud illos erat uariis

Ecclesiastice historie

istud insultatiōis gen^o. ap^d nos s^o igēs
luctus habebat: p^ocipue q^o nō possem^o cor
pora humi tradere. quippe q^o nec nocti
t^ope aliq^o ad s^o oportunitas p^obebatur: neq^o
munerib^o: suadere custodes. neq^o p^ocibus:
aut v^ollo alio genere copia erat: ita attente
z sollicite curabāt: ne daret^o extremis ossi
bus sepultura. Post aliquotaūt dies cuz
nullā sepeliendi grām p^ostitissent: incensa
ossa martyrum z in fauillam redacta cuz
reliquo terre puluere i^o rodanuz fluiū d^o
speriere: ne v^olq^o eoz reliquie residerēt: q^osi
s^o s^o agentes. deum vincerēt: z sicut dice
bāt: spem eis p^o hoc resurrectionis adime
rent. Sperātes em̄ aiebāt de sepulchris
q^oq^o se esse resurrecturos. Id circo noua
nescio q^o sibi p^osuadente sup^ostitutione leti se
tormētis mortib^oq^o subijciūt. Nūc videā
mus si resurgēt. etsi potest eis adesse de
us eoz: z eripe eos d^o manib^o n^oris. Hec s^o
q^o illis t^opib^o gesta ex eplā frat^orum Lugdunē
sū declarant. Et q^o q^o d^o etiaz p^o ceteras p^o
uincias geri potuerit: cōiectura capiēdū
est. Referunt adhuc in ipā eplā: quedam
etiā de humanitate z māfuetudine beato
rum marty^orum: q^o dignum puto ad hec suis
f^omonib^o sicut cetera sociari. Quisq^o autē
ad imitationē ch^oi: qui cū i^o forma dei ess^o:
nō rapinaz arbitrat^o est esse se eq^olem deo:
in tanta gl^oia positi vt semel z itez ac frēs
quētius martyres facti: post bestias. post
ignes z laminas: neq^o se ipi martyres dice
bāt: neq^o alijs ita se appellātib^o indulge
bāt. sed si forte aliq^os nostrū v^ol in eplā vel
in f^onone eos martyres nominasset incre
pabāt eos acrius dicētes: q^o hec appella
tio soli ch^oo debet: q^o sol^o fidelis vitatis ē
marty^o. z q^o primogenit^o est ex mortuis et
auctor vite eterne. Vel certe illis solis
ap^otū s^o esse vocabulū: qui post bonaz con
fessionē de hac vita discedere z p^ogere me
ruerūt ad deū. Nos autē aiebāt hūiles et
egeni esse optam^o: vt ipā saltē in nob^o con
fessio tuta p^omaneat. In q^o etiā ceteros fra
tres cū lachrymis obsecrabāt: vt p^o eis do
minū p^ocarent: q^o p^ofecte p^ofessōis signacu
lū marty^orum mererent accipe. Et tāta i^o eis
hūilitas erat: vt cū reb^o ipi essent iā mar
tyres: nō is tū iactatiā fugerent. Apud gē
tiles s^o cū omni fidutiā cōsistebāt: nobili
tatē aie p^o contemptū iniurie et supplici

oz patientiā demonstrātes. Erant g^o inter
fratres hūiles: inter p^osecutores elati: suis
mites: aduersarijs terribiles: ch^oo subie
cti: diabolo erecti. Humiliabāt se sub po
tentissima manu dei: p^o quā nunc sublimi^o
exaltati sunt: Placabāt oēs: accusabāt ne
minē: soluebāt cūctos. ligabāt nullū. Ora
bant etiā p^o p^osecutorib^o suis: vtētes sermo
nibus sancti Stephani p^omi marty^orum. z di
cētis. Dñe ne statuas illis hoc p^octm̄. Ad
uersum quos eo vehemētiora diabolus p^o
lia p^ocitabat: q^o p^o nimia charitatē quaz ha
bebāt in ch^osto Jesu: etiā eos q^o lapsi fue
rāt: et quos iam se imanis illa bestia abso
buisse credebat: rusū viuos d^o internis ei^o
visceribus educebant. et velut matres er
ga paruulos suos: ita erga eos tot^o profu
si miserationū viscerib^o inherēbāt: oip^o tē
ti deo: effundētes. p^o ipsis fontes z sinu
lachrymaz. vitā petebāt eis a d^o: z tribue
bat eis. nec sibi gratuz iter ducebant eūdi
ad dñm. vel letam putabant marty^orum fore
coronā si partē mēbroz suoz de ecclesijs
raptam velut spolia q^odam d^ontaria dia
bolo p^omisissent. Sup^o oia autē paces z ipsi
diligebāt. z nob^o seruare mādabāt. nec ali
am sibi nisi p^o pacē viā ad marty^orum p^ostrue
bant. cauentes ne vllā post se dissentionez
fratrib^o. nec eccle^oie m^ori mesticiā derelinq
rēt s^o pacē s^o habendā. pacē fratrib^o custo
diēdā z charitatē p^ocipue tenendā q^o ē vni
tatis z p^ocordie vinculū comonebāt. Hec
nō inutilit^o (vt opinor) a nob^o ad edificatiō
nē legentū memorie tradita sunt. q^o ex tan
toz viroz autoritate descēdūt. p^oter eos q^o
tumidi z inflati aduersum fratres ferunt.
Et si q^o forte titubauerit. miserationū ch^oi
viscera ab eis putant penit^o excludenda.
Referunt adhuc in eadē scriptura z alia nar
ratio quā cognitōis causa his inserere di
gnū putauī. Alchibiades q^odā erat in nūe
ro eoz q^o p^o ch^oo vincti tenebant. Hic vitā
sat^o arduā z austerā gerebat. nihil cibi vo
lēs accipe. sed tū sale z pane cū aqua vte
bat. Cūq^o hunc vite rigorem vellet etiam
in carcere positus obtinere. Attalo post p^o
mā cōfessionē suam quā in amphiteatro
cōfessus est reuehāt q^o nō recte faceret Al
chibiades. creaturis dei et ipse non vti. z
alijs formā scandali derelinquere. Quib^o
cognitis. Alchibiades cepit omnia cum

gratiarum actioe pcipe. qz q̄ illi reuelabat spūs vt doceret: z huic vt sequerē idē sp̄rit⁹ psuadebat. Sz de his finis sit. Igit̄ **Dōtan⁹** z **Alchibiades** z **Theodor⁹** in Frigie ptib⁹ tunc p̄mū apud q̄ plurimos in p̄phetarū opinionez venerūt. Et qz p̄ illud adhuc temp⁹ multe etiā alie p̄tutes z gr̄e: in diuersis eccl̄ijs per donum sancti spūs admistrabant facile accōmodata ē fides: etiā his potuisse p̄phetie gratiā dari. Cūqz plurima inter fratres dissensio fuisset exorta: rursus eccl̄ie Galliaz iudiciū suū z sententiā de his quoqz cūz om̄i reuerētia z recte fidei expositione decernūt: epl̄as martyriū qui ap̄d eos consummati fuerant p̄ferentes. quas illi in vinculis positi p̄ **Asiam** z **Frigiā** fratrib⁹ cōsistētib⁹ scripserant. z **Eleutherio** vrbis **Rhōme** ep̄o de pace eū eccl̄ie cōmonētes qui q̄ etiā **Dyreneū** p̄sbyterū tūc adhuc eccl̄ie **Lugdunensis**: supradicto vrbis **Rhōme** ep̄o **Eleutherio** cōmēdabāt: testioniū vite ei⁹ p̄hibentes: sicut ip̄oz voces que infra scribunt ostendūt.

Ut martyres **Dyreneū** sua cōmēdatiōne prosequuntur.

Capitulum. III.

Utere te in dño itez et sp̄ opta⁹ m⁹ pater **Eleutheri**. Rogauim⁹ fratrē z sociū n̄m **Dyreneū** hec tibi scripta deferre: que p̄camur vt habeas cōmēdatuz. Emulator nāqz est testamēti ch̄i. scim⁹ ei q̄ sol⁹ officij gradus nō facit aliquē iustū quo tñ iste recte vtiqz in p̄sbytero: sed plus euz ex vite merito cōmēdamus. Enumerāt etiāz post hec diuersoz martyriū gloriā: quāti ferro cessi: quāti bestijs: ignib⁹: quāti etiāz squalore carceris absumpti sūt. Quē si quis vult plenius noscere: ipsas ex integro requirat ep̄istolas.

Quē admodū sub **Darco Aurelio** cesare nostrorum p̄cibus exauditis pluuiaz prestuit deus.

Capitulum. V.

Istius **Antonini** t̄pib⁹ q̄b⁹ hec gesta referunt: **Darcū Aureliū** fratrem ei⁹ cesarē bella inferētē germanis ac sarmatis tradunt historie: cū siti ei⁹ piclitarē exercit⁹: estuātē z querentē quid facto opus esset: repperisse in

legiōe quosdā milites ch̄ianos: q̄b⁹ sicut z nostris mos est: flexis genib⁹ obsecrātib⁹ exaudisse deū supplicationes eoz. et subito cōtra oīm spem: largissimis imbribus p̄fusis: exercitū q̄dem piclitantē p̄q̄ orauerāt ch̄iani sitim sedatas: hostes p̄ q̄ iā exitialiter iminebāt: fulminib⁹ crebris z celit⁹ plapsis ignib⁹ effugatos. Quod factū refert q̄dez z ab historicis gentiliū. Sed quod nostrorū id orōnib⁹ impetratū sit nō refert. quippe apud quos etiam cetera miracula q̄ a nostris gesta sunt nō habēt fidē. nostrorū p̄o et **Tertulian⁹** hec memorat z ap̄d grecos **Apollinaris** qui etiā ipsam legionem p̄ insignis facti miraculo: mutato noie: vocitatā d̄t ab imp̄ratore fulmineaz. **Tertullian⁹** p̄o **Darci** imp̄atoris epl̄as etiā nūc haberi dicit: q̄bus de his aptius indicat. Sed nos iam ex hoc ad historie ordinez redeam⁹. Igit̄ **Fotino** nonagesimo vite sue anno: cū ceteris **Gallie** martyrib⁹ p̄sumato: **Dyreneus** **Lugdunensis** eccl̄ie suscepit sacerdotiū. Quē **Dyreneū** **Policarpī** auditorem fuisse i puericia cōpim⁹. Dicit̄ tertio aduersuz hereses libro **Eleutherij** ep̄i t̄pib⁹: q̄ t̄pā nūc habem⁹ in manibus scribere se opus illud indicat his verbis.

Enumeratio ep̄oz q̄ fuerunt **Rhōme**.
Capitulum. VI.

Undata igitur z edificata eccl̄ia beati apl̄i **Lino** officij Ep̄at⁹ iniungūt. Cui⁹ **Lini** **Paul⁹** i epl̄a ad **Timotheū** meminit. Quic succedit **Anaclet⁹**. post quē tertio loco ep̄atū suscepit **Elemēs**. Hic at̄ cū br̄is apl̄is fuit. z cū ip̄is vitā sp̄ exegit: atqz ab ip̄is institut⁹: recentē gerebat traditiōis eoz memoriā: z p̄dicatōis eoz formā sp̄ habebat i ocul⁹. Sub h̄g **Elemēte** seditio non modica exorta ē ap̄d **Chorinthū** iter fratres: ita vt ex p̄sona **Rhōmane** eccl̄ie scriberet ip̄e **Elemēs** ad **Chorinthios** epl̄az necessariā q̄ eos reuocaret ad pacē: z fidē eoz q̄ p̄cussa fuerat renouaret: exp̄mens i ea ap̄loz traditiōe: quā nup̄ ab eis ip̄e suscepit. Et post aliq̄nta itez dicit. Quic aut̄ **Elemēti** succedit **Euarisē⁹**. et **Euarisēo** **Alexander**. Et post hunc sextus ordi⁹ natur ab apostolis **Sixtus**. Post quem **Telesphorus** qui et illustre martyriuz d̄t

Ecclesiastice historie

xit. Post hūc Higin^o. deinde Pius. post
quez Anicet^o. Huic successit Soter: qui
nūc duodecimo loco ab aplis epat^o obti-
net sortē. z eadē q̄s apli tradiderūt p̄di-
cationes diuine fidei integras illibatasqz
custodit.

Ut vsqz ad illa tpa p̄ fideles miracula
fieb ant

Capitulū. VII.

Nec Hyrene^o in supradictis libris
complex^o ē. Sed et in secdo nibe-
lomin^o eiusdē opis libro: dicens
etia suis tpi^o reliqas q̄sdā diu i-
nepturis i ecclesijs inueniri: h̄ modo scri-
bit: Abest autē lōge ab eis vt mortuū susci-
tent: sicut dñs suscitauit z apostoli p̄ ora-
tiones. Sed z fratres frequēter fecerūt:
h̄ in plurimis ecclesijs: ita vt oī simul ec-
clesia cōgregata: ieiunijs atqz obsecratio-
nibz multis ad deū pfusis: cōuerteret spi-
ritus mortui: z redderet homo viuus per
orationes sanctorz: Et iterū d̄t post aliq̄n-
ta. N̄ si dñm p̄ fantasiaz dicēt fecisse hec:
ad p̄phetas veniam^o q̄ hec ab eo gerenda
eē p̄dixerāt: z q̄ cōfirmarūt hūc esse filium
dei. p̄pter q̄s discipuli sui i ipius nomie:
z ab ip̄o accipientes gr̄am: faciūt hec ad
subueniendum saluti hoim: put vnusquis
qz meruerit. Alij nanqz demones fugāt z
ita eos q̄ incurati sūt purgāt: vt interdū
illūpi q̄ curati sunt credentes in ecclesia
p̄maneāt. Alij autē p̄scientiā accipiūt futu-
rorū: z visōes p̄pheticas vidēt. Alij infir-
mos manu supposita restituunt sanitati.
S̄z z mortui ab his aliq̄tēs suscitati s̄t:
z p̄māserūt nobiscuz p̄ annos multos. Et
quid plura: Nō ē nūer^o singularz p̄tutz:
q̄ p̄ vniversuz mūdum i ecclesijs dei gerū-
tur: p̄ gr̄am z nomē Jesu ch̄i sub Pontio
pilato crucifiri. Que tñ q̄tidie fiūt: nō ob
aliquā nūdinationez: neqz ob pecunie q̄-
stū: s̄z sic grat̄ gr̄a accipit a deo: ita grat̄
eadē m̄strat. Et itez i alio loco idē Hyre-
ne^o de his ita scribit. Sicut inq̄t audiui-
m^o multos ex fratribz in ecclesia gratiaz
habentes p̄phetaz: z oibz linguis loquen-
tes p̄ sc̄tispūs donū: q̄ z mysteria et secre-
ta dei manifestū cū expedit p̄ferūt. Hec
āt i seruim^o: vt oīderet^o diuersas sc̄tispūs
gr̄as: vsqz ad illa adhuc tpa ap̄d dignos
q̄sqz in eccl̄ijs p̄durasse. qm̄ q̄dē in initijs
polliciti sum^o hec nos i tpe p̄baturōs.

Quēsdmodū Hyrene^o canonē septura-
rū diuinaz diffinit. z de lxx. interpretibz.

Capitū. VIII.

Sed z de ordine canonis diuinaz
scripturaz q̄d etiā supradict^o vir
Hyrene^o sentiat: ipius nihilomi-
nus f̄monibz p̄feram^o. P̄io inq̄t
de sc̄tis euāgelijs videam^o. Matthe^o q̄
dē hebreis p̄pria eoz lingua cōscriptū edū-
dit euāgelii: cū Paul^o et Petrus in vrbe
Rhoma euāgelizarēt: atqz ecclie inibi fun-
damēta solidarēt. Post quoz exitū Mar-
cus discipul^o z interpres Petri euāgelii
p̄dicauerat digessit in libro. Post hec Jo-
annes discipulus dñi: q̄ z supra pect^o do-
mini recubuit: edidit euāgelii ap̄d Ephe-
sum vrbe Asiē posit^o. Hec in tertio supra-
dicti operis libro. In q̄nto p̄o de reuelati-
one Joānis scribēs z de numero nomis
antichristi hec refert. Cū igitur hec ita se
habeāt: z in omnibz rectis z antiq̄s exem-
plaribz iste numerus inueniat. Sed z il-
li hec eadem cōtestent: qui Joannē vide-
rūt in corpore positū: et verbum dñi p̄di-
cantē. qz numer^o bestie: f̄m grecoz com-
potū: z l̄ras que in eodem cōscribunt. Et
paulo post itez subiungit hec. Nos ergo
piculū incurrere nolum^o de antichristi
nomie: cōfidenti^o aliquid p̄nunciantes.
Si em̄ oporteret hic euidēt z palam in-
h̄iam tpe p̄dicari: vtiqz z pillū qui apoca-
lypsim scribit nomē ei^o euidenter fuisse
exp̄ssum. quia nec ipa reuelatio ante mul-
tū tpi^o facta est: sed pene iā n̄ra etate p̄-
finē Domiciani cesaris. Hec nobis etiaz
de Apocalypsi vir supra memoratus ex-
posuit. Deminit autē p̄me eplē Joānis:
z p̄me Petri. plurimaqz ex ipis sumit ex-
empla. Hec nō z libellū qui vocat pastor-
is: amplectit̄ dicens. Hū ergo refert scri-
ptura q̄ dicit. P̄mo oiz credēduz est: qz
vn^o est de^o q̄ oia creauit atqz composuit.
Ut it̄ autē et testimonijs de sapiētia Sa-
lomonis. Sed z apostolici cuiusdaz viri
cui^o nomē reticuit: sermonū q̄si memoriē
meminit. Iustini q̄z martyris et Ignatiū
memoriā facit. z ea que scripserūt p̄ducit
i mediū. z p̄mittit se q̄z aduersus scripta
Marcionis respōsuz. Sed z de septua-
ginta interpretibz diuinaz scripturarum
audi quibz referat p̄bis. De^o (inq̄t) homo

factus est et ipse dominus saluabit nos. Qui dedit signum illud quod de virgine scriptum est. et non sicut quidam dicunt eorum quod modo ausi sunt aliter interpretari scripturas. Et ait. Ecce in uentura in ventre concipiet et pariet filium. sic interpretatus est Theodocion ephesius. et Aqila poetice: ambo iudei preseliterunt: quos secuti sunt Hebionite qui dicunt christum esse Ioseph natum. Et post pauca iterum ista subiungit. Prius ei inquit quod Romanorum inualesceret principatus: cum adhuc Macedones Asiam possiderent: Ptolomeus Lagi filius uolens bibliotheca sue quam apud Alexandria ex omnium veterum grecorum voluminibus construere: maiorem gloriam querere: petiit etiam ab hierosolymitanis ut hebreas eorum etiam scripturas in grecam linguam interpretatas acciperent. At illi subiecti quippe erant macedonibus electos et in scripturis sanctis eruditissimos: atque in utraque lingua peritissimos viros septuaginta presbyteros miserunt ad Ptolomeum: qui tamen dei uoluntas et consilium gerebat. Tunc ille singulorum uolens accipere documenta: et uerum ne forte per interpretationem occultaret inserta diuinis voluminibus: singulos a se inuicem separat: et eadem seorsum positos interpretari iubet: eumque ordinem interpretandi in singulis quibusque voluminibus obseruari: quos rursus se coram inuicem reuocari: et referre ad inuicem quod singuli interpretati fuerant facit. Et tunc deus uere glorificatus: et scriptura sancta quod uere diuina esset agnoscitur. Quod enim eadem uersum peribis: uersumque non inuicem ac sententias scripserant: ab initio usque ad finem: ita ut et ipsi qui aderant gentiles agnoscerent: quod dei nutu scripture tunc interpretate sunt. Et nihil mirum si diuina ueritas hec ita fieri procurauit: cum et in ea captiuitate quam populo acciderat sub Nabuchodonosor rege: corruptis scripturis: cum post septuaginta annos iudei ad patriam suam rediret in temporibus artaxerxis Persarum regis inspirauerit deus Desdram sacerdotem ex tribu Leui ut omnia peritura prophetarum uolumina ac scriptura repararet: et restitueret populo legem quam per Moysen fuerat data. Nec Hyrenensis.

Enumeratio sub Commodus sacerdotum.

Capitulum. IX.

Figitur decem et nouem annis Antoninus cum imperio perdurasset: post excessum sui principatum Commodus de-

reliquit. Huius primo imperii anno Julianus apud Alexandriam sacerdotium suscepit: Agrippino exactis duodecim annis in episcopatu defuncto.

De Pantheno philosopho.

Capitulum. X.

Um per idem tempus schole ecclesiastice: et doctoris officio preesset uir in omni eruditione nobilissimus Panthenus. ex quo apud eos consuetudo antiquitus tradita usque in hodiernum permanet: diuinarum scripturarum doctores inibi schole ecclesiastice haberi: uiros dicitur in scientia et in eruditione prebatissimos. Huius officij uelut auctor quidam et dux (uir de quo supra diximus) satis illustris habebatur. quippe qui et in philosophis prius quam stoici appellantur nobilitate claruisset. Cuius tantum studij erga presbiterum dei et tantum amoris fuisse traditur: ut etiam ad predicandum christi euangelium omnibus gentibus que in orientis ultimis secessibus recedunt: fidei et deuotionis calore profectus sit: et usque ad Indiam citeriorem presbiterum dei predicatio perueniret. Erant enim adhuc in illis temporibus et euangeliste nonnulli: qui ad imitationem sanctorum apostolorum in diuersis orbis partibus circueuntes per gratiam dei et animi sui protulere presbiterum dei et fidem christi ignorantibus quibusque gentibus inferebant. In quibus precipue et illustris Panthenus habebatur. Quem ferunt cum ad Indos peruenisse: reppisse quod Bartholomeus apostolus apud eos fidei semina prima condiderit: et Dathethi euangelium hebreis scriptum litteris dereliquit: quod per idem tempus supradictus Panthenus inibi repperit detulerit. Sed et in multis preterea alijs doctrine ecclesiastice studijs apud Alexandria clara satis prouisa et nobile uiam: optimo et admirabili fine conclusit: tam uia uoce discipulos instruens quam et librorum monimentis etiam posteris thesauros scientie derelinquens.

De Clemente Alexandrino

Capitulum. XI.

Abus diuinarum eruditionum scholis quam maxime effloruit apud Alexandria Clemens: eodem uocabulo qui et ille in urbe Roma: apostolorum et successorum et discipulus uocitatus. Denique ipse huius Clemens in septimo dispositionum libro: Pantheni tanquam magistri et preceptoris sui mentionem facit. Sed et in primo libro strama

Ecclesiastice historie

tū: hunc eundē designat: i eo loco vbi enu-
merat q̄ plures aplice p̄dicatiōis reppes-
rit viros. hec dicēs. **V**ibi q̄dē cōmenta-
rū hui⁹ opis nō ad ostētationē scribunt:
sed ad cōmemorationē senectē: z ad obli-
uionis remediū: q̄ scz i his sit mihi adum-
bratio q̄dam rez magnificaz diuinorū q̄s
p̄boz: q̄ audire merui a viris sc̄tis z br̄is:
q̄rū ab alio ap̄d Achaiā: ab alio ap̄d Sy-
riā: ab alio p̄o in oriēte: z maxie ap̄d pale-
stinā: institut⁹ sum ex hebreorū origine ve-
niente. Ad vltimū autē in egypto magiste-
rio vsus suz: viri p̄tutis z sciētie merito oī-
bus p̄ferē di post quē velut thesauro i ab-
sconditis repto aliud q̄rere vltra cessauī.
Et illi q̄dem diuine doctrine p̄itatē: mihi
q̄ sibi ab ip̄is statim primis autorib⁹ Pe-
tro z Jacobo ac Joāne z Paulo sanctis
ap̄lis tradita fuerat: tanq̄ patres filio cō-
mēdarūt. Sz pauci patrib⁹ similes filij.
Tū deo fauente p̄ ip̄os in nobis apostoli-
ci germinis plantata sunt semia.

De Ep̄is Hierosolymoz Capitulum. XII.

Er idem tps ecclie hierosolymoz
rū Marcillus p̄erat. q̄ fame me-
rito n̄ris adhuc t̄pibus celebrat.
q̄ntādecimā post eos q̄ ex circū-
cisiōe fuerant successione vsq̄ ad tempa
Adriane obsidiōis adducēs. Primū nā-
q̄ inibi ex gētib⁹ ep̄m fuisse indicauimus
Marcū. post quē Cassianū. ide Publiū.
post hūc Maximū. et sic Julianū. post
quē Baiū. z itez aliū Julianū. Capitonē
q̄z z Valentē. Inde Dolicianū. post quē
tricesimū ab ap̄lis Marcillum.

De Rodone z Marcionis secta Capitulum. XIII

Erū ea tēpestate Rodo q̄daz ex
Asia puincia oriūd⁹. vt ip̄e scri-
bit: i v̄be Rhoma erudit⁹ refert
a Taciano (cui⁹ i supiorib⁹ iter
ceteros sc̄ptores meminimus) libros q̄s
plurimos: z maxie p̄tra Marcionis here-
sim sc̄psit. quā asserit idē Tacian⁹ i diuer-
sas sc̄issam esse snias. Sz q̄z ob quā cau-
sam ex eadē heresi sc̄issi sunt: ip̄e p̄ hec ver-
ba designat. Propterea inq̄t etiam inter
semetip̄os discordāt: qz id affirmare cus-
piūt qd nō pōt stare. Ex eoz nanq̄ grege

est Appelles: q̄ abstinētie z senectut⁹ p̄ci-
rogatiue vsus: vnū qdē oīm fatef esse in-
tiū. p̄phetas tū cōtrario spū asserit insp̄i-
rato: sequēs p̄suasionez s̄ginis cuiusdā
acte spū demonis nomie Filumine. Alij
autē sicut ip̄e nauta Marcion: duo eē p̄ci-
cipia itroducūt: e q̄b⁹ est z Pōtic⁹ z Bas-
licus. Qui z ip̄i secuti sūt qdē Pōticū lu-
pū. sz nō iuuenētes exituz rez: sicut ne ille
q̄dez: ad ea q̄ putarūt esse facilioza cōuer-
si sūt: z duo p̄cipia itroduxerūt absq̄ vl-
lis hoc p̄bationib⁹ cōfirmantes. Alij q̄z
ex eisdez rursus in deterius deuoluti sūt:
nō solū duo sed tria p̄cipia z tres natu-
ras cōfirmātes. Quozū p̄nceps z auctor
est Siren⁹: sicut ip̄i defēsores dogmatis
huius dicunt. Sed z ip̄se des̄cribit. vt
p̄gressus sit cū Appelle. ita referēs. Nā et
senex Appelles habuit nobiscū smonez:
z mltā male docere cōuict⁹ est. Un̄ z asse-
rebat nō oportere oīno fidei discuti rati-
onē: sz vnūquēq̄z debere in eo qd credidit
p̄manere. Salutē nāq̄ esse his qui in cru-
cifixū sperāt: tātū vt in bonis op̄ib⁹ inue-
niant. manifeste tū decernebat de deo s̄s-
cut p̄ditim⁹ vnū esse p̄cipiū vt z nos di-
cim⁹. Et inde exponēs eius omnē sniam:
itroducit etiā ip̄e suū sensuz. Dicebā autē
inq̄t ad eū. Un̄ tū inq̄t ostēdim⁹ vni⁹ p̄ci-
cipij rōnez: aut quō bec asserant edisserēs.
Tū ille p̄betie q̄dem aiebat semetip̄as
coarguūt. qz nihil oīno cōtinēt veritatē:
ex eo q̄ inter se inuicēz discordāt: z vtiq̄z
falsē sunt q̄ semetip̄is aduersant. Quōāt
sit vnū p̄cipiū: se qd ez scire denegabat:
ita tū sibi videri. Cūq̄z adiuraret a me vt
qd veruz est diceret: sacramēto cōfirmā-
uit senescire quō vnus sit vnigenit⁹ de⁹:
sz t̄mmodo credere. Tū ergo derisuz plas-
ne cum z notatus habui: qui se doctorem
p̄fiteret eoz q̄ se ignorare fatef. In eo-
dem q̄z op̄e refert Calistion q̄daz in v̄be
rhoma discipul⁹ extitisse Taciani: q̄ scri-
bit cōpositū eē a Taciano p̄positionum z
q̄stionū librū in q̄ omnia que obscura sunt
z difficilia in scriptur⁹ diuinis absoluat.
Sed idem Rodo in cōmētarijs suis p̄o-
sitiones ei⁹ platurū se et confutatuz pro-
mittit. Est autē eiusdem et in exameron
cōmētarius. in quo refert q̄ Appelles q̄s
plurima aduersum legem Moyli cōscri-

plerit impia. et aduersus totā legē blasphemias protulerit: voces coarguēs ut sibi videret: et destruēs ea q̄ scripta sunt.

De pseudo prophetis Catafrigarū.

Capitulū. XIII.

N Ec et multa alia ex supradicti scriptoris copiam libris. cum tñ docti humani generis ad salutem hoim debellādas nihil vsq; ocūgerit: s; diuersas et varias hereses p̄ singla queq; suscitāt loca in q̄b; maximū sui generis serpētē: apud Asiā Frigiāq; pducit Dōtanum qui se nominaret paraclētū: et cum eo mulieres Priscā et Maximillā quas prophetissas velut ex ipius factas inspiratione iactabat.

De scismate quod sub Basso Factum est Rhome.

Capitulū. XV

S Ed in vrbē Rhoma Florin⁹ quidā gradu p̄ byterij de ecclia colapsus vna cum Basso socio criminis et furoris plurimos de ecclia i suū barathrū deducebāt: noua aduersū vitatē figmēta machinātes. S; aduersus heresim Catafrigarū scutū validissimū protulit Apollinar⁹ byerapolites: d̄ q̄ sup̄ memorauim⁹. Aliq; q̄ plurimi ad id locoꝝ eruditissimi viri aduersus eos pro vitatis defensione certarūt. q̄ etiaz nob̄ ad historie textū monimēta validissima reliquerūt. Interi vt dixim⁹ Apollinar⁹ scribens aduersum hāc heresim. et designās in pfatiōe q̄ p̄ ecclias Galicie: vicinarū q; puinciaz digrediens: et plurimos ab eis irretitos videns: multos q̄dem et coram disputādo correxit: rogatus tñ a fratrib; etiā hec ad ipos scripta transmiserit. in q̄b; post aliquāta cū auctore hui⁹ heresis designasset: p̄grediēs etiā hec addit.

Que de Dōtano et ceteris pseudo prophetis feruntur.

Capitulū. XVI.

O Rigo inq̄t hui⁹ heresis q̄ aduersum eccliaz nup̄ ex orta est inde descendit. Uicis q̄dā esse dicit apud Desiā Frigie citatē: q̄ ap̄ pellat ardābau. i q̄ aiūt. Dōtanū q̄ndaz noie: q̄ nup̄ ad fidē ch̄i venerat: sub grauo Asiē p̄cōsule. cupiditate nimia sp̄mat⁹

accensum: cōtrarijs spiritib; in semetip̄o locū dedisse: ac repēte in quodam excessu mētis effectū: et velut spū actum ploq̄ cepisse noua q̄daz et diuersa: ab his q̄ ex successiōe maior ecclie tradita fuerāt velut prophetali specie pferentē. Que cū ita fieri viderent hi qui p̄ idē t̄ps aderāt auditores: aliq̄ eū velut demone repletum: et erratico p̄flatū spū: ad decipiēdos populos iudicātes obiurgabāt: et ploqui oīno p̄hibebāt: memores dñici p̄cepti et cōminatōnis ei⁹ qua iubet obseruari a falsis prophetis. Aliq̄ aut̄ velut spūsc̄to repletū et p̄betica gratia donatū putabant. et immemores dominici p̄cepti erratico et seductori spiritui eatenus indulgebant: vt etiā p̄uocare eū ad dicēda aliqua delectarent. Et hoc fiebat arte diabolica: qua indisciplinatis p̄ditio parabatur. a q̄b; Dōtanus cū sup̄ q̄ dignū est in veneratiōe habere: in tātū temeritatis progressus est vt etiā duas quasdā mulieres insano spiritu quo ip̄e replebat particeps sibi faceret: et ad insaniendū secum pariter edoceret quo facilius vterq; seruis in erroꝝ p̄vtrūq; caper. Dicit iam beatificare referē eos qui sibi familiari⁹ adhibebāt: et p̄missionū magnitudine tumidos reddere. interdum etiā obiurgare quosdaz vti ne in omnib; adulatores dephenderent. Tamē p̄pauci erāt ex Frigib; qui eorum deciperent insania. Quib; et p̄suadebat: vniuersam eccliaz que per orbē terre est blasphemare. et non solū nihil ei deferre reuerentie: sed ne limē quide; eius incēdere. Frequenter tamen aduentantib; ex Asiā fratrib; vesani et contra fide; ch̄i bacchātes cōfutati: vt heretici et corruptores veritatis: ab ecclie cōuentu et societate depulsi sunt. Hec in libro primo scribens: et per om̄e operis sui corp⁹ fraudes heresis in singulis q̄busq; conuincens. in secundo quoq; volumine de eisdem etiā hōc scribit. Quale est aut̄ inquit q̄ et prophetarum p̄cussores nos vocant: pro eo q̄ insanas eorū non suscepim⁹ phantasias. Dicunt em̄ hos esse quos p̄miserit dñs ad populum suum se esse missurū prophetas. Respōdeāt ergo nobis si a deo missi sunt p̄phete Dōtanus et mulieres ei⁹. Quis eorum a iudeis persecutionē passus est?

Ecclesiastice historie

Aut quis ab iniuris occisus est: Uel quis eorum pro nomine domini tentus est: et ante reges et principes stetit: Aut quis in synagogis iudeorum flagellatus est: uel quis lapidatus est: Quinimo et contrario traditus: quod sine uite exemplo Jude traditoris accepit. Dicunt ei ipso demone quo inspirabant adigete: diuersis quibus temporibus uitam laqueo finisse. Illud pro admirabile vel prophetice iporum primo genitum Theodotum nomine: tradit quidam tempore uisum sibi esse: uelut in celos assumi. et se credidisse spiritui erroris: quo enectus in excelsum: et inde deductus ad terram finem uite exitu pessimo terminasse. Sed hec ipsi de Montano uel Theodoto ac mulieribus ita gestum negant: tamen a pluribus affirmat. Quid tum: inter negantes et confirmantes nos rei fidem relinquimus in medio. Item post aliquanta subiungit et hec. Sed et sancti Episcopi prebatissimi uiri: qui per idem tempus fuerunt Zoticus decumana: et Julianus de apanna: aggressi cohibere spiritum qui loquebatur in Maximilla: iusserunt thēmisionez obturare os eorum: et excludere uocem falsi et erratici spiritus. Quod et ita factus est. Et iterum coarguens falsam fuisse Maximille prophetiam: quod bella quod plurima imminere predixerat: his ueritatis probis: et quomodo non eius mendacium euidenter arguitur. Tredecim namque tam exacti sunt anni usque ad presentem diem ex quo mortua est mulier ista: et nusquam prosum uel priuatum uel publice bellum aliquod exortum est. Sed et christianis per dei misericordiam pax iugis et firma perdurat. Sed et in tertio libro de his qui se iactabant quod multi martyres ex eorum heresi restitissent: hec dicit. Cum inquit in omnibus que supradiximus conuicti: nihil respondere poterint: ad martyres confugiunt dicentes: multos se habere martyres. et hoc esse indicium quod uerus sit apud eos propheticus spiritus. Quid ergo? Quia multi et alij hereticis plurimos martyres habent: ideo ad quod ascendunt estis quod etiam ueritas apud ipsos sit. Nam primi qui dicunt Marcion iste habent plures martyres. Sed que esse poterit apud eos martyrium ueritas ubi christi ueritas non est? Et post aliquanta iterum subiungit. Denique et sancti martyres qui per ueram fidem martyrium ducunt: cum de ecclesia pro-

cedentes ad passionem ducunt: si qui forte inuenti fuerint cum eis de herese frigidum: secernunt se ab eis: et respuunt eorum societatem: nec ullo genere: cum iam martyrium palmas teneant spiritui Montani et Maximille ad quiescendum putant. sicut et nostris temporibus apud Apiam que est supra Venandrum posita gestum scimus a Baio et Alexandro qui de Eumenia martyres extiterunt.

De Dilciade et scriptis eius

Capitulum XVII.

Et eodem autem opere meminit et Dilciade scriptoris: tanquam quod et ipse librum aduersus heresim supradictam conscripserit. Denique et inserit ex eius dictis sui operis hec uerba. Neque enim credendum est inquit in excessu mentis: id est per amentiam prophetari: quod est proprie pseudo prophetarum. Ubi enim quis amens efficit: iustitiam rectitatem esse non potest tenere. quod sine dubio initium sumunt ex impetitia: ad finem pro de uoluntur amentie: sicut supra diximus. Hoc autem modo neque in ueteri testamento quecumque: neque in nouo per dei spiritum extitisse prophetam poterunt demonstrare: quod neque Agabus: neque Judas: neque Silas: nec quattuor filie Philippi: neque Amnia que in philadelphia ecclesia prophetauit: neque Quadratus: neque alii quos ex numero ipsorum hoc modo dinoscitur prophetasse. Et post pauca iterum subiungit et dicit. Si et post Quadratum et Amniam philadelphia: ut ait: mulieres iste Montani successerunt in prophetica gratia. et sicut confirmabant uniuersae ecclesie date sunt ad prophetandum: usque ad aduentum domini decipit eorum confirmatio. Quartodecimum etiam iam pene habet annum ex quo defuncta est Maximilla. Nec ex supradictis uiri commentariis. Ipse pro de quo indicat Dilciades: etiam alia nobis prophetie operis non contemnenda monumenta dereliquit. Scripsit namque aduersum gentes librum: et aduersum iudeos alium: et ad principes romani regni apologeticum: pro fide nostra scripsit et aduersum Catafrigas hereticos.

Quarta etiam Apollonis Catafrigas confutando prosequitur.

Capitulum XVIII.

Ed et Appolloni^o qdam ecclesia^m sticus nihilomin^o scriptor libelluz aduersuz eos edidit: i q satis vigi later pphetias ipoz falsas esse conuincit. et singula i eis pba coarguit. sil et vitam moresqz eoz q auctores heresis extiterut exponit p hec pba. Sed videam^o inqt quis est h nouus magister: et pmo doctri^{na} ei^o fm dñi sniam: act^o ipius et opa comēdent: Hic est q docuit nuptias solu: et qui ieiunioz leges pmo iposuit: qui Depuzam et Timiū oppida Frigie: hierusalem nomiauit: atqz i hec oēs cōgregandos decernit: q exatores pecunie statuit. q sub noie oblationū munera artificiosius accepit. q sumpt^o pstat pdicātib^o verbum suū: vt per hoc inuitati enixi^o doctrine eius operā prebeat. Hec de Dontan^o. De mulierib^o p^o ei^o post aliquāta ita scribit. Ostēdem^o aut pmo oīm has pphetissas: ex q spiritu replete sunt viros suos reliquisse. Quomō ergo mētūnt^o Priscas virginē fuisse. Et post aliquāta iterum dicit. Non tibi videt^o q omnis scriptura p^ohibet pphetā munera accipere vl^o pecuniās. Si ergo videas ppheten accepisse aurū et argentū et vestes preciosas: quomō eum ppheten putem^o. Et iterū post aliquāta subiicit dicens. Sed et Themisus qui apud eos nomie tm cōfessionis in status est: vere autē cōfessionis fructibus caret. qm quidē per multā pecuniā vincula deposuit: quē oportebat: vtiqz humilit^o se agere. Hic arrogantia elat^o: apostolice si bi aliquid auctoritat^o assumens: epistolas ad omnes ecclesias scribit: in quibus docere conat^o eos qui multo recti^o qz ipse credebant: et cohortat^o omnes ad nouas verborū adinuetiones accommodare aurem suam. Blasphemāt aut dñm et apostolos eius et sanctam ecclesiam. Sed et de alijs qbusdā qui apud eos vt martyres honorant ita scribit. Verū ne in plurib^o imoremur: dicite nobis de alexandro qui semetipm martyre dicit: quez conuiuiam habet hec pphetissa: quē adorat vt deū. nōne hic pro latrocinijs alijsqz nefarijs actib^o rextitit: Non nos dicim^o: sed acta hec publica cōtinēt. Quis ergo eorū cui donat peccata: pphetissa ignoscit martyri latrocinia: an martyr ignoscit prophete rapa

citatis et auaricie crimina: Cum em̄ domi^o n^o dixerit Nolite habere aurū: neqz pecuniā: neqz duas tunicas: Isti in omnibus cōtraria gerū adqrentes et cōgregantes ea que dñs etiaz habentes iussit abijcere. Probam^o nāqz eos q apud ipos vel pphete vel martyres nominant: nō solum a diuitibus: sed etiaz a pauperib^o pupillis ac viduis pecunias congregare. Aut si habēt confidentiā assint. et p his habeāt nobiscū disceptationē: vt si cōuicti fuerint vel de cetero desinant talib^o se implicare cōmercjs. Oportet em̄ ex fructibus vel agnoscivl^o etiā pbari pphetaz. sicut et dñs dixit: quia arbor ex fructib^o cognoscit et ppheta verus pbat ex fructib^o. Ut autē de Alexandro certius cognoscat sciendum est quia iudicatus est apd Emiliū frontinum pconsulē Ephesi: nō propter nomen chri: sed ppter quedam latrocinia. nam a chri nomie iam apostata extiterat. Sed post hec vt fideles quidā fratres qui per illud tempus apud iudicem aliquid poterant p ipso intercederent: simulauit se propter nomē dñi laborare. et p h dimittit. Nec tamē in ecclia patrie sue receptus ē vbi latro esse ab oib^o noscebat. Q si q forte minus his que dicimus ad cōmodandam existimāt fidē: in archiuis publicis apud Ephesum gesta seruant. Que tm̄ ibi obseruari: hi optimi pphete qui ei famulatur ignorant. Qui vt i qz cuz in his cōuincitur sine dubio et pphetaz ignorātia cuz ipso parit redarguit. Hec et multa alia i eo similia possum^o edocere: Aut si confidūt in comin^o veniāt: et excipiāt intentiones nras: et eruant se ab his si putāt se horum posse effugere pscientiā. Item post pauca de ipis pphetis ista subiūgit. Q si negāt se pphete ipoz munera accepisse: statuit h vt si conuicti fuerint pphetas se eē vltra non simulent: et mille deferam pba^o menta. Verūtamē necessariū puto etiam reliqs hoz pphetaz fructus pbari. Dicite mihi vos o pphetisse: vult^o pphetat^o cādorib^o et ruborib^o aliquā fucat^o: pphetissa stib^o tingit^o: pphetissa ornamētis vtitur et ornatibus delectat^o: deinde ppheta ad tabulam et ad tesseras ludit: ppheta pecuniā suā ad vsuras dat: Dicant si licet hoc facere pphetis: Ego autem vniuersa hec

Ecclesiastice historie

eis pbabo. Hec et multa alia idē Apollinū ad cōfutandos eos satis pbabiliter et pstanter interuit: designās etiā hoc q̄ quadragesim⁹ iste q̄ hec scribebat agere tur annus: ex q̄ Montan⁹ false hui⁹ vaticinatiōis initiū dederat. Refert etiā de q̄dam Zoticō: q̄ apud Pepuzam cum ppbetare se Maximilla simularet repente ingressus cepit impare spiritui q̄ in ipsa loq̄ba ita vt eū penit⁹ cohiberet. sed obstiterūt hī qui eis adulabant. Deminit autē et Tharse cuiusdā martyris: qui q̄si ex traditiōe priorū se accepisse asseruerit: saluatorē p̄cepisse aplis suis: vt ne ante duodecimū annū ab hierosolymis discederent. Refert p̄terea et apud Ephesum mortuos a Joanne suscitatos: et alia q̄ plurima: ex q̄b̄ oib̄ vehementer supradicta heresis cōfutatur. Hec Apollonius.

Serapionis de secta Catafrigarū.

Caplm. XIX.

Serapion autē q̄ post Maximinū ep̄s apud Anthiochiā fuit: in epla sua quā ad Caricū et Ponticū scribit. d̄ hac ip̄a heresi post aliquāta hec dicit. Ut autē etiā h̄ sciat q̄ ista q̄ nūc noua p̄phetia: vel potius execratio noua p̄cessit: ab oī fraternitate q̄ vniuerso mūdo ē respuis et refutat: trāmissi vobis Claudij Apollinaris hierapolitani Asiē puincie ep̄i litteras: quib̄ de his pleni⁹ instrumini. In hac at̄ ip̄a Serapionis epla: et subscriptiōes quorūdā ep̄oz et martyruz p̄tinentur. Ex quib̄ vnus hoc modo subscribit. Eius Eyrinus martyr: opto vos bene valere: Alius quoq̄ hoc modo. Aurelius Publius Julius Adybeltho Colomatarcie ep̄s: Viuit deus in celis. q̄ beatus Sotas q̄ est i Anchialo voluit demonē Priscille eijcere: sed adulatores ei⁹ nō pmiserūt. Sed et multoz simul ep̄oz eadē declaratiū subscriptiōes supradictis litteris inherēbāt. Verū de his sat̄ dictū. Que Hyrene⁹ cōtra hereticos apud vrbem Rhomam disceptauit.

Caplm. XX.

Der idem tempus i vrbē Rhomā diuersis nihilominus nouitati⁹ bus per nonnullos regula traditionis ecclesiastice verabatur. pro quibus Hyrene⁹ ad diuersos scripta

p̄rogauit. Extat igitur vnus eius libellus q̄ subscribit ad Blastū d̄ scismate Ali⁹ ad Florinū de monarchia. et q̄ nō sit de⁹ maior creator. Hoc em̄ sup̄dict⁹ vir videbatur asserere: q̄ tū postea in errores deuolutus est Valentini. Scribit autē idem Hyreneus et de Ogloa de librū in quo significat⁹ p̄secutū se esse q̄sdam ex successoribus ap̄loz. Qui⁹ libelli subscriptiōe satis eleganter affixam his inserere dignū duxi. Adiuuro te inq̄t q̄ transcripseris libru⁹ hūc per dñm n̄m Jesum ch̄m et aduentū eius in gloria: cū veniet iudicare viuos et mortuos: vt cōferas hec q̄ scribis: et emēdes diligenter ad exemplaria: de quib̄ transcripseris ad finem. et vt sacramentū adiuratiōis hui⁹ similiter transcribas et inseras his q̄ transcripseris. Hoc autē vtiliter ab illo dicta inserere opi n̄o necessariū credidi. quo p̄ hoc diligens efficiat ois q̄ hoc v̄l legere v̄l describere dignū duxerit: sciēs ex eplum diligētie a sanctis viris et illustribus traditū. Uex in his q̄ ad Florinū scripsit se Hyreneū sup̄diximus: facit Policarpī mentionē: cum quo se etiā cōuersatū esse designat p̄ hec v̄ba. Hec inquit dogmata Florine que asseris: p̄fidenter dico: q̄ nō sunt sane snie. Hec dogmata nō sunt p̄sona ecclesiastice fidel. Hec dogmata: ne illi q̄dem q̄ d̄ ecclia pulsi sunt heretici: potuerunt aliquā cōmentari. Hec dogmata impietate docent. Hec dogmata sancti illi p̄sbyteri q̄ aī nos fuerūt nunq̄ ptulerunt: illi q̄ et apostolo s̄ viderāt: quos et tu nosti. Uidi em̄ te dum adhuc puer es: i Asia apud Policarpū: tunc quidem p̄clare agentem dū adhuc esses intra palatiū: et studentem placere Policarpo. Multo ei magis mihi illius tēporis rez gestaz inheret memoria: q̄ p̄ntis. q̄ hec que a pueris discim⁹ cum anīa ip̄a coalescunt et adherēt ei: Uñ etiam locum ip̄m tibi dicere possum: in q̄ sedēs disputabat b̄t̄s Policarpus: et incessum illius et vultum ac toti⁹ vite modū et ip̄si⁹ quoq̄ corpis habitū. Sed et disputationes quas habebat ad populū: et conuersationē que fuerat ei cum Joāne: quō narrare solitus erat: vel ceteroz qui ip̄m dñm viderāt: et quomō recordabatur oīa ac recensebat verba que sunt dicta a dño ab illis audierat et d̄ virtutibus eius ac d̄

etrina. Et tñ omnia hec cum scripturis cõ
sona proferebat: que tunc ego pro miseris
cordia dei quam mihi donare dignat⁹ est.
attētius ⁊ studiosius audies describebāt:
nō in chartis sed in corde meo. queq; per
gratiaz dei fideliter custodio. et mecū ip̄e
sine intermissiōe quodāmo rumino. Deū
ergo testor. et in cõspectu ip̄i tibi affirmo
q; si qd tale audisset beatus ⁊ apostolicus
vir Policarp⁹. exclamasset statim ⁊ anres
suas obturasset. ac sic mor⁹ erat ei dixissz:
de⁹ bone in q̄ tēpora me reseruasti vt hec
audiam. Nōne etiam ip̄m cōtinuo locum
fugisset: in quo sedens vl̄ stās huiuscemo
di verba audissz. Sed ⁊ ex epistolis eius
quas scripsit vel ad vicinas ecclesias: vel
ad aliquos ex fratribz: cōmonens ⁊ cōfir
mans eos ⁊ cohortās ad fidem: potest sen
tentia eius euidenter agnosci. Hec Hyre
neus.

¶ Rhome Appolloni⁹ martyriū pas
sus est.

Capitulum. XXXI.

Utruz ea tēpestate Cōmodo Rho
mani regni apicē gubernāte. pax
ecclesijs p̄ omnē terraz p̄pagaba
tur: ⁊ sermo dñi ex oī genere ho
mīz ad agnitōez pietatē dī summi aīas cō
gregabat Deniq; ⁊ i vrbe Rhoma multos
ex illis illustribz ⁊ p̄diuitibus viris: cum li
beris ⁊ cōiugibus ac p̄pinquis atq; omī
pariter familia sociant ad fidē. Sed hoc
nō equis oculis ille antiquus humane sa
lut⁹ host⁹ aspexit. Cōtinuo deniq; aggre
ditur varijs nostros machinis impugna
re. primo in vrbe Rhoma hui⁹ Appollo
nū martyri⁹ defensionē fidei: apud grecos
passionis eius hīstorā cognouit: satis ele
ganter concionasse de sup̄stitiosa prauita
te hominū. Appolloniū q̄ndam virū in fi
de nostra ⁊ in omībz philosophie eruditio
nibus illustrē: ad iudiciū p̄trabit: accu
satore ei suscitato quodam infelicissimo ⁊
d̄perate salutis homine. Quisq; qm̄ lex q̄
oblatos puniri iusserat ch̄ianos: in dela
tozem prius aniaduertendum censebata
Perbēnio iudice: vt eius erura cōminue
rentur: sententiā p̄. m̄is excepit. Tum de
inde exhortat beatus Appolloni⁹ martyr
vti defensionē p̄ fide sua quā audiēte sena
tu atq; omni populo luculenter et splēdis

de habuerat ederet scriptam: Et post hec
fm̄ senatusconsultū capite plex⁹ est. Ita
nanq; a prioribz lex iniquissime promul
gata censebat.

Qui tūc ep̄i nobiles habebant.

Capitulum. XXXII.

git sub eisdez Cōmodi p̄ncipatu
Eleutherio in vrbe Rhoma trede
cim annos sacerdotio functo: Vi
ctor succedit. Sed ⁊ Juliano ap̄d
Alexādrīā post decē annos d̄functo. De
metrius substituit. Apud Antiochiam q̄z
octau⁹ ab aplis ep̄s cōstituit Serapioni
de q̄ et in superioribus memorauimus.
Tunc apud cesariā palestine Theophil⁹
⁊ Marcill⁹ i hierosolymis ecclias p̄curau
ban t. apud Corinthū p̄o Bacil⁹. ⁊ apud
Ephesuz Policrates nobiles i episcopis
habebant. Sed ⁊ multi in alijs locis refe
runt p̄ idem t̄ps egregij sacerdotes. Nos
tū eoz facimus mentionē: quoz fidem ⁊
sciētiaz ex proprij opis indicijs possum⁹.
habere compertam.

De Pasche questione.

Capitulum. XXXIII.

Utruz ea tēpestate ecclesijs p̄e
sidentibz in puincijs Asiē q̄stio
nō minima exorir: velut ex anti
qua eoz obseruatiōe descēdens
q̄ q̄rtadecima luna putarēt omī genere
pascha obseruandū. qm̄ scz iudeis agnus
p̄cipit imolari: veluti necessario p̄firmans
tes: q̄cūq; die septimane q̄rtadecima lu
na venisset solui debere ieiuium: cuz talis
cōsuetudo i nullis p̄ors⁹ alijs vnq; obser
uata fuisset eccl̄ijs. Ob quā causam cōuē
tus ep̄oz ⁊ cōcilia p̄ singulas quasq; pro
uincias puocant. proगतisq; ad se inuicē
ep̄lis que de singulis quibusq; locis vnū
omnes ecclesiasticū dogma confirmant.
ne liceat aliqui nisi i die d̄nica i q̄ d̄ns sur
rexit a mortuis: d̄nicum pasche celebrare
mysteriū: ⁊ i hac sola soluēdū esse pascha
le ieiuiū. Erat deniq; vsq; in hodiernū
p̄cilij ap̄d cesariā palestine habiti decre
tū: i quo primū est Theophil⁹ ip̄i cesaree
ep̄s: ⁊ Marcillus hierosolymorum sacer
dos. Dabet ⁊ ē vr̄bis Rhome p̄cilio sile
aliud decretū: cui p̄fuisse Victor episco
pus idicat. ⁊ p̄ōri puicie Palmeas. Gal
f 4

Ecclesiastice historie

lorū quoq; sacerdotalis cōuēt⁹ extat. Hyreneū p̄sulē scribēs Achaie p̄o Bacilum Eozinthioꝝ ecclie ep̄m. Qui om̄es diuersis e locis vnam eandēq; iudiciū sui sentētiā protulere.

De dubitatione q̄ orta est apud Asiam
Capitulum. XXIII.

Sed ep̄i religionis Asiāne reseruan-
dam magis a veterib; sibi traditā
consuetudinē confirmabāt. In q̄
b⁹ Polocrates q̄ in eis p̄matū age-
re videbat: ad Victorē ep̄m Rhomane ec-
clie scribēs morē traditionis antique ad se
vsq; delatum per hec p̄ba designat. Nos
ergo inq̄t intemeratū pasche colimus diē
neq; addētes: neq; auferētes aliqd. Etenim
magna quedā lumina apud Asiam dor-
mierūt: summi z electi viri: q̄s dñs suscita-
bit in aduentu suo: cuz veniet de celis in
glia: z req̄ret oēs sc̄tōs suos: in q̄b; ē Phi-
lippus euāgelista q̄ dormiuit apud hiera-
polim: sed et due filie ei⁹ q̄ virgines senue-
runt. et alia eius filia sp̄sancto repleta: q̄
apud Ephesum dormiuit. nec nō z Joā-
nes q̄ supra pect⁹ dñi recubuit. q̄ fuit sum-
mus sacerdos: z p̄tificale petalum gessit
martyr z doctor ecclie: q̄ z ipse ap̄o Ephe-
sum dormiuit: Policarp⁹ q̄s ap̄o Smyr-
nā z ep̄s z martyr. similr z Trafeas ep̄us
ap̄o Eumeniā. sed apud Smyrnā marty-
rio cōsumat⁹. Quid at̄ dicā etiā Sagarē
nihilomin⁹ sacerdotē z martyre q̄ ap̄o La-
odiciā quiescit in pace. Sed z Papiroz z
Bachariū z Helitonē p̄pter regnū dei z
Enuchū est sanctospū repletū: qui iacet i
ciuitate Sardensiū: expectās aduentum
dñi de celis: vt resurgat a mortuis. Isti er-
go oēs diē pasche in q̄rta decima die men-
sis obseruauerūt: fm euāgeliz nihil oīno
extrinsecus agētes: sed si dei regulā p̄ oīa
conseruātes. Sed z ego oīm vestrū mini-
mus Polocrates fm traditionez parentū
meoz obseruo: eoz dūtātat q̄s z ab initio
secut⁹ sum. Septē nanq; ex parētib; meis
p̄ ordinē fuerūt ep̄i: ego octau⁹: q̄ oēs ob-
uauerunt hūc diē: vt cōuenirēt cum illo q̄
fermētū iudeoz ppl̄s aufert. Vñ fratres
charissimi sexaginta z quinq; annos etat⁹
gerēs in noīe dñi mltoz q̄s orbis terre ep̄i
scopoz noticiā plenissime habēs: et sc̄tis
scripturis intēdēs: nō p̄turbabor ex his

que ad terrorē p̄ferunt: q̄ z maiores mei.
dixerūt: obtempore oportet deo mag⁹ q̄
hoīb; Et post pauca: d̄ his q̄ secū aderāt
ep̄is ista subiungit. Poterā aut̄ etiā p̄sen-
tiū ep̄oz facere mentionē q̄s ip̄i petistis:
vt euocarē sicut z feci. Quoz noīa si scri-
bam nimia mltitudo ē: q̄ oēs sciētes par-
uitatē meā cōsensu suo confirmāt q̄ scri-
bim⁹: certi q̄ non inanit̄ canos attulim⁹:
sz in disciplina ch̄i semp conuersati su-
mus. Sz ad hec Victor Rhomane ecclie
ep̄s p̄tinaci⁹ agēs. passim toti⁹ Asiae:
ac vicinaz puinciaz ecclias a cōmuniō-
nis societate abscondere nitit̄: tanq̄ in he-
resim declinatēs. z l̄ras mittit q̄bus oēs
sil̄ absq; discretionē ab eccliaico federe
segregaret. Sed hoc nō oīib; placebit
ep̄is. q̄n̄ pot⁹ z ecōtrario scribētes ei iu-
bebāt vt mag⁹ q̄ pauc⁹ st̄ agerz: z p̄cordie
atq; vnanimitati studerz. Deniq; extāt et̄
ip̄oz littere: q̄b; asperi⁹ obiurgāt Victo-
rē: velut inutiliter ecclie cōmodis cōsulē-
tem: Nā z Dyrene⁹ cū ceteris q̄b; p̄erat
Balliaz ep̄is scribēs cōfirmat quidez: vt
in dñica diē resurrectionis dñi mysteriūz
celebrēt. Victorē tñ arguit q̄ nō recte fe-
cerit abscondere a corpis vnitāte tot z tātas
ecclias dei: q̄ morē sibi antiq̄tus traditū
custodirēt: Sed et de multis alijs cōmo-
net p̄ hec p̄ba. Nō solū inq̄t d̄ diē pasche
agit cōtrouersia: sed et de ip̄a specie ieiū-
niz. Quidā em̄ putāt vna tñ die obser-
uari debere ieiūniū: ali⁹ duob; ali⁹ p̄o plu-
rib; nōnulli at̄ etiā quadragita: ita vt ho-
ras diurnas nocturnasq; cōputantes di-
em statuāt. Que varietas obseruatiē nō
nūc p̄mū: neq; n̄fis t̄pib; cepit: sed multo
ante nos ex illis (vt opinor) qui nō simpli-
citer quod ab initio traditū ē tenentes in
aliū morem vel p̄ negligētiam vt p̄ impe-
ritiā postmodū decidere. Et tamē nihilo-
minus oēs isti etiā cum in obseruatiā var-
riarēt inter semetip̄os: et nobis cū pacifi-
ci fuerūt semp z sūt: nec dissonantia ieiū-
niz fidei cōsonantiā rupit. Post hec in se-
rit etiā historiā quādam que p̄ sui oportu-
nitāte neca nobis debet omitti. Deniq;
ait: z illi oēs añ Sorozē p̄sbyteri: q̄ ecclie
cui tu nūc p̄es sacerdotiū tenuerūt. Anice-
tū dico z Pii: Iginūmq; z Telesphorū
et Xystum. neq; ip̄i ita tenuerūt: neq; bi q̄

cum ipsis erant: et tamen cum ipsi ita non observarent pacem semper habuerunt cum illis ecclesiis que hunc observantie morem tenebant: cum utique et ipsis contrarium videret quod non etiam ceteri similiter observarent. Nunquam tamen ob hoc repulsi sunt aliqui ab ecclesie societate. aut venientes ab illis partibus non sunt suscepti. imo potius et omnes presbyteri qui fuerunt ante te: omnibus spiritui qui non ita observabant presbyteris ecclesiarum eucharistiam solenniter transmittentibus. Beatus autem Policarpus cum ad urbem Rhomam pervenisset sub Aniceto: cumque de alijs nonnullis parum quid habuissent inter se. statim tamen consentit in pace. de hac questione ita egerunt ut non unusquisque sententiam suam obstinata contentione defenderet. Neque enim aut Anicetus Policarpo suadere poterat: ut non observaret ea que non fuerat Joanne discipulum domini nostri: vel ceteros apostolos cum quibus semper fuerat observasse. neque rursus Policarpus Anicetum persuasit ea deserere: que ille dicebat a se maiorem more servari. Quibus ita inter se habuissent: communicaverunt sibi invicem: ita ut cederet Anicetus Policarpo: etiam sacerdotali ministerio honoratus duntaxat contemplatione perfungi: et ita ab invicem plena fide: pace integra: et firma charitate discedunt: ut omnes ecclesie sine que ita de pascha: sine que non ita observarent: inter se tamen concordiam custodirent. Hec Hyrenus agens nomine sui opus pacem videlicet dei ecclesie conciliam scribit. Et non solum victor: sed et diversis ecclesiarum rectoribus similiter per epistolas asserit: quod nulla pro hac questione in ecclesiis dissensio debeat oboriri.

Ut omnibus una sententia de pascha complacuit
Capitulum XXV.

A pud Palestinamque convenientes in unum sacerdotes dei: Marcionem hierosolymorum et Theophilum: et quibus iam supradiximus: et cum ipsis Cassianus Tyrius: et Clarus de prothomaida: et ceteri multi pariter congregati: cum de hac questione agerent: quod etiam apud ipsos apostolica traditio contineret: circa finem decreti quod in concilio eorum statutum est hoc modo indicant. Epistola autem nostre: exemplaria per omnes ecclesias transmittant: ut in rei efficiamur animamque

diversis erroribus immergant. Designamus igitur vobis quod et apud Alexandria eadem que apud nos die pasche solennitas geritur: quod et ipsorum nobis littere deferunt: et ipsi nostra septa suscipiunt: ut pariter et consonanter diem festum celebremus. Hactenus de supradicta questione et his que in veteris scriptis haberi reperimus.

Que de Hyrenis scriptis usque ad nos pervenerint.
Capitulum XXVI.

Erat autem adhuc Hyrenis propter eos quos supra enumeravimus libellus: etiam aliud volumen egregium adversus gentes: quod de disciplina attribulavit ad Marcianum quendam scribam: et dialogi de diversis in quibus testimonia de epistola ad hebreos ponit plurima: et de sapientia que dicitur Salomonis. Hec sunt que ad nostram noticiam: etiam de Hyrenis opusculis pervenerunt.

Que etiam ceterorum qui in eodem tempore floruerunt:

Capitulum XXVII.

Quomodus autem tredecim annis imperio gubernato Pertinax post se regnum reliquit. Duo sex solis mensibus retento idem Pertinax die vires obijt: et Severus post hunc suscepit principatum. Eius temporibus plurimi ecclesiastici viri nobiles et stilo illustres extiterunt: sicut et eorum monumentis agnoscimus.

De his qui Artemonis introduxerunt sectam: qualis moribus fuerit: Quoque pacto sacrosanctos libros temerare ausi sint.

Capitulum XXVIII.

E quibus est Eracitius: qui in apostolum commentatus est. et Marcianus qui de famosissima omnium hereticorum disseruit questione. que spiritus inquit ritur: unde sint mala: vel unde malitia: et que materia facta sit et non infecta. Sed et Candidus qui in hexameron id est de principio Genesis scribit. Appianus quoque de eiusdem similiter commentatur. Sextus etiam qui de resurrectione disseruit: et de ceteris nonnullis. Arabianus quoque et alij innumeri. quos longum est vel enumerare: vel etiam per aliquo illustri unumquemque dictorum suorum indicio designare. Plurimi tamen ipsorum exortas temporibus suis hereticorum perfidias confutantes: fide rectam et

Ecclesiastice historie

apostolicam monumentis suorum volumi-
num mandauere. ut Artemonis illius he-
reseos auctorem quā postmodū Paulus
samosatenus nostris iam pene tēporib⁹
instaurare conatus est. de qua dignus est.
que vel quā sit historia comprehendere.
Hec Heresis puz hominē. id est absq̄ dō
fuisse saluatore cōfirmat. id q̄ atiq̄tus ab
ipsis etiā apostol⁹ traditū esse mentit. Ad-
uersus quos vnus ex his quos supra me-
morauim⁹ ecclesiastic⁹ scriptor ita respō-
dit. Aiunt inquit aliqui etiam ipsos apo-
stolos ita vel suscepisse. vel ceter⁹ tradidisse:
sicut nunc ipsi asserunt. et hanc vitatē
p̄dicationis esse seruata vsq̄ ad Victoris
tempora. Et quō successores eoz scriben-
tes aduersum gentiles: v̄ aduersum here-
ticos. id est Justin⁹ et Hilciades ⁊ Zaci-
anus et Clemēs: ⁊ alij q̄ plurimi d̄ deitate
ch̄i apertissime differūt. Hyrenet vero et
Helstonis: ceterozūq̄ qui per idem tem-
pus fuerunt volumina quis ignorat: q̄b⁹
deū ⁊ hominē simul p̄dicāt ch̄m. Sed ⁊
psalmi vel cantica que a fratrib⁹ fidelib⁹
initio scripta sunt verbum dei esse ch̄istū
et deum tota hymnoz suoz laude cōcele-
brant. Quōmō ergo tot seculis fidez p̄di-
catū nunc isti asserant: q̄ a Victoris tem-
porib⁹ exordium sumpserit: Quōmō au-
tem Victor de hoc calumnia faciūt: q̄ sci-
ant Victorē Theodotū Coriariū qui p̄n-
ceps ⁊ pater extiterat impietatis ipsorū
de cōmuniōe ecclesie repulisse. qui p̄m⁹
Rhōme ausus est dicere purum hominē
fuisse ch̄istum. Si em̄ Victor (vt dicūt)
ita credebatur: quōmō eijciebat de ecclesia
Theodotū blasphemie istius inuētozem:
Sed de Victore hec cōmemorasse suffi-
ciat: cui decem annis episcopatu functo
Zeferinus sacerdotij successor extitit. no-
no p̄ncipatus Seueri anno. De quo Ze-
ferino eadem scriptura qua in supiorib⁹
v̄si sumus talia quedam refert. Igitur cō-
monebo vos fr̄es de his q̄ gesta sunt apd̄
nos: q̄ si forte in sodomis accidissent etiā
illos emēdare et corrigere potuissent. Lō-
fessor quidam erat apud nos Fatalis no-
mine: n̄ra adhuc confessus memoria. Hic
deceptus aliqui ab Asclepiado quodam ⁊
Theodoto collectarijs. qui ambo disci-
puli erant Theodoti coriarij: illius qui p̄-

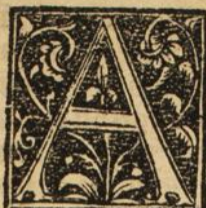
mus pro hac stulta assertione ab ecclesie so-
cietate depulsus est Victor tunc vr̄bis
Rhōme ep̄o ⁊ aduenit: vt accepto ab eis
salario episcop⁹ illius heresis nominaret
certa pactione. id est centum quinquagita
denarijs menstrue p̄stationis. Quis Fla-
talis cum se in hoc accept⁹ locasset: frequen-
ter ammonēbat in somnis a d̄no: quia mi-
sericors deus ⁊ d̄ns noster Iesus ch̄rist⁹
nolebat martyrem suū quī sibi in multis
passionib⁹ testis extiterat de ecclesia p̄de-
re. Sed cuz negligētius suscipet visioes
primatus amore et turpis lucri d̄uict⁹ il-
lecebra ad vltimū a sanctis angelis p̄ to-
tam noctem verberatus: ⁊ penis grauib⁹
excruciat⁹: mane cōsurgens cilicio se in-
duit et cinere se conspergit: ac multis lac-
chrymis errorem suū desens: ante pedes
se Zeferini episcopi prostermit et vestigijs
omniū nō modo clericorū: sed etiam laico-
rum multa cū lamentatione puolutus in
lachrymas ⁊ miserationes omnē prouoca-
uit ecclesiam vt indulgentiā sibi a ch̄risto
continuis ⁊ iugibus pro ipso precib⁹ im-
plorarent: ostēdens simul in cōspectu do-
mini liuores corporis ei⁹ et cicatrices: q̄s
pro nomie ipsius confessione susceperat
vix aliquando in cōmuniōe ecclesiastici
corporis reuocatus est. Sed ⁊ post aliq̄n-
ta idem scriptor adiungit etiā hec. Scri-
pturas autem diuinas absq̄ vlla timorē
reuerētia coruperunt. antique vero fidē
regulam: proterue ⁊ impie respuunt: igno-
rantes ch̄istum. quem idcirco non inue-
nerunt: quia non recte quesierunt. ⁊ in tan-
tum stulticie impietatisq̄ prolapsi sūt: vt
si quis eis sermonem de scripturis pro-
posuerit: illi e contrario proponāt: vtrū
hic sermo de quo agitur: coniunctum: aut
separatum genus syllogysmi faciat: et de
relinquentes sanctas dei scripturas: geo-
metriam tractant tanq̄ qui vere de terra
sunt de terra loquunt. Et ideo eum qui deo
sursum est et d̄ celis venit ignorāt. Deniq̄
Euclides apud eos vel maxime in geome-
trie disciplinis viget. Sed ⁊ Aristoteles
et Theofrastus ab his in ammiratiōe ha-
bentur. Baliennus h̄o a nonnullis eorū
et adoratur et colitur quorum artibus et
doctrinis hereseos sue impietatem nitun-
tur inserere. et deceptionibus hominū ig-

norantiū deū simplicitatē diuinā scri-
pturaz & sinceritatē fidei subtrahūt. S; hoc faciūt: q; nec vicini effecti sūt fidei: p;pterea & diuinas scripturas absq; villo timore cōtempserūt: & corū p;petes eas emēdare se dicūt. Verum ne quis me putet falsa aduersus eos p;ferre: palam est omnib; noscere si quis vult exēplaria eoz accipere & cū alijs nihilomin; eoz exēplarijs cōferre: inueniet etiaz inter se ipsa mltū dissonare: quia vnusquisq; vt sibi videt emēdat. Deniq; asclepiodoti si pueniūt oino euz theodoto. tum deinde etiam discipulis eozū siq; forte transcripserunt: qd eis visus est vel addere licuit v' auferre: et oibus p;ferūt habere se emēdata: magis autē inq; nata exēplaria. Rursus Hermosili exēplaria nō cōsonant cū Apollonidis. Sed ne ipsa quidē sibi p; se concordat: si priora cum posteriorib; conferas. Semp emēdant quibus semp displicet quod emēdat. et noua queq; perquirūt: cum eis que in vsu sunt videbuntur aduersa. Quid autē temeritat; habeat istō admissum: neq; ipsos arbitror ignorare. Aut ei nō credūt diuino spū scripturas esse conscriptas & sunt infideles. aut semetipsos arbitrant sapiētiores esse spirita scō. Et qd aliō indicant per hoc nisi quia a demone agunt. Neq; em negare possunt factū suum: quādo qdēz etiā manus eozum in ipsis exēplarib; teneant: & nouerit ipsi q; a magistris suis & doctoribus scripturā fm illud corrupte legentis etiam explanatiōis susceperint intellectum. Quidam autem ex ipsis ne corrūpere iam scripturas dignati sūt: sed penitus abnegare legē sc; & p;phetas: & obtentu impie hui; assertiōis in vltimū pditiōnis gurgitē deuoluti sūt. Deniq; hec suscipiant bystorij esse mandata.

Explicit Liber quintus:

Incipit Liber sextus
Ecclesiastice Historie: cum capitulorum annotatione.

De persecutione Seueri
Caplm. I.

Acum Bene

r; q; p;secutiōib; agitarēt ecclesias p; clara a militib; chri; p; pietate certamina martyriū gerebant: precipue tu apud Alexandria q; ex oī egypto ac Thebaide velut i qdā stadiū pietatis Athethe dducebant: q; pro suppliciorum mortisq; patiētia consequabantur a deo immortalitatis coronas.

De martyrio Leonidis p;ris Origenis & de ipsi; Origenis a puero institutione.
Caplm. II.

A quib; & Leonides Origenis p; p; martyrio chri; capite plex; tenerē adhuc etat; sup;dictū pue; derelict; q; t. Quicq; q;lib; animis ex eo erga diuine leg; studia viguerint nō erit iportu nū pauc; exponere. precipue q; & apd q; plurimos opinio d; eo celeberrima diuulgata est. Et si qdēz velit quis oēm vitam viri hui; litteraz tradere monumentis certum est quia tanta sunt de eo ac talia: que p;rium de eo & opus requirant: et ocium. Nos tñ in p;nti quāta possum; breuitate iherem; huic opi: etiā que ad ip; spectāt pauca de multis: que vel ex ipsi; epistolis ad nos vsq; seruat;: vel ex alioz bystorij; indicata cognouim;. Cuius gesta si res pateret; et ex ipsis cunabulis digna mihi videt; posteritat; memoria. Decimū namq; imperū agebat Seuerus annū: Alexandria; p; idem tēpus: omni; egypto p;si debat letus. Episcopatū i ea post Julianum Demetrius suscepit. Cum sup; modū accenso p;secutiōis incēdio & multis ea tempestate martyrio coronatis: in tantū ardore capescēdi martyriū puerulus tunc adhuc Origenes exarserat: vt spōte se piculis ingereret: & alijs in certamine posit; p;cep; in medios rueret: ita vt insectari ipam mortē & rape velle videret quaz & adipisci oimmodis potuiss;: nisi q; dispēsatiōe dñi ad vtilitatē putat; p; totū ecclesie edificatiōe seruatus per sollicitudinē matris q; gloriose mort; ei; desideria impediuit. Que cum p;mo maternis ei obsecratiōib; supplicaret. vt sibi cōsuleret. vt parceret matri: et ille ex his p;ci; istā mator ad amorē martyriū dderet: maxie ex

Ecclesiastice historie

eo q̄ patrē iam teneri cognouisset in vinculis: et ipse p̄pere socius effici vinculoꝝ eius ac martyriū festinarz arte q̄dam materni affectū in hibeat. Etei cū maturare eū velle et āte Lucanū p̄rūpe ad agonū certamīa p̄sensisset: nocte cubiculi filij dormientis ingressa: oīa eius indumēta in quibz p̄cedi ad publicū potat furata subtraxit v̄t per hoc domi residere necessitate cogere. Ille maternis impeditis dolis: cū nihil aliud agere possz: nec tū mēs quiescere pateret. audet aliqd sup̄etatē. Epistolaz scribit ad patrē: se q̄dē maternis artibz d̄tineri: s̄ illū tenere debere q̄d cepit Et addit et̄ hec. Vide pater ne p̄pter nos aliud aliqd vel. Nec sunt p̄ma puerilia. Origenis rudimēta. Hic ludus eius infantie. Nec a tenero religiōis et pietatis indicia. Tal̄ in ep̄ erga deū coaluit affectus. Hinc iaz lectioni se cepit diuinorū voluminum mācipare: et in eruditōibz fidei diuine semetip̄m haud segniter exerceat: q̄m quidē iaz et a parēte in his imbui cepat: q̄ ei sensum inter seculares libros quibz in prima etate erudiebatur etiā nostraz scripturaz nōnulla interim legēda subijciebat. Tum deinde paulatim etiā p̄ferre bec scholaribus studijs cōmonebat. iaz inde etiam lectiōes erigere p̄ singulos dies et memorie cōmēdare puez nō inuitū: imo potius erga bec discēda p̄mptiorē cogebat. quip̄pe qui legens bec nō solo simplici intellectu videret esse cōtētus: sed negotia patri de scripture sensibz ac q̄stionibz commoueret: inquirēs ab eo q̄d sibi videret q̄ per sp̄m̄ sc̄m̄ scriptura dicit̄ inspirata: v̄l q̄d diuini p̄siliij tegat simplicitas ista verborū. At ille simulabat q̄dez increpare se euz et vetare v̄ltra etatē alqd querere. ap̄d semetip̄m tū incredibilit̄ exultabat: oīp̄os tēti gratias deo referens q̄ ei talis sobolis eē donauerat patrē. Deniqz frequē dicit̄ dormiēti puero religiosus ac sollicitus supueniēs pater opimentū pectoris detraxisse: et velut dei sp̄ritu intus icluso pectus eius tāqz templū quoddā veneratus et emulcens osculis abscelisse. beatum semetip̄m a deo effectū p̄ tante prolis felicitate gratularis. Nec et multa his filia in puerili etate Origenis extitisse memorant. Ut s̄o pater eius martyrio cōsū-

matus est: puer ip̄e euz matre vidua et sex alijs paruul̄ fratribz septimū d̄cimū agēs etatis annū. in summa facultatū penuria derelictus est: q̄m quidem census paternus qui vel maximus fuerat fisco p̄scriptio nez sociatus est. Nec tamē ei defuit omni potētis dei p̄uidētia. Ob insigne namqz vel litteraz vel religionis studiū a quadam nobilit̄ locupletissima femia p̄ familiarit̄ foueri cepit. Que tamen Paulū q̄ndam Anthiochie ortū antique heresis famosissimū seccatorez ad optiuū domū sue illo in t̄pe habebat. In q̄ adolescentulus Origenes cum necessitatem haberet ap̄d p̄dictam feminam vna degere documētū iaz inde a puero fidelissime et catholice sue mētis ostendit. Nam cum ad p̄dictū virū velut ad magistrū et sūmi nominis doctorē p̄ dies singulos imense multitudines conuenirēt: non solum hereticorū: v̄ez et ex nostris mltoz p̄ eo q̄ eruditio nis ei summa ab oībz crederet̄ nullo tamē pacto v̄l pro honoris gr̄a: v̄l etiā p̄ necessitate p̄iūctionis flecti potuit Origenes cum eosaltez in oratione cōsistere: ita ei a p̄ma etate ecclesiastice regule obseruātia honorabil̄ fuit: et hereticorū societas execrabilis. sic ip̄e in q̄dā loco opis sui ait quia hereticorū execranda doctrina est. Nec tū deerat ei erga cōmūes l̄ras studiū in quibz pater eū erudiendū tradiderat: sed exercitabat et in his mlto attētius etiaz post cōsumationē patris. In arte namqz gr̄amatica ita fuerat instructus v̄t et ad docēdū plene sufficeret: et ex hoc ei que ad necessitatē trāsigende domus videbant̄ necessaria pararentur.

De eo q̄ a puero s̄bū d̄ni p̄dicabat:

Capitulum III.

Urum euz p̄esset auditorio et gr̄amaticā doceret: sicut ip̄e in quibusdā scriptis suis refert: et cum Ecclie ap̄d Alexandriā magisterij d̄esset officij: cum q̄s oēs d̄urbati p̄secutorū nimis et ferocitatibz aufugisset aliqui gentiliū cōueniebant ad Origenē tūc ad huc gr̄amaticā docentē: audire ab eo s̄bū d̄ nostra fide ac religiōe cupiētes. Quos ille non soluz ad fidem de p̄fidia cōuerte bat verū etiā p̄fecte vite institutōibz infor-

mabat. Quorum primus extitit Plutarchus: qui per ipsum conuersus ad fidem nostram: non solum perfecte vite instituta seruauit: uerum etiam quae est summa beatitudinis martyrii consecutus est palmam. Secundus cuius hoc fuit Heraclius: et natura Plutarchi frater et meritis: Qui cum ab eo in fide nostra atque scientia: sed et vite purioris institutionibus ad perfectum fuisset instructus. Alexandrine ecclesie presesse post Demetrium subrogatus est. Sed ea tempestate quae Aegla Alexandriae atque Egypto praesidente persecutionum rabies increcebat: octauodecimum Origenes agebat etatis annum: Quo in tempore per famosissimum apostolos oes uel incredulos: uel fideles domi forisque nomen eius effectus est: praecipue per id quod sanctos oes in praesentis uinculis positos non solum sermone et cohortatione perfecte et spiritualis doctrine ad martyrium roborabat: uerum etiam multos suis officiis ac ministerijs et uinculorum penis et squalore carcerum subleuabat. Saepe denique etiam ante tribunalia iudicum et in ipsis eorum cruciatibus aderat: aduersum perphanas interrogaciones iudicum: affectu eis ac mente compatiens: uultusque et nutibus si dici poterat uelut firmiores eis responsiones subijcere gestiens: Sed et cum suam suscepissent eadem fiducia utebatur: oibus se periculis inserens: nec trepidans coram persecutoribus intuentibus extremis quibus osculis martyres salutare: ita ut non nunquam per his etiam impetum in eum gentium fieret. Sed diuina dextera cum administratione omnium praesectus euaderet. Uerum nec enumerari facile: nec requiri potest: quotiens et quibus crebro imo et per singulos pene dies de quantis eum et quibus periculis dum erga praedicationem uerbi dei impiger et promptus esset: eadem illa diuina dextera praeseruauit: quotiens in insidijs positus qui eum clam interimerent effugit. Et in tantum aduersum se dum in opere dei promptus est infidelium concitauit insaniam: ut turme militum disposite domum eius in qua commanere uidebatur obsiderent. nec tamen eum capere: aut tenere potuerint diuina protectione seruatum. Tanta rabies contra eum mentes hominum inceserat: pro his solo quod plurimos per eum uidebant ad fidem nostram ab incredulitate conuerti. Et in tantum quotidie aduersus est persecutio cum mulabatur ut tota urbs maxima Alexandria

eum tegere non posset: sed de domo ad domum transierit: et tamen undique fugaretur: cum postea uideretur per loca singula multitudines plurimas per eum ad fidem dei sociari. Obtinebat autem haec: quia non solum in uerbo erat effectus doctrina: uerum etiam in opere consummate discipline praebat exempla. et dicebatur (ut aiunt) de eo quod habet quod quale habet uerbum: tale habet uitam. et quale habet uitam: tale habet et uerbum: quoniam quod docet agit: et quod agit haec docet. Manifeste autem et euidenter aderat ei diuina gratia. per quam innumeros ad imitationem sui in fide dei prouocabat: Unde et uidens Demetrius episcopus quod ad ipsum praecipue doctrine gratia et praedicationis uerbi dei: multitudines plurime conuolarerent cathedricandi ei. id est docendi magistratum in ecclesia tribuit. Secundus post apostolos apud Alexandriae Paterminus. secundus per ordinem Elemens. tertius administrauit Origenes ipsius discipulus Elementis. qui Elemens in opere Stromatheo ubi etiam tripartito quibus libros describebat in proemio designauit: et ad fines imperij Commodi pertendit. Unde certum est quod Seueri tempora haec ipsa quae nunc habemus in manibus continerebat. Qua tempestate etiam Judas quidam scriptor alius de septimanis qui Daniele referuntur differuit. quod et ipse decimum Seueri imperatoris annorum regni commemorat. Is etiam diuulgata antichristi praesentiam iam iamque estimans imminere ex persecutionum nimietate: multorum ex nostris fidelium animos perturbauit. Igitur Origenes iniuncto sibi a Demetrio episcopo magistrum officio grammaticam scholam negligere cepit: magis se per uerbum dei praeserens. Ut si sane etiam consilio non puerili. Bibliothecam gentiliuorum librorum iradidit cuidam fidei amico: pactus cum eo quatuor sibi obolos ex eius precio per dies singulos inferri: quod scilicet ne quis esse cuius in sustentanda uictus necessitate: nec congregata pecunia domi reseruare uideretur. Igitur in talibus institutis plurimum temporis exagens: uita: moribus: exercitijs: per omnia christianus praesens habebatur: cum et puuencilibus cupiditatibus reprehendis: et per sapientie perfectibus capessendis die noctisque artibus se abstinentie constringeret frenis: et indefinenter diuinorum librorum meditationibus ihereret. In abstinentia prima: in ieiunijs

Ecclesiastice historie

Indefinentibus in vigilis pene iugibus, ita ut si quoniam parum aliquid somni necessitas naturalis exigeret: hanc ipse non supra stratum quod omnino nullo utebatur: sed supra nudum solum dependere sufficiebat. Ante omnia vero precepta euangelica et voces saluatoris summo amore et studio implendas esse censebat. quibus precipue duas tunicas non habendum: neque calciamentis utendum: neque de crastino cogitandum quod ille singula summa cum diligentia et fide preceperat explere, et super vires atque etatem suam apostoli monita in frigore et nuditate agone patientie desudabat. Ita cunctis auditoribus suis renuntiandi omnibus quod possidebant: et beate paupertatis prebebat exemplum. Erat igitur per hec charus omnibus et acceptus. In his vno tristis quod plurimos reddens: nonnullos offendens: quod cupientes de facultatibus propriis aliquid sibi saltim virtutis gratia ministrare pro districta continentie disciplina refutabat. Cumque utique per laborem quo in verbo dei desudabat: non solum duplici summa apostoli: sed et multiplici honore dignus ab omnibus duceretur. Sed ille honorem sibi summum in continentia deputabat. Denique et per multos annos traditur absque omnibus calciamentis nudis incessisse vestigiis: vixit quoque usque: ceterorumque simulum nisi ex ea sola quod vite necessitas deposcebat nudum penitus habuisse: usquequo in composito stomachi imo iam pene periculo cogere retur. Talibus igitur vite atque instituti sui exemplis in formas eos quos a gentili vita et stulta philosophia: ad veram christi philosophiam sapientiamque converterat: non solum in intimis anime arcanis fidem habere docuit per hoc quod gerit ab eo videbant que docebantur: verum etiam ad martyrium eos amorem per ea quibus quotidiano roborebantur exercitio provocabat. Ex quibus et multi comprehensi in persecutione palmam martyrii consecuti sunt.

Quanti per ipsum docti martyres facti sunt.

Capitulum. III.

In his primus erat Plutarchus de quo paulo superius memorauimus. Quis cum venisset populum ad mortem ductum et assistere ei Origenem qui horum tantu suo ad magnanimitatez animos eius erigeret: velut mortis eius auctorem discer

perere eum pene et interficere vulgus irruere erat nisi et tunc ope diuine pudencie et fortissimi manibus suis creperet. Post Plutarchi martyrium secundus ex Origenis discipulus martyr efficit Serenus. Tertius ex eius discipulis auditoribus Eracles martyrio coronatus. Quartus Heros neophytus. Nam superior Serenus adhuc cathecuminus consumatus est. Quintus eius deschole martyr efficit alius nomine Serenus: quod post multa supplicia pro christo etiam capite plebe traditur. Sed et mulieres plurime in quibus Eracles quedam cathecumina de qua ipse in quodam loco ait: quod ignis baptismum consecuta sit.

De Potamiana.

Capitulum. V.

Ed et Potamiana famosissima femina et martyrum: et ipse carnis sibi ex basilides: et in nostram usque memoriam ab incolis loci perennis virtutum Potamiane fama celebratur: quod immensos et innumeros agones primo pro virginitate et pudicitia desudauerit, deinde etiam pro martyrio exquisita atque inaudita tormenta protulerit: atque ad ultimum vna cum venerabili matre Marcella ignis supplicis consummata sit. Traditur igitur Aqlaz (hunc enim erat tyranni iudicis nomen) posteaque crudelibus eam supplicis lacerauerit: ad ultimum ob iniuriam et nobilitatem eius et castitatem comminatum esse Potamiane quod eam vel crudelissimis gladiatoribus: vel impudicissimis leonibus traderet. At illa cum ab ea quid mallet vel quid eligeret quereret: protulisse aduersum tyrannum vocem liberam: que ob superstitionem Rhomani ritus sacrilega videretur: et ideo sine mora in eam lata esse sententiam. Cumque Basilides vno ex his quibus implere spiculatoris officium mos est: susceptam eam duceret ad supplicium: ac multitudo impudicorum pariter et impiorum Potamiane prebibus et iniuriis conaretur illudere: Basilides abigere impudenter irruentes ac deturbare cepit humanitatem et miseratidis obtentu. At illa religiosum viri votum erga se et propositum humanitatem amplexa: certus esto inquit quod cum abiero ad dominum meum sine mora boni tibi remunerationem parabo. Post hec autem prebibus pstanter suscepit statuta supplicia pie calide: paulatim

partus ac mēbra diffuse. et hoc modo beata sgo et terris migravit ad celū. Flō multas aut post dieb' Basilides cū inter colū legas suos ob causam quādam iuramentū posceret: ait sibi nō licere omnino iurare, p eo q' esset christianus: et hoc publice fateretur. Joco estimat' est pmo dicere. tuz deinde cū constantius affirmaret: pertrahitur ad tribunal: vbi cuz perseverasset in cōfessione vinculis tradit. Tuz vero visitantibus eū nostris et causam subite ac laudabilis hui' pmutationis inq̄rentibus dixisse tradit q' Potamiana post diez tertium martyriū sui nocte assistens coronā capiti suo iposuerit: dicens deprecataz se pro ipso dñm et impetrasse vt fm q' scriptū est: Qui recipit martyrē: mercedē martyriū cōsequet'. Quibus auditis cōfestim fratres signum ei dominicū tradunt, et die postera ob dñi martyriū capite punitur. Sed et alijs pluribus per illud tēpus apud Alexandriam cum discipulis suis cuz quibus verbo dei in Origenis schola operam dederat Potamiana: simile mun' tradit pstitisse: assistens eis p visū et coronas martyriū impetratas a domino deferens. S' de his ista sufficiant.

De eo q' Origenes se castravit.
Capitulum VI.

Fitur p idem temp' cuz docendi officio apud Alexandriam pisset Origenes gestū qd ab eo traditur qd iuuenilis fortasse et minus perfecti sensus videatur: sed pfecte fidei ac nimie castitatis indicium cōtinens. Illud namq' quod scriptū est in euangelio. quia sunt eunuchi qui seipso castraverūt propter regnum dei: etiaz fm historiā implēdum credidit: nō solū castitatis obtentu verū qm psecutionis tēpore tam i publico q' i occulto ac secreto: et tā vir' q' femineis verbū dei predicabat. vtz quo omnē occasionē turpis maledicti gratia ifidelibus fideret excludere: dominicā voce reatq' opere in semetipso aggressus est adimplere. Cūq' id p eo ne ab hominibus laudē q̄reret: sed a deo mercedē speraret in occulto esse voluisset: tamē latere nō potuit: sed rei geste indicium ad Demetriū ep̄m puenit. Itq' igenti pmo stupore admirat' ē

audacis animi p̄tutē: tū deide collaudat' fidei ei' magnitudinē vel calorē: et tāgrā de i ope dī ppositū nūc maxime ait cepto operi doctrine et p̄dicationis iſisteret qm aduersarijs nulla obrectādi suspicio de relicta est. Et tunc q̄dez talis erat Demetrii sentētia cū nihil anios icenserat: qd recti iudicij regulā i partē alterā declinaret. Postea s' cū vidisset adolescentis famā fat' fieri clarā: et magno eū domi foris q' p̄conio extolli: hūane ifirmitat' aliqd passus: op' qd ip̄e p̄us cū ingēti admiratione laudauerat ifamare postmodū cepit. Nā cū apd palestina p̄cipui et eminentes iter ep̄os viri. id est hierosolymoz Alexander et Theotist' cesaree vidētes diuini nū opus eius in s'bo dei: ordinassent euz p̄sbyterū ac sūmo euz sacerdotio iam iāq' dignū p̄barēt: id q' dignissime factuz ab oib' laudaret et ne sic q̄dem dign' honore sapientie ei' ac p̄tutib' i eum collat' diceret: vebemētissime momordit h' sermo Demetriū et nō inueniēs in eū causam alterius criminis: h' qd aliquādo puer adhuc ille egerat: et ep̄us iāz iste laudauerat postmodū criminis loco ptulit. etiam in illos culpā q' eū ordinauerant conat' iflectere. sed hec postmoduz gesta sunt. Tūc porro Origenes apd Alexandriaz doctor ecclesie valde clar' habebat: omnibus quos fama ei' ad audiendū eū puenire puocabat: s' bñ dī p̄dicās. sic apls dī. oportune: ip̄ortune p̄ diē. p noctē. publice et puatī: velut abscessis oib' ip̄edimētis: liber prorsus et cū oī fidutia rem gerebat. Cum vero decē et octo annis Sever' tenuisset impium: Antonin' ei fili' succedit. Quo in tpe q' plurimi erant q' in p̄fessōib' gloriā quesiērant: dei tamen prouidentia fuerāt reseruati.

De Alexandro et Marcisso
Capitulum VII.

F q' Alexander de q' paulo ante memorauim' p̄fessōis titulo sat' clar': hierosolymoz ecclie subrogat' ep̄s: cū superesset adhuc Marcissus: qui pri' inibi functus est pontificatus officio. Verum quoniaz Marcissi memoriā sermo progrediens attulit: cōgruum mihi videtur aliquid de eius ge-

Ecclesiastice historie

his insignibus memorare. de quo ab in-
colis quodam loci per plurima memorie tradunt.
Nos pro unum opus eius memorabimus ex quo
ceteris que de eo narrant: merito fides pos-
sit adhiberi. Accidit aliquando in die so-
lenni vigiliarum pasche oleum deesse lumina-
ribus. cumque id per ministros innotuisset me-
rorum plebi maximus fuit. Sed Marcissus filius
de fidei minister imperat haurire aquas:
sibi quoque de ferri. Cumque detulissent oravit et
bonum dixit aquam: et infundi luminaribus prece-
pit. Tunc repente miro et seculis inaudito
genere virtutis natura aque in olei pinguedi-
ne versa: splendor luminis etiam solito red-
didit clarior. Ad fidem autem rei a pluri-
mis religiosorum fratrum ex eodem oleo quod
versus de aqua fuerat reservatum est: ita ut
nos usque miraculi huiusmodi iudicium perveniret.
Et in hoc quodam fidei eius ac meriti habebat
exemplum. Animi pro virtus quanta in eo fu-
erit: alio nihilominus uno ex eius gestis ope-
re declarabit. Is namque cum inter cetera vir-
tutum suarum bona esset valde constantis ani-
mi: et in se rectique indeclinabiliter tenax quod
dam hominibus nequa male sibi conscium me-
tuentes ne criminum suorum si arguerentur non
possent effugere vindictam: perveniunt facti-
onibus: circumvenire parat eum cuius iudicium
verebantur. Concinnat igitur adversus eum
infame satis et noxium crimen. Conveniunt
auditores: testes ex semetipsum perducunt: qui
sub sacramento iuramenti que obijciebantur
confirmarent. quorum unus testis ita ut non
igni consumeret vera se dicere testabatur. alius
ita: ne regio morbo corrumperetur. tertius
ita: ne luminibus orbaretur. Et quis ne iu-
ramentis quidem istis quisque fidelium et deum
timentium crederet eo quod vita Marcissimi et
institutio ac pudicitia ab omnibus nosces-
ret: ipse tamen eorum que mota sunt indigni-
tate ac molestiam non ferens simul et secre-
tam ac philosophicam vitam semper habe-
re desiderans. subterfugit ecclesie multitu-
dinem: et in desertis locis atque agellis secre-
toribus diletescit anis quam plurimis. At non
ille magnus divine providentie oculus que
scit in longum. sed in impios ultionem per
ea ipsa quoque que sibi in periurium statuerant
maledicta molitur. Primus namque ille tes-
tis parva ignis scintilla noctis tempo-
re domo sua succensa: cum omni genere

omni quoque familia: flammis ultricibus conflagra-
vit. Alius repetit ab imis pedibus usque ad
summum capitis verticem morbo regio que fue-
rat imperat replet atque consumit. Tertius autem
priorum exitum videns: et oculum divinum non se-
latuisse perspicies. prumpit in medium: et au-
dientibus cunctis sera penitentia universum
concinnati sceleris ordinem pandit. Tunc
autem laqueum imanis commissi facinus des-
flet et intantum die noctumque perdurat in flentibus:
usque luminibus orbaret. Hi igitur fra-
gmenti sui huiusmodi penas dederunt.

De episcopis hierosolymorum Capitulum VIII

Narcissus vero cum ita desertum per-
tisset: ac locis semet secretioribus
abdideret ut ubi non degeret nul-
lus agnosceret: necessarium visum
est episcopis ecclesiarum vicinarum ut alius pro
ipso ordinaret cui nomen erat Dinus. Cuius
cum parvo tempore profuisset ecclesie: suc-
cedit Germanio: et Germanioni Gordus.
Tunc ecce subito velut rediit: celo quoque red-
ditus ex ipso: ovis apparuit Narcissus: et
rursus a fratribus ad presidium rogaret eccle-
siae. Multo ei vehementer erga eum amor
omnium fuerat incitatus: vel pro eo quod criminosis
innocens cessit: vel quod secretam et phisicam vitam
dilexit: et quod in eo compleretur dominus dicens. Ubi
vindicta: ego retribuam dicit dominus.

De Alexandro. Capitulum IX

Uerum cum ipse iam senio fessus pontifi-
catus ministerio sufficere non pos-
set: Alexandrum de quo superius me-
moravimus quod iam esset episcopus alterius
loci: divina dispensatio in adiutorium Nar-
cissi senis evidentissimis revelationibus
evocavit. Is namque Alexander ex gente cap-
pado cum ubi erat preclare urbis episcopus:
hierosolymam adorandi et sanctorum locorum
videndi gratia peraverat. Quae loci inco-
le mentes eorum instigante deo cum omni amo-
re et officiositate suscipiunt ac vi charitatis
et dilectionis nexibus vincunt redire non sinunt
domum. Ostendebat ei evidenter a domino:
non solum ipse beato viro Narcisso: sed et alios
plurimos per revelationes in plebe: ut ipsum
in loco sancto eum detinerent. Preterea quod
supra cetera omnia magis terrificum fuit

Eo die quod ingressurus urbem Alexander nunciatus est: et multitudo fratrum plurima ex portis in occursum eius egressa est. vox ce litus manifestissime omnibus audientibus facta est dicens. Suscipite episcopum qui vobis a deo destinatus est. Cunctis ex his omnibus euidenter apud cunctos fuisse dei dispensatio declarata: episcopi vrbium vicinorum copertis omnibus quibus de eo res gerendi iudicio docebat: residere inibi eum necessario copulerunt. Ipse ergo Alexander in epistolis suis ad Antoninum ita scriptis que usque ad presens seruantur apud nos: meminit Marcissimi tanquam socii et consortis in episcopatu. his ipsis verbis de eo scribens. Salutat vos Marcissus qui anteme episcopatum huius ecclesie regere cepit: quique mecum positus orationibus vestris ceteris iaz et sedecim annos vite sue gerit: qui et ipse vos mecum pariter deprecatur esse concordem. De his quod talia. Apud Antiochia vero defuncto Serapione episcopo: asclepiades loci illius suscepit sedem: qui et ipse vnus ex preclaro confessorum numero fuit. Meminit etiam huius ordinatiois supradictus Alexander antiochenis scribens hoc modo. Alexander seruus et vinculus Iesu christi beate ecclesie que est apud Antiochia in domino salute. Reuelauit dominus vincula mea: et carceris huius mei dilatauit angustias. ex eo quod cooperi sancte ecclesie vestre Asclepiadem virum dignissimum sacerdotium suscepisse. Hanc autem epistolam indicat se per Clementem antiochene ecclesie presbyterum transmississe. scribens in fine epistole huiusmodi. Hec autem vobis domini fratres scripta transmisi per Clementem beatum presbyterum virum in omnibus virtutibus probatissimum quem nostis etiam vos. et eo amplius cognoscetis. Cuius presentia apud nos per dei prouidentiam procurata. et confirmata: et auxit ecclesiam dei.

De Serapione et libris eius.

Capitulum. X.

Sicut Serapionis episcopi eruditi viri puto quidem etiam alia opuscula apud alios haberi. Ad nos autem illa tantummodo venerunt que ad dominum quendam scribit: qui in tempore persecutionis a fide christi recedens ad supsti

tionem iudaicam declinauit. Et ea que ad Petrum et Larcum ecclesiasticos viros scribit: et alie nihilominus eius sunt ad alios epistolas. Sed et ille liber venit ad nos quem scribit de euangelio Petri ubi arguit quedam falsa in eo conscripta emendare cupientes fratres qui erant apud Rossium qui per occasionem scripture ipsius in heresim declinabant. Dignum tamen mihi videtur pauca quedam de eius libello inserere: ex quibus innotescat que fuerit eius de ipsa scriptura sententia. Scribit ergo in quodam loco ita. Nos enim fratres et Petrum et alios apostolos recipimus sicut christum. Que autem sub eorum nomine falsa ab alijs conscripta sunt velut gnari eorum sensus ac scientie declinamus: scientes quod talia nobis non sunt tradita. Ego enim cum essem apud vos putabam omnes recte fidei esse inter vos et non decurso libello qui mihi offerebatur in quo nomine Petri conscriptum euangelium ferebatur dixi: Si hoc est solum quod iter vos simulatim videtur inferre: legat codex. Hunc autem compro quod hi qui codicem illum legi debere asserunt prospectu cuiusdam occulte heresis fieri poposcerunt: sicut mihi dictum est. Festinabo iterum venire ad vos. Nos enim nouimus fratres cuius heresis fuerit Marcianus: qui etiam sibipsum contrarius extitit: non intelligens que loqueretur: que etiam vos discitis ex his que scripta sunt vobis: inuestigata per nos ab illis qui hoc ipsum euangelium secundum illius traditionem didicerant. et successores extiterant scientie eius quos nos vocamus: quia in hac ipsa doctrina illorum sunt que plurimum in sensu ab ipsis mutuati. Nam certum est quod plurimum secundum recti rationem sentiunt de saluatore: alia vero aliter: que et subieciimus. Hec Serapion scribit.

De libris Clementis.

Capitulum. XI.

Clementis vero libri habent plurimum: apud nos tamen hi sunt qui inueniri potuerunt stromatum libri octo: quos hoc modo pretitulauit. Titus Flauus Clementis de vera philosophia commentarii scientie stromatis. Stromateam autem nos possumus intelligere tanquam opus varie contextum. Sunt et alij eius

Ecclesiastice historie

dem
libri octo: quos nos
possumus informationū v'l disputationū
nominare. In quibus nominatum Pārthe-
ni meminit: tāq̄ propriū magistri et expo-
sitiones ipsius plurimas scribit: et tradi-
tiones eius operi suo inserit. Est etiaz li-
ber ei⁹ ad gentiles exhortatorius. et alius
liber qui dicitur pedagog⁹. et ali⁹ qui su-
per scribitur quis est qui possit salu⁹ fieri
dices est. Est et ali⁹ libell⁹ de pascha: et di-
sputatio de ieiunio: et de obrectatione.
Et alius exhortatorius ad patientias. Et
alius ad neophitos. Sed et ille qui super
scribitur canon ecclesiasticus. Item ali⁹
de his qui iudaicum sensum in scripturis
sequunt: quem ad Alexandrum supradic-
tum episcopū scribit. In Stromatibus au-
tem non solū ea que ex diuinis scripturis
sumpserat sternit: sed et ea que apud grecos
auctores habentur. Utile nāq̄ ei visum ē
in illo ope compare ac conferre sibi inuis-
cem dogmata. vel ea que diuinit⁹ sanc-
ta sunt. vel que a sapientibus grecorum inuen-
ta: vel etiā que ceteris barbaris visa sunt.
Arguit etiā hereticorum errores: historiam
quoq̄ inibi plurimam texit: et ex omnibus
materiam nobis eruditōis perfecte cō-
posuit. Unde merito libros suos stroma-
teas appellauit. id est laciniōsa quadaꝫ et
varia diuersitate p̄textos. Utitur sane ex-
emplis etiam ex his libris. quia nonnullis
minime recipiendi vident. id est. ex sapiē-
tia que dicit Salomonis. et ex sapientia
Sirac. que appellat Ecclesiasticus apud
latinos. Sed et de Barnabe et Clemētis
epistola ponit rhomani exēpla. Utit etiā
de epla Jude. Meminit p̄terea et scri-
ptorum antiquorum Taciani cuiusdā et Las-
siani velut qui chronica scripserint Philo-
nis quoq̄ et Aristoboli et Iosephi ac Des-
metri et Eupolemi iudeorum scriptorum
Conferens etiā antiquissimis grecorum.
moysaicum et iudeorum genus antiquius
esse cōprobat. Multaq̄ alia instrumēta
optimarum institutionū in illo opere cō-
texuit. Et inter cetera hoc in primo libello
indicat: quod ipse non longe post apostolos
fuerit. promittitq̄ cōmentarios se in He-
nesim scripturum. In bello autem quem
scripsit de pascha confitetur extorqueri sibi

ex fratribus: ut ea quae a presbyteris. id est a successo-
ribus apostolorum voce sibi sola tradita sunt de-
scriberet in libris: ac postea traderet. Me-
minit inibi Heliodoris et Hyrenei: cetero-
rumque quorum etiam quasdam narratio-
nes inseruit. In libro hoc id est.
informationum ut breuiter dicam vniuer-
sum pariter scripturam diuinam compen-
diosis disertionibus explanauit. In quibus
ne ea quidem que apocrypha a quibusdam
habentur preterit: ut est Petri reuelatio.
De epistola vero ad Hebræos ita disserit:
quod manifeste Pauli sit apostoli. scripta sit
autem hebreo sermone tanquam hebreis. A
Luca vero qui erat Pauli discipulus in-
terpretata in grecum. unde et stilus eius
magis similis videatur libello illi quez Lu-
cas de apostolorum actibus scribit. Quam-
tem superscriptionem solitam inibi non
habet: idem Paulus apostolus hoc esse ra-
tionis ostendit. quia preiudicatum hebreis
erat de Pauli nomine: ne eius dicta susci-
peret. et idcirco prudenter declinasse: ne
statim in principio Pauli nomine inspe-
cto lectio eius repudiaret. Post pauca hoc
addit etiam hec. Sic inquit beatus presbyter
dicebat: quia domini apostolus omni-
potentis dicit missus ad hebreos. Pro his
militate ergo Paulus qui ad gentes fue-
rat destinatus: non scripsit semetipsum hebreo-
rum apostolum: vel propter honorem domini
qui se missum dixerat ad oues israel: vel quod
gentium videbatur apostolus. Exponit
p̄terea ea idem Clemens in ipsis libellis
de ordine euangeliorum traditionem sibi a
senioribus presbyteris traditam. et dicit prio-
ra esse posita illa euangelia que de genera-
tionibus continent. id est. Matthei et Mar-
ci. Causam vero fuisse euangelium Mar-
ci cum beato. Cum Petrus rhome publice p̄-
dicasset verbum dei: et in spiritu exposuisset
euangelium: auditores rogasse Marcum
qui olim iam sectator ipsius fuisset cōscri-
bere ea que sciebat ab apostolo p̄dicata. Quam-
quam id factum Petrus postmodum cognouisset:
licet fieri ipse non iusserit: tamen factum non p̄-
hibuerit. Joannem vero postmodum di-
cit cum vidisset quod ea magis que secundum car-
nem sunt in euangelis haberentur: deprecu-
catum a discipulis scripsisse etiam que ad

spiritum pertinent. Unde repletus spiritu euangelium spiritale descripsit. Hec Elenus. Alexander pro de quo superius memorauimus: Elenus simul et Pantbeni ad Origenem scribens meminit: velut qui sibi etiam in corpore noti fuerint. Scribit autem hoc modo. Hoc enim et voluntatis dei fuit sicut ipse nosti ut amicitie que mihi a patribus fuerunt inuolante duraret: imo pro et ardentius ac robustius auerent. Patres autem nouimus fratres illos qui nos preceserunt: ad quos paulo post etiam nos abibimus. Pantbeni dico dominus meus: vere beatum et sanctum dominum meum Elenum: qui me in multis instruxerunt. Sed et si qui alii tales sunt: per quos etiam te cognoui virum per cuncta egregium: et dominum mihi et fratrem. Hec quidem ita se habent. Adamantius autem: erat et hoc nomen Origeni: cum per idem tempus Zepherinus rhomane ecclesie presideret: rhomam venit: sic ut ipse in quodam loco scripsit: dicens. Uoti sibi fuisse ut antiquissimam romanorum uideret ecclesiam. Ubi non multo tempore peracto ad iniunctum docendi officium. Alexandriam redire festinat: ibique cum omni sollicitudine et studio religioso susceptum opus explebat. Demetrio tunc episcopo non solum cohortante se et confortante: uerum etiam se preferente qui tenuis fratribus diuine eruditionis non deesset instructio.

De Eracla

Capitulum XII.

Posterea cum uideret Origenes non sufficere ad omnia. id est vel in profundioribus et diuiniore pertractandis: uel in sancte scripture explanationibus differendis uel etiam in coram qui quoti die fidei addebant instructionibus: uel institutionibus ad implendis. ex quibus omnibus ne respirare quidem ei unius saltem hore liberum tempus dabatur: dum semper ex alijs in alios vocaret: ita ut a prima luce usque ad profundam uesperam nunquam cessaret auditorium suum: alijs accedentibus. alijs non discedentibus. Dum uerbi dei dulcedine conligati sunt: ut illic esse ratus est segregare incipientium turbas: et unum ex discipulis suis plene iam et optime instructo uiro atque in omnibus uirtutibus sibi probato Eraclum tradere: participemque eius officij sui ac laboris assumere. Erat enim et in sermone

disertissimus: et in omnibus philosophicis eruditionibus appime institutus. Huic ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat officium. Sibi pro profecto instructiones reseruat.

Quantum studij fuerit Origeni erga scripturas diuinas.

Capitulum XIII.

Post cetera quoque eruditionum suarum studia ne illud quidem omisit Origenes perscrutari: et addiscere etiam hebrece lingue potestatem ut agnosceret uel ea que a iudeis hebraicis litteris leguntur qualia sint: uel ceterorum interpretum que preter septuaginta interpretati fuerant: quanta esset editionum diuersitas: ita ut preter istas que in usu sunt Aquile uel Simachi uel Theodotionis: inueniret etiam alias in absconditis ac secretis latentes. In quibus ne noua que de interpretum repperit scripta. Hoc autem solum dicit de eis quod aliam que de in actiaco litore apud Nicopolim: aliam in Hiericho: atque in alijs alias repperit locis. Ubi et illos famosissimos codices per ipsum composuit: in quibus singulos columnellas e regione separatim opus interpretis unius cuiusque descripsit: ita ut in primo omnium ipsa hebrece uerba hebraicis litteris poneret. Secundo in loco per ordinem grecis litteris e regione hebrece uerba describeret. Tertiam Aquile editionem subiungeret. Quartam Simachi. Quinta septuaginta interpretum que nostra est. Sextam theodotionis collocaret. Et propter huiusmodi compositionem exemplaria ipsa nominauit. id est ex simplici ordine conscripta. In psalterio autem et alijs nonnullis interserit aliqua etiam de ceteris istis editionibus: quas quoniam sine nomine auctorum repperat: sextam et septimam editionem nominauit.

De Simacho interprete

Capitulum XIII.

Sciendum tamen est quod existit ipsis interpretibus Simachus hebrece fuerit: qui cum heresarchem de Joseph et Maria natum horez puz fuisse et legitime ritu iudaico esse seruadum: sic iam et superius memorauimus: sed et commentarios quosdam

Ecclesiastice historie

Simachus ipse cōscripsit. in quibus conat de euāgelio s̄m Mattheū autoritatē sue heresis cōfirmare. Nec ipse Origenis cuius interpretatōe ipsi? Simachi scripsit se apud Julianū quēdam reperisse. q̄ se dices r̄ hos libros ab ipso Simacho suscepisse

De Ambrosio et studio Origenis.

Capitulum XV.

In his et Ambrosius quidam vir et genere et l̄ris satis clarus cū Valentiniani dogmat̄ sectator existeret: s̄m v̄itatē catholice fidei ab Origene cōuict̄: et tanq̄ veri luminis spendo re radiatus: relictis error̄ tenebris: ad ecclesie se catholice lucem splēdorēq̄ cōuertit. Sed et alij plures eruditi viri et in sciētia. litterarū admodū nobiles cū de Origene gloriosissima per omnē locū celebrat̄ opinio: certatim consuebant ad eum: vel ob certamina cōmouēda: vel quib̄ reuictio: inerat mētis sententiā ad audiendā tenendāq̄ veritatē. Innumeri etiā ab hereticis veniētes conuicti per eum et penitentes ab errore cessabant. Philosophorū quoq̄ opinatissimi quicq̄ et qui in summo nomie habebant tam in nostris eum q̄ in suis magistr̄ in compabile fatebant. Erat namq̄ ei mos iste vt si quos nostrorū adulescentulorū ingeniosos videret: et lectiōi satis dditos: traderet eis etiā ea quib̄ philosophi velut primis elementis discētes ibuere solēt. id est v̄l Geometrie partes. vel arithmetice disciplie. et si qua alia ad instructionem p̄tinēt disputandi. Si quādo igit̄ necessitas poposcisset: vt aliq̄ de libris philosophic̄ explanaret: etiā ab ipsis eruditissimis in illa disciplina viris cum tanta admiratione audiebat: vt summus apud illos: et quasi vnus ex veterib̄ et primis illis autoribus philosoph̄ haberetur. Multos etiā idiotas et impitos ad discendū cohortabat dices nō parum ad intelligentiā scripturarū emolimenti eis cōferri: si aut in liberalib̄ litteris: aut etiā in philosophicis exercerentur. Dicebat em̄ hāc nostram veram esse philosophiam: cū partes illas grecoz que vera nō est philosophia p̄cepisset. Nō ergo aiebat idcirco debere partes suas omittere veritatez: q̄ eas sibi p̄ueniens falsitas vendicasset. De

niq̄ existūt testes studiorum eius plurimi etiam apud philosophos: quorum nōnulli libros suos ad ipsam scribebant: alij autem iudicio eius cōprobandos deferebant. Deniq̄ etiam ille qui apud Siciliam aduersum nos libros cōscripsit Porphiri? quibus diuina volumina criminatur. cū ad explanatores eorum venisset: nec inueniret aliquid in commentarijs Origenis cui culpam possit ascribere: ad conuicia et maledicta se vertit: et maculas ei infigit omni apud nos laude dignissimas: in quibusdam quidem vere dicendo: in quibusdam autem more suo falsa fingendo. Et nunc quidem eum tanq̄ philosophum miratur. Hunc s̄o tanq̄ christianum notat. Audi deniq̄ quibus verbis de eo p̄sequitur. Adherent (inquit de christianis loquens) ineptijs iudaicarū scripturarū: in quibus cum absolutio vel explanatio nulla sit: ad quasdam se narratiōes incōgruas in cōuenientesq̄ conuertunt: que nō tam explanatiōes sint in his que obscurasunt q̄ laudem plausumq̄ differentib̄ conferant. Nam ea que Moyses agresti et simplici sermone cōscripsit diuinit̄ sancta: et figuris atq̄ enigmatibus oblecta confirmant: atq̄ ingentibus repleta mysterijs inflati mēte ac tumidi: obturbato in semetipsis ratiōis humane iudicio sacramēta putāt: in quibus impitus et agrestis scriptor explicare se nō valet. Et post aliquanta iterum dicit. Huius aut̄ absurde expositiōis initiū processit a viro: quē etiam ego adhuc cum essem valde paruulus vidi artem totius eruditionis tenētē: sicut etiam ex his que posteritatis memorie tradidit voluminib̄ comprobāt Origenes hic est cuius ingēs gloria inter eorum magistros habet. Sic namq̄ auditor Ammonij fuit: qui summā inter philosophos p̄cessores n̄ros tenuit. Sed Origenes quātū quidē ad eruditionem p̄tinēt litterarum totum pene in semetipsuz transfudit magistrum. Quātū s̄o ad vite recte lineam et sanum propositum spectat doctoz contrariū iter abiit. Ammonius quippe cū christianus fuisset a paruulo: et christianis parentibus genitus: postq̄ ad etatem sapiēdi ventū est: et philosophie ianuā cōtigit: continuo ad legū

Vinum vite se contulit cursum. Origenes
 e contrario cum esset paganus: et gentili-
 bus. id est grecoꝝ studijs eruditus ad ritū
 religiōis barbaraz declinauit. quo se confe-
 rens: omne illud p̄claz ingenium philoso-
 phicis litteris expolitū viciavit atq; corru-
 pit dum vitā q̄dem tanq; christianā? et im-
 pius agit: doctine hō et eruditōis greco-
 rū p̄fulgidū lumē iēptis et fabulosis nar-
 ratiōib; occupauit. Asssecutus quippe fue-
 rat oīa Platonis secreta. Institutus fue-
 rat in libris Neumenij et Cronij et Appo-
 lofanis et lōgini. sed et Moderati atq; Hi-
 comachi in Pythagoricis hō sūmoꝝ viroꝝ
 rum non eum latuere cōmētarij. Attigit
 etiā Eheromonis Stoici et Cornuti vos-
 lumina: et q̄b; omnia secreta q̄cunq; et my-
 stica apud grecos habent assumens: ritū
 barbaro et supstitiōibus iudaicis coapta-
 uit: ac phōꝝ gloriā ad dogmata externa
 et pegrina conuertit. Hec Porphirius in
 tertio aduersum ch̄ianos libro scribit: in
 vno vera: in altero falsa cōmemorās. Hāc
 de studiū et ingenij potētia supradicti viri
 haud p̄cul. q̄ se habet vitas retulit. Et hō
 de supstitutione gentili ad ch̄ianoꝝ cultum
 cōmemorat eum esse trāslatum: et Ammo-
 niū a christianis ad errores paganoꝝ dila-
 psū: manifestissime fefellit. Origeni q̄p-
 pe fides et disciplina ch̄i abauis atq; at-
 tauis seruabat. Nam de Patre martyre
 paulo ante retulimus. Ammonius hō sis-
 dem ch̄isti q̄ etiā inter philosophica stu-
 dia integram illibatāq; seruauerit: quoad
 vsq; vltimū vite spūm exhalaret: testes sūt
 libri eius q̄ etiā nunc habentur luculen-
 tissime de nostra religione conscripti: et p̄-
 cipue volumen illud quod de Moyse at-
 q; Jesu cōsonātia scripsit. Sed et multa
 alia p̄clara eius opuscula: que ab studiof
 quibusq; p̄ magnifica habent. Hec autē di-
 ximus etiā inimicoꝝ testimonijs. pbare
 cupientes: q̄ mira et apud ipsos habita sit
 Origenis eruditio vel doctrina. Ipse hō
 de se respōdens quibusdam qui ei pro hu-
 iusmodi studijs obtrectabāt ita scribit
 Eū hō ad verbi dī mestudia cōuertissem:
 et fama de nob̄ celebrior haberet: atq; ob
 id nōnulli phōꝝ: vel ad p̄cōtandū: vel ad
 obsistendū adire nos et congregari conueni-
 rent: hereticoꝝ quoq; q̄ plurimi ad impu-

gnādos nos excitarent: visus mihi est vel
 philosophoꝝ vel hereticoꝝ dogmata dili-
 gentius p̄scrutari: ne ad p̄uincēdos eos
 si ignorarem q̄ apud ipsos sunt imparatioꝝ
 inuenirem. Hoc autē facim? exēplū sequen-
 tes prioris nostri apostolici viri Panthe-
 ni: qui in grecoꝝ studijs et phie eruditōis
 bus q̄ maxime effloruit. Sed et Era cle q̄
 nunc apud Alexandriā cathedrā p̄sbyte-
 riū adornat: quem ego apud magistrū phi-
 losophoꝝ reperi: illi studijs aliquot iam
 annis operam dante priusq; ego oīno vl-
 inciperē. In tātū autē nihil ex hoc supra di-
 cto viro obtrectatiōis exortū est: vt etiam
 cōmunē habitū quē pri? gesserat dponēs:
 philosophica assumeret indumēta: quib;
 vsq; ad p̄sens vti non destitit. libros quo-
 q; philosophoꝝ legere: et in his exercere
 nunq; cessat. Hec ipse pro se querulis qui-
 busdam respōdens scribit. Per idem hō
 tempus cum apud alexādriā: in verbi dei
 studijs exerceret: adest vir quidam milita-
 ris epistolas ei a Demetrio episcopo: sed
 p̄fecto tūc Egyptia duce Arabie deferēs
 cum omni velocitate et instantia Origenes
 illo vsq; orātis emitti: vt sibi de fide ch̄i-
 stiquam per eum clarissime predicari fre-
 quens nunciabat fama dissereret. A qui-
 bus exortatus: abiit: edocuit: crediderunt
 redijt. Post aliquantum hō tempus apud
 Alexandriam bello ciuili exorto: alius alio
 ipse ad Palestie partes secessit et apud Le-
 saream morabat: vbi et disputādū in eccle-
 sia: atq; explanādū diuinas scripturas ei
 ab episcopis inungebat officium. Et qui-
 dem necdum p̄sbyterij sibi ordinatōe col-
 lata: sicut relatum inuenimus in epistola
 Alexandri rescribēt Demetrio post mul-
 tum tempus hec ipse culpāti. Scribit au-
 tez hoc modo. Quod autē addidisti in lit-
 teris tuis: quia nunq; auditum nec aliq̄n-
 do factus sit: vt presentibus episcopis la-
 ici disputent. Nescio quam ob causā tā
 apertum mēdaciū asserere volueris: cuz
 consuetudo hec sit vt sicubi inueniant q̄
 possint fratres obstruere in ecclesia: et cō-
 solari plm. ad tractādū sp̄a sc̄tis ep̄is in-
 uiten: sicuti Euelpi? a fratre nostro Hez-
 one apud Iarandos. et Paulinus a Celso
 apud iconiū: et apud synnadaꝝ Theodor?
 ab attico. Hō autē dubiū est q̄ et alij plim

Ecclesiastice historie

in alijs locis (si que sint) qui possint opus dei in s̄bo ⁊ doctrina cōpetenter explere: ad hoc ip̄m a sanctis ep̄is inuitētur. S̄z hec postmodū gesta sunt. Tūc s̄o rursuz Demetri⁹ l̄ras misit ad eū p̄ electos viros diacones ecclesie Alexandriā redire: et cōsuetō op̄i insistere omni cū affectiōe deponens.

De ep̄is qui t̄p̄e Origenis fuerunt.

Caplm. XVI.

Hoc rebant aut̄ p̄ idē t̄p̄s plurimū disertissimi i ecclesijs viri: quorū epl̄as quas ad se inuicem dabant repim⁹ i hierosolimoꝝ bibliotheca ad nos vsq; fuatas quā cōstruxerat vir eruditissimus de quo sup̄ memorauim⁹ Alexander loci ipsius ep̄s. Unde ⁊ nos (vt fateamur qd̄ vez est) totius hui⁹ op̄is notri ⁊ historie cōscribende materiā sumpsimus. Erat aut̄ int̄ ceteros ⁊ Berillus scriptoz p̄cipuus: qui ⁊ ip̄e diuersa opuscula dereliquit. Ep̄s hic fuit Ap̄d Bos̄trā Arabie vrbem maximā. Erat ⁊ nihilominus ⁊ Ipolitus: qui ⁊ ip̄e aliquanta scripta dereliquit ep̄s. Venit ad nos etiam Sai⁹ cuiusdaz disertissimi viri disputatio aduersum Proculum Catafrigā: habita in vrbe Rhoma p̄ntē ep̄o Zepherino: Qui cū argueret Catafrigā qd̄ nouas sibi q̄sdaz scripturas p̄sumeret: ip̄se inter cetera Pauli apli tredecim esse epl̄as asserit: eā que ad hebreos scripta est nō cōmemorās: q̄ etiā nūc ap̄d latinos putat nō esse Pauli apostoli. Verum Antonino septem annis et sex mensibus imperio summato Macrinus succedit. Qui cum post annū fuisset defunctus alius Antoninus regni Rhomanū suscepit p̄ncipatus. Cui⁹ p̄mo imp̄ij anno ep̄s vrbis Rhome Zepherin⁹ dies obiit: decem ⁊ octo annis sacerdotali functus officio. Post hunc Calistus sacerdotium suscepit. Quo q̄nq; annis admistrato post suū finē sedem dereliquit Urbano. Post Antoninū s̄o Rhomanū imp̄ij qd̄ ip̄se solis q̄ttuor annis tenuit Alexander suscepit. Tūc etiāz Asclepiade apud Antiochiam defūcto: Philetus in ep̄atū succedit. Alexandri s̄o imp̄atoris m̄ Hammea noīe de raris religiosa femia: cuz de Origene fama magnifica vbiq; ⁊ celebrissima habere: ita vt ne p̄ncipum q̄dez late

ret aures: comperta opiniōe viri summo nisi gestire cepit: quatenus sibi eius p̄sentia fieret: vt in litteris: in sermone: in fide in prudentia: oīq; doctrina quā cūct⁹ in admiratōe esse cernebat p̄ semetip̄az sumeret documēta. Iḡit Antiochiā vbi p̄ idē t̄p̄s degebat: missis militarib⁹ vir⁹ cū omni honore ⁊ supplicatiōe ad se: tanq; vere diuini s̄bi it̄ptē famulūq; di orat venire. Quo cū venisset: et q̄ntuz oportebat op̄is expleisset ac t̄p̄is. oīb⁹ rite pactis q̄ ad verbum dei ⁊ gl̄iaz d̄ni spectant. stabilesq; ac firmos in fide q̄s instruxerat dereliquēs: p̄ntia quā fama longe clarior factus ad p̄rias scholas Alexandriam redijt.

De Ipolitū libris Caplm. XVII.

In illis diebus Ipolitus: de q̄ paulo ante memorauim⁹ inter cetera scripta sua libellū de pascha scriptū edidit. In q̄cū descriptionē q̄ndā t̄p̄oz faceret de sedeciz annoꝝ circulo q̄ in pasche ratione obseruari debet: nescio quam supputatiōe secutus vnīuersa t̄p̄oz pora intra primū Alexandri imp̄ator⁹ annum p̄cludit. Sed ⁊ alij libelli eius p̄ueniunt ad nos. id est in hexameron: ⁊ in ea q̄ post hexameron scripta sūt ⁊ cōtra Marcionē: et in cātica canticoz. et in partē q̄ndam Ezechielis p̄phete: ⁊ contra oēs heresecos. Sed ⁊ alia apud alios opuscula ei⁹ inueniri certum est. Ex illo t̄p̄e etiam Origenes conscribēd̄ i cōmentarios in scripturas sanctas inuituz sumpsit: compellēte se Ambrosio: ⁊ mlt̄a vi p̄cū obsecrationūq; cogente. Quiq; sibi Ambrosius tantū studij adhibuit. vt omnia que in hoc opus essent necessaria affati atq; affluent p̄beret. Notarios septē adhibuit q̄ ei incessabiliter astarent: quiq; sibi inuicem illo pene indefinenter dictate succederēt. Scriptores q̄z alios tantos. Sed ⁊ puellas app̄ime eruditas in scribēdo totidē nūero i s̄ ip̄m vacare fecit. Oib⁹ q̄z extrinsecus necessarijs abūdātissime ministratis: q̄tidianū. de illo opus s̄bi dei violentus ⁊ religiosus cōpulsor exigebat. Sed ⁊ ip̄e ex se ingēs studium in eruditiōe s̄bi dei adhibebat. Vn̄ maxie dign⁹ videbat cui istud imp̄ederet officij: ⁊ cui q̄cqd̄ arcanū ⁊ absconditū i sacris litteris tectum est panderetur.

Quo Digenes p̄sbyter factus est.

Capitulum XVIII.

Interea Urbanus ep̄s i vrb̄e bo-
ma octo annis administrato sacer-
dotio Pontiano sedē reliq̄t. Post
Philetū ap̄d Antiochiā Zebēn̄
eccl̄iaz suscepit. Quo in t̄p̄e Digenes ro-
gatus est ab eccl̄iis q̄ sūt ap̄d Antiochiā
vt illo vsq; p̄conuincēdis hereticis qui in
ibi liberius cōualuerant pueniret. Quo cū
pgeret et iter necessario agerz p̄ Palestinā
p̄sbyter apud Cesaream ab illius puincie
ep̄is ordinat: Pro hoc autē q̄ aduersum
eū in hūanis liuor accēderit: et rursus p̄
defensione ei⁹ que gesserint hi q̄ eccl̄iis
p̄sidebant: quantaq; alia p̄ eo qd̄ in p̄dica-
tione verbi d̄ifat: clare effloruerat mota
sint: p̄riā quidem singla queq; historiam
requirunt. Tamen et nos in secundo libro
tres apologias ex par-
te quadā p̄strinximus: vnde facili⁹ agno-
scere potest qui scire d̄siderat. Interea in-
gi et cōtinuato labore in explanatiōe diui-
noz voluminū p̄sistebat siue Alexandrie
siue apud Cesareā positus: sic ex ipsis ei⁹
cōmentariis indicat. Exponens sane p̄ri-
mū psalmū designat etiam ipse qui sit cas-
non veteris testamēti: hoc modo scribēs.
Non est ignorādum inquit viginti et du-
os libros esse in canone veteris testamēti.
sicut hebrei tradunt fm̄ numez scz elemē-
roz que apud ip̄os habent. Et paulo post
addit. Hec sūt autem viginti et duo libri.
Genesis. Exodus. Leuitic⁹. Nūmeri. Deu-
teronomiū. Jesu naue. Iudiciū. Regnoz
primus et secundus vnus liber est apud il-
los: quem noiant Samuel. Item tertius et
quartus vnus est apud ip̄os: quez appella-
nt Regnū David. et Paralippomenō
pmus et secūdus in vno habent: quem dis-
cunt: sermones dierū. Desdras pm⁹ et sec-
cundus in vno est. Item Liber psalmoz
Salomōis puerbia: et Ali⁹ Ecclesiastes
et tertius eiusdē Cantica canticoz. Sed et
duodecim p̄phetaz liber vn⁹ est. et Esaias
p̄pha. Hieremias. Ezechiel. Daniel. Job.
Hester. In his cōcludūt canonē volumi-
nū diuioz. Machabeoz p̄o libros extrin-
secus habent. De noui autē testamēti. cano-
ne in libro p̄mo cōmentarioz euāgelij fm̄
Mattheū hoc mō scribit. Ex traditione

inquit didici d̄ quatuor euāgelij: quia hec
sola absq; vlla contradictōe suscipi debēt
in oib; que sub celo sunt eccl̄iis d̄i. Ita
etei tradiderūt patres. quia p̄mo om̄ium
scriptuz sit euāgelij a Mattheo qui ali-
quādo fuerat publicanus: hebraicis litte-
ris: et traditū his qui ex circūcisiōe credi-
derant. Secūdū p̄o scriptuz esse a Mar-
co: iuxta ea que sibi tradiderat Petrus. d̄
quo et in ep̄itola sua cōmemorat dicens.
Salutat vos filius meus Marcus. Ter-
tium esse fm̄ Lucam: quod Paulus apo-
stolus collaudat tanq̄ his q̄ ex gētib; cre-
diderant sc̄ptū. Sup̄ omnia p̄o euāgelij
luz esse Joannis. De Apostolicis q̄z litte-
ris ita dicit. Is p̄o qui idone⁹ dicit factus
est minister noui testamēti: nō littera sed
spiritu Paulū dico: qui repleuit euāgelij
um ab hierusalem in circūitu vsq; ad illy-
ricū. Nec ad om̄es eccl̄ias quas docu-
erat scripsit: sed quattuordecim solas ep̄i-
stolas: et in ipsis plures breuissimas scri-
psit. Quis et nōnulli d̄ ea que ad Hebreos
scripta est dubitauerint: p̄ eo qd̄ nō videat
in ea seruari eius illa sn̄ia quam de se ipse
p̄nuciat. dicens se impitum esse sermone
Sed ego dico sicut mihi a maiorib; tra-
ditū est: quia manifestissime Pauli ē: et sp̄-
oēs antiqui maiores nostri ita eā vt Pau-
li ep̄istolam susceperunt. Si p̄o requiras
a me per quez sit eius sermo compositus:
pro certo quidez deus viderit. Opinio t̄m
que ad nos vsq; puenit h̄mōi est. A qui-
busdam dicebat qd̄ Clemens apostoloruz
discipulus et ep̄s vrb̄is Rhome greco eaz
sermone: non tamen sensibus expoluerit.
Alij qd̄ Lucas qui euāgelij scripserit et
actus apostoloruz. Petrus p̄o super quem
christi fundat ecclesia duas t̄mmodo ep̄i-
stolas scribit: e quibus a nōnullis et de ses-
cunda dubitat: Joannes quoq; qui supra
pectus d̄ni recubuit post euāgelij scri-
bit et Apocalypsim: in qua tamen reticere
iussus est quid septez tonitruoz voces lo-
cute sint. Sc̄psit autē et tres ep̄istolas in-
quib; due p̄breues. De quib; et ap̄d quos-
dam dubia sententia est. De his quidē ta-
lia

Quo Eraclas apud Alexandria sus-
ceperit sacerdotium.

Capitulum XIX.

Ecclesiastice historie

Posterea dicitur erat annus supra dicti principis romanos in quo Origenes ex Alexandria profugus Cesaream venerat. Eracle vni ex discipulis probatissimo (de quo supra dixi) Laetheceus adiutorium drelinquit. Flomul to aut post et Demetrius episcopus defunctus est qui draginta et tribus annis episcopatu illius ecclesie ministrato, cui succedit supradictus Eracles. Per idem tempus erat in episcopatu magnificus Firmilianus Cappadocum gentis urbis Cesaree. Hic tantum venerandiis erga Origenem scientie et doctrine gratiam habebat ut indefinenter constringeret eum secum morari. Sed et ipse derelicta ecclesia ad ipsum perrebat: et utebatur religiosa quadam vicissitudine: dum ipsum modo ad instructionem sue ecclesie illo euocaret: modo ipse sui profectus gratia ad ipsum pergeret: et doctus ei diebus ac noctibus assideret. Sed et Alexander quem hierosolymorum ecclesie esse super edocimus: et Theodotus qui apud Cesaream gubernabat ecclesiam: omne pene vite sue tempus ad audiendum eum mancipabant: atque ipsi soli in diuinis scripturis et ecclesiastica doctrina summam magistrum concedebant.

De persecutiōe Maximini
Capitulum. XX.

Alexandro hoc impatori post tredecim annos principatus sui defuncto Maximinus cesar succedit. qui dum odio fert aduersum decessoris sui Alexandri domum persecutiōes commouit ecclesiis: ita tamen ut eos tamen qui plus perant et doctrine punire iuberet: velut que causam ceteris hominibus persuasiones preberet. Tunc Origenes librum de martyrio ad Ambrosium scribit. Qui cum ad plurimos peruenisset tanquam neruis quibusdam validissimis stabiliti sponte se ad confessionem christi nominis offerbat. Et quo et maximus numerus extitit confessorum tribus annis a Maximino persecutiōe commota. In quibus finem et persecutiōis fecit et vite. Post quem Gordianus imperium suscepit. Pontiano hoc sex annis episcopatu urbis Rome factus succedit Antherus. Qui cum mensem unum non amplius ministrasset: Fabiano sacerdotium dereliquit.

De ordinatione Fabiani episcopi: et mirabilibus que in ea gesta sunt.

Capitulum. XXI.

Radit autem Fabianum Anthero defuncto cum de agro reuerteret una cum amicis suis: et vniuersus ecclesie plus prope delegendo in unum coisset: atque alius de alio (ut fieri solet) in talibus proclamaret: nec tamen vulgi sententia certaliquid obtineret: astitisse etiam ipsum inter ceteros scire cupientem qui rei exitus foret. Et subito pro dei prudentia columba celitus lapsam: figuram ferentem illius que in sanctis patris imagine super Iesum descenderat apud Jordanem super caput astitisse Fabiani. Ad quod spectaculum ora cunctorum oculos conuersos: et omnes veint vnosque commotos hunc esse episcopatu dignum per dei iudicium dixerunt: eumque continuo cathedre impositum et legitimo sacerdotio confirmatum. Quod alij super huius: alij super Zepherini nomine gestum tradunt. Tunc etiam apud Antiochia episcopo Zebeno defuncto Babilas ecclesie suscepit principatum.

Quanti discipuli fuerint Origenis:

Capitulum. XXII.

Pud Alexandriam hoc cum Eracles Demetrio successisset auditorium Laetheceus quod ab origine susceptum tenuerat Dionysio tradidit: eo quod et ipse vni ex discipulis esset Origenis. Ipse autem cum apud Cesaream moraretur: innumerum ad eum non solum religionis ipsius virum sed ex prouincijs perculpositis concurrerunt: et derelicta patria ac parentibus sequebantur eum viam dei docentem. In quibus fuit et vir famosissimus Theodorus ipseque non longe a nostra memoria nobilissimus in episcopatu apud Pontum Gregorius nomine: fide et pietate atque scientia apostolica. Sed et eius frater Anthenodorus: quibus Origenes adolefcentulos auditorio rithoris retractos studia communium scripturarum in diuinam suavitatem commutare. Quibus apud eum per quinquennium tempus verbo dei opera dantes: in tantum profectum diuine eruditionis atque scientie peruenierunt: tantumque vite merito et more cultu enituerunt: ut ab scholis eius immatura adhuc etate ad episcopatus Pontie prouincie sacerdotium vterque raperet.

De Africano

Capitulum. XXIII.

Er idem tempus erat etiam Africanus vir in scripturis ecclesiasticis nobilissimus. Huius epistola fertur ad Origenem

nē scripta obijciētis ei vel pponētis q̄ hi
 storia Susanne q̄ in Daniele scripta ē fr
 eta videat: et aliena a scriptura p̄phetica.
 Cui Origenes magnificēssime rescribēs
 asserit nequaq̄ in droz cōmentis et frau
 dibz auscultandū. S; h̄ solū p̄ h̄o habēdū
 in scriptur̄ diuinis q̄ septuaginta inter
 p̄tes trāstulissent: qm̄ id esset solum qd̄ au
 ctōitate ap̄lica p̄firmatū est. Uenerunt
 ad nos etiā alia sup̄radicti scriptor̄z Afri
 cani opuscula: et maxime chronica valde
 diligenter studiosq̄ cōposita. in q̄bz cō
 memorat se Alexandriam p̄perare Eracle
 op̄ in iōe celeberrīa p̄uocatu: quē et i diuin
 nis et i philosophic̄ studijs atq̄ oī grecoz
 r̄udōctrina iūctissimū fama loqueret̄.
 quemq̄ inibi ep̄atus officīū suscepisse su
 peri⁹ memorauim⁹. Idem q̄z Africanus
 scribit ad Aristidē quendā de ea q̄ videt̄
 euāgelioz dissonantiā. et cur Matthei et
 Lucē i generatiōe ch̄ri ferat̄ diuersa con
 scriptio. vbi ostendit euidentissimā vtri
 usq̄ p̄sonatiā. sicut iam in p̄mo libro hui
 us op̄is edocum⁹. Per idēz ip̄s Origen
 nes triginta cōmētarioz libris i p̄tem qm̄
 dam Esaie p̄phete editis in Ezechielē viz
 ginti et quinq̄ Athenas p̄fiscēs p̄sūma
 re se memorat. vbi et qnq̄ libros p̄mos in
 cātica canticoz scribit. Alios at̄ qnq̄ re
 gressus cesaream cōsumauit. S; nūc nō
 op⁹ est opuscula ei⁹ enumerare q̄ pene in
 numerabilia sunt. cū id i eo ope fecerim⁹
 vbi beati P̄aphili vitā desēpsim⁹: referē
 tes q̄nta ab eo antiquoz scriptoz volumi
 na: et p̄cipue Origenis bibliothecē cesa
 riensī: quā ille p̄cipuo et nobili studio com
 posuit p̄secrate sūt. Siq̄s ḡ nosse vult q̄nta
 Origenis volumina in man⁹ nostras
 venerint inde sumat indiculū. Nūc autēz
 ad h̄istorie nob̄ ordinē p̄perādū est.

De Berillo Caplm. XXIII.

Erill⁹ de q̄ paulo ante memorauim⁹
 m⁹ Bostrane vrbis arabie ep̄us
Becclesiasticā docēdi regulā violare
 conat⁹: p̄grina q̄dā et aliena a ve
 ritate docere cepit: asserēs d̄m et salua
 torē n̄m neq̄ extisse aū carnis natūita
 tē: neq̄ p̄riā deitatis habere substantiam.
 S; h̄ solū q̄ paterna i eo deitas habitaret.
 Pro q̄ q̄ plurimi ep̄i p̄gregati disceptati
 ones cū eo nō minimas habuere. S; inc

ceteros Origenes magnopere exortat⁹ ē ve
 nire i p̄fictū viri. Itq̄ p̄mo sensim cū eo
 disputās qd̄ sentiret diligēt⁹ p̄scrutatur
 Quo cōperto p̄tinuo qd̄ absurdi inesset
 huiusmodi dissensibz: et qd̄ impietatis
 talia asserētē p̄seqrēt ostēdēs: abūcere ac
 respūere male p̄ceptū suasit errorē: et redi
 re ad fidē verā sanāq̄ doctrinā. Qd̄ q̄ pe
 ne i causis talibz inauditū ē: ita errorē ab
 ecclesia depulit vt emēdaret non p̄deret
 error⁹ auctorē. Deniq̄ fert̄ etiam nūc de
 scripta ip̄a disputatio Origenis et Berillo
 h̄: q̄ p̄ semetipaz p̄clari op̄is ei⁹ iditio est.
 Sed et multa alia ei⁹ similia ad nos ge
 sta dictaq̄ sat̄ clara et magnifica puenēs
 sūt: q̄ndō v̄l i r̄is ip̄ius v̄l maiorz relatiōe
 cōpēta nūc interim p̄ h̄istorie breuitate
 p̄terim⁹. Que tū agnosci possent. ex ea q̄
 scripta est a scrō P̄amphilo martyre apo
 logia pro ip̄o vna mecū. Quā vt cohiben
 dos q̄rulos inuicem nos iuuātes cōmu
 ni studio ac labore cōscripsim⁹.

De Philippo imperatore
 Capitulum. XXV.

T Gordian⁹ cū p̄ sex annos rho
 manū gubernasset ip̄eritū: Phi
 lipp⁹ vna cū Philippo filio suc
 cedit. De hoc traditū nobis ē q̄
 christian⁹ fuerit: et in die pasche. id est. in
 ip̄is vigilijs cū interesse voluisset. et cōica
 remysterijs ab ep̄o loci nō pus esse p̄mis
 sus: nisi p̄fiteret̄ pctā sua et inter peniten
 tes staret. nec v̄llo mō copīā sibi mysteri
 orum futurā: nisi pus p̄ pen. itēriā culpas
 q̄ d̄ eo ferebātur plurime diluisset. Ferūt
 igit̄ libenter eū qd̄ a sacerdote imperatū
 fuerat. suscepisse diuinū sibi inesse metū:
 et fidem religiōis plenissimam rebus atq̄
 operibus comprobans.

De Dionysio episcopo.
 Caplm. XXVI.

Dius tertio ip̄eritū āno Eracles
 ap̄d Alexandriā sexto anno ep̄at⁹
 cui diem obiit. locūq̄ sacerdotij
 Dionysij suscepit. Quo tempo
 re sexagesimū agēs Origenes etatis an
 nū posteaq̄ et vsu et piculis et laboribz plu
 rimū fidē i p̄bo dei acceperat p̄misisse
 fertur ea q̄ ex tpe in ecclesijs diserebat a
 b

Ecclesiastice historie

notarijs excipi: nec an vnq̄s dedisse hanc
copiam: nisi cū id sibi et vite grauitas et eta-
tis maturitas et multe experientie concessis-
set auctoritas. Tūc aduersum quādam Cel-
sum epicurū p̄m: qui p̄tra nos libros cō-
scripserat octo voluminib; respōdit. Tunc
et i euāgelii s̄m Matthei viginti quāq; cō-
mētarior; libros edidit: et i duodeci p̄phe-
tas q̄ plurima cōmentat̄ ē. Ex quibus ad
nos vsq; viginti t̄m et quāq; volumina p̄ue-
nerūt. sūt ei⁹ et ad imperatorē Philippuz
eplē: et ad vxorez ei⁹ Seueram absq; vllō
adulationis fūco scripte. Scribit et ad
Fabianū vrbis rhome ep̄m: et ad alios q̄s
plurimos ecclesiaz p̄ncipes d̄ catholica
fide sua. De quo euidentius in sexto apo-
logie nostre p̄p̄o volumine cōp̄hendis-
mus. Sunt et alie eius epistole ad diuer-
sos scripte: quaz nos interim centuz nu-
mero inuenire potuim⁹ atq; in libros di-
gestas memorie tradere.

De Araborum discessione. Caplm. XXVII.

Atempestate i Arabia partibus
extiterūt quādam assertores dogma-
tū p̄uersorū: dicētes anias hoim
p̄ mortē eū corpib; iterire: parit̄
et corūpi rursuz s̄o in tpe resurrectionis
denuo cū corpib; suscitari. Ad quē mor-
bū ab ecclia depellēdū cū ingēs ep̄oz cō-
ciliū p̄uenisset iteruz Origenes rogat̄ ab
oib; interesse et facere sermones. Cūq; co-
rā oī sacerdotuz p̄cilio disputaret: tā ma-
gnifica fuit ei⁹ oratio: vt omnes eos q̄s
noui dogmatis error inuolucrat ad fidē
rectā et sensuz catholicū reuocaret.

De heresi Helchēsaitaz Caplm. XXVIII.

Existit etiaz alia heresis p̄ illō tps
q̄ dicit̄ Helchēsaitaz. Quā ille sta-
tim vt visa est apparuisse restrin-
xit. Facit aut̄ ei⁹ mētionē cum de
octogesimo et secundo psalmo in ecclia
disputaret: s̄mō dicēs. Venit quādam in his
dieb; q̄ sibi magnū aliqd et sup̄ ceteros sa-
pere videret̄: asserere volēs quādam impia et
absurda d̄fendēs heresim quādam Helche-
saitaz q̄ nup̄ exorta ē. Et t̄m q̄ sint qui ip̄a
hereses asserāt idicabo vobis: ne cui for-
te vestrū surripiat̄ ignaro. Isti ergo que-

dam de scripturis sacris refutāt: et rursuz
vtunt̄ testimonijs de nouo et veteri testa-
mēto quib; volūt. Ap̄lm t̄m Paulū ex inte-
gro respuit: et asserūt: q̄ in p̄secutiōib; s̄i-
q̄s negauerit nihil criminis habeat: p̄ eo
q̄ is q̄ fix⁹ ē in corde suo: etiāsi ore nega-
uerit p̄ necessitate: corde t̄m i fide p̄mane-
at. Hec asserūt: et libz quēdam circūferūt
quē dicūt de celo lapsuz. cui⁹ verba si q̄s
audierit remissionē accipiat peccatorum
aliā p̄ter illā quā christus dedit.

De Decio Caplm. XXIX.

Aterea Philippo sex annis p̄nci-
patu administrato Decius succe-
dit. Qui p̄ eo q̄ infest⁹ esset Phi-
lippo: p̄secutionē ecclesijs susci-
tat. In q̄ Fabian⁹ in vrbe rhoma marty-
rio coronat⁹: sedē sui ep̄at⁹ Cornelio des-
reliquit. In hierosolymis s̄o Alexander
ep̄s rursuz p̄ p̄fessione ch̄i iudici s̄stitit: et
vinculis carceris tradit̄. Quisq; cū lōgeue
etatis venerāda canicie p̄fulgeret: postea
q̄ frequēt̄ passiōib; suis et cruciatibus
glificauerat d̄m duz de vinculis ad tris-
bunal: et a tribunalib; renocat̄ ad vincu-
la: iter ip̄a vicissim sibi succedētia tormē-
ta defecit. Huic in sacerdotio Hababa-
nes succedit. Ap̄ Antiochiā s̄o similes
p̄ oīa Babilas Alexandro post p̄fessionē
gliose vite finē sortit̄ i vinculis. Post quem
Fabian⁹ ep̄at⁹ officiū suscepit. Et i hac
p̄secutiōe quāta aduersum Origenē gesta
sint: quibusq; p̄tra eū pessim⁹ demon arti-
bus cū vniuerso exercitu suo: et quāta p̄ten-
tione pugnarit vtq; sup̄ oēs ceteros qui
p̄ illud tps p̄ christi nomine tenebant̄ no-
uas cruces: noua penaz genera a seculis
omnibus inaudita tormenta ptulerit. vtq;
p̄ eo q̄ i doctrina fidei et veritatē opinat̄
sim⁹ videbat̄ oīa aduersus eū demonias-
ci furor; arma cōmota sint: et ignib; itētas
ita vt mille mortib; vexat⁹ sit: ne tamē
vna ei quā exoptabat accideret: quib; exi-
tus eum susceperit: p̄secutore summo stu-
dio id gerente: vt nec interitus prestaret̄
nec pena cessaret: et quales postmodum
de his ip̄ius epl̄as scripserit: quas oī mi-
seratiōe et lachrymis penas: ex ip̄is mani-
festi⁹ q̄ scripta sunt integrā qui agnosce-
re cupit hor; noticiā sumet.

De passionibus Dionysii.

Capitulum. XXX.

Dionysius sive Alexandrinus episcopus per illud tempus: sicut ex ipsius epistolis verissime me conperimus: in multis sepe confessio- nibus satis clarus efficitur: et per passionem non tormetorumque diversitate magnificus. Denique refertur insectantibus se quibusdam respodisse. Quid in sectando laboratis? La- put meum pro quo magnope fatigamini: aus- ultum cervicibus sumite: et donum magnum ad tyrannum referte.

De martyribus qui apud Alexandriam passi sunt.

Capitulum. XXXI.

Sed et idem ipse ad Fabianum Antiochenum episcopum scribens: de his qui sub Decio apud Alexandriam agones martyrii desudaverunt: hoc modo re- fert. Non ex precepto inquit imperatoris apud nos persecutio sumpsit exordium: sed anno integro principalia pervenit edicta minister demonum: qui dicebat in civitate nostra diu- nus: superstitiosum contra nos exagitans vul- gus. A qua multitudo succensa nihil aliud quam propter sanguinem sitiebat. Primo ergo religi- osum quandam senem Detranum nomine corripies- tes: iubent impia verba proferre. Quod ille cum fa- cere recusaret: omne corpus eius membratim fustibus colliserunt: vultumque et oculos acuti- calamis terribiliter extra urbem eum cruci- atibus eiecerunt: ibique qui in eo superant spiri- tus lapidibus eiecerunt. Post hec mulierem quandam nobilem Corinthiam nomine ad ido- la perducetes adorare cogebant: recusantem: imo potius execrantem: vincula pedibus innes- centes: et per plateas totius civitatis tra- hentes: sedo horrendoque supplicii gene- re discerpunt. De hinc omnes simul irruerunt per domos servorum dei: diripientes et everten- tes atque hostili crudelitate cuncta fedan- tes: ita ut preciosioribus quibusque direptis: si quae vilia reppererant in unum congrega- ta igni in plateis cremarent. Hostri in dire- ptionem hanc bonorum suorum: sicut apostolus de il- lis dixit antiquis: cum gaudio susceperunt. Sed et admiranda virginem longae etatis Apolloniam nomine cum corripuissent: dentes primo ei omnes effoderunt: post- deinde lignis extruxerunt rogam: commina- tes vivam se eam incensuros: nisi cum ipsis

pariter impia verba proferret. At illa ut rogus vidit esse succensum: paululum quod in semet ipsa molitur repente pro se e manibus proci- puit impiorum: atque in ignem quem minabantur sponte profudit: ita ut prererent etiam ipsi crudelitatis auctores: quod promptior inven- ta est ad mortem femina quam persecutor ad penam. Serapionem quoque domo sua repertum cru- delissimis affecere suppliciiis: ita ut omnes ei iuncturas membrorum pro solutis: de su- perioribus eum precipitaret. Nullum nostris iter erat per vicum: nullum plateae transitus in- dulgebatur: neque die neque nocte procedendi versus libera erat facultas. Ut enim quis no- strorum apparuisset in publico: statim cla- mor vulgi et seditio nascebatur: ut vel pedi- bus traheret qui visus esset vel igni suc- cenderetur. Verum cum hec mala per dies singulos agerentur: subito inter ipsos persecutores rabies quedam belli civilis exarsit: et dum inter se seditionibus preliis- que decertant: interim nobis paululum licu- it respirare. Sed non in longum ventura fu- it. Continuo namque crudelissima principum mittunt edicta: quibus tanta adversus nos ferebatur immanitas: ut scimus quod predictum est a domino si fieri potest scandalizent etiam ele- cti. Et quo perterritis pene omnibus quidam ex ipsis nobilibus se sponte impiis actibus ingesserunt. Alii conventi timore: non nulli a domesticis perditis: ad sacrificia execran- da et ad immundas hostias pererant. Alii qui ex his pallentes et tremantes: ut ma- gis immolari ipsi quam immolare idolis vi- derentur: ita ut etiam ab inspectanti vulgo irriderent. eo quod et ad moriendum et ad sacri- ficandum iuxta meticulosi videbantur. Alii sa- ne tam impudenter ad aras proficiebant ut et affirmare nitebantur: se nunquam christi-anos fuisse. Hi erant de quibus predictum est: quoniam pecuniam habentes difficile salva- buntur. Ceteri vero aut istos sequebantur in preceps: aut certe vertebantur in fugam. Et quibus nonnulli comprehensi et in carcerem mis- si: alii ad primam statim iudicis faciem negave- runt fidem. aliqui paululum suppliciiis toleratis ad ultimum deciderunt: Hi vero qui beati effecti sunt tanquam colonne fortissime domini ipsius spiritu confirmati: pro fidei sue merito salute a domino percepta: admiranda deo et angelis martyrii sui spectacula pro-

Ecclesiastice historie

buerūt. Quoz p̄m^o erat venerabilis Juli-
an^o podagra p̄strict^o: ita vt neq; incede-
re neq; stare posset: cū his q̄ eum in sellula
portabāt offerretur. Quoz vn^o qdē stati ne-
gauit. Ali^o p̄o noīe Enius cū Juliano sa-
ne in dñi Jesu ch̄i p̄fessioe p̄durat. Quiz
q; iubent camelis impositi p̄ oēm circū
duci ciuitatē z flagris hinc inde verberā-
tib; p̄plo spectāte lanari: vsq; q̄ finē vite
in ip̄is verberib; ponerēt. Sz vir q̄dam
militar; cū assisteret. z q̄sdam volētes etiā
mortuis illudere cadaueribus. p̄hiberet:
clamor rep̄te aduersus eū toti^o vulgi ex-
tollit. offerret iudici fortissim^o miles iā do-
minū: z nusq; se inferior fact^o: in cōfessioe
p̄fites capite. p̄ pietate damnat. Ali^o qdā
vir noīs sui Bacharius gente libycus:
cum multis verbis a iudice ad negandū
suadaret: z eo maiore cōstantia fidez suaz
p̄fiteret. viuus ad vltimū iubetur exuri.
Epimachus quoq; atq; Alexander cum
multo tempore z in vinculis z in cruciati-
bus carceris torti: etiā frequēter z diuer-
sis supplicijs cōfecti p̄durassent in fide.
ignibus ad postremū cōsumi iubent. Sz
z mulieres cum ip̄is quattuor. In quib;
ammonaria sancta virgo aduersum quas
iudex summa contentione vtebat. et im-
mensis eē atq; exq̄sitis cruciatib; afflige-
bat. eo maxime q̄ eius sententiā vincere
cupiebat: qm̄ laudabili voce decreuerat
nihil se p̄sus eoz q̄ sibi p̄tra fas impera-
bant acturā: statuti sui tenat: ad vltimū
capite puniē. Secūda ei^o fuit p̄go Ver-
curia noīe: anus venerabilis: z fecūdissī-
ma in filijs. sed q̄s nō p̄tulit ch̄o Dionys-
sia et alia Ammonaria. Que dum nimia
vtunt p̄stātia ap̄d iudicē: z ille vinci eru-
besceret a feminis: inaudit; tormētōz ge-
nerib; tolerat; finē oīm ferro cedēte sus-
cipiūt. Heron q̄z z Arsin^o z Isidor^o egypti
cū puerulo annoz quindeci Diosco-
ro iudici offerūt. z p̄mo oīz puerulū Dio-
scoz tāq; p̄tate facile flecti ante verbis:
post etiā p̄berib; agit. Quē cū in nullo si-
bi cedere videret: feroci^o euz cruciare cō-
tendit. Tuz de inde ceteros varijs tormē-
tis dilanians: euz pari modo p̄stantia fi-
dei videret armatos: tradi ignib; iubet.
Dioscoz p̄o puez q̄ sibi p̄stant z sapien-
ter i oīb; respōdisset admiratus differri

p̄cepit: sperās eū. p̄ etate penitudinem ge-
sturū. Qd nō taz tyrāni miseratiōe q̄ dñi
puidētia ita gestū ē. Flūc em̄ nobiscū est.
Dioscor^o: a deo nobis p̄cessus ad cōsola-
tionē z firmamentū ppli sui. Femesi^o q̄z
etiā ip̄e egypti^o p̄mo per calumniā quasi
latro delat^o est. Quo crimie abluto: post
hoc christian^o esse referē. In p̄ vero nulla
a iudice moderatio reseruat sed gemina-
tis supplicijs excruciatū cū latronib; ius-
sit incendi. ignorans q̄ crudelitate sua
optimo martyri saluatoris similitudinez
detulit: qui pro salute hūane gener; vna
cū latronib; p̄tulit crucē. Turma autē qdā
in vnū p̄uenerat militum: inter quos Am-
mon z Zenon z Ptolome^o. et ingenuus
et grandeu^o Theophil^o. Qui tribunalib;
astantes: cū quidā christian^o a iudice tor-
queret z iā pene ad negandū declinaret: di-
rumpebant intra semetip̄os: z vultu o-
culis ac nutib; velut erigere conabant illuz
q̄ in supplicijs posit^o trepidabat. Inter-
dum etiā manus p̄tender: ac toti^o reliq;
corpis motib; z habitu diuerse inclinati
tanq; subleuare lapsantes aios gestiebāt.
Cōuersi p̄o ad eos oēs: z qd d̄ semetip̄is
p̄fiterent ex eoz motib; agnoscētes: p̄us
pene q̄ in eos vulg^o clamorib; insiliret:
ip̄ei mediū prumpūt. ac sese christianos
esse testant. Tūc p̄o versa vice ex eorum
p̄fidentia p̄secutorib; terror: n̄fis p̄stan-
tia animi accrescit. dū hi q̄ p̄ tormēta vin-
ci putabant sponte se cruciatib; offerūt:
z ab his qd illi. p̄terrorib; inferebāt velut
p̄qdā specie voluptat; expetit do ita triū-
phāte p̄ sc̄tōs suos. Sed nec Scirionis
op^o memorabile fas ē silētio p̄terire. Is
nāq; cū rē cuiusdaz potētis sub mercede
p̄curaret: iubet ab eo idolis imolare. Re-
cusans cogebat iniurijs persistens: rur-
sum blādicijs mulcebat. Luz vero vtrūq;
p̄temneret: p̄acuta sude validissime trans-
verberatus p̄ media viscera neci tradit.
Quid p̄o memor est quāte multitudines
in desertis z in montibus oberrantes fa-
me: siti: frigore: languore: latronib; bestijs
q̄ cōsumpte sint. qui omnes imitati ele-
ctos dei. p̄betas: glia martyrii coronati
sūt. Deniq; z venerādus senex Eherem^o
ep̄s h̄ erat vrbis egypti que dicit Hyloz
polis: cū ad arabicū montē vna euz gran

deua cōiuge discessisset: nulli vltra appa-
ruit. Et cū ad p̄rendū eū plurimi fratrum
frequētissime p̄cessissent: p̄scrutatis oībo
locis. neq; ip̄os vltra q̄s: neq; corpa eo-
rū potuit inuenire. Hec autē nō frustra cō-
memorauit frater charissime: sed vt scias
quāta apud hos a sanctis martyrib; ad
dei gl̄ia gesta sint.

De his que scribit Dionysius.

Capitulum XXXII.

Post pauca addit etiam hec di-
cens. Isti igitur diuini martyres q̄
cū ch̄o in celestib; sed et et regni
ei; p̄cipes sunt atq; iudicij q̄ cū
ip̄o delapsis fratrib; indicāt isti in quā
ip̄i susceperūt lapsos: et penitentiā p̄uersio-
neq; eoz nō respuerūt: sc̄etes q̄ deus n̄
cui; ip̄i erāt martyres: nō vult oīno mor-
tē morientis: s; p̄uersionē eius et peniten-
tiā querit. Si ergo isti receperūt quosdā:
et in ecclesia statuerunt. in oratiōe quoq;
eis et in cibo cōmunicauerūt. Quid nos
facere vultis fratres: Quid nobis agēdū
putatis: Nōne sequi nos eoz sententias
et iudiciū cōuenit: atq; erga eos quos illi
miserati sūt non existere crudeles et truz-
ces: Nō puto q̄ expediat nobis sententi-
as eoz in irritum reuocare: miserationes
infringere: benefacta turbare: et recte reli-
giosq; instituta violare.

De Flouato.

Capitulum XXXIII.

Ecce Dionysius de lapsis faciēs ser-
monē: q̄ tpe Flouat; rhomane ec-
clesie p̄byter elatione quadā tu-
midus spem penitus eis salutis
adimebat: etiā si digne penitissent. Exq;
et p̄cipes hereseos extitit nouacionoz:
q̄ ab ecclesia sepati sup̄bo noīe semetip̄os
catharos. i. mūdōs appellarūt. Ob quāre
p̄ciliū sacerdotale celeberrimū i vberho-
ma p̄gregatū ē ep̄oz quidē sexaginta nu-
mero. p̄byteroz quoq; totidē cum diacono
nis plurimis. Preterea etiā p̄ singulas q̄s
q; puincias de hac re magna deliberatio-
ne habita decretis significat quid facto
op̄ esset. Statuit ergo Flouat; qdē cū
his qui eū mentis elationē tumidū seq̄re-
tur. quib; ad inhumanā iram et nihil fra-
terne charitatis seruantiē sententiā declina-
rent. alienum esse ab ecclesia. eos p̄o qui la-

p̄si i certamine fuerāt fraterna miseratione cū
rādos: fomēt; p̄nie medicādos. Scribit
de hac re et Corneli; vrbis rhome ep̄s ad
ecclesiam Antiochenaz: indicās Fabiano
ei; ep̄o qd statuerit i vberhoma p̄ciliū
p̄gregatū. qd et Ital: afris: ceterisq; occi-
dentalib; visus sit. Ciprianus p̄o de his li-
brum magnificentissime scriptuz edidit
in quo et lapsos ad p̄niam cohortandos.
et p̄traditētes alienos esse a ch̄isti visceri-
bus statuit. Extat autē et alia ep̄stola Cor-
nelij ad Fabianuz Antiochie ep̄m scri-
pta. edocēs singula queq; d̄ Flouato: q̄s
q̄lis fuerit v̄l vita v̄l morib;: quō ab eccle-
sia ch̄i declinauerit. In qua refert q̄ ep̄a-
tus cupiditate quaz intra se latēter gere-
bat in hec oīa mala deciderit. Ex eo autē
maxime elatus sit q̄ q̄sdā de p̄fessorib; vi-
ros optimos inter ip̄a initia sibi socios
assumpserit. In quib; fuit Maxim; qdā
p̄byter rhomane ecclesie et Urban; q̄ se-
cundo p̄fessores extiterāt. Sed et Sido-
nius et Celerin; qui valde clari in cōfesso-
rib; habebant: eo q̄ oīa tormētōz gene-
ra supauerāt. Sed isti inq̄t cū diligentius
p̄spexissent agere eū cuncta fraudib; et do-
lis mendacijs atq; piurij. et quia bonita-
tem ad hoc soluz simularet vt deciperet
ignorantes: relicto eo v̄l potius execra-
to ad ecclesiaz cū magna satisfactiōe reuer-
tunt: et p̄sentib; ep̄iscopis et p̄byteris s; et
laicis v̄ris p̄mo qdē errorē suū: tū deim-
de et illi; fraudes ac fallacias p̄fiterēt. Ad-
dit p̄terea etiā hec in ep̄la q̄ cū semp fra-
trib; iurare solit; sit ep̄atus se oīno nō
cupe: subito ex ip̄rouiso velut nouuz plau-
sma ep̄iscop; apparuit. s. qui disciplinaz
et statuta ecclesiastica vendicabat: ep̄atum
quē nō a deo accepat p̄sumebat. Trib; nā
q; ep̄is simplicissimis hoībus et omnium
ignaris de remota Italie parte adhibi-
tis: imo poti; subtili ab eo circūuentiōe
deceptis: imaginariā mag; q̄ legitimam
ab his extorquet man; ipositionē. Ex q;
bus tamē vnus cōtinuo ad ecclesiam redit:
cōfessus peccatū suū: et in cōmunionē lai-
cam populo etiaz pro hoc interueniente
susceptus est. In locū p̄o reliquoz duoz
qui Flouato manus imposuerāt ordina-
ti sunt alij ep̄scopi et missi. Is ergo qui
euāgelium vendicabat nesciebat in eccle-

Ecclesiastice historie

fia catholica vnū ep̄m esse debere: vbi vi-
debat esse psbyteros quadraginta et sex:
diaconos septē, subdiaconos septē, aco-
lytos quādraginta et duos: exorcistas et le-
ctores cū ostiarijs quinquaginta et duos,
viduas euz ingentibz mille quingentas:
Quos omnes de^o alit in ecclia sua. Addit
autē h̄ q̄ idē ip̄e Flouat^o i iuuētute sp̄i un-
mūdo vexat^o sit. cū tps aliquātū consum-
pisset apud exorcistas egritudinē incur-
rerit grauē: ita vt desperaret: et q̄ iacēs i
lecto p̄ necessitate pfusus sit: nec reliqua
i eo que bap̄ismū subseq̄ solēt solēnit ad
impleta sint: nec signaculo ch̄ismat^{is} cō-
firmat^o sit: vñ nec sp̄i sanctū vnq̄ potuerit
p̄mereri. Deniq̄ inq̄t cū puata q̄dam
gr̄a diligere ab ep̄o: et vellet euz ordinare
psbyterū: cler^o p̄o ois et q̄ plurimi ex laicis
p̄hiberent dicētes nō licere clericuz
fieri eū q̄ i necessitate positus i lecto gra-
tia p̄secut^o sit: ep̄m ab oibz specialē gr̄am
poposcisse vt sibi hoc de isto vno p̄ceder-
et. Scribit etiā de ip̄o q̄ p̄secutiōis tpe
cū i cellula q̄da laterz: et a diaconis (vt mo-
ris est) subuenire in exitu cathecuminis
rogaret timēs p̄cedere: denegauit se esse
psbyterū. et q̄ sacramēta diuidens pplis:
accipientiū man^o teneret nec pus p̄mitte-
ret sumere q̄ sibi p̄ ea q̄ vnusq̄sq̄ tenebat
in manibz iuraret: q̄ nunq̄ se relicto ad
Corneliū remearet. Nec et multa alia hu-
iusmodi Corneli^o de vita et moribz ac pro-
phanis eius actibus scribit.

De Serapione.

Capitulum XXXIII.

Dionys^o h̄o de h̄ rescribēs ad su-
pradictū Fabianū intexuit etiā
quādā historiā dignaz memoria
dicēs. Serapionē quādam fuisse
apud Alexandriā vnuz ex his qui lapsi sunt:
cundēq̄ sepe deprecātū vt susciperetur:
nec tamen impetrasse. oppressum deinde
hūc esse egritudine: ita vt triduo iaz sine
voce p̄i iaceret: paululuz h̄o quarta die
respirantē vocasse ad se filiā suā et dixisse.
Quousq̄ me detinetis. Queso vos: cito
aliquis presbyterū roget: vt possim aliquū
dimitti. Et cū hec dixisset: rursuz sine vo-
ce p̄māsit. Abijt cursu puer ad presbyterū
noctis tpe. infirmabatur presbyter: veni-

re nō potuit: tamē quia p̄ceptum fuerat a
me vt lapis i exitu nemo recōciliatiōis
solatia denegaret: maxime his quos p̄-
us id rogasse cōstaret: parum eucharistie
puero qui ad se venerat dedit. quod infu-
suz iussit seni preberi. Regrediēte adhuc
puero: anteq̄ ingrederet domuz rursuz
Serapion respiciens: redisti inq̄t fili. Et
licet presbyter venire non potuit: tu tamē
imple quod tibi p̄ceptū ēvt possim di-
seedere. Cūq̄ esset cōpleta solēnit: ves-
lut carenis q̄busdam vinculisq̄ disruptis
letiozem iā spirituz reddidit. Et quo inq̄t
cōstat certissime huius boni auxilio nul-
lū debere fraudari. Scribit etiā ip̄i Flou-
uato Dionys^o eplam: cū^o exemplū inse-
rere dignum putau.

De his que ad Flouatum scribit Dio-
nysius.

Capitulum XXXV

Dionys^o Flouato fratri salutes.
Si inuitus vt ais i hoc venisti:
ostende in eo si desinas volens:
oportuerat quidē etiā pati oia
ne scinderet ecclesia dei. Et erat nō infe-
rior gl̄ia sustinere martyriū. p̄ eo ne scin-
dat ecclesia: q̄ est illa ne idolis immolet:
imo fm meā sententiam maius hoc pu-
to esse martyriuz. Ibi nanq̄ vnusq̄sq̄ p̄
suatm̄ anima: in hoc vero omnia ecclesia
martyriuz sustinet. Sz nūc siue tu suade-
re: siue etiam cogere potes fratres redire
ad concordiam mai^o tibi erit emēdatiō-
nis merituz q̄ fuerit culpa cōmissi: quia
illud iam nō imputabitur. hoc etiā lau-
de dignum ducitur. Si vero incredulita-
te permāserint: saluās salua aiā tuā. Va-
le. pacem desiderans quam tibi imp̄cor.
Nec etiam eadem Flouaciano scripsit.
Dedit et ad egyptios ep̄istolā de lapsorū
penitentia in qua: et regulas eis statuit
penitendi. Sed et multa alia probatissi-
ma feruntur scripta Dionys^o. Scribit et
penitentia. et cohortorū libellum de
martyrio ad Origenē: ad Laodicenses
et Armenios de penitentia. ad Corneliū
quoq̄ vrbis Rhome Ep̄iscopum pluris
ma scribit. In quibus etiam hoc indicat
inuitatuz se a multis ep̄iscopis. id est ab

Heleno Tharso Cilicie z Firmiliano cap padocie z Theotisto palestine: vt ad syno dū Antiochia p̄gat q̄ ibi Flouati dogma ta q̄dam serere conarent. Et addit q̄ Fabiano antiocheno episcopo d̄functo Demetrianus in episcopatu successerit. Sz z de hierosolymoz episcopo his p̄bis scribit. Admirabilis autē vir inquit Alexan der in carcere positus: beato sine p̄cessit ad d̄m. Est z alia ipsius Dionisij epistola ad Rhomano scripta de ministerijs. Et alia item ad ipsos de pace z de penitentia et ad quosdā confessores qui adhuc in vr̄be Rhoma Flouatū sequebant. Et rursuz ad eosdez posteaq̄ ad ecclesiam conuersi sū duas epistolas scribit. Sed z ad mul tos alios varia ac diuersa scribēs: studio sis q̄busq̄ in instructionū z doctrine copi osissimā materiā dereliquit.

Finit Liber sextus.

Incipit Liber septi

mus Historie ecclesiastice: cuz capituloz rum annotatione.

De decij et Balli male gestis rebus.

Caplm. I.

Septimum no

bis ecclesiastice historie li brum scriptoz suozum cu dat elogijs nobilissim⁹ pa trum z clarus i episcopis Dionysius: qui posteaq̄ Decius non tot duobus annis p̄ncipatu Romani apic ministrato cum filijs pariter interempt⁹ est: et Ballus suscepit imperium. Quo in tempore etiā Origenes septuagesimo eta tis anno non ad integrum expleto defun ctus est. Scribens Hermamoni cuidam de Ballo hec refert. At ne Ballus inquit malū Decij aut videre potuit: aut cauere: sed in eundē lapidem offēsiōis impēgit. Cuius cum regnuz flozeret initio: et cun ta ei ex sentētia caderent: sanctos viros qui p̄pace regni eius deo summo suppli cabant p̄secut⁹ est: cum q̄bus z p̄speritatē suam pariter effugant z pacem.

De Lipano: et q̄ statuit hereticos reba ptizandos. Sed Corneli⁹ papa p̄tradicit

Caplm. II.

In vr̄be p̄o Rhoma Cornelio episcopatū regente: et apud Cartagi nē Lipiano ambob̄s fide: p̄tute: pie tate p̄stantibz questio exorta est in Africe magis partibz: si oporteret hereti cos rebaptizari. Cūq̄ id a Lipano z ceteris pene omnibz per Africā sacerdotibus oportere fieri d̄cerneret: Corneli⁹ z ceteri omnes p̄ Italiam sacerdotes huiusmodi decretū manēte sacerdotali cōcordia refu tarunt: statuente antiquitus a patribz su per hoc traditam regulam d̄bere seruari. Que continebat: post abiectioez p̄auit z cōfessionem recti dogmatis sola eos ma nus impositione purgandos.

Stephanus papa similiter sentiat: et de cōcordia ecclesiaz que post p̄secutio nem facta est.

Caplm. III.

Sed post Corneli⁹ consummationē q̄ tribz circiter annis sacerdotio functus est: episcopatus sedē Lu ci⁹ suscepit. Cui octo solis mētibz sacerdotio administrato: Stephan⁹ succedit. Quiq̄ similē Cornelio de non reba ptizando sententiam tulit. Ad quem Di onysius multa z sepe sc̄pta direxit: de mul tis ecclesiasticis differens causis. In qui bus inter cetera etiā hoc indicat: q̄ oēs ecclesie abiecta Flouati p̄sumptione pa cem inter se inuicem seruent. Scribit ergo z de hoc verbis his. Scio autem frag ter omnes ecclesias in oriente que prius conturbabant nūc redisse ad cōcordiam: z omnes sibi vnanimiter coherere: gaudē tes z exultātes de pace que vltra spem ec clesie reddita est. id est Demetrianus ap̄s Antiochiam: z Theotistus apud Cesare am Bazabbannes in hierosolymis: dorz miente in pace Alexandro: Marin⁹ ap̄s tyrum: Deliodorus apud laodiciam: He lenus in tharso. Firmilian⁹ in cappado cia. Verum ne sermo epistole longior fie ret: nobiliū t̄m modo vr̄biū tibi episcopos indicauit: vt etiam ceteros cum ipsis pari ter vnum sentire nō dubites p̄ vniuersam Syriam vel Arabiam: sed z hi quibz nūc scripsistis Mesopotamie ep̄i idēz sapiūt. Ponti quoq̄ et Bithinie omnes pariter

Ecclesiastice historie

vnanimis et concordis et multa sibi inuicem charitate conerxi glorificant deuz nostrum. Nec Dionysius scribit.

De Sicut papa: et hereticis non rebaptizandis.

Capitulum III.

Stephano vero duobus annis impleto sacerdotio Rome Sixtus successit. Ad quem scribit nihilominus Dionysius de baptisate. commemorans quod Stephanus quidam decessor suus scribens ad Firmilianum et Helenum: ceterosque illarum partium episcopos statuerit: nec concidendum esse his qui rebaptizant: sed debere considerare magnitudinem rei: quod non quicumque: sed permagni et nobiles in episcopis viri sunt quibus hoc visum sit. Dicit etiam quod super hoc scripserit plenius ad Dionysium et Philemonem presbyteros vrbis Rome. Indicauit autem pariter etiam de Sabellij herese que temporibus ipsius exorta est scribens hec.

De herese Sabellij.

Capitulum V.

Quid autem dicam de ea doctrina que apud Ptholomaidam petapoleos civitatem nuper exorta est plena blasphemis in deum patrem et in dominum nostrum Iesum christum. negans vere esse eum filium patris: nec primogenitum omnis creature: filium et sancti spiritus auferens intellectum. Pro quibus cum utroque partes ad me venissent: et partibus fratribus que commota fuerat discussissent etiam literis put deo dedit paruitati mee persecutus suus et scriptis singula que diligenter exponens: que tibi exemplaria transmisi. Sed et in tertio libro de baptisate que scribit ad Philemonem presbyterum vrbis Rome etiam hec commemorat.

De revelatione que Dionysio episcopo a domino facta est pro lectione hereticorum librorum

Capitulum VI.

Sed inquit et tractatus hereticorum lego et traditiones eorum perscruto: et si videam ad horam verbis eorum pollui. Sed multum mihi profert hoc ipsum quod ex ipsorum scriptis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus et conspbyteris prohiberem: ne heretica lectio tanquam sceni alicuius fetore pollueret: visio mihi quidam a deo ostendit que me confirmaret et sermo

ad me factus est. Nec mihi euidenter proloquens. Lege omnia quecumque in manus tuas venerint: quia probare singula que et discernere potes. quando quidem ex initio hec tibi causa fuit credenda. Amplexus sum visionem que et apostolice sententie concordabat dicenti: Omnia legite: que bona sunt tenete. In ipso quoque libello commemoratum non tunc primum in Africa de hereticis rebaptizandis ab episcopis esse decretum: sed antea iam in nonnullis ecclesiis et conciliis episcoporum velut in iconio atque alijs locis de hoc fuisse tractatum.

De nouati scismate

Capitulum VII.

Scribit adhuc et in quarto de baptisate libro ad Dionysium vrbis Rome presbyterum prima de Nouati impietate commemorans. In quanto vero libro ad Sixtum vrbis Rome episcopum scribens et aduersum supradictam heresim quidam differens: etiam tale aliquid accidisse commemorat his verbis. Vere autem frater consilium peto et rediro sententiam quid tibi videatur in ea causa que in ecclesia nostra exorta est. Vereor enim ne forte fallar in aliquo.

De hereticorum baptisate.

Capitulum VIII.

Rat apud nos frater quidam fidei antiquus: ante etiam quam ego episcopus ordiarer: imo et antequam decessor meus Eraclius. Is cum iteresset his que baptizant: et audiret vel quid interrogaret: vel quod responderet: flens accessit ad me et prociens ad pedes meos confiteri cepit se baptisate ab hereticis aliter suscepisse: Quod tamen in ea que nunc videret a nobis ministrari: nec baptisate duceret: eo quod esset repleta blasphemis omnis illa confessio. Similiter et hoc addebat se intantum pro hoc errore stimulari: ut ne oculos quidem ad deum auerteret erigere. Propter quod exorabat se mundari et purificari ecclesiastico baptisate: ut et gratiam posset consequi spiritus sancti. Quod ego facere ausus non fui: sed dixi posse ei sufficere tantum tempus communionem quam in ecclesia consecutus est per hoc quod a nobis eucharistie suscipiens donum responderet Amen. ex quo et per singula potuisset ipsa sacramentorum potestate purgari. Exhortabar igitur eum debere confidere fidei sue et scientie iam pur

gater: ante omnia q̄ tādū in sacramētis nobis iam particeps fuerit. Sed z ille ne q̄ a luctu cessat: z lachrymis: neq̄ vltra ad mēsam dñicā audeat accedere: ita vt vira nob̄ cohortat̄: z cōpulsus oratiōi audeat interesse. Hec z mltā alia d̄ huiuscemodi questionib̄ p̄ diuersos libros suos Dionysius scribit.

De persecutione Valeriani.

Caplm. IX

Ollus hō nō integr̄ duob̄ annis impio detento reb̄ hūanis exemptus ē. Post quē Valerian̄ cū filio Balieo suscepit p̄ncipatū. De q̄ Dionysius scribēs itez ad Hermiamonē hoc mō refert. Sed z Joāni s̄r̄ reuelatū est vt diceret. Et datū est inq̄t ei os loq̄ns maḡ et blasphemias. z data ē ei potestas p̄ mēses q̄draigta z duos. Utraq̄ aut̄ cōplent̄ in Valeriano. Vere em̄ mirādus est quomō supra ceteros q̄ ante se fuerūt hic et hūan̄ z benignus extitit erga fam̄los dei: ita vt in inicit̄s multo t̄pe etiā illis benignior videret̄: qui noīe saltez ch̄iani dicebant̄ intātū venerabāt seruos domini. et oīs eī dom̄ erat ecclia dei. De prauas tus aut̄ ē: z a p̄tate deiect̄ p̄ q̄ndā doctore pessimū magist̄ z p̄ncipē egyptioz magoz: vt iustos z sc̄tōs viros p̄seq̄ z interiūmi iuberet tanq̄ qui aduersarent̄ magic̄ artib̄ q̄b̄ seipe subdiderat. Erat em̄ reuera et sunt etiā nūc q̄ possent p̄tute merito rū suoz restrigere fallacias demonū. Nā ille vt ipuros rit̄ z execranda mysteria: ac sacra in cēsta cōficeret: pueros inuestes iugulari iubebat: et orbari liberis patres: atq̄ in teneris viscerib̄ hūanas rimari p̄ p̄ aculū fibras: et vocē illic querebat vbi fugauerat vitam. Sed z multa alia huiuscemodi de Valeriani piacul̄ memorās: addit etiā hoc q̄ ipse a barbaris capt̄ z luminib̄ orbatus filios sceleris z impuritat̄is sue reliquerit successores.

De his que ad Dionysium vel ceteros Egyptios ep̄os testati sunt.

Caplm. X.

Ise hō Dionysius quanta in eius p̄secutiōe p̄tulit: et quib̄ affect̄ sit cruciatibus propter nomē dñi scribēs ad quendā germanum epi

scopus: qui quasi obtrektor eius esse v̄s debāt refert: vbi z acta cōfessionis sue inscriuit apud Emilianum presidem gesta. In quib̄ cum Dionysius vnuz solum deum qui celum fecisset z terrā diceret adorandū ceteros autem neq̄ esse deos: neq̄ adorari debere: in castrum quoddaz deserti quod Esro appellatur: in exilium traditur: ob hoc precipue electum: q̄ loci incolę gentiles erant: et idolorum superstitionib̄ satis dediti. Quib̄ exulem Dionysium primo hostili animo z satis aduersa mēte suscipiunt: post hō cum paulatim per domini gratiam verbum dei disseminare cepisset pars maxima trucidis ac barbari populi relict̄ idolis: cōuersa est ad deū verū ch̄ustoq̄ subiecta. Quo compro rurs̄ euz ad alium locuz vicinū quidem Alexandrie sed incolis desertum: ac pene habitatorib̄ vacuū transtulerūt. Sed z ibi cum pro v̄bis vicinitate nostroz populi eū frequētarēt z tanq̄ odore pastoris recepto: grex letior et p̄statioz agonib̄ redderet: rursuz missis cum cēturione militarib̄ viris: ipsum Dionysium z cum eo Baium z Petrū catenis constrictos z diuersis cruciatib̄ afflictos in d̄sertum quoddam libye p̄traxerūt: ibiq̄ eos in loco squalidissimo et oī v̄su hūmanitatis carente a pharetonio trium diez itinere i desertum p̄tento nexos viculis reliq̄rūt. Hec in diuersis suis ep̄istolis supradictus vir scripta dereliquit. In quib̄ memorat etiā Maximū p̄sbyterum z Dioscoroz: Demetriumq̄ z Lucium nec nō z faustinū atq̄ Aquilā sat̄ claros z in signes titulo p̄fessionis effectos. Sed et ex diaconis quosdam in insula post penas p̄fessionis esse defunctos: sup̄fuisse hō ex his Faustum z Eusebiuz. Quibus etiā refert tantum fiducie et magnanimitatis p̄ dei gratiaz datum: vt cum ad eos qui in carcere tenebant̄ fratres nemo p̄sus hūanitat̄ z ministerij causa p̄mitteret accedere: isti tamen indefinent̄ z reuiferent et necessaria ministrarent. Et cum per dies singulos presidis furor cresceret iugulando alios: alios supplicis ac diuersis cruciatib̄ generib̄ affligēdo: squalore carceris z catenaz ponderib̄ enecādo: et sup̄ oīa p̄cipiendo ne quis ad eos p̄orsus accederet: vt ex inedia quasi aliud tormenti ges

Ecclesiastice historie

nus adhiberet. Concessit tñ deus supradictis diaconis gratiaz: confessoribus suis puidens: vt inuitis omnibz istis tamē nō negaret ingressus. Sciēdū tamē est q̄ hic Eusebius quē diaconē supra dixim⁹ post modū ep̄s apud Laodiciam Syrie ordinatus est. Marim⁹ hō quem psbyterū memorauimus: ipsi Dionysio apud Alexandria successit in episcopatu. Faustus autem qui cum ipsis tunc confessor enituit: vsq; ad p̄secutionē que nostris temporibus facta est grandeuus et plenus dieruz pdurans p̄fecto martyrio obruncatōe capitis p̄summat⁹ est. Heca Dionysio certissima fide memorantur.

De his que apud Cesaream Palestinā martyres facti sunt

Caplm. XI.

Bitur in Valeriani p̄secutiōibus apud Cesareā palestinē: multa a diuersis martyria cōsummata sunt. In quibz tres q̄daz admirādi adolescentēs: quoz vnus Priscus: ali⁹ Valchus: tertius Alexander vocabat⁹: cum in suburbanū agellū supradicte vr̄bis ihabitarent: diuine fidei calore succēsi: ceperūt semetipsos segnitie atq; ignauie incusare q̄ cum celestes in vr̄be martyriū p̄ponerentur corone: ipsi nec desiderarēt: nec raperent: cunq; dñs et saluator regnū celoz volenter diripi debere testatus sit: ip̄i i gloriosz desides aios humi gererēt. His igitur semetipsos alloquijs incitantes: vrbem petūt. et Adorato iudice truculento cur tantū in sanguinē p̄ioz d̄seuret in cusant. Ille cōtinuo nobiles anios iuuenū q̄ dignis remunerat affatibus: deuorandi inquit bestijs subrigent: quibz non placet p̄iorum sanguinē fundi. Sed et mulier q̄dam supradictorū iuuenum secuta fert audaciam et magnanimitatis exēplū. similesq; sortit̄ exitū pene. Quā tñ de Marcionis schola fuisse loquebant.

De martyrio Marini.

Caplm. XII.

Marinū quoq; virū militarē hierosolymozū ciuē honore et diuitijs clarū cū in sup̄dicta vr̄be int̄ collegas suos p̄ ordinē gradus sui honor q̄dam cōtingeret militarē (vt fieri so-

let) in sequentē collegā suū subit inuidia et exclamat nō posse Marinū adipisci superiorē gradū. et q̄ esset christianus. Interrogat a iudice Marin⁹: si ita res se haberet. Ille ita esse et vere se esse christianuz clarissima vocet testat. Tres ei deliberandi hore d̄cernūt a iudice: vt eligat vtz velit: imolare dñs et impator: an christianus interimi. Cūq; a tribunalibus fuisset egressus Theorist⁹ ep̄s loci ap̄p̄hesa manu ei⁹ pducit eum ad eccliaz: ibiq; multz sb̄is infide confirmas: ad vltimum in intiora pducit altar: gladūq; suū quo p̄cinct⁹ erat ostēdēs ei: et rursus offerens euangeliū: qd̄ de duobus mallet interrogat. Marinus hō p̄mptissima fide cum manū ad euangeliū tetendisset: optime inq̄t Theoristus qd̄ elegisti o fili. et cōtemnens p̄ntē vitam: eternā sperato: cōfides p̄ge: et suscipe coronā quā tibi dñs p̄parabit. Regress⁹ cōtinuo ad tribunal euocat per p̄conē. Aderat em̄ tps̄ statutū. Ille hō nec moras patit: nec expectat interrogantem: sed continuo sibi et deliberatum asserit: et ex patris legis confirmatum: q̄ deo obtemperare oporteat magis q̄ hominibus. Quē iudex ilico capite puniendū p̄ tali respōsione p̄nunciat.

Relatio de Astirio.

Caplm. XIII.

Ed inter eos cūctis clarior et meritis fidei supra ceteros insignis memorat Astirio: vir romane vrbis senator patrici⁹: nobilitate facultatibz: p̄p̄nitate etiā regia: et om̄i bonoz fama satis clarus. Qui cū supradicti martyris extremis iterisset exequijs et capite cesum cadauer subiect⁹ hūeris suis et substrata veste qua iduebat exciperet: honorem quē martyri detulit: cōtinuo ip̄e martyr assequit. Sed et in multis alijs cū p̄claris gest⁹ i fide christi enituisse tradiderūt nobis hi qui eum in corpe adhuc posituz viderūt. In q̄bz etiā tale aliqd̄ p̄ eū gestuz memorabāt. Ap̄ d̄ Cesareā Philippī: quā Panecadā Phenices vocāt: aut sub radice mont⁹ q̄ appellat⁹ Pani⁹: ex q̄ fluij Jordanis p̄mo fluēta p̄siliūt: morē fuisse gēt̄is error: certa ac solēni die imolari victimā. Que victima arte q̄daz demonis subito nusq; compebat. Et erat hoc famosissi-

mū miraculi genus q̄ psuaderi astantib⁹
videret in celum hostiā inuisibilē esse sub
laram. Accidit igitū hec gererent a desse
Astirium. Qui cum videret oēs miraculi
huius stupore p̄stringi. humanos misera
tus errores: cum gemitu et suspirio oculos
ad celum pariter tendit: p̄ palmas: ch̄m q̄
est sup̄ oia de⁹ tota fide. p̄fusis lacrymis
iuocat: vt p̄stigia fallac⁹ demonis arguat
miserisq; mortalib⁹ erroris hui⁹ soluat ar
canū. hoc illo cū stetit supplicāte: subito
victima q̄ inuisibilē credebat assūpta: su
p̄ferri aq; videt: et cōspectib⁹ oim reddidit
nec vltra in illis loc⁹ error h̄mōi potuit re
parari: ita vni⁹ ch̄ristiani p̄ce tantoꝝ secu
loꝝ deceptiois machina: cū auctorib⁹ su
is demonibus dissoluta est.

De signis que virtute saluatoris apud
Pancadam fiebant.

Caplm. XIII.

Erū q; vr̄bis hui⁹ fecim⁹ mētio
nē iustū videt cōmemorare et il
lud in q̄d historia dignū duxim⁹.
Mulierē quā sanguis p̄fluuiō la
borātē a saluatore curatā euāgelia tradi
derint hui⁹ vr̄be ciuē p̄stat fuisse: dom⁹ q;
ei⁹ in ea et nūc ostendit. Pro forib⁹ p̄o do
m⁹ ip̄i⁹ basis q̄dā in loco editiore colloca
ta mōstrat. in q̄ mulieris ip̄i⁹ velut genib⁹
p̄uolute palmasq; supplicis tendētis ima
go cre videt exp̄ssa. Astat p̄o alia erenū
hilomin⁹ fusa statua: habitu viri stola cō
pta circūdati: et dexterā mulieri porrigēt.
Hui⁹ ad pedē statue e basi herba q̄dā no
ua specie nascit. Quecū exorta fuerit: ex
crescet vsq; ad stole illi⁹ erei dumētī fim
biā solet. Quā cū sūmo p̄tice crescēs her
ba p̄tigerit: vires inde ad p̄pellēdos oēs
morbos lāguoresq; p̄qrit: vita vt q̄cū q̄sil
la infirmitas fuerit corpis haustu exiguo
madefacti salutar⁹ gramis depellat: nihil
oīno virū gerēs si ante q̄ eree fimbrie sū
mitatē crescendo p̄tigerit decerpāt. Hāc
statuā ad similitudinē vult⁹ Jesu formatam
tradebāt: q̄ p̄māsit ad nostra vsq; t̄pa. sic
ip̄i oculū n̄ris inspexim⁹. Et nihil mir⁹ si hi
q̄ ex gētib⁹ crediderāt: p̄ b̄nificiis q̄ a salua
toꝝ fuerant p̄secuti: velut h̄mōi mun⁹ vi
debat offerre: cū videam⁹ nūc et aploꝝū
Petrū vlt⁹ Paulū et ip̄i⁹ saluator⁹ imagines

designari: tabulisq; depingi. Sed et anti
quas ip̄soꝝ imagines a quibusdā cōserua
tas nos vidimus. q̄d mihi videtur ex gen
tili p̄suetudine indifferēter obseruati: q;
ita soleant honorare q̄s honore dignos
duxerint. Insignia etem veterū reserua
ri ad posteroꝝ memoriā: illoꝝ honoꝝ: ho
rum vero amoris indicium est.

De throno Jacobi.

Caplm. XV.

Eniq; et Jacobi cathedra: q̄ pri
m⁹ inter ep̄os: ab ip̄so saluatore
et ab apl̄is in hierosolymis est ele
ctus quēq; fratē ch̄risti volumia
diuina designat: vsq; in hodiernū inibi p̄ser
uat atq; in ea sedēt oēs q̄ vsq; ad presens
t̄ps sedis illius sacerdotiū sortiunt. Ser
uatur ergo cū ingēti studio velut a maio
rib⁹ tradita memoria sanctitatis: et cū
magna veneratiōe habet vel vetustatē vlt
p̄mī sacerdotiū sanctificationis obtētū
Sed de his ista sufficiant.

De pace a Galieno reddita ecclesiqs.

Caplm. XVI.

Alien⁹ p̄o Valeriani fili⁹ postea
q̄ rerū summam solus obtinuit:
leni⁹ ac moderati⁹ erga n̄os age
re iustituit: datiq; decret⁹ ihiberi
supplicia: p̄secutiōesq; cessare. et q̄ q̄s pu
tat more exorare q̄d diuinū est: sinit.

Qui episcopi tunc fuerunt.

Caplm. XVII.

Er̄ idē tēpus cū romano adhuc
sacerdotio Sixt⁹ p̄sset et ap̄o an
tiochiā Demetrian⁹: Firmilian⁹
q; adhuc cesaree capadocie sup
esset: p̄oti ecclesias Gregori⁹ qui p̄us Theo
dorus dictus est ex Origenis discipul⁹: cū
fratre Anthenodoro suscepit gubernans
das Ap̄o Cesareā p̄o palestine post Theo
tistū Dōnus ep̄atū sortit⁹: et breui defun
ctus Theotigno iaz nostre memorie viro
sedē tradidit. Qui et ip̄e Origenis auditor
fuisse dicebat. In hierosolymis p̄o post
Zabbanē sacerdotiū suscepit Dyrenus.
Et hi oēs q̄ in pace ecclesias gubernabāt
De his q̄ apud Alexandriā acciderunt

Caplm. XVIII.

Sed apud Alexandriam et si nulla
extrinsecus mali causa sit: eo ip̄se
q; genus hominū feroꝝ: sediciosū

Ecclesiastice historie

et semp̄ inquietū est: ciuiles inter se mor̄
et bella non videntur merito: neq; ob defen
sionem: sed ob necem atq; interitū ciuium
cōmouebant: De quibus Dionysius in epi
stolis suis comemorans refert ita a p̄p̄ris
ciuib; esse vastataz deletāq; urbem: vt illa
que constipatione populoz vix soleret di
gredientib; incedendi spacium dare: nūc
eo vsq; puenerit: vt cōspicere i plateis ho
minē valde rarum sit: madere omēs ciuiū
sanguine vias cadaueribus obtegi: et ne
ad sepeliendū quidem sufficere qui super
sunt vnde et post belli rabiem ferriq; vasta
tionem corrupti aeris ex fetore cadauerū
pestilētia increuerit: ita vt si qd ferro sup
fuerat id morbo absumeret.

Quo Dionysius d̄ pascha statuit

Capitulum XIX

Scribit aut̄ de his idem Dionysius
us in epistola paschali: que solēni
ter p̄ annos singulos legi solz his
p̄bis alijs fortassis hominib; n̄ vi
deat tempus hoc: tempus esse solēnitatē:
quāquidem luctus vbiq; et acerba lamēta
tio in plateis cūctacircūstrepit. Semitus
p̄o inest et mugitus in domib; p̄pter mul
titudinem morientū. Sicut em̄ de primoz
genitis quondam Egyptioz refertur: ita
etiā nunc ingens vbiq; clamor attollitur.
Non em̄ est domus (sicut scriptum est) in
qua nō sit mortuus. Primo nanq; ipsi ma
nibus suis partē maximā et meliorē popu
li crediderūt: p̄sequendo sanctos. partē
alteram bella intestina rapuerunt partem
p̄o que sup̄fuerat pestilens nūc egritudo
consumit. Sed nos neq; in p̄secutionib;
cum iugularēmur a festiuitate cessauim;
nec vnq; nobis potest solennitas impedi
ri: quibus p̄cipitur in tribulatōe gaudere.
Omnis igitur nobis locus quicūq; a tyrā
nis eligebat̄ ad penā: siue ager ille seu des
sertum fuit: siue insule: siue carcer: solenni
tatem nobis impedire nō potuit. Letissimā
p̄o sup̄ oēs habuere solennitatem bea
ti martyres: qui cū sanctis angelis in celo
pascha curarunt.

De morbis qui acciderunt

Capitulum XX

Quod hec p̄secutores n̄ i in semet
iplos manus ac tela p̄terūt. Sed
nec sic quide; nostrorū festa turba

ta sunt. Insecutus est hic pestilens morbo
et plaga terribilis. sed illis multo terribi
lior et grauior: q̄s nec spes erigit futuroz
Fobis p̄o hec omnia exercitia quedā vir
tutis et fidei p̄bamenta dicuntur. Quam
uis ei densior sciuozq; paganos: magis q̄
nostros morbo inuasit: tū nec a nostris
quidam penitus abscessus est. Et post pau
ca addit dicens. Multi nanq; ex fratrib;
bus nostris p̄ nimia charitate duz absq;
vlla cūctatōe infirmos visitare non desi
nūt: et nō solū visitare: sed et ministrare et
exhibere officia q̄ dñs p̄cepit: repēte mor
bi cōtagiōe: cū illis parit̄ q̄bus ministra
re voluerāt interibāt: affectu em̄ quodaz
dilectionis attracti: et velut participare
dolores euz dolentib; cupientes: alienas
in se mortes haud segnit̄ transferebant:
et effecti sūt eorum (vt dicit apli sermo)
perip̄sima. Deniq; plurimi nostrorū p̄
cipui et electi viri: inter quos et p̄sbyteri
nōnulli et diaconi: multiq; ali; de plebe:
constantissima et ardētissima fide: tanq;
si martyriū temp̄ instaret miserando inu
firmos: semetipos huiusmodi mortib;
inferebāt: minime ex hoc martyriū se ca
pere p̄sumētes. Et duz curādis egris: deu
functisq; exportādis: humanisq; corpo
ribus operam dabant: insequēbant̄ pene
eos quos suis humeris ad sepulchrū de
uexerant. Pagani vero ecōtrario suos cō
tinuo vt egrotare ceperāt deserebāt: parē
tes charos liberos: vxorē coniunx: filiūq;
nihilominus parentes. statim vt tremere
in ebra vidissent: et morbo ora pallere do
mo p̄pulsos: in plateas semineces eicie
bant. ibiq; insepulta eorum cadauera re
linquentes: vim morbi quam per hec se ef
fugere opinabant̄ dupliciter incurrebant:
dum ad pestilentie rabiem etiā fetoz in se
pultoꝝ cadauerū iungeret.

De Salieni regno

Capitulum XXI

Refert idē Dionysius de Salieni rē
porib; q̄ eo regnante ecclesie dei
i pace durarūt. et q̄ medijs ei⁹ tē
porib; Sacrian⁹: velut nubes q̄
daz tenebrosa et arda: subito regni ei⁹ ob
scurauerit lucē. Quo rursū ad vicē estine
nub̄ abolito Salien⁹ nouuz vt ip̄e ait ex
retivniūso mōo lumē effulsit. fil̄ ei atrocē

tyrānum et regno deturbavit et vita. Desi-
gnat autē etiā tēpus q̄ nono anno imperij
Baliani hec scriberet. Extat et alia q̄ plu-
rima necessaria satis et admiranda Dio-
nyſij opuscula: que vtilitatis plurimū le-
gentib; conferant. Inter que scribit etiā
de repromissionibus futuris: existēte cau-
sa huiusmodi.

De Nepote et scismate eius.
Capitulum. XXII.

Episcopus quidam erat in partibus egypti
partem Nepos nomine. Hic iudaico in-
tellectu de futuris repromissionibus
sentiebat: easque corporaliter ex-
hibendas docebat: et mille annis in delictis
corporalibus in hac terra sanctos regnatos
esse cum christo: huiusque sui dogmatis proba-
menta scriptis ex reuelatione Joannis testi-
monij conabatur asserere. De quibus et libel-
los edidit: interpretationes huiusmodi continentes.
Igitur Dionysius de repromissionibus scribens
ad hunc Nepotem stilum sue intentionis obuer-
tit: et in primo statim libro sua sententia que ei de
diuinis repromissionibus videbatur exponit.
In secundo quoque volumine de reuelatione Jo-
annis differens facit mentionem Nepotis his
verbis. Et commentatores inquit quosdam
proferunt Nepotis: quibus inveniunt plu-
rimū: et per quos putat ineffabili quodam
sacramento ostendi qualiter regnum christi
futurū sit super terras. Sed in alijs quidem
multis etiā ego amplector et diligo Nepo-
tem: vltimē fide sua: pro eruditione et studio
scripturarum: et precipue per exercitio perfallen-
di: quonia quidam plurimi fratrum libenter
per hoc eius elegere consortia. Est ergo etiam
mibi erga eum multa reuerentia: et inde ma-
gis quia iam processit ad dominum. Sed reuera plu-
rimo et amanda et preferenda est veritas. Lau-
dare oportet et absque invidia amplecti: si
quod recte dicitur: et discuti hoc et discerni si
quod minus sane scriptum est. Et si quidem presens
esset is de quo sermo est: sufficeret solo sermo-
ne discutere quod minus recte dicta videban-
tur: dum interrogatione precedente responsio
subsequens in concordia quod contrarium et discre-
pans videbatur adduceret. Ubi vero scri-
pta edita sunt: et ut videtur quibusdam satis sua-
sonia: et ubi doctores procedunt qui legunt et pro-
phetas pro nihilo ducunt: et euangelia non se-
quantur: apostolorum scripta despiciunt. Nos

autem solos libros atque istam doctrinam: velut
magnum aliquod et occultum mysterium veneren-
tur: ac simplices quosque fratrum nostrorum do-
ceant nihil excelsus: nihil magnificum sentis-
re de adventu et presentia dei et saluatoris no-
stri Iesu christi: neque de resurrectionis glo-
ria: et nostre congregationis in ipsum ac simili-
tudinis repromissionem. Sed parua quedam et sem-
per mortalia: et non alia que sunt ea que nunc vi-
demus sperari suadet in regno dei. Necessa-
rium videtur ad hec omnia respondere fratri no-
stro Nepoti: et post aliquanta rursum sub-
iungit hec. Etenim cum in Arsenoite essemus:
ubi multo iam tempore volebat ista doctrina:
ita ut scismata inter fratres et discordie fieri
erent: convocavi presbyteros et doctores qui
erant in ecclesijs et publice cepi tractatum ha-
bere. Simul et cohortatus sum fratres: ut
si quid eos moueret obijceret nihil veren-
tes. Tum mihi illi ut scutum validissimum: et
inurum inexpugnabilem codicem Nepotis ob-
iiciunt. Suscepi patienter: et tribus contin-
uis diebus residens a prima luce usque ad ve-
speram cum ipsis coepis cepi singula eius scri-
pta discutere: et vniuersum quod quid in se ab-
surdum haberet ostendere. Et vere satis ad-
miratus sum patientiam et constantiam atque in-
telligentiam fratrum: qui sequenter et per ordinem
de singulis questionibus ponebant: et validissimi-
me his que a nobis respondebant occurre-
tes. Post hec cum quid esset in vero patuisset:
accommodabat nihilominus absque pretenti-
one consensum: iudicantes hoc quod non con-
tinuo si quid semel animo visum fuerit: omni
id studio et contentione seruandum est: sed
esse recte tunc mutare sententiam. cum enim ea
melior et rectior superauerit: patefactis et
hinc cordibus suis deo audiebant verbum.
Cuius probatio non ex humana persuasionem: neque
est eloquentie suco: sed et diuinarum scriptu-
rarum assertione veniebat. Et ita euidens fuit
assertionis nostre probatio: ut is qui inter eos ma-
xime doctor et vite meritis prestantior habebatur
Corantion nomine: surgens in medio cunctis
audientibus proclamaret: et protestaretur nemi-
nem debere ultra eius doctrine facere men-
tionem: sufficere quod erratum est de cetero
non solum nihil horum tenendum vel sequendum
sed nec commemorandum quidem de talibus si quidem
dem tacuissent ac manifesta contra hec de
scripturis diuinis patuisset assertio. Quis

Ecclesiastice historie

¶ Jo reliqui fratres gaudio et leticia repleti
corde: per commendationem sui inexplebiles gra-
tias referebant.

De Apocalypsi Joannis.

Capitulum. XXIII.

Dist aliquanta Jo veniens ad Apo-
calypsim Joannis hec de ea scri-
psit. Nonnulli ex predecessoribus nostris
penitentem libellum hunc refutandum a ca-
nonis scripturaz atque abijciendum putarunt:
singula queque et capitula arguentes. et dixe-
runt per titulationem libri non esse veram: sed ali-
ene scripture Joannis tantum nomen imposi-
tum: unde neque Joannis hunc esse librum: nec
revelationem videri posse: quod crasso quodam ve-
lamine ignorantie contegatur. Adiderunt etiam
hec quod nihil dignum in ea gravitate apostoli-
ca censeatur: Sed ne alicuius quod ecclesiasti-
corum saltim viros scripturam esse dixerunt: sed
Eberinthum quendam auctorem Eberinthiane
heresis volentem dogmatum sui fidem: applici-
nois opinione firmare: libello a se conscri-
pto Joannis titulum per tulisse. Denique inqui-
unt Eberinthi dogma hoc continet: iterum
futurum esse regnum christi. Et quoniam ipse car-
nis et libidinis amicus dicebat: ea in res
promissionibus futuri regni sanctis preben-
da censebat: que sui animi libido dictas-
bat: ventris et voluptatis opera mansura: cibo-
rum satietate et abundantia poculorum: nuptias:
et cetera que horum consequentiam servat. Et
reparari rursus sperabat festiuitates et sa-
crificia iudaica: victimasque legales. Ego
Jo quod quantum ad meam sententiam pertinet: sperne-
re aut abijcere scripturam libri huius nullatenus
audeo: maxime cum multi ex fratribus
ita mecum sentiant. Sed hoc magis de eo
sentio quod excedat atque emineat quam in conscri-
pta sunt humane auditionis modum: et sit in eo
arcanus quidam et reconditus atque admiran-
dus omnibus sensus. quem et ego admiro ac ve-
neror: etiam si non intelligo. Et ita sentio
quod diuina aliqua sacramenta sermonibus
contegant humanis: non tam iudicio meo
discernens. quam fide credens: et ideo non repro-
bo que non intelligo. sed tanto magis ad-
miro: quanto minus assequor. Post hec Jo
totius libelli differens corpus: et singula queque
discutens: atque euidenter ostendens nullo
modo fieri posse: ut secundum litteram dignum in eo
intellectus appareat. Addit etiam hec di-

cens. Consummata igitur omnia prophetia: beatos
dicit prophetas eos qui hec custodierunt. Sed
et semetipsum beatum dicit. Ait enim Beatus
qui seruat scripturam prophetie libri huius et ego
Joannes qui audio et video hec. Uocari
ergo eum Joannem: et esse hanc scripturam
Joannis non nego. Sancti namque alicuius
est et sine ulla dubitatione per dei spiritum scri-
pta: etiamsi non sit ille Joannes apostolus fi-
lius Zebedei: frater Jacobi: cuius euangeli-
um secundum Joannem scriptum est: et epistola
catholica. Ut ergo Dionysius plurima
asserit: one diuinitus quod dem inspirata reue-
lacione non esse dubitandum et Joannis esse:
non tamen sibi liquido videri: quod illius sit
Joannis qui euangelium scripsit. quia ille
nisi quod nois sui fecerit mentionem ac sese si-
gnauerit noiatim. Hic autem qui Apocalyp-
sim scribit tertio ferme mentionem nois
sui facit. Sed et ex ipso scripture stilo discre-
tionem faciens dicit potuisse fieri in illis tem-
poribus fuisse et alium aliquem Joannem unum
et sanctis cui hec reuelauerit deus. Dubi-
ta Jo et alia instructionis ecclesiastice moni-
menta nobis in libris digesta: beatus Diony-
sius dereliquit: quorum lectio magnope
ab studiosis quibusque perpendenda sit. Sed
iaz ad historie ordinem reuertamur. Sixto
Romane ecclesie per annos undecim sa-
cerdotio procurato: succedit Dionysius. Et
Demetriano apud Antiochiam defun-
cto: Paulus de Samosate sacerdotium
suscepit. qui Paulus obiecta satis et indi-
gna de christo sentiens: traditionem doctri-
ne ecclesiastice corrumpere dicebat eum com-
munis nature hominem tantum fuisse.

De Epistolis Dionysii.

Capitulum. XXIII.

Unc Dionysius de alexandria roga-
tus venire ad concilium: et senectute
impedimento et incommoditate cor-
poris inhibere: per epistolam tantum presentem se
reddidit et quod fidei ac venerationis erga christi-
stium teneret exposuit. Ceteri Jo ecclesiarum pa-
stores diuersi et loci et vici: velut aduersus
sum latrones quendam christi gregibus insu-
diantes: conueniunt Antiochia. In quibus
insignes et ceteris precellentes erant. Fir-
milianus a Cesarea cappadocie: Grego-
rius et Anthenodorus fratres: ponti pro-

inicie sacerdotes. Helenus sardensis ecclesie episcopus: et Nicomas ab Iconio et hierosolymoz precipuus sacerdos Dymenus et vicine huic urbi cesaree Theotignus: Sicut et Maximus bostrensis episcopus dignus eorum sortio cohererebat. Vultus quoque et alii quos longum est enarrare per singulos. Sed et presbyteri quos plurimi et diaconi ad supradictam urbem causa cōpescendi: imo delendi noui huius dogmatis puererāt.

De Paulo Samosateno: et de Gregorio de heresi eius.

Capitulū. XXV

Nigiter omnes sepius in vniuersis conuincunt: Paulus quoque samosatenu stantentes in medio: atque eius heresim quam ille nunc occultare: nunc etiam dissimulare conabatur: frequenter tractatu et assiduis disputationibus denudantes: arguere blasphemias et publicare nitebantur. nec tamē vno id aut secundo tamen concilio ad finem perducere potuerunt. Sed et conuentu sepe et absque opere precio discessu. Verum quoniam beati Gregorius historie rextus attulit mentionē dignissimum putatū viri gesta (que sub orientali et septentrionis axe cunctoz sermone celebrant) omissa nescio quo casu huic narrationi ad memoriā posteritatis inserere. Stagnum quoddam erat in ponti regionibus situm: piscibus copiosum: ex quoz captura per diuites reditus dominis prestabant. Ista possessio duobus fratribus sorte hereditatis obuenerat. sed pecunie cupiditas (quae pene omnium corda mortalium superat) etiam fraternas necessitudines violauit. Conueniebatur a fratribus tempore captiois: non tamen ad capiendos pisces: sed ad homines decipiendos: cedes ac bella mouebant. humanus sanguis pro piscibus fundebatur. Sed dei prouidentia affuit aliquando auxiliū aduentusque Gregorius. Vidit pericula et mortales viroz: furcetesque germanos: quid cauere existeret pro qua in exitum sui suorūque fratres accenderentur inquit: nullā nisi capturā piscium comperit. Tū ille cum per honorem aduentus sui utreeque partes paululum siluissent. nolite inquit o filioli rationabiles animas pro mutis animantibus violare: fraternā pacē quē cupiditate

dissoluere: dei leges et nature pariter iurā temerare: et vna mecum ad oram stagni exiti alis accedite. Ego iam vos per virtutem domini omni certamine cruento contentioni absoluam. Et cum hec dixisset: in conspectu omnium virgā quam tenebat in manu ad primas litoris vndas defigit: et ipse positus genibus palmas tēdit ad celum: atque his verbis excelso supplicat deo. Tu domine deus patrum nostrorum: qui cum tibi primus homo Adam peccasset: et mandatū tuū preterisset: penas culpe illius moderatus ad terrā maledictionis sententiā detorristi dicens. Maledicta terra in operibus tuis. Et nunc ergo miseratus horum iuuenū fratrum sanguinem qui periclitatur: precipue ut maledicte sint aque iste in opibus eorum: pro quibus furore succensū fraterne pietatis obliti sunt: ita ut nunquam in hoc loco vel piscis appareat vel aqua resideat: sed sit capus aratri patiens: ac frugum ferax. et custos in eternū fraterne concordie perseueret. Simul ut ille finem orandi fecit: statim se vnda subducens: et cursu velociore refugiens: a conspectu superno iussa discedere: abyssis suis reddit. et arentem campum germanis iam per cordibus dereliquit. Sed et in hodiernū frugum ferax esse dicitur solus: quod ante fuerat nauum ferax. Memorat etiam aliud illustrius ab eodem iunctis gestum. In quodam loco ruris angusti: cum res posceret ecclesiam construi rupes quedam vicini montis ex parte orientis obiecta: ex alia vero preterfluens fluius spacium quantum ecclesie sufficeret denegebatur. Et cum alio omnino non esset locus: omnesque mesticiā gererēt: quod solū ad constructionem ecclesiaz non haberent: ille fide plenius pernoctasse in oratione dicit. et dominum Iesu permissiois sue admonuisse fideliter qua dixit. Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis monti huic tolle te et mitte te in mare: et fiet vtique. Cumque plena fide ac deuotione deposceret ad lucē coeūtibz populis inuenta erupes in parte vna secessisse tantum quantum spacium ad condendam querebatur ecclesiam. Traduntur eius et alia quae plurima. Sed ne in longum videamur trahere sermonē: intermissis ceteris vnum adhuc de eius gestis adiiciam. Iter ei fuisse quondam per alpes dicitur

Ecclesiastice historie

tur hyemis tēpore. z cū puenisset ad sum-
mū alpīū iugum: niuibz repleta erāt omnia
nullū vīq̄ diuersorū. Phanium tamē ibi
Apollinis erat: cui succedens transacta
nocte discessit. Sacerdos hō erat q̄dem
phani ei? cui p̄sulere simulachrū Apollini-
nis mos erat: z reddere responsa poscen-
tibz. Ex q̄ ei etiā alimonie quest? esse vide-
bat. Igit post digressum Gregorij offer-
re cōsulta z respōsa poscere sacerdos ac-
cessit ex more: nihil inde responsi venie-
bat. Repetit victimas: silentiuz p̄manet.
Iteq̄ ac itez litat. surdis ingerit fabulaz.
Lūq̄ stupore noui silentij estuaret sacer-
dos: nocte ei assistēs dēmoniuōdū in som-
nis. Quid me illic iuocas: q̄ iā venire nō
possū. Percōtāti causaz: aduētū se Grego-
rij dicebat expulsū. Quid tunc remediū
daret cū perquireret: ait nō aliter sibi li-
cere ingredi locū illuz nisi Gregorij p̄mis-
sisset. Quibz audit; sacerdos occupat vī-
am: mītra ap̄d semetipm voluēs: atq̄ aio
recursante p̄tractās puenit ad Gregorij
adorfusq̄ euz rē pandit ex ordine: huma-
nitat; sue atq̄ hospitalitat; admonuit: q̄
relam depulsi numinis promit: adeptaz
facultatē sui quest? deplorat: ac reddi sibi
omnia in p̄stinum statum deposcit. At il-
le nihil moratus scribit epistolā i hec ver-
ba Gregorius Apollini salutē. p̄mitto tibi
redire ad locū tuū: z agere q̄ cōsueuisti
Hāc epistolā sacerdos accipit z ad pha-
num defert. positaq̄ ea iuxta simulachrū
affuit demō: ac dedit responsa poscenti.
Tū ille i semetipm cōuersus ait. Si Gre-
gorij iussit: z de? iste discessit: nec potuit
redire nisi iussus. z rursū iubēte Grego-
rio restituit? est: quomodo nō multo meli-
or isto Gregorij: cui? hic obtemperat ius-
sis: Clausis igit ianuis phani descendit
ad Gregorij: epistolā secū quam acceperat
referēs: omnēq̄ ap̄d eū rei geste ordi-
nē pandens. simulq̄ se ad pedes ei? pro-
sternēs rogat vt illi se deo offerat. cuius
virtute dñs gentiuz Gregorius impera-
bat. Lūq̄ enixius z pertinacius p̄sisteret:
cathecumin? ab eo fact? est. Et cum se vī-
te castissime z abstinentissime: derelictis
omnibus non solū erroribz demonuz. sed
z seculi actibz mancipasset: etiā baptisma
consecutus est. Et intantum vite merito

ac fidei virtute profecit vt ip̄e beato Gre-
gorio in ep̄atu successor extiterit. Sed et
ingenij sui nobis in paruo maxima mo-
nimēta dereliquit. In ecclesiasten nanq̄
metaphrasin idem Gregorius magnificē-
tissime scripsit: z catholice fidei expōsitō-
nē breuit editā dereliquit: quā pro edifi-
catiōe ecclesiāz sociare his cōmoda du-
xi Gregorij martyris z episcopi Neocesa-
rie fides. vnus deus pater verbi viuētis:
sapientie subsistentis: et virtutis sue et fig-
gure p̄fect?. p̄fecti genitor pater filij vnus
geniti. Vnus de? solus ex solo deo. figu-
ra z imago deitatis. verbum perpetrans.
sapientia cōphendens oia z virtus q̄to-
ta creatura fieri potuit. Filius verus ve-
ri: z inuisibilis ex inuisibili. z incorrupti-
bilis ex icorruptibiliz immortalis et im-
mortali. z sempitern? et sempitno. Un?
spiritus sanct?: ex deo substātiā habens z
qui p̄ filij apparuit imago filij perfecti
p̄fecta viuētū causa: sanctitas sanctifica-
tionis prestatrix. per quem deus sup oia
et in omnibus cognoscitur. et filius per
omnes. Trinitas perfecta: maiestate et
sempiternitate z regno minime diuidit:
neq̄ ab alienat. Igitur neq̄ factuz quid
aut seruiens in trinitate: neq̄ sup indu-
ctū tanq̄ ante hac quidē nō subsistēs post
ea vero superingressuz. neq̄ ita defuit vn-
q̄ filius patri: neq̄ filio spiritus sanct?. s; z
inconuertibilis z immutabilis eadez tri-
nitas semper. Sz d Gregorio satis dictū
nunc ad historiā redeamus. Interea Di-
onysius apud Alexandriam quieuit in paz-
ce: duodecimo anno imperij Galieni: de-
cem z septem annis functus sacerdotio:
Succedit ei vero Maximus. Igit Gal-
enus cum per annos quindecim roma-
nū gubernasset imperium Claudio regni
successore defunct? est. Qui solis duobz
annis in imperium transactis: Aureliāz
no rerum apicem dereliquit. Tui? tp̄ibz
vltimum apud Antiochiaz episcopozuz
concilium congregatur. in quo Paulus
arguitur: manifesteq̄ cōuincit heretic?:
z damnatur ab omnibus que sub celo sūt
ecclesijs christi: insistēte plurimū et disce-
ptatiōibz validissimis perurgēte Alcbio-
ne presbytero antiochene ecclesie viro fi-
delissimo et omnibz virtutibus adornato

cui accedebat etiā hoc q̄ erat disertissim⁹
 ⁊ potens in verbo atq; in omni eruditio-
 ne perfectus. Deniq; oratoriam in eadez
 ipsa urbe docuerat. Huic igitur ab omni
 episcoporum concilio permittitur dispu-
 tatio cum Paulo: excipientib; notarj;:
 q̄ ita magnifice ab eo et accurate habita ē
 ut scripta ederetur: et nunc quoq; in ad-
 mirationē sit omnib;. Solus etenim pe-
 tuit dissimulantem ⁊ occultātem se Pa-
 lum cōfessioib; proprijs publicare. Qui-
 bus ita gestis: cōmuni cōsilio vniuersi pa-
 riter sacerdotes scribunt epistolā ad p̄so-
 nam Dionysij ep̄i urbis rhome. et Daxi-
 mi Alexandrie ep̄i: que per oēs mit-
 teret ecclesias: per quā cunctis ⁊ suaz di-
 ligentiā comprobarent. ⁊ Pauli heresim
 confutatam esse atq; deiectā in vniuerso
 rum noticiā puocarent. Simul etiā que
 cum eo questionēs habite sint indicant.
 Sed et vitaz ipsius intempatam: pariter
 moresq; describunt. Ex quibus pauca ali-
 qua inferere huic operi nostro dignum
 iudicauimus.

Qui episcopi per illud temp⁹ nobiles
 habebantur.

Capitulum XXVI

Dionysio ⁊ Daximo ⁊ omnib; q̄
 per vniuersum orbem sunt sacer-
 dotib; ⁊ coepiscopis: vna cū p̄-
 sbyteris ⁊ diaconis. atq; om̄i ec-
 clesie catholice que sub celo est. Helen⁹
 ⁊ Hymen⁹ Theophil⁹ Daxim⁹ Procu-
 lus Nicomas Heleanus Paulus Bola-
 gus Protogenes. Jerax. Euchic⁹ Theo-
 dorus Valchio Lucius p̄sbyteri. ⁊ cete-
 ri om̄s qui nobiscū cōgregati sunt: ex vi-
 cinis urbibus ⁊ gentibus ep̄i ⁊ p̄sbyteri ⁊
 diaconi: dilectissimis fratribus in domi-
 no salutē. Et post pauca addiderūt: mittē-
 tes hāc eplam. Dep̄camur omnes ut si q̄
 forte tali doctrina infecti sūt. curentur a
 vobis: sicut ⁊ beate memorie viri Diony-
 sius Alexandrin⁹ ⁊ Firmilianus ex cap̄-
 padocia iaz p̄sus sc̄pserāt ad Antiochie
 plebem: dedignantēs: imo potius decli-
 nantes ad p̄sonā ipsius scribere q̄ erat au-
 ctor erroris. Ip̄e aut̄ beate memorie Fir-
 milian⁹ cū adhuc sup̄esset: secūdo affuit:
 ⁊ p̄sens cum arguit ac notauit: sicut oēs

nouimus ⁊ testamur qui simul cū illo ve-
 neramus. Sed reprimittente eo corrige-
 re errores credidit sperans posse fieri: ut
 absq; religionis nr̄e opprobrio ⁊ dissensio-
 nū nota res veniret in meli⁹. et ideo dissi-
 mulauerat. cū tū Paul⁹ dolo differret et
 hominē quidem falle: et: deum autem ne
 garet: ac fidem in qua renatus fuerat vio-
 laret. Deniq; et nunc beat⁹ Firmilianus
 veniebat Antiochiā: ⁊ cum tharsum vsq;
 peruenisset: ⁊ nos omnes Antiochie po-
 siti aduentum illius operiremur: nuncia-
 tus ē nobis excessisse de mūdo. Post ali-
 quāta p̄o describentes ei⁹ vitam moresq;
 adiungunt etiam hec. Postea vero q̄s a do-
 ctri ne reglā ad aliena se dogmata ⁊ adul-
 terina conuertit non opus est enumeras-
 re actus ei⁹ priores. quomodo cū prius
 egens fuerit ⁊ pauperrimus: ⁊ neq; ex pa-
 rentum successione: neq; vllam quest⁹ oc-
 casionem habuerit honestā: nunc ad sum-
 mas diuitias peruenit: non aliunde nisi
 ex sacrilegjs ⁊ ex his que per fraudem di-
 ripuit: concutiens fratres: vendēs parro-
 cinia ⁊ fidem negociorū susceptorū: nec
 accepta mercede custodiens: existimans
 fm̄ q̄ scriptum est: questum esse pietatez:
 Supbiam vero ei⁹ quis ferre posset cum
 se magis ducenariū q̄ episcopum videri
 vellet. Nam ⁊ incedens p̄ plateā tali qua-
 dam ambitione utebatur: publice episto-
 las relegens: atq; i auditu omniū oculis
 dictās assistentib; sibi in platea notarj;:
 Directio quoq; p̄euentiu et constipatio
 insequentium q̄ plurima querebat: ita ut
 omnes qui videbant horrescerent ⁊ dete-
 starentur p̄ illius arrogantiā religionem
 diuinā. Nec in publico. Intra ecclesiam
 vero tribunal sibi multo alti⁹ q̄ fuerat ex-
 trui: et thronū i excelsionib; collocari iu-
 bet. Secretariū quoq; sterni ⁊ parari sic
 iudicibus seculi solet. Verbum vero fa-
 ciens ad plebem: iactare supra modū de-
 xteram ac palmaz femori illidere: pede q̄
 subsaltare: ac scabellū ferire cum sonitu.
 Ab auditoribus vero non fauorem neq;
 plausum sperare solum: sed theatri mo-
 re oraria moueri sibi expetebat. ⁊ vocē tan-
 q̄ de canis dari. Hec non solū a viris:
 sed etiā a mulierib; indecenter expeteban-
 tur. Si qui vero auditorū bonitati ⁊ ve-

Ecclesiastice historie

recundi⁹ agens a clamore nimio temperasset: velut iniuriā faciēs paciebatur in iuriā. Sed et antiquis et defunctis iā tractatoribus insultabat: et illis derogans: suas laudes inuerecunde impudēterque iactabat. Rhetores se magis quā ecclesie doctorē laudari cupiebat. Psalmos vero quos in dominū nostrum Jesum christum dicebatur cessare facit: velut neotericos et nouos inuentos. In semetipsum vero composuit dies pasche in medio ecclesie canere mulieres: maxime quas ipse prope ad canendum pro more instituerat faciebat: ita ut horresceret si quis audiret. Nam cum ipse filium dei negaret descendisse de celo: sed a Maria cepisse et initium habuisse de terra psalmi qui in ipsum dicebantur: et quibus in populo laudabatur angelum eum dicebant descendisse de celis. Et hec ipse assistens et audiens: non solum dici non prohibebat. sed elato supercilio delectabat audire. De mulieribus vero que cum ipso simul manebant quas nisi sanctas Antiocheni appellant. quod opus est dici: Ex quarum societate et consuetudine ut sibi nulla questio moueret: et presbyteris et diaconis suis his duntaxat qui ei more gerebant habendi mulieres seu cum similem: licentiam dedit. Sed et congregandi diuitias tribuit facultatem: quo ipse in similibus obnoxij magistro nequaquam crimē impingeret. Hos autem idcirco hec scribimus fratres charissimi: quia nouimus quod sacrosanctus debeat esse episcopale sacerdotium: quod et clero et plebi esse debeat exemplo. Neque enim ignoramus quosdam dum incauti sibi ad cohabitandum iungunt mulierculas cecidisse. Quod etiam si non fiat: aut certe in suspicionem venire de talibus sacerdotibus grauissimum est. Quomodo autem vetare poterit eos qui infirmiores sunt a mulierum consortio: quibus ex his que gerit auctoritate prebet. Tantus vero ac tam immitis suis fuit in poteratu: et ita specie quadam tyrannidis elatus est: ut ne ad arguendum quidē quicquam: vel ad accusandum auderet accedere. Sed hec que diximus condēnari possent etiam in eo qui fidem catholicam seruat: et in ecclesiastici dogmatis veritate perdurat. Hic vero qui abiurato fidei mysterio: ad

pollutissimam se arcem ac heresim conuulit necessarium enim fuit etiam partem erroris ipsius designari quomodo habendus vel quomodo execratus est. Et post multa in fine epistole addunt etiam hec. Igitur necessarius est visum hunc resistentem deo: neque ad quietem vere fidei abijci et abiurari. alium vero pro ipso ecclesie catholice constitui episcopum: per dei gratiam prouisum filium beate memorie Demetriani: qui huic ipsi ecclesie inculpabiliter preuisit. Domnum nomine: virum omnibus bonis ornatum. Indicauimus autem vobis de eo: ut sciatis ad ipsum vos scribere debere et ab ipso communionis scripta suscipere. Hic autem qui indignus habitus est esse in ecclesia catholica: anathema scribat: et illius heresis sectatores excommunicentur. Domino igitur in episcopatum subrogato: Paulus et sacerdotio abscisus et communionis: cum de domo ecclesie nollet exire: interpellatus imperator Aurelianus religiose factus hoc sancteque decernit: his precipiens ecclesie Domnum tradi: quibus Italiae sacerdotes et romanus episcopus scripserat. Et iterum predictus Paulus ad cetera mala etiam hoc dedecus addidit: ut manu publica de ecclesia pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos existebat Aurelianus. Processu vero temporis imutare propositi sui bonum cepit: et malis consiliis deprauatus: persecutionem erga dei ecclesias meditari: eo usque ut dicitur: quod dictatis iam litteris et scriptis cum superesset sola subscriptio: diuina dextera interueniens subscriptionem nefande dextere deturbauerit. Forte etenim subita condemnatur: qui de priorum morte censebat: ut ostenderet deus quia non voluerit tyrannus cruciamur: sed cum probauerit ipse corripimur. Igitur sex annis Aurelianus cum gubernasset principatus: Probo post hunc suscepit. Cui cum tantum demisteret expleisset imperio. Larus una cum filiis Larino et Numeriano succedit. A quibus tribus annis nec plenis romanorum regno administrato: Diocletianus suscepit principatum. Is vero maximas in nostras persecutiones: et ecclesiarum subuersiones molitus est.

De heresi Manicheorum tunc exorta.

Capitulum XXVII.

Ed paulo antequam hic imperium sumeret in urbe Roma defuncto Dionysio. post nouem annos sacerdotum Felix suscepit sedem. Quo tempore Manes quidam sine nomen suum insaniens: et instinctu demonis agitur: iuisque et execrabilis omnibus heresim docet: Hic autem Manes gente Perses: vita et moribus Barbarus fuit: tam acer ingenio ut insanire vel demone ad impleri videretur. Denique (ut rei exitus docet) christi se nunc gerere formam conabat ostendere: nunc ipsius paracletum se esse predicabat. et elatus in insaniam: ad similitudinem christi duodecim discipulos eligens: ad predicandum mittebat: dogmata stulta et impia a diversis hereticis qui iam prius extincti fuerat mutua ta disseminans: et nostro orbe persica venena pinnans. Ex hoc ergo Manicheorum heresis usque in hodiernum diem diffundit: eo tempore exorta quo Felix in urbe Rhoma ecclesie perat. Qui per quinque annos administrato sacerdotio Eutychiano sedem reliquit. Is decem mensibus solis transactis Saio episcopatum tradit. Qui nostris iam temporibus quindecim annis sacerdotio perfunctus Marcellinum successorem reliquit: quem iam persecutiois tempus inuenit.

De ecclesiasticis viris nobilibus: quorum aliquanti etiam usque ad nostram memoriam perdurarunt.

Capitulum XXVIII.

A tempestate apud Antiochiam sacerdotium post Domnum suscepit erat Thimeus. Post Thimeum vero Cirillo. Cirillo autem successit Dorotheus qui ad nostras usque memoriam perduravit: vir eruditissimus et in scripturis diuinis satis intentus. qui pro multa diligentia et hebream linguam didicerat. Greca autem eruditione liberali a puero fuerat institutus. Is enuchus a natiuitate fuit. Ex quo etiam imperator in admiratione eum habuerat: et honorem ei contulerat purpure proposituram. Huius etiam nos cum in ecclesia scripturas exponeret auditores in puericia fuimus: post hunc Tyrannus apud

Antiochiam sacerdotium suscepit. sub quo ecclesiarum persecutio increuit apud Laodiceam. Post Socratem Eusebius Alexandrinus genere episcopus fuit. qui in causa Pauli samosatensis ad partes Syrie cum venisset quod esset in scripturis diuinis eruditus: a fratribus studiosis: velut thesaurus quidam repertus: ultra nusquam abire permittus est: sicut Dionysius in epistolis suis scribit. Huius quoque Anatholius successor ut aiunt bonus boni extitit: qui et ipse genere Alexandrinus erat: eruditione liberalium litterarum et in philosophicis a puero apprime eruditus: ita ut apud Alexandriam dialecticam docere ab omnibus eruditis viris et philosophis cogere tur. Nunc etiam belli tempore quod inter ciues exortum est apud Alexandriam ferunt multa bona ciuibus in conciliis et provisionibus prestisse. Ex quibus unum tamen modo factum breuitatis causa memorabo. Frumentum aiunt cum deesset obsessis: et fames grauius quam hostis urgeret: tertia pars cum due se inuicem impugnarent: erat populi separata: que quasi fidem Rhomanis seruabat. In qua parte tunc etiam suadictus Anatholius erat absque impugnatione. Hic ad magistrum militie refert eum de famis necessitate que obsessis acciderat edocet: et impetratam gratiam ciuibus defert: eamque hoc modo distribuit. Primo quidem utraque inter se dissidentes alloquitur: ac romanis redire in gratiam suadet. Sed cum reluctantes videret hoc saltem inquit credo vos libenter accipere ut omnem virorum manum imbellem que belli quidem vobis nequaquam: cibi tamen necessario particeps est: exire portas sinatis. Consilium ab utraque parte gratanter acceptum est. Decernunt imbellem manum egredi castris debere. Data occasione: omnes pene quos inedia consumebat: pariter cum imbellibus erumpunt: precipue nostri quibus bellum gerere contra propositum erat. Quos omnes Anatholius suscipiens pariter simul ac medici fouebat affectu. Et ita multitudini salutem per cibum prope re contulit: reliquis vero qui pauci remanserant: formidinem belli et desiderium pacis incussit. Ita misericordie prudentisque consilio urbem maximam fame pariter absoluit.

Ecclesiastice historie

et bello. Hunc ergo secundum de Alexan-
dria di mure Laodiceorum ciuitas acce-
pit episcopū: post transactū quod sup me
morauimus bellū. Multa quoq; opuscu-
la supdicti Anatholij magnifice pposita
ad nos vsq; venerūt. Ex quib; dignū mi-
hi videt de pascha quid senserit. ipius ver-
bis pferre. Est ergo inquit in primo anno
initium pmi mensis: quod est decem et no-
uem annor; circuli pncipiū. Scdm Egy-
ptios qdem mensis Famenoth vicesima
sexta die. Scdm Macedones dicti men-
sis vicesima secunda. Scdm Rhomanos
ho vndecimo kal. Aprilis. In qua diesol
inuenit non solum cōscendisse primā par-
tem: verū etiam quartā iam in ea die habe-
re id est in pma ex duodecim partib;. Nec
aut particula prima ex duodecim vernale
est equinoctiū et initium mensium. et caput
circuli: et absolutio cursus stellaz; que pla-
nete id est vage dicūt; ac finis duodecime
particule et totius circuli terminus. Et ideo
nō pax dicimus delinquere eos qui ante
initium noui anni pascha putant esse ce-
lebrandum. Sed neca nobis primis exor-
dium sumit. Nec ratio antiquis in deis fu-
isse comprobata demonstrat: et ante aduen-
tum chri obseruata: sicut euidenter Filo et
Iosephus edocet. Sed et horū antiquores
Agathobolus: et ab eo eruditus Aristobo-
lus expaniana: qui vnus ex illis septuagi-
ta senioribus fuit q; missi fuerunt a pōtifi-
cib; ad Ptolomeū regem: hebreor; libros
interpretari in grecor; sermonē. quib; mul-
ta ex traditiōib; Moysi pponenti regi pco-
tantiq; responderant. Ipsi ergo cuz que-
stiones Exodi exponerēt: dixerūt pascha nō
prius esse imolandū q; equi noctiū verna-
le transiret. Aristobolus ho etiam hoc ad-
dit in die pasche non solū obseruādū esse
vt sol equinoctiū vernale transcendat: ve-
rū et luna. Cum em duo sint equinoctia in
q; veris et autumnū equis spacis directa
et qrtadecima die mensis primi sit statu-
ta solēnitas post vesper; quando luna so-
li opposita e regiōe deprehēdit: sicut etiā
oculis pbat licet. Inuenit vtiq; vernalis
equinoctij partem sol obtinens. Luna ho
ecōtrario autūnalis. Legi et in eor; libris
alia multa de his validissimis assertiōib;
et pposita: que euidenter ostēdant pasche so-

lennitatem omni genere post equinoctiū
celebrandā. Multa et alia pterea nō soluz
religiosis viris; s; philosophis admirāda
scripta Anatholius dereliquit: quibus sa-
lutaris eius eruditio scire volētib; inno-
tescat. Huic primus Teotignus sacerdo-
tium tenens Cesaree in episcopatu man-
imposuit: et viues ipse sibi cum successorē
sue Cathedre statuit. Unde et aliquāto tē-
pore pariter cum ipso Theotigno Cesari-
ensi ecclesie pferunt.

De episcopis martyrib; et doctoribus
eiusdem temporis

Capitulum XXXIX.

Ed cuz aduersum Paulū famosū
thenū Antiochiā pueniret ad cō-
siliū ptergredientē Anatholium
defuncto Eusebio Laodicensis ec-
clia sextū sibi vēdicauit ep̄. Post quē vlti-
mus vsq; ad psecutiōis tempus apud La-
odiciam Stephanus eccliaz gubernauit
Et ipse eruditōe et eloquentia p̄orib; non
inferior: sed fidei p̄tute lōge dissimilis: sic
psecutiōis ignis p̄bauit. Nihil em philo-
sophie in necessitate tētatiōis ondit. S;
non continuo in illi infirmitate dei pau-
pertas ostendit. Post huius nanq; casuz
puidit deus ecclesie illi episcopum Theo-
dotū nomie: virum non solum verbis: sed
rebus et virtutibus ornatum. Hic arte q;
dem medicus fuit: sed ad animarū a dño
translatu est medicinā. Vere incompara-
bilis qui sup omes pene homines fide mi-
sericordia: studio: vigilantia: atq; omnib;
optimis institutiōib; claruit. In scriptu-
ris quoq; diuinis laborē q; plurimū gessit.
Interea apud Cesareā palestine Theoti-
gno cuz episcopatu solertissime pegisset:
Agapius succedit. Qui et ipse multo labo-
re: multaq; diligentia in gubernatiōe po-
puli adhibita: et p̄cipue erga indigētes pa-
terna puidētia ferebat. a q; et vir p oia pui-
dētissim;: vita: eruditōe: morib;: adornat;
Pāphil; ecclie ipi; p̄sbyter subrogat. S;
iste Pāphil; q; se sit: et qntus: et vū oriū-
dus: qm non erat dignū breuiter transcur-
rere oem ei; vitā: institutionēq; a puero: et
quanta in psecutionib; p diuersas confes-
siones ptulerit: q; agones desudauerit: et
qualiter sup omnia coronā smarty; in de-
ptus sit: p̄p̄ia id opusculo comprehēdim;

De hoc ergo quod mirabilis fuerit illa lectio docet. Sed et alios quod plurimos per illud tempus ammirabiles in presbyterio viros nostram memoriam tenet. ut apud Alexandriam Hieronymus. Delecius homo apud pontum qui episcopus postmodum factus est. Sed Hieronymus quidem acer ingenio. in diuis scripturam nobiliter eruditus: vita purissimus: atque ad christianam philosophiam nudus: et penitus expe ditus: doctor ecclesie in comparabilis privatim et publice mirabiliter disputans. Delecius homo tante fuit suauitatis in moribus et tanta dulcedinis: ut Delaticus a sodalibus vocaretur. In omni eruditione perfectus. In rhetoricis talis erat: ut aliis studentibus nunquam vacasse putaret. In cunctis hominum philosophiae generibus que in quinque diuisiduntur disciplinas: ita erat per singulas communitus: ut cum in vnaqueque quis experiri voluisset: in hac sola a puero habuisse exercitium iudicaret. Cumque esset eruditionum prerogativa magnificus: virtus tamen animi et vite sinceritas longe in eo magnificentior habebat. Quod nobis persecutionis tempore in fuga positum apud palestina diligenter et plenius agnoscere licuit. Igitur hierosolymis post Hymeneum: de quo paulo antememoriauimus Zapdas sacerdotum suscepit. Quod paruo tempore administratum Vermoni post se tradidit. Sic usque ad nostri temporis persecutionem apostolicam inibi quam suscepit cathedram conseruauit. Apud alexandriam homo Maximus qui successerat Dionysio cum in decem et octo annis sacerdotum transessisset: Theonas succedit. Cuius tempore Achillas eiusdem ecclesie presbyter ecclesiastice scholae magisterium tenuit: eruditione: fide: conuersatione: et moribus insignis. Theonas homo cum decem et nouem annis sacerdotum inculpabiliter ministrasset: sed tradidit Petro: viro inter principes egregio. Sic duo decim annis in episcopatu illius urbis exegit. Quorum tres ante persecutionem reliqua post nouem diuersis in temptationum generibus duris. Quibus se in omni agone persecutionum positus artioribus vinculis continentie distingeret: et ad utilitatem atque instructionem ecclesie in verbo dei nobiliter insistere: satisque vigilanter erga omnes sacerdotum curam diebus sudaret ac noctibus: nono persecutionis anno episcopatus homo sui duodecimo: martyrum

coronam capitis obtruncatione promeruit. Hucusque successiones episcoporum: gesta que diuersa domini et saluatoris nostri unitate: usque ad tempus persecutionis in qua ecclesie quoque destructe sunt: historie mandauimus. De reliquo homo agones martyrum quos ipsi per nos metipsums vidimus describentes: posteris ad memoriam relinquamus.

Finit Liber septimus

Incipit octauus Liber ecclesiastice historie cum capitulorum annotatione.

Apostolorum successione intra septem libris a nobis conclusis: in hoc octauo volumine dignum credidit: etiam ea que nostris temporibus gesta sunt: posteriorum memorie relinquare. et hinc iam a nobis sermo sumat exordium.

De nostri temporis ac Diocletiani et Maximiani et Maximimi persecutione.

Capitulum I.

Tempe autem nostri temporis persecutionem quam mirabiliter quod magnifice per vniuersum mundum sermo christi et pietatis doctrina profecerit: et in quantum sublimitatis ascenderit enarrare vires nostras superat. Nosci tamen et ex hoc possibile est: quod aliquanti ex principibus romanis et facultate regendi principum iuris quod dicendi nostris prebebant. Et conatibus et ministris atque vniuersae domui sue non solum credere in dominum Iesum christum: verum et cum omni fiducia ac libertate in fide agere sinebant: ita ut illos sibi fideles ac familiares ducerent de quibus certi erant quod pro fide christi nihil proficiendum sapient. Sicut fuit opiatissimus ille doctor rotheus in cubiculo regum: qui propter fidem domini fidelissimus in omnibus habebat. Quis et cunctis preferri honore meruit et amorem. Cuius et Boronius: ceterique cum ipsis in domino fideles: vel qui intra palacium in summis honoribus erant: vel qui ad prouincias gubernandas preferri ceteris fidei preterplatione merebant. Iam homo multitudines coentium intra ecclesias presbyterorum et precipue in diebus festis innumerabiles ceteras uas per loca lingua fluentes quod digne potest

Ecclesiastice historie

rit explicare: cum ne ipsa quidem antiqua receptacula sufficerent: sed quotidie orationum domus dilatarent: ita ut amplitudo earum includere instar urbium videretur. Sic per tempora plurimum ecclesiarum status incrementis per superioribus augebatur: et gloria eorum terris excelsis et cuncta supereminens festinare videbatur ad celum. Nulla ei occurrebat invidia: nullus luor: nequissimi demonis obuiabat: quod ni quidem celestis dextre fulciebatur auxilio populus etiam tunc bene de deo pietatis cultu et iusticie obseruatione premeritus. Ulex ubi ex multa libertate: multaque indulgentia vicariati sunt mores et disciplina corrupta: dum alter alteri inuidemur: et alter alteri derogamus: dumque nos inuicem mordemus et iculamus: et aduersum nosmetipsos intestina perlia commouemur: dum per boz iaculis priorum corda terimur: dum principes cum principibus populi cum populis seditioes et certamina committimus: dum simulatio in vultu: dolus in corde: fallacia profertur in verbis: et malorum per singula cumulus intumescit: diuina prouidentia iacturam disciplinam populo suo illatam ex plima pace et nimia sui lenitate perspicimus: aggreditur primo sensibus refrenare lapsantes: et integro adhuc ecclesie statu congregationibusque manentibus indulget interim eos qui erant in militata tantum gentilitium persecutione pulsari. Sed cum nullum ex hoc clementie eius intellectus populis redderet: quod non potest velut ignorantes deus absque diuina prouidentia res agi ducerent. et per hoc eo magis persistere in malis suis. atque ipsi qui duces populi videbantur et principes: diuini mandati in memores effecti aduersum se inuicem contentioibus: zelo: liuore: supbia: inimicitibus: atque odiis: inflamarentur: ita ut tyrannidem potius quam sacerdotum tenere se crederent. christianam humilitatem et sinceritatis oblitum: sacra mysteria prophetarum mentibus celebrarent: tunc demum per vocem Hieremie prophete obsecravit dominus in ira filie syon: et deiecit de celo gloriam israel. nec rememoratur est scabellum pedum suorum in die ire sue. Et sic iteque dicunt. Submersit deus omnem decorum israel: et omnes macerias eius destruxit. Et rursus sicut dicit in psalmis. destruxit testamentum suum sui. poluit in terra sanctificationem eius per ecclesiarum scelerum subuersionem. et destruxit omnes macerias eius. posuit munitiones eius in timorem. diriperunt populum eius omnes qui transierunt per viam: per quibus cum

etis opprobrium facti sumus vicinis nostris: exaltauit ei dexteram inimicorum nostrorum: et auertit adiutorium gladii sui: et non adiuuit nos in bello: sed et destruxit eum ab emundatione et thronum eius elisit in terram. Paucos fecit dies nostros et super omnia effudit super nos confusione. Summa namque malorum nobis affuit omnium tunc cum domus orationis et ecclesie dei viui ad solum deducte sunt: atque ab ipsis subuerse sunt fundamentis. Diuine quoque scripture in medio platearum igni cremate sunt. Pronefas ipsi hereticis vidimus oculis. Sacerdotes domini et pastores ecclesiarum publice denudatos inuerecunde et inhoneste huc atque illuc ab impijs tradita ut compleret ille sermo propheticus qui ait. Effusa est contumelia super principes et seduxit eos in inuio et non in via. Sed non est nostrum describere quanta in sacerdotibus dei iniuriarum genera collata sint. Sicut ne illud quod est nostrum duximus exponere singillatim quanta prius inter nostros rabies dissensionis exarserit. Hoc solum historie tradere licuit: quod iusto dei iudicio et necessaria correptione diuinam sensum manum: Neque ei refert in medium proferre: pro quibus vel turbo persecutionis inuectus est. vel quis quantumque infidelitatis procella submersit. Sed illa sola commemorabo. que vel nos ipsos dicentes: vel alios edificent audientes. Propter quod hinc iam diuinos agones beatissimorum martyrum breuiter in quantum possumus explicabimus:

De ecclesiarum subuersionibus.

Capitulum II.

Nonusdecimus agebat annus imperii Diocletiani mensis martius et dies solennis pasche iminebat. Cum edicta principis per omnes terram ponerentur: ut cuncte que ubicunque visque sunt ecclesie ad solum visque destruerentur. Scripture sacre igni exurerentur. Si quis iter nostrum alicuius honoris prerogatiua muniret: sublata hac maneret infamis. si quis seruorum permansisset christianus libertatem consequi non posset. Nec omnia his que primo aduersum nos lata sunt continebantur edictis.

De qualitate persecutionum.

Capitulum III.

Non multum tempore adduntur et alia. Iubetur ut omnes qui per loca singula ecclesiarum pre-

sunt primo quidem coniungantur in vincula: tunc deinde omnibus suppliciorum simulacris imolare cogantur. Hinc vero ingens spectaculum sacerdotum dei effecti sunt huic mundo et angelis et hominibus: cum persecutorum crudelitate ad supplicia raperentur: et agones mirandos omnibus defudarēt. Illos autem qui et multo plures fuerunt quos metus oppresit: et ante congressionem solus terror elisit preterire melius puto. Ceteri vero quorum mens promptior et fides validior fuit tormenta patiebantur. Flagris alij discerpebantur: alij unguibus fodiebantur: alij ignitis laminis urebantur. Ex quibus nonnulli quidem fatigati cedebant alij usque ad finem patientiam observabant. Ex ipsis autem persecutoribus quidem tanquam miseratione usque adhibebant nonnullos nostrorum ad incesta sacrificia: et quasi sacrificassent clamabant cum non sacrificassent. De alijs vero cum appropriassent quidem immundis hostijs acclamabant ipsi quod iam imolassent et abscedebant: in eo tantum culpabiles quod crimen sibi obiectum cum silentio paterent. Alij semivivi sublatis tanquam mortui perciebantur. Alij pedibus tracti inter eos qui sacrificassent deputabantur. Aliqui sane exclamabant ingenti voce et testabantur se non sacrificasse sed esse christianos: tali se gaudentes commensatione decorari. Nonnulli etiam maiori fiducia: neque imolasse se: neque unquam imolaturus esse testabantur. Quibus tamen ab assistentibus iniuriantibus ora continuo atque oculi crudeliter ut tacerent: et violenter expellebant tanquam ad quod euissent. Tantu erant impijs studij: ut positum suum viderent implese. Sed non aduersum beatos martyres impie sed facere licebat. Quorum patientie et magnanimitatis virtutes: quibus nullus digne proferat sermo: tamen pro mediocritate virium nostrarum que possumus enarrabimus.

De martyribus.

Capitulum III.

Sicut primo omnium quoniam sicut diximus ignis huius exordium inter solos militares parua scintilla proflauerat: cum delegerent si qui essent inter milites christiani: ut aut immolandum sibi sciret: aut militiam pariter vitamque ponendam: pluri mi ex ipsis militiam pro fide christi: pauci etiam animas posuere. Tunc vero inde flamma sumens initium tota pro populis: et sacerdotes ex

aggerasset incendia: possibile non est numero comprehendere quanti quotidie pene per singulas quasque vires et prouincias martyres efficiebantur.

De his qui apud Nicomediam passi sunt
Capitulum V.

Tenim apud Nicomediam vir quidam de nobilibus honore et dignitate seculi illustris: simul ut vidit aduersus cultores dei in foro crudelia edicta pendere: calore nimio fidei ignitus publice populo inspectante iniecta manu librum inique legis detrahit: ac minutatim discerpit: Augusto in eadem urbe simul cum Cesare constituto. Ad quos cum relatum esset religiosi et illustris viri factum continuo omnium in eum crudelitatis genere descuerunt ne quidem solum efficere quauerunt: ut eum inestum aliquis videret in penis: sed letum atque hilarium vultu: cum iam viscera in supplicijs defecissent: spiritus tamen letabatur in vultu. Ex quo tortores sui grauius cruciabantur quod omnia suppliciorum genera sumebant in eum: quod ne triste quidem ex his reddere poterant.

De his qui in domibus regum erant

Capitulum VI.

Est hic ad unum et Dorothei sodalibus qui in cubiculo regis erant quos semper in affectu habiti fuerant liberorum: intentionis transferunt in sania. Etenim cum de immensis supra memorati martyris supplicijs liberum causaret: educi ipse iubetur in medium: atque immolare compellitur: abnuens imperator appendi et flagris toto corpore laniari: videlicet ut doloris necessitate faceret quod precipiebat inuitus. At ille cum maneret immobilis: visceribus iam nudatis: iubet aceto ac sale perfundi. Eumque etiam hoc tormenti genus constantiter ac fortiter tolerassit: craticula prunis substrata poni iubet in medio: ibique quod reliquum fuerat in verberibus absumpti corporis superponi: et non ad subitum: sed sensim paulatimque succendi: quo scilicet pena protelaret in longum. Eumque ministri scelerum hinc modo corpore modo inde versantes: per membra singula penas inciperent: et supplicia renouarent: sperantes ab eo elicere se posse consensum. Ille firmus in fide. et ouans

Ecclesiastice historie

in spe: cōsumpti iam et igne resolutis car-
nibus suis: vltimū spiritū in fide letus ex-
halat. Tali Petrus (hoc enī ei nomen est)
martyrio decoratus. vere Petri extitit et fi-
dei heres et nois. Huius institutor in disci-
plina et magister in officiis que intra palā-
ciū exhibebant Dorotheus erat cubiculi res-
gū ppositus habes secū officio: fide et ma-
gnanimitate parē Borgoniū. Quorū isti-
tutionib; optimis omnes pene cubiculi mi-
nistri in fide dei vigilanter et libere p̄siste-
bant. Dorotheus igit et Borgonius cum
Petrū tam crudelibus viderent: atq; imani-
bus supplicijs cruciari: p̄stanter et libere.
Cur aiunt impator punis in Petro men-
tis sententiā: q̄ in nobis omnibus viget. Ut
quid in illo crimen ducit: qd a nobis omni-
bus confitetur. Nec nobis fides: hic cultus:
et vnanimis eadem sententiā: quos ille cū
in mediū nihilominus venire iussisset et si-
milibus penis aut peioribus supplicijs affe-
ctos: ad vltimū laqueo appensos necari
iussit. Tūc et Anthimus ipius vrbis epi-
scopus in dñi Jesu chri cōfessione p̄durās
martyriū gloriā capitis obrūcatione susce-
pit. Hunc autem tanq̄ p̄e bonū pastorē
viā martyriū p̄euntē: vniuersa pene greg-
sui multitudo p̄sequit. Accidit namq; apud
Ficomediā in ipis diebus partē aliquā pa-
lacij icēdio p̄flagrari. Hoc impator a no-
stris factus falsa suspiciōe p̄sumpsit. Ex q̄
in estimabili furore succensus: iubet omnes
nostrōs aceruatim collectos: alios q̄dem
gladio obrūcari: alios ignibus conflagra-
ri. Sed in illis p̄ diuinā grām maior fide
ignis ardebat. Deniq; cū assistentes mini-
stri interrogarēt singulos si qui forte sacri-
ficaturi vellent dimitti: tā viri q̄ mulieres
ne interrogari qdē se patiebant: sed vltro
vel flāmis irruere: vel cedētibus gladijs cer-
tatim obiectare ceruices. Lūcūq; iam illi spe-
ctatoribus ipis nimietas crudelitatis hor-
resceret: et ministri sceleꝝ partē populi na-
uiculis iniectā: in mediū pelagi abducūt
ibiq; in sententiā fidei p̄sistētes p̄cipitabāt
in p̄fundū. In tantū p̄o apud eos rabies
crudelitat; exarsit. vt regios p̄eros mar-
tyres effectos: cū p̄m humanitatis ordinē
fuisent sepulture mādati effoderēt dnuo
et corpora eorū p̄icerēt in mare: hoc dicen-
tes: ne forte dū efficiant̄ christianoꝝ: Et il-

li qui deos adorare nolūt: seruos n̄ros in-
cipiant adorare. Putant ei qd diuinus apud
nos honor martyrib; deferat. Cū hec apud
Ficomediā gererent: vbi cruentus et ferocis
auctor ipse crudelitat; p̄ioꝝ carnibus inbia-
bat haud segnius etiā apud Deletenen. p̄
ninciā Syriāq; omnes ecclīaz p̄ncipes
carceribus retrudi: et in vincula conijci edis-
ctis p̄ncipalibus vrgebant: simulq; cū his
ex plebe viri et mulieres nobilesq; et igno-
biles rapiebant. et fiebat vbiq; speculum
miserabile ac fedū. Subito namq; inueni-
ebat in vrbe silentiū. in carceribus cōstipa-
tio: in vrbe plateas hō nullus: in carces-
ribus vacuus locus nullus: vt nō t̄az rei ad erga-
stulū dūci: q̄ ciuitas tota migrasse vis-
deret ad carcerem. Latene q̄ homicidias:
adulteris: feneratorijs: et sepulchroꝝ viola-
toribus fuerāt fabricate: nunc episcopozū et
p̄byterozū diaconozūq; et lectorum. atq;
omniū religiosozū hominū colla cōstrin-
gūt. ita vt criminosis nec vincula supessent
nec locus ergastuli resideret. Vex cū per-
uenisset ad principē estuare carceres: et p̄
inocētū penas locū deesse criminosis: no-
ua rursus decreta mittunt: vt ex his q̄ cō-
clusi erant si qui vellent immolare liber ab-
scederet: qui p̄o abnueret diuersis penaz
generibus interiret.

De Egyptijs q̄ apud Fenicē passi sunt
Capitulum VII.

Quam iā ante p̄ singulas puincias
multitudines martyꝝ: et p̄cipue in
Africa ac mauritanie Thebaidis
quoq; atq; egypti regionibus extite-
rint: numero cōprehēdere q̄s. valeat. Sz
ne illorū qdē quoz agones apud palestina
vel Tyrū que est vrbis maxima Fenicē: p̄-
sentes inspexim; vt dignū est memorare
sufficiamus. Tanta etenim ab eis p̄tute p̄se-
ueratiē aduersum illata supplicia p̄pieta-
te certatū est vt nisi quis p̄us dño et salua-
tori nostro credat dicenti. Quia ecce ego
vobiscū sum omnibus diebus vsq; ad p̄sum-
mationē seculi: et ei; virtutez martyribus.
sciat esse p̄sentē: reb; gestis deroget fidez.
At nos vt dixi non audita sed oculis no-
stris inspecta narramus. Exquirebant di-
uersa tormentozū genera sib; huiusmodi succe-
dentia. Flagris primo per omne corp; dei

martyres carpebant. Post hec tradebant ad bestias, adhibebant leones, vrsi, par di, atq; omne ferarū gen⁹. apu quoq; sed z tauri: quibus ferro et igni feritas adde-
 bas. Preparabant hec oia aduersus cul-
 tores dei: z omnis cōtra eos hominū besti-
 arūq; z elementorū crudelitas armabat.
 Ad hoc dei cultores denudati statuunt i
 medio arene loco, additur adhuc arte in-
 tra caueas bestijs furoz: z ita seuiores se-
 metipis affecte prouūt claustris, replēt
 subito stadiū: circūdāt ecclesiā martyru
 i medio sitā: circūcunt sepi⁹ et oblustrāt:
 z diuine virtutis adesse eis custodiaz sen-
 tientes procul ab eorū corpib; abscedāt.
 Sed ilico furoz qui reprimēbat i beluis
 transit in homies. Nemo presentē dei vir-
 tutē: nemo diuinū p̄ns adesse sentit auxi-
 lium: sed mittunt quib; hoc artis est insti-
 gare bestias aduersum eos quos diuina
 dextera defendebat. Verum ille: vt ostens-
 deretur oib; nō feritatē deesse bestijs sed
 diuinam dei cultorib; adesse custodiam:
 illos ipos qui ad instiganduz mittunt in
 credibili velocitate discerpūt. Et cum iaz
 null⁹ ex huiusmodi artificib; auderet ac-
 cedere: iubent ipi sancti martyres cōmor-
 tis manib; et velut puocantib; incitare
 aduersum se beluas. Sed ne sic quidē pa-
 ti aliquid poterāt. Verum et si forte aliq̄
 fuisset ex beluis cōcitata: euz puenisset ad
 pximuz: p̄tinus in semetipam cōuersa re-
 pedabat. Tūc vero stupor ingēs z pauor
 omnes qui inspectaculis considebāt in-
 uaserat: vidētes homies nudos in quib;
 plurimi p̄me adhuc etatis in medio tot
 ac tantaz positos ferarū: itrepidatos oēs
 z impuidos: extensis ad celū palmis et
 oculis ac mente totos cū deo: nō solū ni-
 bil curare terrena: verū nec carnē quidez
 suā magni pendere z ipis iudicib; pauor
 re tremētib; reos leto z hilari vultu i me-
 dio persistere bestiaz. Sz o dure z impie
 mortalū mētes: Bestiarū feritas dei vir-
 tute māsuēcit: humana vero rabies nec
 ferarum mitescit exemplis. Sed tentat
 adhuc ab hominib; deus. Iubent aliq̄ ve-
 re criminosi bestijs subigi. Qui tamen ili-
 co vt apparuerūt alius a leone: ali⁹ a par-
 do: ab vrsis alius exesus: aut a tauro in-
 acra dispersus est. Et ita omnes intra mo-

mētum temporis percutit. Sed ne sic q̄
 dem incitate bestie cultorib; dei aliquid
 molestie generabant. diuino spiritu eos
 velut mur⁹ validissimis ambiēte. Verax
 nāq; ille est q̄ dixerat: vbi fuerint ex vob
 duo vl tres: ibi ero in medio eorū. Luz er-
 go nec sic q̄dē aliquid egisset humana se-
 uicia: iubent mutari fere: z ablati priorib;
 bus alie rursum dimitti. Que cū et ipē si-
 militer vt priores nihil triste dei cultorib;
 bus intulissent: amotis etiā his seuiores
 feris martyrib; hoies mittūt qui soli pos-
 sent imanitate beluas: crudelitate feras:
 atrocitate bestias superare. Bladijs igif
 peragunt quod bestijs nequiuēūt. Et vt
 in omnibus se ostenderent beluis esse ne-
 quiores: prohibebāt etiā cadauera māda-
 ri terre: sz iubebāt fluctib; dari. Hec apō
 Titum venerandi martyres qui ad illam
 vrbē de egypti partib; venerāt mirifico
 certamine desudarūt.

De ipa Egypto.

Capitulū. VIII.

In sua vero puincia apud egyptū
 innumerabiles ali non inferiori
 gloria tam viri q̄ femie: sed z pue-
 ri ac senes p̄fide dñi n̄ri iesu ch̄ri
 p̄sentē vitā paruipendētes: future glorie
 beatitudinē quesuere. Quidam ex ipsis
 post verbera: post vngulas: post flagella:
 aliosq; diuersi generis horribiles crucia-
 tus: flāmis traditi sūt. ali i mare p̄cipitau-
 ti: nōnulli etiā capite celi: ita vt spōte cer-
 uices suas securib; darēt. nōnulli inedia
 cōsumpti. ali patibulis affixi: in quibus
 quidam more pueris capite deorsuz p̄f-
 li sunt: pedib; in subline sublatis.

De Thebaide.

Capitū. IX.

A pud Thebaidā p̄o omnē narra-
 tionē supat agitata crudelitas:
 p̄vngul testas ficulū vasculoz
 adhibebant tortores: q̄b; oē cor-
 pus eo vsq; lacerabāt: donec totā carnis
 eraderēt cutē. Mulieres q̄z nudas: ita vt
 ne pudenda quidem contegerentur: arte
 quadam compositis machinis vno pe-
 de in excelsum suspensas: z capite i terrā
 demissas: idignissimo spectaculo exposi-
 tas p̄dere per diem continuum sinebāt.

k

Ecclesiastice historie

Alia sicubi vicine sibi due arbores inueniebant: vi quadā ab vtraq; inflexis cōtra se inuicē ramis: eisq; singul' singulos pedes martyris obligātes: subito ramos q̄s vi inflexerāt relaxabāt: Qui cū ad sitū suū naturali impetu referent: discerpis dissecatiq; viscerib; auulsa secuz mēbra rapiēbant. Et hoc nō paucis aliquib; diebus at paruo tempore: sed per annos aliq̄t quotidie: qm̄ minimū decem: interdū autē et centum in vna die viri vel mulieres: s; et paruuli supradictis penarum generib; trucidabantur. Verum et nos ipsi per idē tempus cum in egypti partibus iter ageremus: oculis nostris inspeimus: vt sedenti pro tribunalibus seu iudicio presidi offerrentur innumeri fidelium populi: quos ille singulos per ordinē cōfessos se ch̄ianos capite plecti iubebat. Cūq; hi certatim se et spōte gladio subiacerent confessione premissa: ille humanus et crudelis: nec multitudinis contemplatione: nec virtut; eorum magnanimitate permotus duci nihilominus omnes et ceteri capite iubet. Egrediunt cūcti pariter ad cōtiguū menib; campū: nō carnificum nexib; tracti: sed fidei vinculis colligati. Nemo defuit cū nemo se seruaret: sponte omnes imo et alter alterum puenientes: ceruices cedentib; obiectabant. defecerunt carnificū manus: et succedentes sibi inuicem fatigati sunt. Debetata ē acies gladij: videbam fessos residere carnifices: vires resumere: anios reparare: mutare gladios: diē quoq; ipm̄ nō sufficere ad penas. Nullus tamen ex omnibus nec puulus quidē infans deterreri potuit a morte. Sed hoc solū singuli pauescebāt: ne forte dum pperum sol vergens clauderet diem: separatus a psortio martyrum remaneret. Sic cōfidentia fidei constanter et fortiter cum leticia et exultatione mortē presentem velut eterne vite principia rapiēbant. Deniq; dum priores quicq; iugularentur: reliqui non desidia aut torpori animos indulgebāt: sed psallentes et hymnos deo canentes: locū quisq; sui martyrij expectabat: vt hec agentes etiam extremos spiritus dei laudib; exhalarent.

De Filea martyre
Capitulū. X.

O Vere mirabilis et oi veneratiōe dignus grex ille beatorum: turma virorum fortium: corona splendoris glorie christi. Hanc sane coronā preciosior omni lapis et gemma nobilior Fileas adornabat. Hanc turmam pibat ductor illustrior. hanc gregem pastor nobilior decorabat. Huius Filee martyris passionem apud Gregorium historius egregie pscriptā recognoui. atq; mirabilē eū apud impios: de diuina religione nimium disputasse: vt et nece Socrati philosophi quā apud athenas p veritate tulerit in testimoniū illis prulisset: Fileas huic nomē ē: q̄ erat ep̄s vrbis illius q̄ appellat Thimnis. Hic nobilitatē p̄mi gñis s̄m animi p̄tutē de celestib; trahebat: de terrenis s̄o quantū ad seculū p̄tinet: primus in rhomana republica fuerat honoribus functus: eruditione q̄ libera lium litterarū et omnibus q̄ ad animi virtutem p̄tinent exercitijs apprime eruditus nouissimā hanc que prior est omnium s̄m domini p̄hiam ita suscepit: vt omnes qui p̄cesserant anteiret. Cūq; plurimos p̄pinq; quos et cōsanguineos nobiles viros i eadem vbe haberet: frequent ad p̄sides ducēbat: eiusq; monitis vt acquiesceret tot et tantis p̄pinq; exorantib; respectus habere vxoris et cōtemplationē suadebatur suscipere liberorum: neq; cepta presumptione p̄sistere. Ille velut si saxo immobili vnda allideret garriētū dicta respueret: animus ad celū tendere: deū in oculis habere: p̄p̄rentes et p̄pinq; sanctos martyres et ap̄los ducere. Aderat tūc quidā vir agēs turmā militū rhomanorum: Philozomus nomine. Qui cum videret Fileā lachrymis p̄pinq; et p̄sidis calliditate fatigari: nec tū flecti aut ifringi vllatenus posse exclamabat. Quid inaniter et supfluo cōstātia viri tentatis? Quid cum q̄ fidem deo seruat infidelem vultis efficere? Quid eū cogitis negare deū: vt hominib; acquiescat? Nō videtis q̄ aures eius verba v̄ra nō audiūt: q̄ oculi ei⁹ vestras lachrymas nō vidēt: Quō potest terrenis lachrymis flecti: cuius oculi celestē gloriā aspiciūt et cōtinent. Post hec dicta cunctorū ira in Philozomū versa: vnā eandēq; eū cū Filea subire sniam poscunt. Quib; libenter annuēs iudex: vtrūq; plecti capite iubet.

Verum quoniam Filee fecimus mentionem: et ingenij atque eruditionis eius studium predicauimus: non videtur absurdum si aliqua ex opusculis eius in quibus de martyrum passionibus memorat historie huic que ad rem videlicet pertinent inseramus. Scribens igitur ad Thimnitas idem Fileas: post aliquanta hec refert. Horum pro nobis bonorum exempla prebuerunt beati martyres: qui simul vna nobiscum in agonibus perdurantes: semper quod ex diuinis scripturis fuerat institutum: oculum mentis sue in deo habentes defixum: mortem pro pietate absque trepidatione cupiebant. Indefinenter etiam considerabant dominum nostrum Iesum christum propter nos homines factum hec nos docuisse. ut usque ad mortem oblectemur aduersum peccatum. Siquidem ipse non rapinam arbitratus sit esse se equali deo: sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens: et habitu repertus ut homo: humiliauit semetipsum usque ad mortem: mortem autem crucis. Qui exemplum secuti beati martyres omnes cruciati: et penas susceperunt: ne fidei sue conscientiam macularent: quam quidem perfectam in eis charitas foras eiciebat timorem. Quorum si velim tolerantie enumerare virtutes: et exponere robur constantie nec mihi copia tanta sermonis est: nec puto alijs nisi his solis qui oculis suis intuebantur que gesta sunt videri credibilia. Erant enim expositi omnibus volentibus pro libidine inferre supplicia. et si quod alijs pro oculis excogitans nouum genus supplicij contrulisset licebat inferre. Uerberabantur igitur alij fustibus: alij virgis: flagris quoque alij: nonnulli loribus districti: vel funibus appensi. Et erat studium per singulos pene nouum genus inuenire supplicij. Post tergum alij vinculis manibus appendebantur: et trocleis distenti: membratim diuellebant. Jam vero ungulis exarari vetus et leue ducebat. Quod et si forte genus supplicij cuiusquam fuisset adhibitu: non ut latronibus et homicidis solet tamen latera fodiebant: sed et ventres et femora ac tibie: et usque ad ungues ungula perueniebant. Sed ne facies quidem ac vultus et frons a tormentis remanebat immunis: addebat et super omnia ut postea quod fuissent humana corpora absque omni humanitate laniata exposita in publico et nudata: non solum vestes sed etiam cute: crudele cum etis pretercuntibus spectaculum fieret. Quos

dam columnis districtos et post tergum distortis brachijs vinctos derelinquebant. Jam vero hi qui ante presidium suspendebantur: non id solum tempus quod ab eo vel discutiebant vel cruciabantur: sed totum pene diem cum alij actus agerentur in eculeis erigebantur: si forte aliquid ex his persistentes iugis pene continuatione a proposito firmitate deciderent. Tanta vero in his crudelitas erat: et tantum ab eis omnis penitus humanitatis sensus aufererat: ut postea quod omne corpus vel tormentis vel verberibus fuisset absumptum: trahi nudum pedibus rursus iubere ad carcerem: atque ibi cippo neruo pedibus conclusis: recentibus adhuc terga vulneribus reicerent in solis testibus fragmentis substratum. Interea quod plurimi usque ad mortem constantiter et fortiter perdurantes: inuentoribus scelerum immanitatem crudelitatis pudorem non minimum commiserant. Alij vero recepta corporis sanitate ad reparandos denuo agones dispersatores penarum sponte provocabant. Quos illi erubescerent rursus ad tormenta reuocare: ipsa eorum audacia perterriti capite eos cedi iubebant. Iste sunt veri in deo philosophi beati martyres Filee voces: quas in vinculis positus et in carcere reclusus commisit sibi ecclesie scriberet. quibus vna secum socios eos martyrum et consortes celestium faceret coronatorum.

De quadam ciuitate apud Frigiam pro christi nomine tota coronata.

Capitulum XI.

Am vero illud quod apud Frigiam gestum est quis audeat preterire: in quo et communia humanitatis: et propria rebus mani regni iura violata sunt. vbi urbem quandam christianorum civium in qua cumque et populorum omnis et honorati viri et curator ac magistratos christianos se esse: nec acquiescere ad sacrificandum faterentur circudari militibus iuberent: cunctosque simul cum mulieribus viros: cum paruulis senes: cum civibus ciuitatem: iniecto igne concremari: ita ut nullus penitus ex illa urbe: etiam cumque optio volentibus daret abscederet. Et hoc in ciuitates perpetratum est: quod si in hostes egisset non tam crudelitatis habuisset. Verum beati huiusmodi numerosique martyrum pariter ab vniuersa urbe suscepti: auctor et dux extitit vir

Ecclesiastice historie

pietate et religioe atq; omni benignitate clarus Adauct⁹ noie: patria z genere ita lus honorib; palatij p'gradus singulos vsq; ad officioz magistratū pfunct⁹. Rationes quoq; per illud tps summaz partium administras in supradicta vrbe degebant. Cui⁹ i cōfessione chruisti cōstantiaz omnis populus secutus: boni ducis exemplo summaz vere partiu per martyriū cōsecutus est palma: Sz vnde sufficim⁹ p'pria vniuscuiusq; martyris per singulos enumerare supplicia. Quis ei possit v'l illa repeteret: quib; apud Arabia scilicet martyres securib; celi sūt: Aut quō q's reterat que i cappadocia gesta sūt: vbi crura fragi dei cultorib; iubebant: Quis mesopotamie referat cruciatius: vbi christianos suini tergoris more singulis manib; pedibusq; suspēdos: amarissimo fumo sub in gesto idignis cruciatibus enecabant: Alios p' lento igne p'pe adhibito tormentis longiorib; absumebant.

De his que apud Alexandriam et Antiochiam gesta sunt.

Capitulum XII.

Illa autē quō replicē que apud alexandriā gesta etiā veterē poetaz fabulas vincūt: vbi obtruncat⁹ aurib;: atq; inhonesto vulnere narib;: manū q; ceterorūq; membrorū summitatibus amputatis: truncū abire sinebāt derisus. Apud antiochiā p' quō recordabor craticulas prunis ipositas: q; chriani suppositi torrebant: Sed inter hec nobiliū duoz iuuenū factū memorabile silere equū nō puto. Qui cū cōprehensi simulachris immolare cogereñt aiūt. Ducite nos ad aras. Et cū fuissent adducti: manus suas ardētī igni supponētes: si subtraxerim⁹ inquunt sacrificasse nos credite. Et q; ad vsq; caro oīs in ignē deflueret immobilē pdurarūt. Alij cū ad sacrificiū cādū q;rerent: sacrilegā pollutionē vitantes vitā p'cipitio finierūt: minore quidez tolerātie fiducia: sz cōseruāde fidei maiore cautela. In quib; ammirabilis quedaz z veneranda femia: pulchritudie pariter z pudicitia formosa: genere nobilis z copiosa facultatib;. Cui erant due filie virgines honeste sat; et ad matre pudicitie

regulam nutritie: specie sil; z morib; emula sibi p' pietate certantes: q's religiosa mater fm preceptū diuinū i tremore dñi educauerat. Sed p' his que supradiximus v'l nature vel institutionū bonis: prauoz hominū multa erga virgines: earūq; matrē cōtētio exagitabat: z summo studio summaq; vi perquirebant. Cūq; declinandi turbinis grā sui absentia pcurassent: agit oī intentione vt eaz presentia fieret. missi in hoc ipm milites: repertas eas venire. Antiochiaz cogunt. Sed cū purgētib; militib;: vehiculo imposita iter agerent: talibus religiosa et pudica mater ad filias vti verbis. Scitis dulcissime mibi filie: quō vos in disciplina dei educauerim. scitis q; a parvulis deus vobis pater: deus nutritor: deus institutor extiterit et q; pudicitie z castitatis bonū ita mecum pariter dilexistis. vt nec oculus quidē vester vnq; sicut vobis conscia sum: lasciuo fuerit maculat⁹ aspectu. Quid igit nunc agimus: Videtis q; ista omnis vis aut a deo nos studeat: aut a pudicitia separare. Prostituent ergo publici lupanarib; mēbra: que aer pene ipse publicus habuit in cognita: Ne queso filie: quia nec tam parua nobis in deo fides est vt mortē ptimescam⁹: nec tam despecta pudicitia vt vire etiam cū turpitudine cupiam⁹. Quin potius si placet qd i omnib; tenetis etiaz in hoc sequimini matris exemplū. Preueniamus impuras carnificum man⁹ z impudicoz p'prium incursum: mundūq; hunc qui nos ad impurā z impudicā cōpellit ac p'rahit vitā: pura z pudica morte damnem⁹. Cūq; talib; exhortationib; filias ad simile ppositū videret accensas: ad fluuium quendā in itinere positus venerūt. Ubi cū se humane necessitatis causa descendisse simulassent: z palulū custodes cogente naturali reuerentia se cessissent: adducti diligenti⁹ hinc inde vestib;: minacis se fluuij rapidis iniecerūt fluentis. Sed z alie due virgines per oia insignes sorores: gñe nobiles: vita mirabiles p' me adhuc etatis: specie pulchre sat; sz aia pulchriores: ornate morib; magis q; monilibus: studijs apprime pbabiles: nō ferētes violari: publici edicti ac legib; castitatem: marinis se fluctib; demersere

De his que in Frigia apud pontum gesta
sunt: alijs quoque diuersis virorum ac mu-
lierum passionibus. **Capitulum. XIII.**

Dec apud Antiochia in regionibus
pro Ponti crudeliora gerebantur
Arundines acute quibusdam sub
unguibus digitorum infigebant. Alijs
plumbum igni liquifacitum ex dorso defusum
vsque ad loca pudenda quibus naturalis eges-
tatio procurari solet infundebatur. Feminis quoque
ereci candentis fustes absque ulla humanitatis
misericordiam respectu ingerantur pro pu-
denda viscerum et naturalium secreta membro-
rum. Sed quod faciamus quoniam appellationes ipse mi-
hi in admittis facinoribus desunt: et gestorum
scelerum nec vocabula quibus enumerari que-
ant inueniri possunt. Sustinebant tamen omnia fortis-
simi et purissimi martyres: cum optimi et clara-
ri iudices in eo solo sapientiam suam omnibus futu-
ram in admirationem censerent: si aliquid noue
crudelitatis supplicium: nouique generis inue-
nissent. Sed cum aliquando iam non ratione aut huma-
nitate: crudelitatis tamen nimietate satiati: respi-
cere ad immanitatem scelerum sui cepissent: de-
solatas urbes civibusque optimis: rura nu-
data cultoribus: orbatos filijs patres et pa-
teres liberis: ad clementiam se humanitatemque
conuertunt: edictumque principale proponunt: quoniam
fas non esset tot ciues in quibus fidei sui esset
obstinata persuasio morti tradere: placere
de reliquo ut huiusmodi hominum nequaquam subiret
interitum. Quos tamen qui hanc spem professionis
teneret: dextris oculis ferro effossis: eis-
demque cauterio adustis: sinistro autem pro-
nihilominus cauterio debilitato: pro singu-
las quascumque puincias in eis ferrique metalla: vel
opis vel pene gratia deportandos. Hec fuit
clementia principalis que optimis civibus proful-
tata est. Sed illi quod de suis ut videbatur vel mo-
ribus vel vicibus agebant iustis pro et sanctis vi-
ris corone precutis et patientie pabantur a
domino et saluatore nostro: pro huiusmodi vel explorate
fidei creditum sibi: vel merita remunerate.
Sed sic omnes pro singulos enumerare non solum
difficile: sed et impossibile est quod tunc in pas-
sionibus carnis sue deo gloria dederunt:
ita omnes penitus omittere et ne paucorum
quodam noiatim facere mentionem satis vi-
detur ingratum. Paucos pro memorabimus:
et maxime ecclesiarum principes pro loca sua sin-
gulos martyrum gloria coronatos.

De prepositis ecclesiarum

Capitulum. XIII.

Ritum nobis in memoriam priorum
fulgens in regno christi martyr scri-
bat Anthimus Nicomedie episcopus:
capite cecisus. post hanc vitam et stu-
dium spiritus martyr Lucianus presbyter antioche-
nus: sed tunc apud nicomedia christi regnum re-
bus gestisque predicans. Apud thirum pro nobis
lissimum in martyribus: et a prima etate in christi in-
stitutionibus enutritus: tyrannio eiusdem ur-
bis episcopus Zenobius. Asidona presbyter. et
Siluanus emessanorum ecclesie episcopus: qui in
sua ciuitate bestiarum morsibus absumptus.
martyrum sociatus est chorus. In palestina
pro primus Siluanus episcopus apud gazam: cum
plerisque clericorum in metallo autem faciens
quadraginta simul capite cecisus. Peleus ve-
ro et Hilus episcopi cum plurimis clericis igne
consumpti. In eorum numero habebatur etiam
cesariensis ecclesie flos nobilissimus: et fru-
ctus domi celestis Pamphilus. Apud alexan-
driam pro et pro omnem egyptum vel pro omnem The-
baidam primus velut lucifer quodam inter astra
conspiciens Petrus eiusdem urbis episcopus: do-
ctrina: moribus: et vita precipuus: et cum eo
presbyter Faustus et Dius et Ammonius:
nec merito. nec institutionibus: nec marty-
rio dispares: Fileas quoque et Esichius:
et Pachomius: ac Theodorus episcopi ex urbe
egypti: ceterisque cum ipsis innumerabiles no-
bilissimas pro tulere martyria. Quorum pro singu-
la agones describere ne nos oportet nostrum
iusto longius dilatemus: suis civibus qui
ad dicendum probe pollent: et presentes qui
tunc aderant derelinquo.

De mortibus persecutorum

Capitulum. XV.

Proterea perturbari statum nostrum et
crudeli vbius animaduersione va-
stari: eternum pro vigilis illud non latuit
oculum. Et quoniam dominus quidem tradiderat
familiam suam castigari paucis: cru-
enti pro immanitatis ministri deseruerunt in-
multis. Adest pro tinno vltima dei dextera: et il-
los quod pro modum pacem seruet ecclesie: cum om-
ni prosperitate imperium gubernauerat: in tan-
tare pro mutationem deducit: ut augustus
ipse id vanitatis atque amentie pueniret quod
deposuit cum collega pariter augustus regnum
insignibus primati et plebes post imperium

Ecclesiastice historie

viueret. Ille ho qui ei secundus in honore: post modū etiā in p̄mis successor fuit: q̄ r̄ incētor ac signifer nostre p̄secutiōis extiterat tam mult̄ varijsq; morbis r̄ corpons tabe: atq; infania mentis afficeret. vt post lōgos atq; inextricabiles languores scelerū suor̄ fur̄is agitar̄: sponte v̄ tam nefariam proderet.

De his que extrinsecus acciderunt.

Capitulum XVI.

Sed r̄ post modū: tūc ho i occiduis p̄tib; qd̄ Maximian⁹ q̄ et herculius deposuerat cōstantius regēbat imperiū. In duas nāq; procurationes rhomanū regnū fuerat diuisum. Sz is multa clemētia erga hoies. erga deū ho religioe maxima vtebat. Neq; ho ex cōsortij rabie regnū suū pioz sanguine maculauerat: neq; orationum dōmos et cōuenticula nostror̄: nec imitat⁹ Maximiani vesaniā hostili vastatiōe destruxerat: qui in potē cultores dei venerationi habuit r̄ honori. Cū r̄ merito religiosos pater religiosor̄ filiū Cōstantinū regni bene parti reliquit herede. At ho Cōstantin⁹ post Cōstantiū statim vt rhomani regni apicem ex paterna hereditate suscepit: mira quadā dei gratia ciuib; char⁹ exercitū acceptus: viris fortib; imitandus: facinorosus ho r̄ ignavis terribilis fuit. In obseruātia quoq; religionis longe etiā patrē vincere studuit. Cōstantino imperante Licinius qui eius germanaz acceperat vxorē affinitatē causa assumit in imperiū. Sed r̄ Licini⁹ cōmuni oīm sententia accitus in imperiū: augustus p̄nunciat. Que res Maximianū rebemēter offenderat: q̄ is tūc adhuc solummodo cesar in orientis partib; habebatur: neq; id vltra ferens vi raptū sibimet augusti nomē assumit. Maximian⁹ ho qui r̄ herculius: quem paulo ante collegā fuisse Diocletianū r̄ cu; eo imperij insignia deposuisse memorauim⁹: cū a filio Maxentio in vrberhoma tyrannidez tenente fuisset expulsus: ad Cōstantinū tanq; ad generū miseracionis causa cōfugiēs: r̄ in sidias ip̄i a quo religiose suscept⁹ fuerat molit. In q̄o turpiter dep̄bensus turpi⁹ perijt: ita vt post interitū statue eius atq; imagines auferent: r̄ in edibus publicis

vocabula eius nois mutarent. Vni⁹ igit̄ fili⁹ Maxenti⁹ qui in vrberhoma tyrannidez ceperat: primo velut inuitanda erga se plebis gr̄a: fidei nostre veneratores se esse simulabat: r̄ ob hoc p̄secutiōes reprimi. omnesq; iniurias a christianis arceri iubet. Sed nihil in reliquis actib; suis: nihil in vita vel moribus quod ch̄ianis primū videret ostendit. In tāta etem flagicioz r̄ scelerū fece: in tanto impuritatē sceno versabat vt nihil prozsus facinor̄ pessimor̄ ab eius nō dicas vita: s; vnus saltē diei actibus esset alienū. Deniq; senatoz r̄ maxie nobiliū matronas publice abstrahit: atq; ad suā libidinē deduci imperabat: r̄ post cōtaminationē viris suis reddi iubebat: nō tā expleta adulterij libidine q̄ mutata. Tant⁹ ho metus patres plebēq; oppresserat vt i ne hoc ip̄m quidē qd̄ metuerat palā ostēdere auderet: sed ferebant insuetā seruitutem gemētes r̄ alii quid p̄ libertate cogitare metu p̄hibebantur. cum ille nō iam ira sed libidine cedis agitaret. Deniq; qdā die imperat militibus suis exire p̄ plateas totius vr̄bis: vt oīes qui oc currissent cuius sc̄nq; etatis r̄ cuiuslibet sexus gladijs cederet. Innumereq; multitudies populi rhomani nō hostiū sed ciuū telis deiecte sunt. Senatores ho r̄ hi maxie qui v̄ honorib; vel opibus clariores in curia videbant: cōfictis criminib; tanq; rei puniti p̄scriptiq; sūt. Addit ho etiā h̄ fastigiū scelerib; suis: r̄ artis magice industriā sūmis studijs excolit. ad que ministeria explēda perquirebant mulieres nobiles grauide r̄ adhibite funestis aris medie scindebant. Rapiebant et puuli infantes: corūq; exta viscerib; reuulsa p̄scrutabāt. Jugulabāt r̄ leones: r̄ nefandis q̄busdam cōment̄ ac p̄cantatiōib; demoniaca arte cōpositis: bella dicebāt p̄ hec arceri r̄ credebat vis fasq; regni p̄ nefas posse seruari. His vero malis oīmibus etiā illud addit: q̄ oēs qui per ceteras vr̄bes v̄ agros fuerāt tyrannica crudelitate deterriti dum nihil sibi ad vitam tutū putāt: relict̄ p̄ loca abdita r̄ latebras eunt. Oīm studio arandē ferendiq; cessante tanta fames vr̄bē atq; oīa loca inuaserat: vt nihil reliqui ad vitē subsidium fieret.

De persecutionibus Maximini imperatoris.

Capitulum XVII

Forientis homo atque egypti partibus Maximinus simili per omnia crudelitate et vesania tyrannidem gerebat: ita ut aliter utpote in tyrannide socius etiam in sceleribus videretur imitari et nescires cui potissimum dare flagitiorum palmam deberes. eo sane Maximinus preire socius sceleris videretur. quod etiam publicos honores et maximos: magistrum magistrorum et malorum artium doctoribus decernebat. Simulacrorum quoque cultum satis superstitiose deditus erat. ita ut ne ad parvum quidem motum sine auguriis et divinationibus ac symbolis adquiesceret. Unde et vehementior adversum nos et gravior prioribus persecutor fuit. Uetera quoque delubra et olim etiam a studiosis cultoribus derelicta renouari oia iubet. sacerdotibusque et pontificibus per singulas puicias nobiles quosque et alios iam honoribus functos: ministris militaribus et salariis additis decernit. Nec mirum: qui et manifestos maleficos: vel rectores puiciarum: vel duces militum promoueret. Sed ad hoc huiusmodi vanitatis ministerium quo plurime copie auri argentique querebantur. Ex quo accidit ut omnes ubique puicie diuersis modis et occasionibus nudarentur: grauando censum: tributa multiplicando locupletiores quosque exquisitis aut etiam confectis iniuriis condemando. alios quo etiam proscribendo omnes pariter bonis paternis autisque familiis euoluebat. Unum auri montes ut ita dixerim congregatos: familiaribus suis ac satellitibus largiebatur. In conuiuibus quoque tam profusus erat: tanquam temulentus ut insanus mente captus et vini furore putaretur. et ea ebrius fieri iubebat: que die postera se iussisse nesciret. Delictis luxu: atque omni dissolutionum genere stultas turpissima suis militibus prebebat exempla. Denique quicquid lasciuie: quicquid petulante: quicquid luxuriose gestum a rectoribus vel militum vel puiciaz fuisset: in ultimum cedebat ob imperatoris exemplum. Qui inter cetera etiam hoc singulare studium erat ne vlla non dico verberum: sed vel breue oppidum: absque adulterio nobilium matronarum que per loca fuissent reperte: vel corru-

ptore virginum preteriret. Talis hic tantusque vir qui pudicitie: honestatis: iusticie: ac totius equitatis hostis publicus erat: quid nisi etiam christianorum hostis et persecutor existeret. Adversum quos tantum crudelitate exercebat: ut precessores suos vincere festinaret in scelere. Igneas laminas: truces bestias: maris profundum: obrucationes membrorum: effusionem oculorum: et singulis membrum specialia inferre supplicia gestiebat: cum tamen magis illi constantes et fortes inueniretur in tolerando: quam iste ingeniosus et callidus in exquirendo. Unicebat etiam sepius non solum a viris: sed etiam a feminis: qui verbo dei et fidei calore succense: ut femine quidem prebeant: sed ut viri fortes in certamine coroz nabant: mortem quippe propriam subire: imo vero et vltro expetere: quam corporis macula recipe malebat. Uerum cum duobus grauissimis dominis libidine et crudelitate preceps ageret. fixit apud Alexandria Dorothea quidam satis nobili ortu familia ingentibus diuitiis et spiritibus nobilibus pollens. Sed in ea ingenium atque industrie bonum: certarumque honestarum artium studia magis quam hec vigeant. Forme formosae et decoris gloria tanta ei fuit: ut mixta ac speciale in ea dei figmentum crederet. Sed illaque religioe animi et honestate vite pulchrior quam vultu corporis esse studebat: equissima mentis iudicio (quod puterum et decorum iter homines videbat) id potius deo consecrare quam vsui humano studuit indulgere: et virgo deo sacrata persistere. At ille qui diuina atque humana: libidine simul et crudelitate fedauerat. cognito solum forme non etiam ingenium ac propositi bono ad contaminanda virginem accipienda ei castitatem animam intedit. Cōperto quoque christiana esset que secundum sua edicta pene magis quam libidini subicienda videbatur. in ambiguo positus estuare cepit: et in quam se partem verteret ignorare. Sed ubi dubios aios libido que ei latius dominabatur obtinuit: et expectante virginem per martyrio ad supplicium rapi per occultos nuncios de stupa pro interpellauit: Illaque nefas sibi esse respondit: templum corporis sui quod semel deo consecrauerat: idolorum cultu aut libidinis contagione pollueri. pinde se quidem ad mortem paratam esse: a crudeli quo tyranno non decere blandum aliquid aut molle proferri. nec esse dignum resoluere erga se truces animi

mos: q̄s quotidie vndatim christianorum
profusus cruor duraret. Ad que respōsa
cum ille libidine accēsus acrius incalesce-
ret z nisi verbis adqueuisset viagere des-
cerneret. Om̄ib⁹ virgo pudicissima facul-
tatib⁹ suis domoq; ac familia derelicta:
noctu clam cū paucis fidissimis famulis
z cum amicissima sibi comite castitate dis-
cedit: atq; illusum tyrannū vanū amentē
q; dereliquit. Sed z alias plurimas nobi-
les mulieres simul ac virgines exemplo il-
lius adortus: sed z exemplo nihilomin⁹ il-
lius paratior ad mortē q; ad seruitutē
libidis nactus: crudelib⁹ supplicijs affi-
ci iubet. Que multo promptius et letius
q; ceteri omnes mortē subibant: eo q; du-
plices sibi coronas a domino pparadas
nō solū pro pietate: verumetiā p castitate
credebant. Sed in his relationibus posi-
tus silere equū non puto: etiā nobilissime
femine in vber rhoma mirabile factū So-
fronie: cui⁹ vir prefectus vrbis rhomē sub
Daxentio tyrāno degebat. Qui cū de su-
pra dicte femie pulcritudine cognouisset (z
vt ei mos erat) missis stuporū ministr⁹ de-
duci ad se feminā iubet. Illa rem ad mari-
tū detulit. Qui cū cōpisset multa secū vol-
uēs: ad vltimū alci⁹ ingemiscēs z quid in-
quit faciemus: quibus aut hec tolerāda sūt:
aut aīa ponēda: Tum illa vt maritū vidit
metu mortis pterritū pdidisse pudiciāz
suā: paululū ait his qui missi fuerant expe-
ctate docz cōposita (vt decet) z adornata
pcedā. De hinc ingressa cubiculū cū p̄ de-
fixis genib⁹ orasset: tāq; pudiciā suā deo
imolatura: pectus ac viscera correpto mu-
crone transuerberat: extremos hmoi nūci-
os ad tyrānuz p assistētes famulas mittēs
tales ait magis placeāt ch̄iane femine ty-
ranno hoc modo in orietē siml atq; occi-
dēte: velut vno demōis spū armati z pari-
bus eisdēq; vicijs accēsidesueiebāt tyrāni
cū tū p hec ch̄ianoz p̄tus animi z p̄stātia
fidei. p̄batior z magnificētior redderet.

De his que in melius conuersa sunt.

Caplm XVIII

Sed cum per decem cōtinuos ānos
in orietis partibus simul etiā Daxi-
mini pncipis erga christianos fu-
isset crassata crudelitas z innume-

ra hominū milia deū verū colentiuz neci
dedisset: cumq; vires crudelitatis ac libi-
dinis sue indefinēter suggererz temulēria
z neq; consiliū: neq; satietas finē vllū aut
modum imponeret: adest cultoribus suis
diuina pudentia: z quos p ignem p̄baue-
rat: educit rursus ad refrigeriū. Ipsū nan-
q; auctore sceleris vltio diuina corripuit
Et ille qui letis ac saginatis carnib⁹ ince-
debat supbus: inflatis subito viscerib⁹ so-
poratisq; distendit. In pfundiorib⁹ debic-
pectoris partibus abortū vuln⁹ totos in-
trinsecus viscerum secessus tabo sicut ser-
pente depascitur. Post etiam fistulis qui-
busdam in supficiē prurulentis meatib⁹
ad apertis de interiorib⁹ putrefacti vulne-
r⁹ venis ebullire vndate cepit innumera p̄-
mūm multitudo. Fetoz p̄o tā intolerabilis
erat: vt nullus omnino ne medicorū q;
dem propius posset accedere: q; carnis sa-
tis lete: et in omni luxuria nutrita: gratio-
rem ex corruptione nidorem putredis ex-
halabāt. Deniq; plerosq; medicorū q; nec
morbo aliquid mederi: nec vim fetoris to-
lerare possent: interfici iubet. In quibus-
cuz quidā iugulandus potius q; medica-
turus assisteret: inspiratus dō: cur inquit
imperator erras: z quod de⁹ infert ab ho-
minib⁹ putas posse reuocari. Acc hūan⁹
est iste morbus: nec a medic⁹ curatur. Sz
recordare quanta in seruos dei egeris: q;
q; in religionē diuinā impius z p̄phan⁹ ex-
titeris: et intelliges vnde tibi sine poscen-
da remedia. Nā z ego quidē mori cū cete-
ris potero: tu tū a medicis nō curaberis.

De his q; rursus in idipm versa sunt.

Caplm XIX

Unc primū se Daximin⁹ hoīem
esse intellexit: z scelez suoz imani-
tate recordatus: primo oīz errasse
se z impie egisse p̄fitef: z velut sat⁹
facere incipit deo. Tū deide p̄nocat⁹ his
qui in officio publico sibi parebāt: legem
scribi z confestim emitti iubet: qua non so-
lum ch̄ianis desinat p̄secutio z arceat
omnis iniuria: verū z recedificari eoz peru-
nit terent ecclesie: vt solitis cultib⁹ z obse-
cratiōib⁹ vacātes etiā p̄pius salute excel-
so supplicēt dō. Quib⁹ dicto cit⁹ p̄curat⁹
cōtinuo per singulas quasq; vrbes edicta

mittuntur: cōtinētia hunc modum. Imperator cesar galeri⁹ Maximin⁹ inuict⁹ augustus: pōtifer Maximus germanic⁹ Egyptiacus thebaicus: sarmaticus. quinques perficus. bis carpicus. sexies armenicus. medorum ⁊ adiabenorū victor. tribunicie potestatis vicies. imperator decē nonies. consul octies. pater patrie. pconsul. ⁊ imperator cesar Flavius. Valerius Constantius. Pius. Felix inuictus augustus pōtifer Maxim⁹. tribunicie potestatis imperator quinques consul. pater patrie pconsul. Inter cetera que p utilitate rei publice disponimus nos quidez pmo volueramus fm antiquas leges ⁊ publicā rhomane obseruantie disciplinam cūcta moderari: inter q̄ etiā hoc addere: vt christiani qui paternā religionē relinquerant: ad eam rursū reuēterētur. Verum qm̄ iudicio quodam animi sui tanta eos obstinatio rei huius habuit: vt nullo modo redire vellent ad ritum religionis antique q̄ a maioribus fuerat instituta: sed eo magis p voluntate sua vnusquisq̄ legem sibi ipse constituit: ⁊ in locis diuersis plebs diuersa cōcurrūt. Lunq̄ p his a nobis ppositū fuisset edictū vt ad patrias leges rediret et antiquitas constitutas plurimi eorum periculis se potius subicere mortēq̄ innumerabiles tolerare q̄ obedire preceptis talibus maluerunt. Et qm̄ multos adhuc in eodem animi iudicio durare quidim⁹: ita vt nec dñs celestib⁹ honores debitum redderent: nec sue religioni satisfacere viderentur: respiciētes ad solitam mansuetudinē clementie nostre qua cōsueuimus omnibus hominibus dare veniam: libenter etiā erga hos indulgentiam nostram credidimus porrigendam. vt rursū sint christiani: ⁊ cōuenticula in quibus orare consueuerūt: extruant: ⁊ reedificēt: ita tñ vt nihil cōtra disciplinā publicā gerāt. Alijs hō epistolis iudicibus indicauim⁹ quid eos oporteat obseruare. Unde cōcessa hac nostra indulgentia exorare debent deū suū. p salute nra: ⁊ rei publice statu. vt oimō icolumi degēte republica et ipi securi agere i ppijs laborib⁹ possint. Nec de latio i grecū versa: nos rursū trāssudim⁹ i latinū. Sz p̄ hec qd̄ psecutū sit videam⁹.

Explicat liber Octauus.

Incipit Liber novus historie Ecclesiastice cū caploꝝ aꝛnotatōe

De simulata indulgentia
Caplm. I.

Miscemodi

edictis imperialibus per omnes locū Asiē pōtiq̄ ppositis: velut ex ingentibus tenebris subito lumen refulsit. Sed Maximinus q̄ in orientis partibus cesar tyrānidē potit⁹ q̄ locū tenebat: tanq̄ crudelitatē sue materiā sibi subtrahi nō ferens: cū ei displiceret edictū: nec tñ audeat obistere: pponi publice legē ⁊ oibus in noticiā venire nō patit: verbo tñ iudicibus pcepit inducias christianis interim dare. Sed Sabinus q̄ p illud tēpus pfecture culmen regebat: omniū puinciarū iudicibus scribens: ⁊ plātā impatoris inferēs legem manifestū efficit cūctis id quod Maximianus obscurare tētauerat. Iudices vero p singulas ciuitates edicta mittētes: legē q̄ pferentes: relaxari cūctos qui tenebantur in carcere. quiq̄ in metallis: aut q̄buslibet vinculis asseruabant: omnes abscedere liberos iubent. Quibus ita gestis velut post nimiam tempestatē si solis splendor celo redditus fuisset: ac terris duces populū nostri p singulas quasq̄ vrbes frequētare cōuentus: ecclesias istaurare: cōcilia agere: sacerdotia reparare: singlas q̄sq̄ ecclesias si cui quid desse videbatur instruere. Que cū ita gererēt: stupor ingēs habebat infideles gētiliū: de tāta tāq̄ subita puerfione rez. ita vt i admiratiōe ipa fateri cogerent magnū ⁊ solū deū rez. ee quē christiani colūt. Hostroz hō si q̄ in agonibus fideliter ⁊ virilitē pdurauerant: cū omni fiducia ⁊ leticia agebāt. Si q̄ hō languid⁹ et ignau⁹ egerāt: cū omni humilitate ⁊ supplicatōe medicināz poscere ab his q̄ in columnes perstiterant properabāt: ⁊ per eos repropitiari sibi oipotētē deū supplicabāt. Jā hō illi q̄ de metallis fuerāt relaxati: venientes p vrbes singulas magnanimi sublimesq̄ icedebāt: ⁊ ineffabile leticiā atq̄ exultatōez dei eccl̄qs exhibebāt. toto itinere

Ecclesiastice historie

per plateas quibus civitatum vicus cum psalmis et hymnis digredientes: ita ut stuperet et magnificaret deum: ubi quos paulo ante victos et catenatos trabi metalla viderat: letos vero nunc atque exultantes cernebat ad propria remeare. Ex quo etiam ipsi qui prius infestis nobis videbantur et aduersi: nunc subite conversionis miraculo congratulabantur nobis. et commune sibi ducebant leticia nostra. Vix cum hec ita in agris et vicis et urbibus ageretur: et preddita sibi pace christianorum populi modesta exultatione gauderent: totius boni inimicus tyrannus ferre non potuit. quin insita sibi nequitie rabie gaudia ista subrueret.

De posteriori peruersione.

Capitulum II

Tenim Darminius quem in orientis atque egypti partibus tyrannidemere supradiximus sex non amplius menses passus est nostros in pace persistere: et pertinere quicquid ad obruebendam eam nancisci potuit moliri. Igitur primo prohibere nostros per occasiones quasdam tentat ad basilica cimiteria conuenire. Tum deinde nequissimos quosdam antiochene urbis viros instigat legationes mittere aduersus nos: deprecantes ne in propria patria delere liceat christianis. Cuius legationis initium fecit per Theotenium quendam curatores antiochene urbis: prauum ingenij hominem pessimumque propositi. Sed et alios per singulas civitates similiter et terrimos ciues ad simile facinus impellit: et ex omnibus puincias huiusmodi legationem dirigere componit. Vultque et alia aduersum nos speciali quodam odio et obstinata contentione machinatur donec omnimodo mala que iam deueverant renouaret. Mala mens malusque animus velut sitim quamdam et famem se pati putabat nisi laniari carnes civium: et sanguines eorum profundi videret.

De simulacro quod nuper apud antiochiam fuerat consecratum.

Capitulum III

Interea reperisse se occasionem maximam ratus: ex eo quod apud antiochiam simulacrum quoddam Jouis a miraculis nuper consecratum: artibus

quibusdam magicis et impuris consecratis omnibus ita compositum est ut falleret oculos intuentium: et portentosa quedam ostentare videretur: ac responsa preferre. Idcirco omnibus et ipsis imperatoribus pro certo confirmatur quod postea quibus ab universis creditum est asseueratur item deus ille dedisse responsa ne christiani in urbibus habitarent: neque in urbis locis vicinis: sed quanto fieri potest longius fugarentur. Quibus cognitum omnes qui ubique erant sub Tyranni regno per urbes ac puincias singulas: scientes gratum hoc esse apud eum: simile de christianis sententiam ferunt. Et missis ad eum legatis: ea de imperatore impetrant qui ut peterent ab ipso fuerant inuitati.

De sententiis que aduersus nos late sunt.

Capitulum IIII

Um vero rursus aduersus nos persecutionis rabies instaurat et Darminius interim summa instantia per urbes singulas et puincias sacerdotum simulacrorum ac pontifices statuit: multisque eos honoribus et muneribus preficit: et omnia prosus diligenter agit quantum cunctos beneficiis suis preueniat: ut per hec promptiores eos efficeret in odia et necem christianorum. Idcirco eo magis obtinebat quo gratior sibi duceret eum quem erga nostros seuiozem nequiozemque sensisset.

De actis falsis Capitulum V

Quis ei agere cuncta ex sententia liceret: quippe qui iam sibi etiam augusti incoessam presumpserat dignitatem: videri tamen vult quod aliquibus iustis hec rationibus agat. Coniunguntur acta quedam velut apud Pilatum de salute nostro habita in quibus aduersum christum omnis blasphemia describitur. Que acta per omnes regni sui puincias plauto edicto mitti precipit: et per urbes singulas: per vicos: per agros proceptoribus etiam quibus puerorum tradi iubet: ut in his que ad meditandum vel ad ediscendum dictare solent: hec tradant pueris memorie commendanda. Eum vero hec ita per omnes locum diligentis nequitia gereretur: dum Damasci cognita imperatoris sui erga christianos libidine ei placere in talibus studijs indignissimas

quasdam mulierculas de trinitio publicanas
conq̄sitas sibi facit & agitari i his plu-
rima questione: p̄ qua cogeret eas acc̄ p̄fi-
teri: fuisse se q̄ndā christianas: & scire q̄ in
ip̄a mysteria eoz spurca quedā & ipura cō-
mitteret. aliaq; h̄mōi flagitia que nec au-
dire q̄dez bonus quisq; pateret: muliercu-
las actis p̄sequi fac̄: eaq; scripta ad impa-
torē refert. At ille p̄poni ea nibliominus p̄
singulas quasq; v̄bes ac puincias iubet:
q̄uisdux ille nō in lōgū tali fraude gauisus
sit. Breui nanq; q̄dā isania desp̄atōis suc-
cēs i exitiū vite sue p̄pas sibi itulit man-
De his qui eo t̄p̄e martyres extiterunt

Capitulum VI

Nostroz h̄o rursus fuga rursus p̄-
secutō: & supplicia renouant: iudi-
ces puinciaz tanq; gratū aliquid
ex hoc impatori exhibētes i n̄ros
atroci d̄ seuire. Igit̄ ap̄d Tyrū phenicis
v̄bē tres q̄dē iuuenes correpti: cū se chri-
stianos esse p̄fiterentur bestijs subigunt.
cū quibus & Siluanus episcopus q̄dra-
ginta ānis functus sacerdotio: vir māne-
tudine animi: z ip̄a iā cū senectute venera-
bilis. Per idē t̄p̄us etiā petrus de q̄ sup̄
memorauim⁹ Alexandrine v̄bis ep̄us: p̄
oīnia insignis. & oībus virtutib; adorna-
tus: in scripturis h̄o diuis & in s̄bo dei: p̄
ozum nullius inferior prudētia q̄z singula-
ris: & in oībus p̄fect⁹: vere sacerdos & hoz-
stia dei subito rapit: & tanq; ex maximini p̄-
cepto capite obruncat. Luz q̄ simul & aliij
plures ex egypto ep̄i crucidant. Lucian⁹
quoq; vir morib; continentia & eruditioe
p̄cipuus. Antiochenus p̄sbyter cū ad tri-
bunal iudicis fuisset adduct⁹: cur inq̄t ad
eum preses vir rationalis & prudēs se q̄-
ris sectā: cui⁹ nō potes reddere rationē?
Aut si est aliqua audiamus. Tum ille da-
ta sibi facultate dicēdi huiuscemōi orati-
onē de fide nostra habuisse dicitur. In oc-
culto nō est q̄ nos christiani quē colim⁹
deus vnus est per christū nobis annuncia-
tus: & p̄ spiritū sanctū nostris cordibus in-
spiratus. Non em̄ sicut vos putatis hu-
mane alicuius p̄suasionis errore constri-
gimur: nec indiscussa vt aliij parētū tradi-
tione decipimur. Auctor nobis de deo de-
us est. Neq; enim posset sublimis illa ma-
iestas sensibus humane mentis illabi: nisi

vel spiritus sui virtute delata. vel verbi ad
sapientie sue interpretatōib; indicata. Fate-
or errauim⁹ etiā nos aliqui: & simula cra q̄
ip̄i finximus deos celi ac terre putabam⁹
auctores: sed arguebat eos fragilis substā-
tie sue a nobis p̄stita cōsecratio. In q̄bus
tantū veneratōis inerat q̄ntū decoris ma-
nus p̄tulisset artificū. Uex op̄s deus ille
quē nō n̄ris manib; fictū: sed cui⁹ nos de-
cebat esse figmentū errores miseratus hu-
manos sapientiā suāz misit in hūc mūduz
carne vestitā: q̄ nos doceret deū q̄ celū fe-
cisset: & terrā. nō in manufactis: sed in eter-
nis atq; inuisibilib; reuerēdū. Uite etiam
nobis legis & discipline p̄cepta cōstituit:
seruare p̄ symonā: paup̄tate gaudere: mā-
suetudinē colere: studē pati: puritatē cor-
dis amplecti: patientiā custodire. Sed &
oīnia hec q̄ nūc aduersuz nos geritis ven-
tura nobis ēē p̄dixit. educēdos nos ad re-
ges rante tribūalia iudicū statuendos ac
velut victimā iugulādos. Inde est deniq;
q̄ & ip̄e q̄ erat immortalis vt pote verbū & sa-
piētiā dei morti se p̄buit quo nobis in cor-
pore positus patientē p̄beret exemplū. S;̄
nec nos sua morte d̄cepit: quib; post tertū
um diez resurrexit. nō vt ista q̄ nūc falso cō-
scribunt p̄tinēt acta Pilati: s;̄ innocēs im-
maculatus & purus ad hoc solū mortē sus-
cepit vt eā viceret resurgēdo. Que autē di-
co nō sūt in obscuro loco gesta: nec testib;
indigent. Pars pene iā mūdi maior huic
veritati ad stipulant v̄bes itegre. aut si in
his aliquod suspectū videt̄ p̄testat̄ de his
etiā agrestis man⁹ ignara figmētū. Simi-
nus adhuc credit: adhibebo vobis etiā lo-
ci ip̄i in q̄ res gesta est testimoniū. Ad sti-
pulat̄ his ip̄sis in hierosolymis loc⁹ & gol-
gathana rupes sub patibuli onere disrup-
ta. Antrū q̄z illō quod auulsis inferniā
nūis corpus denuo reddidit. animatuz q̄
puri⁹ inde ferret̄ ad celū. Aut si adhuc vo-
bis minus digna videntur hec que inter-
ris substantiam gerunt accipite etiāz e ce-
lo ad stipulatorem fidelez. Solem vobis
ip̄m hoz p̄duco testem. Qui cum hec fieri
per impios videret in terris. lumen suum
meridie abscondit in celo. Requirit̄ in an-
nalib; vestris: inuenietis t̄p̄orib; Pilati
ch̄o patientē fugato sole intruptū tenebr;
diē. N;̄ si tre: si celo: si sanguini eoz a q̄b;

Ecclesiastice historie

veritatē p tormēta p̄ritis fidez nō accōs
modatis: quō meis verbis allegatiōibz
credit. Et cū pene iam his verbis audi
toribus suadere cepisset arripi iubē i car
cerē: ibiqz q̄si absqz tumultu ppli necari.

De his q̄ aduersum nos tabulis creis
conscripta sunt.

Caplm VII

Sed et p̄ alia nihilomin⁹ loca tāta ī
breui crudelissimus tyrannus ad
uersuz nos excitauit vt longe seui
ora p̄oribz diriora patrarēt. Quā
do em̄ aduersum nos legationes puincia
rum vel vrbium: quādo tot et tāta imperi
alia edicta venerāt: ita vt etiā creis tabulis
incidi leges q̄ aduersum nos date fuerant
iuberent: q̄ pueri scholaris meditatio de
Pilato et de Jesu haberi cōtumelie nostre
grā iussa est: et p̄uitijs referta ac blasphem
ijs p̄ totū diē decātari. In his hō legibz
quas aduersum nos ere incisas sigulis q̄
busqz ciuitatibz p̄posuerat velut in eternū
māsuras: iactant satis et supbe describe
rat: q̄ ex q̄ ch̄iani sedibz suis vrbibz pel
luntur: et aeris esset leta tēperies: et terre fe
cunditas abūdantior ac segetū copia vbe
rior: et ideo satis recte p̄suli ad deoz imor
taliū grām: q̄bus nulle ita acceptabiles vi
ctime litarent q̄ vt in visum his hoim ge
nus ex oibz locis ī q̄bus eoz maiestas co
litur pelleret. Addit q̄z etiā illud vt qm̄ tā
piā: tamqz religiosam petitiōez hāc ab im
peratore poposcissēt q̄cqd̄ illud est (q̄uis
difficile videat) qd̄ suis cōmodis estimēt
p̄fatur: p̄ hac grā nihil sit qd̄ ipetrare nō
possent: t̄m vt h̄ diligētī obseruēt. ne ch̄i
tianiis q̄itcumqz vrbū p̄cedat ingressus

De his q̄ postmodū acciderunt bellis:
pestibz: fame: et de morte tyrānoz.

Caplm VIII

Tqd̄ ē q̄ntuz in hominibz: fuit sat
in angustū res nostre: opesqz coar
tate sunt: vt fm̄ illud qd̄ scriptū est
ī his scādalizari possēt etiā electi
S̄z postqz nihil reliq̄ apud hoies rebz no
stris supesse visū ē: oipotēt dei puidētia ī
becilles hoim mētes piclitari ipa despato
ne nō patit. Cōtinuo nāqz nec mora dū ad
huc p̄ aliqz lōgias positas ciuitates ipia

mitterent edicta: arrogātiā tyrāice vocis
refrenās qua letas segetes p̄christianoz
fuga et vberes frugibz descriperat cāpos
imbres restringit in nubibz et effetas ar
da sterilitate segetes dereliq̄t. Crescit etiā
am herba cāpoz. et nō solum hominibus
fructū: verū etiā pecudibz pabulū negat.
famesqz tetra et obscena vbiqz grassat. Aer
risqz tēperies q̄ suis imp̄is actibz descri
pserat famulari: in tamtā corruptionē ver
sa ē vt humana corpa vlcere pessimis q̄
ignis sacer apellant: nec nō et his q̄ dicunt
carbunculi repleant: ita vt et ora hominū
atqz oculos occuparet: vt si q̄ forte ex his
effugisset mortē luminibz orbaret. Sed et
alijs nihilominus pestilentibz morbis vi
rorū ac mulierū imense multitudies et p̄ci
pue infantū aceruati cadebāt. Addit illō
etiā his malis vt Armenioz gens olim et
vtilissima et amicissima populo Romano
dum ab eo ch̄ristiane religiōis ritū cui de
uotissime vniuersa dōta est in idoloꝝ cul
tum mutare cogeretur: et demones vene
rari p̄ deo: inimici p̄ amicis et p̄ socijs ad
uersarij effecti. manu se aduersuz nefaria
eius edicta defēsa repant: ac sp̄ote belluz
inferūt. Que siml̄ omnia coaceruata: stul
te ab eo penas arrogātie deposcebāt. pro
quo p̄ fugā p̄secutionēqz ch̄ristianoz pacē
sibimet et reruz omnū copias atqz ipius
etiā aeris tēperie defuere iactauerat. Igi
tur cū ipse et exercit⁹ bello armenico vehe
mentz acrit vigeret: ppl̄s p̄ vberes et vicos
q̄bus diuina atqz hūana p̄spere cūcta cel
sura legū suaruz auctoritate p̄miserat: fa
mes dura absqz vlla misatōe vastabat. In
vrbibz hō tāte p̄ dies singlos mltitudies
cadebāt. vt nec loca ad sepulturas inueni
rent. In agris vel vicis plime domus pe
nitus vacue remansere. Et si aliq̄ iminē
tem videntes stragē filios suos ad vrbem
venūdati abduxerāt: duz emptoz mora
tur aut retractat etiā ip̄e moritur⁹ accede
re: cū liberis suis quoz ex precio alendos
se sperauerant interibāt. Aliq̄ hō dū radi
ces herbaz sectabant: earūqz succis aniaz
sustentabāt: purgente inedia incaute leta
li aliq̄ haustu corūpebant. Mulieres q̄qz
matress familias et honesto loco nate. vī fa
mis cogēte pudoris oblite ad publicū sti
pis petēde grā descendebāt. Et quas v cre

cūdia aspicerē i faciē hoīm nō sinebat ex
petere aliqd cibi: vlt etiā de manu rāpe fa
mes cogebat. Quāplurimi hō ita exhau
sti incedebāt: vt simulachra magis carne
carentia q̄ hoies putarent: colore tetro:
luminib; i pfunduz demersis: huc atq; il
luc corpe nutabundi: z iā iāq; lapsuri in
grediebant: nec voce iam stipē: s; vltimū
trahendo spm̄ deposcetes: ita vt nō nūq;
si forte fragmētū panis aliq; quo frui nō
liceret aspiceret: dū manū conat̄ extende
re: nec desiderii vires corpis cōsequūt̄. i
medio conat̄ inualidi ictu frustrate cōci
deret. Nō forte q̄s locupletii miseriōe
pmotus imp̄tiri aliqd cibi indigētib; vo
luisset: p̄strict̄ z p̄focat̄ multitudie eoz;
in quib; nemo erat qui repellendus vide
ret: deserēbat inceptū: nec minime p̄posi
tū per vim eoz quos inedia impudētes
effecerat valebat explere. Interea p̄ plate
as oīs z angiportus erāt oīa repleta ca
daverib; mortuoz: necerat oīmō q̄ sepeli
ret: dū z ipi q̄ adhuc supesse videbāt mor
bo inualidi essent: z q̄li p̄tinuo morituri.
Ex q̄ fiebat spectaculū miserabile: ita vt
q̄plurimi a canib; deuorarent. Igit̄ due
pestes validissime fames et lues: diuides
bāt sibi pplm̄. Et paupiores q̄sq; q̄b; quo
tidian̄ vict̄ ope manuū q̄rebat velut vi
cinos sibi et p̄rimos populabat̄ inedia.
Illos hō q̄ locupletes z referti opib; vi
debant lues sibi velut p̄rios d̄fendebat:
ita vt videres nūerose familie domū itra
breue t̄ps ex vno i altez p̄tagiōe currēte:
extictis oib; vacuā derelinq;. Sic discre
tis q̄dē castris fames luesq; s; vno mori
tis exitu bellātes vrbes atq; agros vasta
bant. Hec extitit legū Maximiani et elax
tionis atq; arrogātie eius z iudicij de chri
stianis habitū remuneratio. Nec illi i de
um pietas z religionis vt asserēbat celit̄
tradita maiestas. Verū vt superius dixi
mus cū z in humata mortuoz cadauera
q̄s fames cōsumpserat i plateis iacerēt:
z q̄s lues vsq; ad vnū iteremerat: nihil o
minus insepulti in domib; manerēt. qui
hō supesse videbant vgerent̄ inedia clas
sare oīs: z sponte christianoz z pietas
re misericordiāq; imprecari: quousq; pau
lo ante extorres patria z domo egerāt nūc
suppliciter exorare vt more sibi solito viz

uentib; alimonia auxiliū deferat: mortu
is isepult; sepulture iusta p̄soluāt. Apud
ip̄os t̄mō miseratiōes valere ap̄d ip̄os
solos q̄ hūanitat; sunt pietatisq; seruari.
Nec tā verā religionē: tā sc̄tāz: tāq; i oib;
p̄fectā vllā esse q̄ vniuersis oīmib; p̄sulere:
tāq; p̄inquis z p̄rimis suadeat. Nec esse
aliū vllū p̄ter ch̄rianoz deū p̄fitebāt. Tū
hō ppli q̄b; reuera p̄ dei gr̄am: q̄d magis
oib; mirabile fuit: neq; fames i aliq; neq;
lues fuerat d̄nata: i nullo p̄sus iniurie me
mores more sibi solito z ad misericordiā
ē inimicōz p̄cept; d̄nicis instituti: p̄ferre
certati vnusq;sq; put poterat cibos z sus
tētare ac reficere p̄cuntes: et nō solū cibos
cū eis s; z affectū p̄icipare. Et q̄ indigēti
bus ēt p̄ua sufficere videbāt q̄ ch̄ magna
pietas affectiōe p̄bebat. Illos q̄z q̄ mor
bi p̄tagiōe laborāt: ad q̄s null̄ ḡrilum:
nec p̄inquoꝝ q̄dē itroibat: sedular̄ frequē
ti visitatione curare nec pati. oīmō ali
qd p̄ p̄tagiū q̄ppe q̄s gr̄a diuina circūda
ret: cadauerib; q̄s mortuoz sepulturā des
ferre: z q̄ sūt nature iusta cōplere. Ita bre
ui ignessu solo ch̄rianoz p̄ vrbes et vicōs
maloz facies imutata reb; ip̄is atq; opib;
verā eē z piā religiōez ch̄rianoz i cordib;
oīm sc̄psit multo tenari q̄ tabulis ereis
eā falsam eē tyrānus iciderat. Igit̄ cum
bec an̄is ita gererent̄ z p̄ gestoꝝ bonita
tē tacita q̄dam p̄dicatiōe dei nr̄i veris
tas nosceret: ita vt cōpletuz videret illud
q̄d sc̄ptū ē i Benesi: q̄z egyptijs erāt tene
bre palpabiles z crasse. filijs autez israel
erat lux i oib; habitatiōib; suis. p̄git n̄bi
lomin̄ d̄ns dē nr̄ magnificari i sanctis
suis: z cepte virtutis opus p̄superioribus
successib; p̄pagare. atq; itez nobis in ob
scuro positus splendorē sue lucis accen
dere. Etem̄ s̄m̄ p̄pheticuz dictum: cibauit
nos pane lachrymar; z potū d̄dit lachry
mas: sed in mēsurā. Hec ē ergo correpti
onis eius emendatiōisq; mēsurā: vt nō
imp̄petuū idigne: neq; in eternū irascat
nob; s; repropiciet̄ suis suis sperātib; i se

De victoria Constantini imperatoris.
Capitulum. IX.

Etenim cum religiosissimus impe
rator constantinus constantij eque
moderatissimi et egregij principis
pis filijs aduersum Maxentium

Ecclesiastice historie

urbis rhome tyrannū bellū pararet: atq; exercitum duceret: erat quidez iam nunc christiane religionis fautor: veriq; dei venerator: nōdū tamē (vt est solenne) nostris inuitatus signum dñice passionis acceperat. Cum igitur anxius: et multa secū de imminenti belli necessitate puoluens iter ageret: atq; ad celum sepi⁹ oculos eleuaret: et inde sibi diuinū precaretur auxilium: vidit p̄ soporē ad orientis partem in celo signū crucis igneo fulgore rutilare. Cumq; tanto visu fuisset exterrit⁹: ac nouo perturbaret aspectu: ad stare sibi vidit angelos dicētes *Constantine* qd est in hoc vince. Tū p̄oletus redditus: et de victoria iā secur⁹: signū crucis qd in celo viderat in sua fronte designat: et ita celis inuitatus ad fidē nō mibi illo videt inferior cui de celo sicut dictus est. *Saule saule qd me persequeris: ego sum Jesus nazareus: nisi qd hic nō adhuc persequeris s; iam cōsequeris inuitat.* Exin signū qd de celo sibi fuerat demonstratum in militaria vexilla transformat: et labaz quē dicūt dracones in speciez dñice crucis exaptat: et ita armis: vexillisq; religionis instruct⁹ aduersus impiorū arma proficiscit. Sed in dextera sua manu signū nihilomin⁹ crucis ex auro fabricatum habuisse perhibet. Verū nō puto absq; re videri si paululus excedentes etiā quid p̄positi religiosus dux in hō bello gesserit pferam⁹. Igitur vbi diuine p̄tutis auxilio certus de victoria effectus ē alio nihilomin⁹ est religiosi principis anim⁹ fluctuabat: qd scilicet impator rhoman⁹ et patrie noiat⁹: et qd om̄is (si fieri posset) qd ante se p̄ncipatū gesserat pietate et religione cuperet superare: nō solū patrie sed ipi vrbis rhome que rhomani imperij caput ē bellū cogeret inferre. nec sine oppugnatione patrie quā tyrānus obsederat redde-re poterat patrie libertatē. Angebat huic anim⁹: et die noctuq; deū cui se iā familiarē senserat p̄cabat: ne dextera suā quaz signo munierat salutaris: cruore rhomani sanguinis macularer. Nec ei die noctuq; p̄p̄ositi p̄stitit diuina p̄uidencia. Et iā cū nō p̄cula p̄p̄te molitūo castra posuisset: ecce subito velut vi diuina correptus *Darenti⁹* agit in occursum: et p̄ruēs vrbis rhome port⁹: seq̄ se reliquum exercitūq; iu-

bet: port⁹ ip̄e obui⁹ p̄currit armat⁹. Iussit ratat nauib; ad decipulā cōpositis flumē sternere: et suppositis pontib; exequari. Atq; ip̄e eques ac p̄cursor oblitus opis suā cū paucis aggressus ē p̄tē: subsidere naues: et in profundū dimerisus tot⁹ belli futuras cedes vnius nefandi capitis sui diremit interitu: atq; impolutā religiosi principis dexterā a civili cruore seruauit. Tū p̄o nihilomin⁹ in hō qd in moyseo atq; hebraico p̄p̄lo gestus videres: vt digne et sup̄ his dici deberet: curr⁹ *P̄haraonis* et p̄tutē ei⁹ p̄iecit in mare. Electos ascensores ternos stratores dimerisit in rubrū mare. pontū adoperuit eos. Ita nanq; *Darenti⁹* atq; hi qd cū ip̄o erāt armati satellites dimerisit in profundū. p̄tibusq; his deuolut⁹ ē qd ad religiosi principis aptauerat exitiū. S; et illō sup̄ eo cōpetēt dō. La cū apuit et effodit eū: et icidit in foueā quā operat⁹ ē. Couertet dolor ei⁹ in caput ei⁹: et in p̄tice ip̄i iniquitas ei⁹ d̄scēdet. Nec ip̄is cōpetent aptant. *Constantino* p̄o tanq; famulo dei digne illa iūgent qd moyses post victoriā p̄stratis cecinit inimicis dicēs. *Cantem⁹ dño. gloriose em̄ honorificat⁹ est: equū et ascēsores p̄iecit in mare. Adiutor et p̄tector me⁹ est. et factus est mihi in salutē. Quis similis tibi in dñs domine: quis similis tibi gloriose in sc̄tis: mirabilis in claritate faciens p̄digia: Nec etiā si nō vrbis: reb; tū gestisq; *Constantin⁹* ip̄i a qd vrbis: et iā meruerat excelso p̄cinēs deo vrbē rhomā trūphatur⁹ ingredi. Tū p̄o leti oēs cū iugib; ac liberis senat⁹ p̄p̄lusq; rhoman⁹ igenti pesteliberat⁹: et iugo tyrānicē imanitatis exempti *Constantinū* velut salutis auctore ac restitutorē libertat⁹ excipiūt. Ille tū nec in laudes acclamāt⁹: p̄p̄lis nec in plausū tāte vrbis: ac talia oēs relaxabat: neq; sue p̄tuti rē gestā: s; diuio muneri d̄putabat. Stati deniq; vbi imagines sibi ob honorē trūphātū senat⁹ erexit vexillū dñice crucis in dextera sua iubet d̄p̄ingere: et sub̄scribi: qd in hō signo singulari qd ē hō p̄tutis insigne: vrbē rhomā senatūq; et p̄p̄lū rhomanū iugo tyrānicē dñationis ereptū: p̄stine libertati nobilitatq; restitui. Per idē t̄ps p̄p̄ rate etiā tū secum *Licinio*: nōdū ei in id vesanie inciderat qd postmodū dilapsus est: scientes et p̄fite*

res auctorē sibi bonoz oim deuz: vna ea-
 deq; snia legē statuit: i q̄ deū chriānoꝝ
 plenissimis laudib; psequunt: z ipm sibi
 auctorē totiꝝ ptutis atq; opis pfitē. ipm
 q; de tyrāno pstitisse victoriā. z iō ab vni-
 uersis huic venerationē cultūq; deferens
 dū. Hāc legē ēt ad Maximinū q̄ tūc oriē-
 tis ptib; dñabat: amicitiasq; eoz expete-
 re videbat emittūt. At ille ingētib; impa-
 toꝝ reb; gestis pterit: tā z si q̄ scribebā-
 tur p̄traria sibi z aliena ment; sue pposito
 viderent: tñ qm resistere non audebat: et
 rursuz aliene auctoritati cedēs inuitꝝ vide-
 ri in p̄venisse erubescēbat: metu sil ac pu-
 dore vsus misrimis p̄siliarijs statuit ve-
 lut ex suo arbitrio atq; auctoritate legē p
 chriānis silis snie pmulgare, in q̄ assue-
 rarz maiorib; qdē suis porib; augusti vltū
 fuisse chriānoꝝ gentē tanq; deoz cultui
 aduersum penitus esse delēdā. Se quoq;
 aliquādiu ratus sili debere vti snia. Sed
 qm eo magis gens ista p̄paget z crescat:
 q̄ maxie putat inhiberi velle se potius vt
 siqdem blandis q̄s ad deoz cultū p̄suasi-
 onib; acq̄escat recipiat. nullus cogat ve-
 ro inuitꝝ: sed habeat i arbitrio suo q̄quis-
 q; velit ritu colere deū. neq; p hoc cōmo-
 tionē vllā vel p̄turbationē puincialibus
 inferendā. Hec Maximinus ad Sabi-
 nū p̄fectū scribit: cū tñ oēs scirent euz nō
 ita aio gerere. s; simulata hec hūanitate
 decernere. Deniq; nostrozū nullus aude-
 bat vel cōcilia agere: vel i publico quicq;
 qd ad religionē p̄tinet cōmouere. i. vel ec-
 clesias reparare: vel si qd hmōi vsus nos-
 ter poscebat explere: qd fieri lex ad euz ab
 impatorib; missa censēbat. S; ille impi-
 us z menteferoz hoc solū qd metꝝ extor-
 quebat indulserat: nec in aliquo mutauit
 affectū donec digna i eū verbera vltio di-
 uina pferret. Etenim cū cōtra meritū z p̄ca-
 citatē mētis sue vel nomē augusti vel im-
 periū p̄sumpsisset: vir in quo nihil prudē-
 tiē: nihil sobrietatis aut moderatiōis in-
 erat: arrogātia tumidus z supbia inflatꝝ
 extolli z erigi etiā aduersuz regni socios
 cepit. In q̄b; regalis institutio moꝝ pro-
 bitate z sobrietatis ac religiōis grā refu-
 gebat: Audeat igit p̄mo se int̄ eos honore
 p̄stituerē priorē. ac non multo post rupto
 federe bellū Licinio conat̄ i ferre. z breui

oia p turbās mō vrbes quaterē: mō exer-
 citū fatigare. Ad vltimū fretꝝ demonib;
 z noie deoz suoz cū immēsa militū mul-
 tudie p̄cedit ad bellū. Sed victoria illuz
 q̄ deo atq; hoib; inuisus erat refugiens
 ad partē alterā trāsit. Et cū ferro cecidit
 set eiꝝ exercitꝝ pauci q̄ sup̄fuerāt vidētes
 eū militū copijs z diuio fauore nudatuz
 manuz fortiorib; tradūt. At ille sil vt se a
 dijs suis deceptū: z ab hoib; desertū vi-
 dit detractis imp̄i insignib;: q̄ nec decem-
 ter vnq; gesserat: turbis se colonū fugitā-
 tiū pmiscēs: turpit atq; infelicē bello ex-
 emptꝝ: pagros ac vicos latitās tandē ad
 ea loca q̄ hostib; carere videbātur euasit:
 vanis suis p̄suasionib; suis illō multo ve-
 rius esse p̄sentēs: qd diuina scriptura p̄-
 nūciauerat dicēs. Nō fit saluꝝ rex p̄ mul-
 tudinē virtut; sue: nec gigas saluꝝ erit
 in multitudine fortitudinis sue. Falsus
 equus ad salutē in abundantia aut ptutis
 sue nō erit saluꝝ. Ecce oculi dñi sup timē-
 tes eū: sperantes sup misericordia eiꝝ vt
 libereta morte anias eoz. Igit cū oī deo
 decorē atq; ignominia tyrānus posteaq;
 egressus est ad p̄ria: p̄mo tanq; furore qd
 dāse digno accensus: plurimos sacerdoz
 tes deoz suoz z diuinos quos antea mi-
 rabat: z quoz responsis cōfidēs bella cō-
 mouerat: vt deceptores fallacesq; et qui
 salutē suā regnūq; pdidissent interfici iu-
 bet. Post hec gliam laudēq; deo chriānoꝝ
 noꝝ refert z sera penitētia p̄uersionez in
 ipa vite sue dānatiōe meditatꝝ cū grauif-
 simā mortē morbis erga semetipm certā-
 tib; duceret: legē p̄ libertate ac securitate
 chriānoꝝ scribit. Cuiꝝ exemplū infra scri-
 ptū ē. Impator cesar galerius Maximi-
 nꝝ germanicꝝ sarmaticꝝ Pius Felix inui-
 ctus augustus. Indefinēter curā puinci-
 aliu nostroz gerentes: z vtilitatib; eoz
 vel cōmodis cōsultentes q̄ ad cōmune et
 publicū bonū spectāt: queq; animis cun-
 ctoz chara z iocūda sūt nunq; desinimꝝ
 p̄uidere. Unde cognitū esse omnib; no n-
 dubito. manifesteq; compertum ex eo fo-
 mite q̄ iussum fuerat a diuis p̄ncipib; Di-
 ocleciano z Maximiano parētibus nos-
 tris inhiberi conuentus chriānoꝝ
 plurimas direptiones et predas ab offi-
 cialib; factas: idq; per dies singlos i dei-

Ecclesiastice historie

rimētū nostrorū puincialiū p̄fecisse: q̄rū nos curā p̄cipuā habere gestimus: ita vt bonis suis pene ac patrimonijs euoluerēt. Sup̄ hac re anno p̄terito leges dedi- mus: vt si q̄s vellet genti huic vel religiōi adherere a nullo p̄orsus voluntas ei⁹ ac p̄positi libtas ip̄diret: s̄ satisfaceret ani- mis suis atq̄ haberet licentiā absq̄ vllō metu vel suspitiōe agere q̄s liberet. Verū nenūc quidē latere nos potuit q̄ quidaz ex iudicib⁹ tentauerint p̄mouere rursū puinciales nostros: et velut ex nostra eos auctoritate turbare quo sc̄z et pigriores erga religionē quā diligūt redderēt. Igitur vt in posterū omnis mer⁹ v̄l ambigui- tas auferat. hui⁹ edicti nostri lege sancī- mus: vt cunctis inotescat: licere his qui ch̄ristianaz sectā religionēq̄ venerantur hac nostre indulgētie largitate: vt vnus quisq̄ quēadmodū vult: et prout anio libet religioni huic solēnitatiq̄ deseruiat. S̄z et orationū domos. id ē dñica sua vt instaurēt p̄ voluntate p̄mittim⁹. Sane q̄ in oib⁹ cui⁹ cumulatior habeat dec nostra largitio: etiā illud hac lege sancim⁹: vt si que domus agri: v̄l quelibet p̄dia ex ch̄ri- anoz bonis ante hac parentum nostrorū p̄ceptis ad fisci ius fuerant sociata: si q̄ etiā ibi ab aliq̄ cōpetita sunt: vel si qua distracta sunt aut dono īaliquēz collata: hec omnia in antiquū ius ch̄ristianorum p̄cipimus reuocari: dñisq̄ proprijs vni- uersa restitui: vt et in h̄ omnes pietat⁹ nos- tre beneficiū capiant. Talib⁹ Maximus nūc demū v̄l legib⁹ qui ante annuz nō integroz ereis aduersum nos talibus tanq̄ in eternū p̄mansuris sanxerat pe- nas. In quib⁹ nos velut impios vrbib⁹ et agris exules. ac totius pene terre profu- gos effici iusserat. Uex ne nūc quidē erat eius integra et ex corde cōuersio: sed velut precium quoddā huiusmodi leges offe- rebat deo: et qm̄ deoz suorū spes eum pri- us in bello deceperat: per hec tanq̄ muta- tis patrocinijs bellum tentabat adoriri: ignorās vanissimus q̄ ab hominib⁹ ne- quā ad prauū inceptum neq̄ officijs: ne- q̄ premijs potest redimi deus.

De perditione vltima inimicorū nr̄oz.
Capitulum. X.

Sit cū oib⁹ copijs instruxisset exer- citū: bellūq̄ parauisset in iustū: do- lorib⁹ internoz viscerū corrept⁹. vchemēter ex agitari cepit: ita vt ne strati q̄ dē recubare posset sed exiliens e cubili suo sepe pronus elideret in terrā: tū de inde hō edax et q̄ vīno semp̄ replere- tur: nūc ne sūmis quidē labris degustandū recipet cibū: aut odorēt⁹ vinū sume- ret. Ita carnib⁹ inedia et ariditate cōsum- ptis: hoc soluz p̄fecit infelix q̄ in vltimis vite positus iustā esse vindictā dei et scele- rū se penas merentē p̄fitef exp̄dere. Ad vltimū tū morbo prius luminib⁹ amissis: et tūc magis q̄ aduersuz ch̄ristū impieta- tis admiserit videns viuendi finem fe- cit. Sed defuncto eo qui erga ch̄rianos nūc ī audita crudelitate: nūc simulata ve- nia agebat apta indulgētia legitimorū p̄cipū: et absq̄ vlla tā suspitiōe ecclesiāz stat⁹ multo etiā clarior q̄ prius fuerat re- parari cepit. Verbum h̄o dei et doctrina ch̄risti longe gl̄iosius et liberius p̄pagaba- tur. Tū h̄o fidei inimicis penitudo vlti- ma atrocitatis et crudelitatis sue fiebat ita vt puderet eos aspectus ip̄e public⁹ nec eleuare oculos in hominū faciē auderēt. Etēn cū p̄mus ip̄e Maxim⁹ imperiali- bus edictis tyrānus et impius ac deo atq̄ hoib⁹ inuisus fuisset. p̄nunciat⁹: tabuleq̄ eius picte vel imagines eree alie deijci ac precipitari iuberent. alie h̄o atris fucate colorib⁹ obliterari: tanta subito rerū fa- cta p̄uersio est: vt ei⁹ qui dudū aduersum ch̄ristianos de pene eternitate censebat: nūc etiā nomē aut repelleret de memoria hominum: aut cum opprobrio ac dedeco- re seruaret. Iudices quoq̄ eius quos il- le in tyrānicis dñationib⁹ ministros scele- rū habuerat: legitimi p̄ncipes velut im- pietatis et crudelitatis eius satellites in- terfici iuberēt. In q̄b⁹ maxim⁹ flagitioz eius signifer p̄cedius fuit: qui secūdo ab eo et tertio cōsul. p̄fectus est: ac p̄fectu- re tenuit culmē. Sed et Quincian⁹ silr p̄- mis ap̄d euz honorib⁹ funct⁹: qui in egypti partib⁹ aduersuz ch̄ristianoz sangui- nē iaudita senicia et crudelitate grassat⁹ est. Sed et alij plurimi p̄ quos Maxim⁹ ni impietas fomenta conceperat. In q̄- bus Theotegnus vltorē tandem p̄bas

noz actū esse cōperit deuz: que p̄secrati ap̄d antiochia simulachri gratia etiā p̄sidalib; a Maximino fastib; fuerat honoratus. Sed cum licinius venisset Antiochiam: et magice artis studiosus ad p̄enam iussisset inquiri sacerdotes illi atq; aruspices nouelli simulachri horū vel socū v̄l etiā magistri dep̄hendunt. Cūq; ab his inquireret quo pacto v̄l responsa redderet simulachruz: vel p̄digia quedaz facere videret: dissimulare primo: postea tamen arti⁹ interrogati totius ludi compositā et compaginatam machinaz pandūt et arte Theotegni fatentur cuncta fucata. Igitur primo omnium ip̄m tante deceptionis auctorem Theotegnū: Tū deinz de ceteros magice artis ministros: quos ille sacerdotes nouelli d̄monis: atq; aruspices collocarat dignos excruciatos supplicijs duci iubet. Quib; addunt etiā filij Maximini: quos ille iam imperij socios assumpserat. Sed et p̄p̄inquos eius qui se ob huiusmodi necessitudinem molestissimos erga ciues et puiciales exhibuerant parib; supplicijs afficit. Stulti et vecordes q̄ nō audierūt cōmotionē diuinā litterarū dicentē. Nolite confidere in p̄ncipib;: neq; in filijs hominuz in quibus nō est salus. Erubet spiritus eoruz et reuertet in terram suā: in illa die peribūt omnes cogitationes eorum. Nos autē quibus spes et salus in omnipotente deo consistit: et in rege omnium christo saluatore nostro ac redemptore animarum nostrarum: et correptionem libenter ab ip̄so suscipimus: et pacem veniamq; ab ip̄o similit̄er expectamus. Igitur posteaq; repente deo atq; hoib; inuisum f̄m q̄ supra exposuimus interit impiorum hominū genus: ita vt merito in his completū videretur qd̄ predixerat spiritus sanct⁹. Audi impium superexaltatum et eleuatū sic cedros libani: et trāsiu: et ecce nō erat: et quesui locuz eius et non inueni. Omni nube deterfa letus iam dies et solito clarior illuxerat terris: atq; ecclesijs ch̄i splēdo: sui solis effulserat. nec vsq; q̄ hec alit̄ aspiceret liuidus supererat ocul⁹. Sed cuncti mortales tyrānice que preterierat crudelitatis horrore: etiā si nondum fidei votis tamē que nostra sunt amplectēs

tes: vniuersi pariter deū verum p̄iis esse fatebant auxilio firmāq; esse spem in christo sperantiuz cōprobabant. Et quo aderat cunctis velut diuino munere ifusa leticia. maxime videntib; ea loca que paulo ante impijs tyrānoz machinis fuerāt destructa: rediūua constructione clario ra et excelsiora cōsurgere: templaq; excelsa pro humilib; conuenticulis eleuari. Iu uabat enim christianoz principū fauor: et legislatio religiosa alacres nostrorū animos et ampli⁹ animabat dum et ad personā episcopozū frequentius scriberent: et honorē sacerdotib; cū sūma veneratione deferrent: sed et impendiorū sumptus benignius largiret. Interea festiuitates a nostris frequētissime gerebant euz omni leticia et exultatione: p̄ vrbes et loca singula ecclesiaz dedicationib; celebratis. Congregabātur in vñ sacerdotes: nec p̄gebat etiā longe positos cōuenire: quia nullum longum videbat spacium charitati. Cōcurrebāt etiā ppli ad populos. et tanq; vere membra vni⁹ corporis christi iungi sibi inuicē sociariq; gaudebant: vt videret̄ in eis p̄pleri figura illa p̄phetica q̄ cū sacramento quodam predicata est dicens. Quia p̄gregabit os ad os: et iunctura ad iuncturā. quib; etiā vnus spirit⁹ in esse omnib; infusus membris: et vna anima merito dicit. qz et vna in omnib; fides: et vn⁹ ab omnib; colitur de⁹: atq; ex vno ore hymnos omnes concinūt deo. Jam vero ingens in sacerdotibus et ministris atq; in omnibus que ad religionis obseruatiā p̄tinent gratia fulgebat. Astabant hinc psallentiū chori. iuuenes et virgines senes cū iuniorib; laudabāt nomē domini. hinc mystica ministeria ordinat̄ ac disposit̄ vicib; agebant. P̄tificū quoq; et sacerdotū confessus ip̄a canicie venerabilis eminens p̄fulgebat. Jam hō si q̄s p̄ gratiā d̄i inspiratus sermonem p̄ferret ad pplm: cū oī silentio ora cunctoz i eū: oculiq; conuersi tanq; celit⁹ sibi per eum denunciari aliqd̄ expectabāt. Tanta auditorū reuerentia: tant⁹ ordo in sacerdotib; seruabat. Inde alius atq; alius: et nō soluz duo vel tres: sicut ap̄ls dixit: ceteri ex animatibus loquebant: sed et quāris cūq; dabat f̄mo in ad apertione oris sui: vt

Ecclesiastice historie

magis cōstaret in eis illud qđ moyses dixerat. Quis dabit omnē eccliaz dei pphetare: Ausq; em̄ liuor aderat: nullū pulsa-
bat inuidia. dona dei pplis ministrabat. vnusq; q; p̄m qđ sc̄ptū est ad edificationē ecclie abundare querebat. Et om̄ia hec in charitate gerebant: ita vt se honore in-
nicē puenirēt: et alter alterz sese duceret meliorē. Nā simpliciores quiq; admira-
bant. et suspiciebāt eos q; p sapiētā verbi pplos instruebant. Sapiētes p̄o et erudi-
ti viri p̄cferebant eos quib; pura vita ac sincera simplicitas offerēdi deo hostias maiorē fidutiā dabat. eisq; immolandi sa-
crificij pmittebat officiū: quos familiari-
or vite simplicitas in cordis puritate ser-
uabat. Sic summo studio perq̄rebat alt-
in altero qđ pferret. Igif cū tali simplici-
tate eccliaz glia apđ deū hominesq; profi-
ceret: et imago quedā celestium habere i-
terr. super oīa quoq; religiosus pnceps
Constantinus exultaret i talibus: ac per
dies singulos fide et religione crescēs in-
explebili gaudio de eccliaz profectibus
repletur. Sacerdotib; etiā dei non crede-
bat sufficere si se equalē pberet: nisi eos
a lōge pferret: et ad imaginē quādā vene-
raret diuine p̄sentie. Eūq; pro his oib; nō
iam impator: s; vt pat coleretur a cunctis:
nō tulit infelix inuidia: vel nostrorum pa-
cem letis successib; crescere: vel illius erga
nos studia inquassata durare. Etenim
Licinius qui p̄mo quasi p̄bitate mox: et
vite integritate ac merito virtutū: nō so-
lū ab eo in societate regni fuerat adscitus
verū et in propinquitate ex cōiunctiōe su-
sceptus. Sororē nāq; Cōstantini i matri-
moniū acceperat: vidēs impatorē non tā
vi et metu q; amore et religione in oib; im-
perare: atq; i sūma veneratione cūctis esse
mortalib; et p̄cipue ch̄ianis: hūano vi-
cio pulsat: imo inhumana inuidie clade
p̄cussus: occultis insidijs primo decipe-
re egregiū principē parat: idq; q; maxime
p familiares ac ministros molit. S; ille
nihil quidē de eius dolis ac fraudib; sus-
picatus: tū quia tot⁹ erat cōfidēs i do:
ad oīa se illo signo qđ ei celitus mōstratū
fuerat muniēbat: nec vllis p hoc insidijs
fieri obnoxius poterat. Verum Licini⁹
vbi neq; beneficiorū memoria: neq; affini-

tatis gr̄a rep̄mere imanitatē cōcepti sce-
leris poterat: neq; tū ei p occultas machi-
nas insidie p̄cedebant: ratus vt impator
ch̄ianoz precib; inuaret: et iō tut⁹ reman-
neret: stulta iracundia p̄motus impatori
quidē aptū bellū idicir: regniq; fidem so-
cietatēq; cōtaminat. Floitros p̄o puato
ac speciali odio p̄seq; parat. B̄ in querelaz
deuocās q; nō ita p̄se licet p Cōstantino
ch̄ustiani i solēnib; et ex p̄cepto sibi tradi-
t; orōnib; excubarēt. Versa igif vice his
q; paulo an̄ acerrime in eos vidicauerat:
q; tyrānoz tpe aduersum ch̄ustianos ali-
qd crudele moliti sunt: nunc in n̄os tela
cōtorquet et tyrānidis sue p̄ma sacrilegia
n̄oz cruore delibat. Primo nāq; oēs de
palatio suo si q; ch̄ian⁹ esset exire iubet:
tū et de oī militia. Post hec p̄fecit pestis:
et tyrānicis edictis statuit oēs q; se ch̄ia-
nos p̄fiterent i carcerē trudi. Stati tū in-
uenit aliqd in q; p̄ores crudelitates supe-
raret. Addit edicto: vt ne q; alicui misso
i carcerē cibū vl̄ potū deferat dicēs: in-
quū eē misericordiā fieri. atq; hūanitatez
prebere his q; ip̄e suis legib; p̄denasset.
Et ita multitudine i carcerē retruse inedia
necabāt. S; p̄ h̄ putabat adhuc occultio-
rē eē tyrānidē suā. Vex crescēte animi se-
uicia et h̄ paz videbat. Cōtinuo in ep̄os:
ceterosq; sacerdotes dei rabiē crudelita-
tis extendit. et p̄mo oīm nobiliores q; q; et
q; fama clarior extulerat: vl̄ sapie et dou-
ctrie opiniōe p̄mēdauerat: callida arte cir-
cūuenit: eos aut iniuriaruz reos fieri: aut
cuiuslibet alteri⁹ ficti criminis p̄cipiēs: nul-
laq; negocij inq̄sitiōe habita puniri h̄ so-
lo q; deferebant iubebat. Nā p̄o post hec i
audito oib; seculis crudelitat; modo oēs
q; cōtaminatis sacrificijs acquiescere no-
luissent: n̄ tortorib; vt p̄cessores sui tyrāni
faciebāt: neq; cruciatib; ac supplicijs tra-
di iubebat: sed lanionib; dari: vt eos por-
corum more suspensos: despiciatq; et co-
dicib; suppositos per frustra cederent: et
in p̄tes diuisos in mare ad pabulum pi-
scium p̄icerēt. Ecclesias q; quas suis iaz
tpib; cōmunib; edict; extrui fecerat: rur-
sum ip̄e subuertere: et p̄ omnia sat; agere
quatenus cūctos qui ante se fuerāt tyrā-
nos crudelitate superaret. Preterea et lē-
ges si que apđ r̄omanos b̄n et honeste a

maioribus late fuerant: in barbaris ritibus conuerrere: auaricie quam insatiabiliter studere: ceteris inouare: et agros cultoribus vacuos tributis replere. Preterea si quis iniquis facti onibus circumuentos in exilium misisset: horum uxores legitimis matrimonijs auulsos suis suis ac satellitibus iungere. Ipse quoque etiam contra etatis sue vires adulteris et corrupti onibus virginum delectari. Verum ubi huic modi armis et virtutibus instructis tyrannidem ferocius cepit agitare. Constantinus qui erat veris virtutibus adornatus: et perfecta in dei pietate munitus: tot tantisque flagitijs ire obuias parat. nec difficultas aliquid victorie fuit: ubi et causa iustior et fides purior et virtus eminentior habebatur. De iecto quoque Licinio: atque omni memoria tyrannide dominationis ablata soliditatem romanam regni cum filiis solus obtinuit. Tum quoque status quidem reipublice equabili moderatioe et cetera dignissima romani nominis habebatur. In nationibus barbaris metus ingens. In provincialibus quoque metu deuotio animi maior erat. Quieta omnia et tranquilla ab hostibus bellisque civilibus: leti securisque cuncti mortales pacem agitant. Ecclesiarum vero gloria incredibili memoratu est quanto religiosi imperatoris studio adoleuerit: quantaque eius cura etiam erga sumptum indigentium fuerit: Arridens namque in fide dei animus: et benignum ingenium atque clemens bonis operibus pascitur. In tantum quoque presentium rerum bonitas et tranquillitas obtinebat: ut obliuionem preteritorum pareret malorum. Edictis namque frequentibus per omnes locum positus: non solum tyrannicas aduersum christianos depulerat leges: iusque civile reddiderat: verum et priuilegia plurima ecclesiastica. ac summos honores sacerdotibus detulit. Ita deo atque hominibus charus summam romani regni cum religioe pura. Tum etiam virtute animi ac moderatioe supra omnes qui prius fuerant procurabat.

Eusebii Cesariensis historie ecclesiastice explicit liber nonus.

Incipit prologus

Ruffini presbyteri in decimum et undecimum libros historie ecclesiastice.

Uetusque nobis Eusebius rerum in ecclesia gestarum memoriam tradidit. Cetera vero que usque ad tempus per ordinem subsequuta sunt: que vel in maiorum litteris reperimus: vel nostra memoria attingit. patris religiosi preceptis et in hoc parentes: que poterimus breuiter addemus.

Finit Prologus

Incipit Liber decimus historie ecclesiastice: cum capitulorum annotatione.

De Arrii herese Caplm. I.

Mum apud alexandriam post Achillan quem petro martyri successerat alexander sacerdotium suscepisset: quod patris et herese a persecutionibus erat: atque ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat: prosperitas rerum nostrarum domestica potentia turbata. Etenim presbyter quidam apud Alexandriam Arrius nomine: vir specie et forma magis quam virtute religiosus: sed glorie laudisque et nouitatis improbe cupidus: prava quedam de fide christi proferre. et que antea in questione non venerat: cepit abscidere ac separe ab illa eterna et ineffabili dei patris substantia vel natura filium conabatur. Queres plurimos in ecclesia conturbabat. Sed cum Alexander episcopus natura lenis et quietus: assiduus comitibus Arrius cuperet a prauo incepto et assertioibus impijs reuocare: nec tamen res ex sententia prederet: quod plerisque iam contagio pestifere assertiois infecerat non solum apud Alexandriam: verum et per alias urbes. prauitatemque dispersa: pernitiosum fore credens si dissimularet: et alijs plurimis confessoribus suis rem indicat. Questio latius innotescit. Sermo usque ad aures religiosi principis: quippe qui omni studio et diligentia curaret que nostra sunt: peruenit. Tum ille ex sacerdotum sententia apud urbem Nicenam episcopale concilium duocat: ibique Arrius trecentis decem et octo episcopis residentibus adesse iubet: ac de eius propositionibus et questionibus iudicari.

De concilio apud Nicenam congregato.

Ecclesiastice historie

Caplm. II

Sed in eo ꝑcilio admirabile factū ꝑncipis nō puto reticendū. Etenī cum ex omnibꝫ pene locis epi ꝑuenissent: ꝫ (vt fieri solet) diuersis ex causꝫ iter se quedā iurgia detulisset: in ꝑel labat frequentꝫ a singulis: offerebantur libelli: clꝫ ꝑferebant: et magꝫ ad hec qꝫ ad id ꝑ qꝫ vētū fuerat aīos dabāt. At ille vidē qꝫ ꝑ hꝫmōi iurgia cā sūmi negociꝫ frustrare tur: diē certū statuit: qꝫ vnus qꝫsqꝫ ꝑꝫ qꝫd qꝫrimonie habere videret ꝫferret. Et cū resedisset: suscepit a singulis libellos: qꝫs silꝫ oēs in sinu suo ꝫtinēs: nec ī eis qꝫd ꝫtinetur aperiēs ait ad eꝫos: Deꝫ vos ꝫstituit sacerdotes: ꝫ potestātē vobis dedit de nobis qꝫs iudicādi. ꝫ ideo nos a vobis recte iudicamur. Vos autē nō potestꝫ ab hominibꝫ iudicari. ꝫ ꝑꝫ ꝫ quod dī solius inter uos expectate iudiciū. ꝫ vestra iurgia que cūꝫ sūt: ad illud diuinū reseruentꝫ examē. Vos etēꝫ nobis a deo dati estꝫ dī: ꝫ ꝫueniens nō est vt homo iudicet deos: sed ille solus de qꝫ scriptū est. Deus stetit in ꝫgregatiōe deꝫꝫ: in medio atꝫ deos discernit. Et iō his omīssis: illa qꝫ ad fidē dī ꝫtinent absqꝫ vlla aīoz ꝫtētōe distinguite. Cū hec dixisset: oēs silꝫ qꝫrimoniaꝫ libellos iussit exuri: ne innotesceret vlli boīm simulatio sacerdotū. Verū cū ꝫ dies multos in eꝫoz ꝫcilio fidei qꝫstio verteret: ꝫ nōnulli diuersa sentirēt: ac vehementer ceptis Arrij fauerēt: ꝫles tñ erāt qꝫ impīū Arrij execraret inceptū. Cūꝫ in eodē ꝫcilio esset cōfessorꝫ magnus nūerꝫ sacerdotū: oēs Arrij nouitātibꝫ aduersabantꝫ. Fauebāt ꝫo ei viri in qꝫstioibꝫ callidū: ꝫ ob id simplicitati fidi aduersi.

De cōuersione philosophi dialectici.

Caplm. III

Quātū ꝫo virtutē habeat fidei simplicitas: etiā ex his qꝫ inibi gesta referuntꝫ agnoscimꝫ. Eteī cū ꝫstūdio religiosi impatorꝫ. ex oī terra sacerdotes dī coisset opiniōe cōmoti: ꝫ philosophi qꝫs ꝫ dialectici valdꝫ nobiles ꝫ opinatissimi cōuenerūt. In qꝫbꝫ qꝫdē insignis ī arte dialectica ꝫ dies singlos cōfictū sūꝫmi certaminis cū eꝫis nris viris ad ea qꝫ dialectica nō improbabilitꝫ eruditꝫ mouebat: ꝫ fiebat ī gēs spectaculū. cōuenientibꝫ

ad audiendū doctis ꝫ litteratis viris: nec tñ vllꝫ genere ꝫhs ꝫcludi a quo qꝫ poterat aut ꝫstringi. Tāta etēꝫ dicēdi arte obiectis qꝫstionibꝫ occurrebat: vt vbi maxime putaretꝫ astrictꝫ velut anguis lubricus laberet. Sed vt ostēderet deus: quia nō in sermone regnū dei: sed in ꝫtute cōsistit: qꝫ daz ex cōfessoribꝫ simplicissime nature virꝫ ꝫ nihil aliud sciēs nisi iesum christū ꝫ hūc crucifixū: inter ceteros auditores eꝫs ad erat. Qui cū vidisset ꝫhm insultantē nris ꝫ callida disputatiōis arte iactantes: ꝫ ꝫscit ab omnibꝫ locum velle se paucis cum ꝫho sermocinari. Tuz vero nostri qui simplicitatē viri ꝫ imperitiā in sermone dūtaxat nō sent: pauere ꝫ velut pudorē quēsdam pati ne forte apud callidos homines risū efficeret sancta simplicitas. Perstitit tñ senior: ꝫ hīc mouit sermonis exordium. In nomine inqꝫt Iesu christi philosophē audi que vera sūt. Deus vnus est qui fecit celū ꝫ terrā: quiꝫ hominiquē de terre limo formauerat spirituz dedit: vniuersa que videntur ꝫ que non videntur virtute verbi sui creauit: ꝫ spiritus sui sanctificatione firmavit. Hoc verbū ac sapiētia quem nos filiū dicimus: hūanos miseratus errores ex virgine nascitꝫ: ꝫ ꝫ passionē mortꝫ a ꝫpetua nos morte liberavit: ac re surrectione sua eternā nobis cōtulit vitā. Quem et expectamus iudicem omnīꝫ qꝫ gerimus esse venturuz. Credis hoc ita esse philosophē? At ille velut si nunqꝫ vllū sermōnem cōtradicēdi didicisset: ita obstupefactus virtute dictorū mutus ad omnia hoc solum potuit respōdere: ita sibi videri: nec aliud verū esse qꝫ quod dixerat. Tū senior si hec inquit ita esse credidisti: surge ꝫ sequere me: ac dominicum ꝫ huius fidei signaculū suscipe. Et philosophus cōuersus ad discipulos suos: vel ad eos qui audiendi gratia cōuenerāt. Audite inqꝫt o eruditi viri. Donec verbis mecū gesta res est verba verbis opposui: et que dicebantur dicēdi arte subuerti. Ubi vero ꝫ ꝫbis ꝫtus processit. ex ore dicentis: nō potuerūt resistere verba ꝫtuti: nec homo aduersari potuit deo. Et ideo si quis vestrū potuit in his que dicta sūt sentire que sensit: credat christo et sequatur hunc senem: in quo locutus est deus. Ita philosophꝫ

christian^o effect^o tandem se gratulat^o est victum.

De Pafnutio confessore.

Caplm. III

Ruit preterea in illo concilio et Pafnucius homo dei episcopus ex egypti partibus confessor. ex illis quibus Darimian^o dextris oculis effossis: et sinistro publicis succiso: per metalla damnauerat. Sed in hoc tanta virtutum ierat gratia ut insignia per eum non minus quam dudum per apostolos fierent. Nam et demones verbo tantum fugabat: et egros sola oratione curabat: sed et cecis visum dicitur reddidisse: et paralyticos ad stabilitatem corporis reuocasse. Quae Constantinus in tanta veneratione et affectu habuit ut sepius eum in tra palatium euocatum complecteretur: et illum oculum qui in confessione fidei fuerat euulsus auidioribus osculis demulceret.

De Spiridione episcopo: et mirabilibus eius

Caplm. V.

Eorum nunc ro et siquid adhuc eminetius fuisse dicitur: etiam Spiridionem episcopus: vir vnus ex ordine prophetarum quantum etiam nos eorum quae eum viderat narratioe cooperimus. Hic pastor ouium etiam in episcopatu positus permansit. Quadam vero nocte cum ad caulas fures venissent et manus improbas quo aditus educendis ouibus faceret extendissent: inuisibilibus quibusdam vinculis restricti: vsque ad lucem velut traditi tortoribus permanserunt. Cum vero oues ducturus ad pastusca matutin^o se ageret senior: vidit iuuenes absque humanis vinculis caulis pedere districtos. Eorum causam nocte cooperissis absoluit sermone quibus meritis vinxerat: et ne eis ianis nocturna cederet occupatio tollite inquit o iuuenes vnum arctate: ne sine causa venisse videamini quibus melius prece quam furto quesisse conuenerat. Tradunt hoc etiam illud factum mirabile, filiam habuit Thirenem nomine quae ei cum bene ministrasset virgo defuncta est. Post eius obitum venit quidam dicens se ei quoddam depositum commendasse. Rem gestam ignorauerat pater. Perquisitum in tota domo nusquam quod poscebat inuentum est. Persistebat tamen ille qui commendauerat et fletu ac lacrymis purgebat: vite suae quibus illaturum se esse exitum nisi commendata recipere testabatur. Per mortem lacrymis eius senex ad

sepulchrum filie pererat: atque eam ex nocte clamabat. Tum illa de sepulchro: quod vis ait pater: commendatum inquit illi ubi posuisti. At illa locum designans: illic ait inuenies defossus. Regressus ad domum: rem sic filia de sepulchro responderat reprobam tradidit reprobam. Sed et multa alia eius feruntur gesta mirabilia: quae etiam nunc ore omnium celebrantur. Tales igitur in illis adhuc temporibus permulti viri ecclesiae dei refulgebant: ex quibus plerimi in illo concilio fuerunt. Sed et Athanasius eodem tempore Alexandriae diaconus Alexandrini episcopi aderat concilio senes quam plurimis iuuuans. Interea per dies singulos agitabatur: nec facile aut temere de re tanta statuere audebant. Euocabatur frequenter Arrianus in concilium et assiduam tractatum assertiones eius discutiebatur: et quod aduersum hoc teneri deberet: aut statui summa cum libertate querebatur. Verum post diutinum multumque tractatum placet omnibus: ac velut vno cunctorum ore et corde decernit hominibus scribi debere. id est eiusdem cum patre substantie filium profiteri: idque firmissima omnium sententia pronuntiat. Decem et septem soli tunc fuisse dicuntur: quibus Arrianus fides magis placeret: extrinsecus creatum dei filium ex nullis substantiis: et non ex ipsa patris deitate pergentem confirmantes. Defertur ad Constantinum sacerdotalem concilii sententia. Ille tanquam a deo placatus venerat. Cui si quid tentasset obniti: velut contra diuina statuta venientem in exilium se prestatum acturum. Sex igitur soli cum Arriano se patiuntur expelli: reliqui pro vno decem concilio inter se habito: ad quiescunt ad subscribendum manu sola non mente. Cuius simulationis auctor precipue extitit Hicomedie episcopus Eusebius. Interim quo modo alijs veritate: alijs simulatione sicut post exitum docuit: subscribentibus et de singulis quibusque ecclesiasticis obseruati onibus certa statuta fingentibus concilium direptum est. Exemplum autem expositionis fidei eorum quae conuenerat infra scriptum est.

Exemplum fidei Nicene: et statutorum eius.

Caplm. VI

Redimus in vnum deum patrem omnipotentem: omnium visibilium et inuisibilium factorem. Et in vnum dominum nostrum iesum christum filium dei de patre natum vnigenitum. id est de substantia

Ecclesiastice historie

patris. deū ex dō lumē ex lumine. dum ve-
rum ex dco vero. natū nō factū. homousi-
on patri. hoc est eiusdē cum patre substan-
tiē. p quē oīa facta sunt. que in celo: z que
in terris. qui ppter nos homies z ppter no-
stram salutem descēdit. z incarnat⁹ ē ho-
mo fact⁹: passus est. z resurrexit tertia die
z ascendit in celos. inde venturus iudica-
re viuos z mortuos. Et in sp̄m̄ sc̄m̄. Eos
autē q̄ dicūt erat aliq̄n quādo nō erat: z āte
q̄ nasceret nō erat: et q̄ ex nullis substan-
tiis factus est: aut ex alia substātia vel
substātia dicūt esse: aut p̄uertibile: v̄ mu-
tabilez filiū dei: anathematizat catholica
et apostolica ecclesia.

Statutū. I Statuūt p̄terea obser-
uandū esse in ecclesijs: ne quis ex his q̄ se
metip̄os p̄ impatiētiā libidinis exciderūt:
veniret ad clerū. **II** Et ne quis nup̄ as-
sumptus ex vita: vel p̄uersatiōe gentili ac-
cepto baptismo āteq̄ cautius examietur
clericus fiat. **III** Et ne quis ep̄oz cete-
rorū clericoz cū extraneis mulieribus ha-
bitet: p̄ter cū matre: vel sorore: vel auia: v̄
si que sunt h̄m̄i necessitudinum persone.

III Et vt qui ep̄us si fieri potest a to-
tius puincie ep̄is ordinet. Si hoc diffici-
le est: certe nō min⁹ q̄ a trib⁹: ita tñ vt me-
tropolitani ep̄i maxime vel p̄sentia vel au-
ctoritas habeat. Absq̄ quo ordinationez
irritā esse voluerūt.

V Et ne quē si ali-
us ep̄us de ecclesia expulerit: siue clericū:
siue laicū suscipiat alius. Sane ne h̄ aut
iracundiā aliqua: aut p̄tentione (vt fieri so-
let) iniuste factū remediū nō haberet: d̄cer-
nunt per singulos ānos in singulis q̄bus
q̄ puincijs secūdo ad omnib⁹ ep̄is puinci-
alibus cōcilia agi d̄bere: et de huiuscemo-
di negotijs iudicari: vt si forte ab vno iniq̄
aliquid gestū est. a ceteris emēdet. si recte
vt ab omnibus cōfirmet. **VI** Et vt ap̄
alexandriā vel in vrbe roma vetusta d̄sue-
tudo seruetur. vt vel ille egypti vel hic sub
urbanarū ecclesiaz sollicitudinem gerat.

VII Et vt si forte i ordinādo ep̄o duo
vel tres p̄ aliq̄ p̄tentione dissentiant: reliq̄
rum auctoritas: z p̄cipue metropolitani
cuz ceteris firmior habeat. **VIII** Et vt
ep̄o hierosolymoz antiquitus tradita ho-
noris p̄rogatiua seruetur: manentibus
minus z Metropolitani ip̄ius puincie

dignitate. **IX** Et vt catharos: qui
ap̄ nos nouatiani sūt: si forte penitētes
ad ecclesiā cōuertāt confessos ecclesiastica
dogmata clericos i ordine q̄dez suo susci-
pi debere. Sed in ordinatione data: sane si
ep̄us ip̄oz veniat ad ep̄m nostrum debe-
re eū in p̄sbyterorū loco sedere. Ep̄iscopi
vero nomen manere apud illū solū qui ca-
tholicā semp tenuit fidē: nisi suo volūtate
ip̄e eū tali nomie honorare voluerit vel si
placuerit vt q̄rat ei ep̄iscopi locū vacatē
hoc sit in ipsius potestate. **X** Et ne in
vna ciuitate duo sine ep̄iscopi. **XI** Et
si q̄ forte indiscrete ad sacerdotiū p̄uecti
postmodū vel ip̄i aliquid de se criminosa
p̄fessi sunt. vel ab alijs reuicti vt abijciant
sed z si q̄ ex his qui lapsi sunt: et p̄grantiā
forte ordiati recogniti fuerint vt abijciant:

XII Et si q̄ absq̄ tormentis in p̄secu-
tiōibus lapsi sunt: et ex corde agūt penitē-
tiā: quinque annos inter cathecuminos fa-
ciant: z duob⁹ ānis post hoc fidelib⁹ tñ in
oratiōe iūgant z ita postmodū suscipiāt.

XIII Qui p̄o propter p̄fessionez mili-
tiam abiecerāt: z rursum hanc ambierunt:
hos tredecim ānis penitentiā gerere: z post
ea suscipi. Si tamē ex corde penitentiā ge-
rant. Esse tamen et in potestate ep̄i mode-
randi facultatē: si eoz fructuosam z attēs-
tā penitentiā viderit.

XIII De his p̄o
qui vita excedūt penitentib⁹ decernūt va-
cū nullū d̄bere dimitti. Si quis sane ac-
cepta cōmunionē supuixerit debere eū tē-
pora statuta cōplere: v̄ certe p̄ vt moderat-
io ep̄i voluerit.

XV De cathecumia-
nis qui lapsi sunt statuerunt tribus ānis
eos a cathecuminoz oratiōe sepatos: post
ea recipi debere.

XVI Et ne de ciuita-
te inferiori ad maiore ecclesiaz trāsire quis
ambiat: siue ep̄s siue etiā alius clericus.

XVII Et ne quis clericus qui derelicta
ecclesia sua nulla existente causa p̄babili va-
gatur z oberrat per alias ecclesias. susci-
piatur in cōmunionē.

XVIII Et vt ne-
mo eū qui ad aliū p̄tinet subripiēs in sua
ecclesia ordiet clerū: absq̄ p̄fesu illi⁹ ad quē
p̄tinet.

XIX Et ne q̄s cleric⁹ aut vsu-
ras accipiat: aut frumētū v̄ vini ampliati-
onē q̄ solet in nouo datum v̄ sexcuplum
vel etiā duplū recipi. q̄ si faciat tāq̄ tur-
pis lucri reū abijciendam.

XX Et ne

diaconi p̄sbyteri p̄ferant: ne ve sedeāt i cō
sessu p̄sbyteroz: aut illis p̄sentibz eucharī
stia diuidāt: sed illis agētibz solū mīrēt:
Si p̄o p̄sbyter nullus sit in p̄senti: tūc de
mū etiā ip̄is licere diuidere: alit̄ p̄o agen
tes abijci iubent. **XXI** Et vt Paulia
niste q̄ sūt Fotiniani rebaptizēt. **XXII**

Sed ⁊ diaconisse quoniam quidē manus
impositionē nō accipiūt: etiāz ip̄as in laī
cos esse d̄bere. Igit̄ cū de his put̄ diuiaz
legū reuerētia poposcerat de creuissent: ⁊
et de obseruatione pasce antiquū canonē:
p̄ quē nulla de reliquo varietas oriret̄ ec
clesiis tradidissent: om̄ibz rite dispositis:
ecclesiāz par ⁊ fides in oriet̄: atq; occidē
tis partibz vna atq; eadē obseruabatur.

De Helena Constantini matre.

Caplm VII

DEr idem tempus Helena Constā
tini mater: femina incomparabili fidē
religiōe animi ac magnificentia
singulari. Qui p̄o Constantin⁹ cū
esset fili⁹ ⁊ crederet diuis ammonita visi
onibz hierosolimā petiit: atq; ibi locum
in quo sacrosanctū corp⁹ patibulo affixū
p̄penderat ab incolis p̄quiri. Qui id cir
co adinueniendū difficilis erat q̄ ab anti
quis p̄secutoribz simulacroz in eo vener̄
fuerat d̄fixū: vt si quis christianorū i loco
illo christum adorare voluisset venerem vi
deretur adorare. Et ob hoc infrequens et
pene obliuioi datus fuerat locus: S; cūz
(vt supra diximus) religiosa femina p̄perat
set ad locū: celesti sibi indicio designatur:
cuncta ex eo p̄fana ⁊ polluta deturbans
in altum purgatis ruderibz: tres confuso
ordine repperit cruces. Sed obturbabat
reperiti muneris leticiāz vniuscuiusq; cru
cis indiscreta p̄prietas. Aderat quidē ⁊ ti
tulus ille qui grecis ⁊ latinis atq; hebrai
cis litteris a Pilato fuerat conscriptus. S;
ne ip̄e satis euidēter dominici p̄debat su
gna patibuli. Dic iāz humane ambiguita
tis incertū diuinū flagitat testimoniū. Ac
cidit in eadem vrbē primariam quandam
loci illi⁹ feminā graui egritudine p̄fectā se
necē iacere. Zacharius p̄ idem t̄ps ec
clesie illius ep̄s erat. Is vbi cūctantem re
ginā atq; oēs parit̄ q̄ aderāt videt: afferte
in q̄t̄ huic totas q̄ repte sunt cruces: ⁊ que

sit que portauerit dñz nūc nobis adaperi
et dñs. Et ingressus cū regia pariter ⁊ po
pulis ad eaz q̄ decūbebat: defixis genibz:
huiuscemodi ad deum precem p̄fudit.

De cruce saluatoris in hierosolymis ab
Helena reperta

Caplm VIII

QUōd dñe q̄ p̄ vnigenitū filiū tuū salu
tē generi hūano p̄ passionēz cru
cōferre dignatus es: ⁊ nunc in no
uissimis t̄pibz aspirasti i cord̄ acil
le tue p̄qrere lignū beatū i q̄ salus n̄ra pes
pendit: ostēde euidēter ex his tribz q̄ crux
fuerit ad dñicā gl̄iam: v̄l q̄ extiterit ad ser
uile supplicii: vt hec mlier q̄ semiuua de
cūbit: statū vt eā lignū salutare p̄tigerit: a
morte ianuis reuocet ad vitā. et cū h̄ dixit
ser: adhibuit p̄mo vna ex tribz: ⁊ nihil p̄fe
cit. Adhibuit secūda. nec sic q̄dez aliquid
actū ē. Ut p̄o admouit tertiā: rep̄ete apt̄
oculis mulier p̄surrexit: ⁊ stabilitate viriū
recepta alacrior multo q̄ euz sana fuerat:
tota domo discurrere ⁊ magnificari dñi
potētia cepit. Sic euidēt̄ iudicio regia vo
ti cōpos effecta: templū mirificū i eo loco
in q̄ cruce reppererat regia ambitōe p̄stru
xit. Clauos q̄z q̄bz corpus dñicū fuerat af
fixū portat ad filiū. Ex q̄bz ille frenos cō
posuit q̄bz vteret̄ ad bellū. Et ex alijs ga
leā nihilomin⁹ belli vsibz aptā fert̄ arma s̄
se Ligni p̄o ip̄ius salutar̄ p̄tez d̄tulit filio
partē p̄o thecis argēteis d̄ditā derelict̄ in
loco: q̄ etiā nūc ad memoriā sollicita vene
ratioe seruat. Reliqt̄ etiā h̄ iudiciū religio
si animi regina venerabilis. Virgines q̄s
ibi repperit deo sacratas inuitasse ad p̄ā
dñi: et tanta eas deuotiōe curasse dicitur:
vt indignū crederz si famuloz vterent̄ of
ficijs. S; ip̄a manibz suis famule habitu
succicta cibū appōeret: poculū porrigerz:
aquaz manibz infunderet: et regina orbis
ac mater imperij famulaz ch̄i se famulaz
deputaret. Hec quidē hierosolymis gesta
Interea Constantinus pietate fretus. Sar
matas: Gothos: aliasq; barbaras nationes
nisi q̄ ve amicicijs: v̄l d̄ditione sui paces
p̄uenerāt: in solo p̄prio armis edomuit.
Et quanto magis se religiosius ac humili
us deo subiecerat: tanto amplius ei domi
nus vniuersa subdebat. Ad Antonium

Ecclesiastice historie

q̄z p̄mū heremi habitatorē: velut ad vnuz
ex p̄his l̄ras supplicie mittit: vt p̄se ac li-
beris suis d̄no supplicaret. Ita nō solum
merit̄ suis: ac religioe matr̄: sed ⁊ iterces-
sione sanctoz̄ cōmendabilē se deo fieri ge-
stiebat. sane qm̄ tāti viri Anthoniū fecim⁹
mentionē: de virtutib⁹ eius atq; institut̄
et sobrietate mētis: vt in solitudine vitaz̄
degens vsus solūmodo cōsortio fuerit be-
stiarum. et de demonib⁹ crebros agēs tri-
umphos placuerit deo supra cūctos mor-
tales: vt q̄ institutionis sue p̄clare vsq; in
hodiernū monachis exempla reliquerit.
Volentem me aliquid exponere: ille libel-
lus exclusit qui ab Athanasio script⁹ etiā
latino sermone editus est. Propt̄ qd̄ nos
omissis his que ab alijs iam dicta sūt: ea
memorabim⁹: q̄ quāuis gestoz̄ p̄tineat fi-
des: ab his tamē qui lōge positi sūt obscu-
rior fama subtrahit.

De captiuitate Frumētij et Edisiū: et de
conuersione Indoz̄ per ipsos gesta

Capitulum IX

In ea diuisione orbis terre q̄ ad p̄di-
candū p̄bū de sorte p̄ apostolos ces-
lebrata est. cum alie alijs prouincie
obuenisset: Thome parthia ⁊ Ba-
theo ethiopia: ei⁹ adherens exterior India
Bartholomeo dicitur sorte decreta
Inter quas parthiaq; Media: sed longo
interior tractu India vltior iacet: mult⁹
varijsq; linguis et gentib⁹ habitata: Quā
velut longe remotam: nullus ap̄lice p̄dica-
tionis vomer impresserat. Quē tñ t̄pibus
Constantini tali quadā ex causa semina fi-
dei p̄ma suscepit. Metrodor⁹ q̄daz̄ philo-
sophus inspiciendoz̄ locoz̄ ⁊ orbis p̄scru-
tādī gr̄a: vltiorē dicit̄ Indiam penetras-
se. Cuius exemplo etiā iuitat⁹ Deropi⁹
quidā Tyrius philosophus simili ex cau-
sa adire Indiā voluit: habens secuz̄ duos
puerulos: quos liberalib⁹ l̄ris vt pote p̄in-
quos instituebat. Quoz̄ vn⁹ q̄ erat iunior
Edisi⁹: alter Frumētij vocabatur. Igi-
tur p̄uisus et in noticiā capitis his quib⁹
animus pascebat: cū philosoph⁹ redire ce-
pisset. aque vel ceteroz̄ necessarior⁹ causa
ad portū quēdā nauis q̄ vehebat applicu-
it. Doris est inibi barbaroz̄: vt si qn̄ fed⁹
sibi cū r̄homanis turcatū vicine: nūciaue-
runt gētes: oēs qui apud eos ex romanis

innenti fuerint iugulēt. Inuadit nauis
philosophi: cū cū ip̄o parit̄ perimunt̄.
Pueruli repti s̄b arbore meditantes: ⁊ lecti-
ones suas parates: barbaroz̄ miseratiōe
seruati ducuntur ad regē. Nox ille alterū:
id ē Edisiū sibi p̄incernā fecit. Frumētio
q̄o quē q̄si p̄spicacē de p̄benderat et pra-
dentē: ratiōes suas scriniaq; cōmisit. Ex
quo ⁊ i honore magno ap̄ regē habitū sūt
⁊ i amore. At q̄o moriens rex: vxorem cum
parulo filio regni dereliq; heredē. Ado-
lescentib⁹ aut̄ quid vellent agēdi dedit li-
berā facultatē. Quos tñ regina supplicie
exorat: tanq; que nihil haberet in toto re-
gno fidelius: vt secū vsq; q̄ adoleceret fi-
lius regēdi regni sollicitudinē partirent̄.
Et p̄cipue Frumētij cui⁹ prudentia ad
moderādum sufficeret regnum. Nam ali-
us fidem purā: ⁊ sobriā mentem simplici-
ter exhibebat. Id q̄ dū agerēt: ⁊ regni gu-
bernacula Frumētius haberet i manib⁹:
deo mentē eius ⁊ animos instigante: req̄-
rere sollicit⁹ cepit: si qui inter negotiato-
res r̄homanos christiani essent: ip̄is pote-
statem maximā dare ac monere vt conue-
tacula p̄ loca singula facerēt: ad q̄ r̄homan-
no ritu orationis causa p̄suerēt. Sed et
ip̄e multo mag⁹ eadē facere: ⁊ ita ceteros
cohortari fauore: ⁊ b̄nificijs inuitare: p̄sta-
re q̄cqd̄ opportunū fuisset loca edificijs:
aliaq; necessaria p̄bere ⁊ om̄imodo gesti-
re vt ch̄ianoz̄ inibi semē exurgeret. Sed
cū regius puer adoleuisset: cui p̄curatio-
nē regni gerebant: expletis oib⁹ et ex fide
traditis: mltū licet detinētib⁹ ⁊ rogātib⁹
vt manerēt regina v̄l filio: ad orbē tñ deu-
nuo nostrū reuertūt̄. Et Edisiū festinate
tyrum: parētes p̄in q̄s reuiscere. Frumē-
tius Alexandriā p̄git dicēs: equum nō esse
opus occultare dominicuz̄. Igit̄ rē oēm
vt gesta ē exponit ep̄scopo: ac monet vt
p̄uideat virū aliquē dignū: quē cōgregat⁹
iam plurimis ch̄ianis ⁊ ecclesijs p̄stru-
ctis i barbarico solo ep̄m mittat. Tū q̄o
Athanasij (nā his nup̄ sacerdotiū susce-
perat) attentius ⁊ p̄pensius Frumētij di-
cta gesta q; p̄siderās: in cōcilio sacerdotū
ait. Et quē aliū inuenimus virum talē i q̄
sit sp̄it⁹ dei i ip̄o sic i te: q̄ hec ita possit
iplere. Et tradito ei sacerdotio redire eū
cū d̄ni gratia vnde venerat iubet. Quis

cū ep̄s p̄xisset ad Indiā: tāta ei data eē a deo p̄tutū gr̄a d̄: vt signa p̄ eū ap̄lica fierēt: r̄ ifinit̄ nūmer̄ barbaroz p̄uertere ad fidē. Et q̄ i Indiē p̄tibz r̄ ppli ch̄ristia noz r̄ ecclie facte sunt: r̄ sacerdotium cepit. Que nos ita gesta nō opinione vulgī: sed ip̄o Edifio Tyri p̄sbytero postmodū facto: q̄ frumentū comes p̄us fuerat referente cognouimus.

De p̄uersiōe gentiū Hyberoz p̄ captiuā factam. Capitulum X.

Er idē t̄ps etiā Hyberoz gens: q̄ sub axe p̄tico iacet: verbi dei fēdera: r̄ fidē futuri suscepit regni. S; huī t̄ati boni p̄stitit causaz mulier q̄dā captiuā: q̄ apud eos repta. cū fidelē fat̄ r̄ sobriā ac pudicāz duceret vitā: totiq; diebz ac noctibz obsecrationes dō puigiles exhiberz: i am̄ ratiōe esse ipsa rei nouitas barbari cepit. Et q̄d h̄ sibi uelut curiosius pquirebant. Illa vt res erat: simplr ch̄m se deuz Britū colere fatebat. Nihil ex h̄ ampl̄ barbari p̄ter nouitatē nois mirabant. Uerū (vt fieri solet) ip̄a p̄seuerantia curiositatē quādam mulier culis iferebat: si q̄d emolimēti ex tāta deuotione caperet. Dous ap̄d eos eē dicis vt si puñtis egrotet: circūferat a matre p̄ singulas dom̄: q̄ scz si q̄s expti aliqd remediū nouerit: cōferat laborati. Cūq; mulier q̄dā p̄tūlū suū p̄ oēs circūtulisset ex mōre: nec aliqd remediū cūctas domos lustrando cepisset: venit et ad captiuā: vt si q̄d sciret oñderet. Illa se hūani q̄dē remediū scire testat: deū tñ suū ch̄m quē colebat dare ei desperataz ab hoibz posse salutē p̄firmat. Cūq; cilicio suo puulū superposuisset: atq; ip̄a desup orationē fūdisset ad dñm: sanū m̄i reddidit infantē. Sermo defert̄ ad plēs: factiq; fama magnifici vsq; ad aures regine perlabitur. Que dolore q̄dā grauissimo corpis afflictā i desperationē maxia erat. Rogat ad se captiuā d̄duci. Illa ire abnuit. ne p̄sumere ampl̄ aliqd q̄ sex̄ sinery: uideret. Ip̄a se regina deferrī ad captiuē cellulā iubet. Quā silr supra ciliciū suū posita: inuocato ch̄i noie p̄tinuo post precē sanā r̄ alacrem fecit exurgere: ch̄m q; esse deū d̄i filiū sumi. q̄ salutē h̄ac p̄tulerat d̄o cet: eūq; quē sibi auctozē suē sciret esse incolumi

fat̄ r̄ vite cōmonet iuocadū. Ip̄m nanq; eē q̄ r̄ regibz regna distribuatur: r̄ mortalibz vitaz. At illa cū leticia domum regressa: marito percōtati causaz tā subite sanitatis apuit. Quisq; cū p̄ salute p̄iuḡ let̄ mulieri mūera deferrī iuberet: illa hoz inq̄t: o rex nihil captiua dignat̄. Aurum despicit: argētū respuit: ieiunio q̄si cibo pascitur: h̄ solū ei muner̄ dabim̄: si eū q̄ me illa iuocāte sanauit ch̄z deū colam̄. Ad h̄ tūc rex segnior fuit: r̄ interim distulit: sez p̄ l̄z ab vxore cōmonit̄: donec accidit q̄dam die venāte eo i siluis cū comitibz suis: obscurari densissimis tenebz: diē et p̄tetre noctis horrozē luce subducta: cecis iter gressibz denegari. Alī alio diuersi ex comitibz oberrāt ip̄e sol̄ d̄elissima obscuritate circūdat̄: q̄d ageret: q̄ se p̄teret nesciebat. Cū rep̄te anxī salutē desp̄atiōe anios cogitatio talē ascēdit. Si p̄e dē est ch̄s. ille quē vxori suē captiua p̄diterat: nūc se de his tenebris liberet: vt ip̄m ex h̄ om̄issis oibz coleret. Illico vt h̄ nōdū uerbo s; sola mēte deuouerat: reddita mūdo dies: regē p̄ducit ad urbē icolumē. Quisq; regine rē p̄tin̄ vt gesta ē pandit. Euocari iā iāq; captiuā: r̄ colēdi ritū vt sibi tradat exposcit: neq; se ultra aliū deū q̄ ch̄z veneraturum eē p̄firmat. Adest captiua: edocet deū ch̄m: supplicādi ritū uerādiq; modū inquātū de his ap̄ire femine faserat p̄dit. Fabricari tñ eccliam monet: formāq; describit. Igit̄ rex totius gentis p̄plo puocato: rē ab initio q̄ erga se ac reginā gesta fuerat exponit: fidēq; edocet: r̄ nōduz inicit̄ i sac̄ fit sue genti apls. Credūt viri p̄ regē: femie p̄ reginā: cūctisq; idē uolētibz ecclia extruit̄ instant̄ r̄ eleuato iā p̄nicis muroz ambitu: t̄ps erat q̄ colūne collocari d̄berēt. Cūq; erecta priā: r̄ sc̄da: uetū fuisset ad tertiā cōsumpt̄ oibz bus machinis: r̄ bouz hoimq; uiribz: cuz media iā in obliquū fuisset erecta ps reliqua nullis machinis erigeret. repetit̄ secūdo r̄ tertio ac sept̄ uiribz: ne loco q̄dez moueri attrit̄ oibz potuit. Admiratio erat totī ppli: reḡ animositas hebescebat. q̄d fieri d̄beret oēs simul lazebat. S; cū interuētū nocti oēs abscessissent: cunctiq; mortales ex ip̄a opera cessarent captiua sola in oratiōe pernoctās māsit in

Ecclesiastice historie

trifec? Lū ecce matur? z anxi? cū suis oib
 bus ingrediens rex: videt colūnā quā tot
 machine ac tot ppli mouere non querāt
 erectā: z supra basim suā librata suspēsa:
 nec tñ suppositā: s; quātū vni? pedis spa
 cio in aere pēdentē. Tū pō oēs ppli cōtu
 ētes z magnificantes deū verā cē regis fi
 dē: z captiue religionē p̄sentē: miraculi te
 stimonio p̄hibebāt. Et ecce mirātib; ad
 huc z stupētib; cūctis: in oculis eoz sen
 sim sup basim suā nullo p̄tigente: colūna
 deposita summa cum libratione conse
 dit. Post hoc reliquus numer? columna
 rū tanta facilitate suspensus est: vt oēs q̄
 sup fuerāt ipa die collocarent. Postea pō
 ꝑ ecclia magnifice constructa est z popu
 li fidē dei maiore ardore sitiebant: capti
 ue monit? ad imperatorē Cōstantinuz to
 tius gē: legatio mittit. Res gesta expo
 nit. sacerdotes mittere orat. q̄ ceptū erga
 se dei mun? implet. Quib; ille cū oī gau
 dio et honore transmissis: multo ampli?
 ex h letat? est q̄ si incognitas r̄ romano
 imperio gentes et regna ignota iunxiss.
 Nec nob ita gesta fidelissim? vir Bacari
 us: gen? illi? rex: z apō nos domesticorū
 comes: cui sūma erat cura et religiōis et
 veritatis exposuit: cū nobiscuz palestine
 tūc limitis dux in hierosolimis satis vna
 nimiter degeret. S; ad ceptū redeam?

De Cōstantia sorore Cōstantini z p̄sby
 tero per eam fratri insinuato.

Capitulū .Xl.

Dostea p̄regiosi p̄cipis mat̄ De
 lena sūmis r̄ romano regni hono
 rib; affecta: ex hac luce decessit.
 Cōstantia tūc Licinij relicta fra
 tr̄ augusti solacijs vtebat. Huic accidit
 p̄sbyterū quēdā venire in noticiā: latēter
 ptib; arrij fauētē. S; is p̄mo nihil oīno d
 his apō sorore p̄ncipis apire: vbi pō mul
 ta familiaritas copiā tribuit: paulatī ser
 monē cepit aspergere: inuidiaz dicēs ar
 rio generatā: et p̄ simulatib; puatis ep̄m
 suū rē p̄tēiose exagitauisse emulationis
 stimulo cōfixuz: q̄ arrius apō plebē satis
 char? haberet. Nec atq; b̄mōi alia frequē
 tius suggerēs: animos Cōstantie suos effi
 cit. Que cū diē obitura visitaret a fratre:
 atq; ab eo blāde religioseq; cōpellaret: ex

tremā dicit ab eo gr̄az popo scisse: vt p̄sby
 terz i familiaritate recipet: z q̄ sibi ab eo p
 spe z salute suggereret audiret. Se q̄dez
 iā ex luce discederet nihil curare p̄ fratris
 p̄statu esse sollicitā: ne forte p̄ inno cētū
 penis regni sui pateret excidiū. Quib; il
 le monitis a sorore susceptis: z fidelē p̄ se
 germane sollicitudinē credēs: a cōmoda
 uit aurē p̄sbytero: z interi accersiri de exi
 lio Arsiū iubet: vt quē admodū d̄ fide sen
 tiret exponeret. Tuz ille cōscripsit: q̄ nō q̄
 dē sensum nostrū: tñ p̄ba n̄ra cōtinere p̄
 fessionēq; videret. Mirat? quidē ē impa
 tor: z putauit vna eandēq; in ipius z cōn
 cilij dudū gesti expositione sententiā p̄tine
 ri. Tū in nullo relaxat animi vigore: s; rur
 sus eū ad cōcilij remittit examē. Quāquē
 dē ad dedicatiōes hierosolymoz ex oī or
 be coire sacerdotes iuitabāt: hec ad eos
 de noīe ei? scribēs: vt si expositionēz fidei
 ei? p̄barēt: et cū vlt p̄ inuidiā (vt afferbat)
 tūc cicūuentū dinoscerēt: vlt nūc ab erro
 re correptū: clemēti erga ipm iudicio vte
 rent: qm̄ qd̄ tāta fuerit p̄cilij moderatio:
 vt nō in p̄sona ei?: s; in dogmatū p̄uitatē
 fuerit lata sn̄a: si tñ ep̄i ei? Alexandri ac
 cōmodaret assensus. S; z ab his q̄dem q̄
 p̄mo cept? ei? fauētēs cū simulatiōe sub
 scripserāt facile recept? est. Tuz pō Alex
 andriā prexisset: ibi oē ei? frustra iceptū.
 Quāq̄dez dolis apō ignorantes loc? est:
 sciētib; pō dolū intendere nō aliō est q̄ri
 su mouere. Interea dū hec apō Alexandri
 am frustra agitāt venerabilis augustus
 Cōstantinus in suburbana villa Nicome
 die tricesimo z p̄mo impj sui anno diem
 funct? cōliberis de successiōe r̄ romano oz
 bis testamēto hereditib; sc̄ptis. Quo i tpe
 qm̄ qd̄ Cōstanti? cui oriētis regnū decre
 uerat. p̄ns nō erat: dicit secreto accersitēs
 p̄sbyterū quē a sorore cōmēdatū sup dixi
 m? z exinde familiaritē habitū: tradidisse
 ei testamētū qd̄ sc̄pserat: et obtestat? sub
 sacramēto: ne vlli nisi Cōstantio cū venis
 set i man? traderet. Lū etiā q̄ eunuchiq;
 erāt i palatio fauēbat: arte iudicio de im
 patoris morte suppresso vsq; ad Cōstantij
 p̄sentia: mltis noua tentatib; oppressis:
 restituta integraq; mātere. Lū vero Con
 stantius affuisset: depositū p̄sbyter resti
 tuit. Lū? beneficij gra impator regni cu

pidus ita ei deniet? est: vt q̄ impare efficit
ambicrit: ab illo sibi impari cōmunitate pate
ret. Ex q̄ deuincto sibi impatore: cepit de
Arrii restitutiōe suggerere: et nolentes ad
q̄scere sacerdotes: vti cogeret psuadere.
De Alexandri et Eusebii: et Arrii cōflictū
Capitulum XII

A tēpestate apud Alexandriā Alexā
der i hierosolymis maximus p̄fess
sor: apud Cōstantinopolim eq̄ Alex
ander: vt ex Athanasij scriptis cōs
perim? sacerdotio fungebant. Sed Euse
bii q̄ apud Nicomediam erat: de cuius
simulatiōe in subscribēdo supra dixim?
amplā tēpore nact?: et p̄ncipi p̄ psbyterū fa
miliar? effect?: reuoluere oia atq; in irri
tū reuocare p̄ciliū gesta molit. Arriū neq;
q̄ apud Alexandriā cōmemoratē venire fa
cit: impialib; edictis p̄ciliū denuo Cōsta
tinopolim puocari. Quo puenire illi ma
xime q̄ Arriū atq; Eusebiū sectabāt: quis
q̄ sepe cū Alexandro cōgressi: vt Arrium
susciperet: nec tñ aliqd. p̄ligātes ab inu
rijs quidē eius tempabāt. Ad vltimū cer
tā ei diē statuētes: denunciant vt aut ip̄e
Arrium suscipet: aut si reniteret se ecclia
pulsio et in auxiliū truso: ab alio eū suscipi
endū sciret. Tū ille nocte q̄ ad p̄stitūtā in
tererat diē sub altario iacēs atq; in orōne
et lachrymis totā puigilem ducens ecclie
causam dño cōmēdabat. Cūq; lux fuisset
erorta: nec tñ Alexander ab orōne cessaret
Eusebius cū suis oib; velut heretici belli
signifer: domū arrii matutinus ascendit:
eumq; propere sequi ad ecclesiam iubet:
protestat? q̄ Alexander nisi p̄sens adq̄s
scerz: expulsus cederet loco.

De Probrosio Arrii interitu.

Capitulum XIII.

Sit oim summa expectatio: q̄ vel
Alexandri p̄fenerātia: vlt Eusebii
Arrijs instantia declinaret. Cūq;
cūctoꝝ animi essent vt i tali re ex
pectatiōe suspēs: Arri? ad eccliam p̄gēs
ep̄oz et pp̄loꝝ freq̄ntia p̄stipat? humane
necessitatis cā ad publicū locū declinat.
Ubi cū sederet: itestina ei? atq; oia viscer
ra in secessus cuniculū deflueret: ac tali i
loco dignā mortē blasphemie et fetidē mē
tis evoluit. Quō postea q̄ i ecclia nūciatū
est Eusebio: atq; his q̄ vna secū sanctū et

innocentē virū Alexandrū de Arrio reci
piendo fatigabāt: supati pudore: et ad op
ti p̄fusiōe discedūt. Tunc cōplet? est fmo
ad gliaz dñi: quē Alexander i oratione sua
ad deū p̄clamauerat dicens. Iudica dñe
inter me et Eusebii minas atq; arrii vim.
Sed hi ad p̄sens qdē paululū pudor? ha
buere. Cōueniētes p̄o inter se hereticū ve
riti ne forte si sicut res gesta est itegre ad
impatorē Cōstantiū puenisset: nō soluz a
p̄fidia eoz in q̄ callide irretitus tenebat
abscederet: verū et i auctores deceptiōis
sue seuerius aliqd ex regia auctoritate de
cerneret. Cōponūt p̄ eunuchos q̄s iaz p̄fis
dia deceptos tenebāt: vt i de Arrii morte
impator q̄ fieri posset cōposite et cōmuni
ter nosceret: neq; aliqd qdē dei vindictam
iudicare videret audiret. Quib; ita gest?
de causa fidei vt ceperant p̄sequuntur.

De Athanasij ep̄i p̄ncipijs.

Capitulum XIII.

Situr apud Alexandriā defuncto
Alexandro: Athanasij suscepit ses
dem. Quō vero esset idē vir acris in
genij: et ecclesiasticis negocijs ap
p̄ime vigilās: satis iā tūc heretic? inno
tuerat: cū ad cōciliū Nicenū: euz ep̄o suo
sene Alexandro venerat: cui? suggestiōis
bus hereticoz doli ac fallacie vigilanter
detegebantur. Statim ergo vt eum ep̄m
factum cognouere: rati id quod res indi
cabat: sua negocia p̄ illius sollicitudinez
nō facile p̄cessura oimib; modis q̄rere ad
uersus eū machinas deceptionū parabāt.
Verū nō mihi absq; ordine videt pauca
de huius viri origine sup̄ repetere: et cui?
a puero institutiōis fuerit sicuti ab his q̄
cū ip̄o vitā duxerāt accepim? memorare.
Tēpore q̄ apud alexandriā Petri martyris diez
Alexander ep̄s agebat: cū post expleta so
lēnia puenturos ad puiniū suuz clericos
expectaret in loco mari vicino: videt emi
nus pueroꝝ multitudinez sup̄ orā maris
ludū imitātū vt fieri solet ep̄m: atq; ea q̄
in ecclesijs geri mos ē. S; cū itenti? diuz
tino pueros ispectaret: videt ab his geri
qdā etiā secretiora et mystica. Perturbā
tus ilico. vocari ad se clericos iubet atq;
eis qdē emin? ip̄e videret ostēdit. Tūz abire
eos et cōprehensos ad se p̄ducere oēs pue
ros impat. Cūq; adessent. q̄s eis ludus

Ecclesiastice historie

et quod egissent vel quod perunctas. Illi. ut talis habet etas. pauidi: negare primo: deinde derem gestam per ordinem pandunt et baptizatos a se esse quosdam cathecuminos peritur per Athanasium: qui ludus illius puerilis episcopus fuerat simulatus. Tunc ille diligenter inquirens ab his qui baptizati dicebantur quod interrogati fuerint: quod responderint sibi et ab eo qui interrogauerat. Ubi videt secundum religionis noster ritum cuncta per stare: collocutus cum perilio clericorum statuisse tradit illis quibus in gressis interrogatiombus rursus a qua fuerat infusa iterari baptismum non debere sed adimpleri ea quae a sacerdotibus mos est. Athanasium vero atque eos quos ludus ille vel per se teros habere visus fuerat vel ministros conuocatis pariter sub dei obtestatione tradit ecclesiae suae nutriendos. Paruo autem tempore ex acto: cum a notario integre: et a grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus continuo tanquam fidei dominum commendatum a parentibus restituit sacerdoti: ac velut Samuel quidam in templo domini nutritus: ab eo per gente ad patres in senectute bona ad portandum post se episcopus sacerdotale eligitur. Sed huiusmodi tantum in ecclesia per fidei integritate agones fuerunt: ut etiam de hoc videatur dictum esse illud quod scriptum est. Ego enim ostendam ei quanta enim pati oporteat pro nomine meo. In huiusmodi ceteris nimis persecutiōe vniuersus per iurauit orbis: et commoti sunt principes terre. Bentes: regna exercitus coierunt aduersus eum. Ille autem diuinum illud conseruabat eloquium dicens. Si perstiterit aduersus me castra: non timebit cor meum: si insurgat in me periculum: in hoc ego sperabo. Verum quoniam tanta ac talia eius gesta sunt: ut magnitudo quidem rerum nihil minus perterire patiamur: multitudo vero gestorum quae plurima cogat omittere incertum estuat animus. Dum deliberare non valet quod teneat quid omittat. Et ideo pauca nos quae ad rem pertinent memorabimus: reliqua eius fama narrabit sine dubio: minora vero nunciatura. Nam nihil quod addere possit inueniet.

De Constantii imperatoris errore.

Capitulum. XXV.

Hic ubi Constantius orientis regnum solus obtinuit. Constantino fratre non longe ab Aquileia apud Allam fluvium a militibus interfecto: Constantius vtriusque germanus occidentem partem

industrie gubernabat. Nam Constantius natura et animo regio: dum primis illis regni sui favoribus satis indulget: per eunuchos arte in perfidia decipit a pueris sacerdotibus: et intento satis studio prauis eorum intentionibus obsecundat. Sed illi veretes: ne forte ad eundem regem copia quae fieret Athanasio: et per eum de veritate fidei quam pervertebat: secundum scripturas edoceret omnimodis insimulare eum apud principem: et velut omnium scelerum ac flagitiorum aggrediuntur exponere: versus quo humani corporis brachium loculo delatum imperatori ostendunt. Quod ab Athanasio excisum magice artis gratia de Arsenio cuiusdam corporis perfirmabat. Sed et alia quae plurima criminosa simul et flagitiosa componunt.

De concilio hereticorum contra Athanasium congregato.

Capitulum. XVI.

Ubi ex causis imperator iubet conuocato concilio Athanasium conuocari. Idem apud Tyrum missio e latere suo vno ex comitibus. Adnitente quae Archelao tunc comite orientis: nec non et eo qui fenicem prouinciam gubernabat congregari iubet. Eo deducit Athanasius. locus cum humano brachio circumfertur. inuidie horrore non solum religiosas: sed et viles animas peruadit.

De exciso brachio Arsenii ceterisque dolis hereticorum in concilio retentis.

Capitulum. XVII.

In Arsenio cuius brachium dicebat excisum: lector aliqui Athanasium fuerat: et ob culpam correptionem perverit frequentie eius sese subtraxerat. Cuius latebras opportunas sibi ad huiusmodi committum flagitiosum hoies rati: initio perpositi criminis occultatus eum apud quendam quem fidissimum sceleribus suis crediderat: retinebant. Peruenit tamen ad hunc latebram positus: quod suo nomine criminis incertaret Athanasio. Et sine eum ipsa humanitatis perreplatio: siue diuina perculit peruidetia: clara per noctis silentia euadens claustrum enauigauit Tyrum. Et per dies quae cause dicende adesset vltimus dies. Athanasio sese Arsenio obtulit: utque serere gestarum series haberet edocuit. Ille domi esse hoies: nec inotescere cuiusmodi eius pernitia iubet. Interea periculum cogit in quod aliquanti concinnate calumnie

cōscij: oēs pene ifenso aīo aduersus Athana-
nasiū p̄iudicatoꝝ p̄ueniūt. Per idē tps
Pafnatiū p̄fessor de q̄ supra memorauī
m̄ aderat: Athanasij innocētie conscj.
Is cū vidisset Maximū hierosolymozū
ep̄m q̄ vna se cum effosso oculo ⁊ publice
succiso: p̄fessor extiterat: vex p̄ nimia sim-
plicitate nihil de sacerdotū scelere suspi-
cantē: p̄sedisse cū ceteris q̄s factiōis ma-
cula sociauerat: mediū confessum adire
nō verit̄. Te inq̄t o maxime cum q̄ mihi
vnū atq̄ idē p̄fessiōis insigne est: cū q̄ mi-
hi pariter mortale lumē effossum: clarior
rē diuini luminis p̄ciliauit aspectus. Te
inq̄ nō patiar sedere ī cōcilio malignātū-
um: ⁊ cū iniqua gerētibz itroire. Iniecta
q̄ manu eleuās eum de medio eoz: ac de
singul̄ instruēs: p̄petua de hinc Athana-
sio cōmuniōe sociauit. Sz interim cau-
sa dicif. Prima introducif accusatio mu-
lieris cuiusdā: q̄ se diceret aliq̄n hospicio
Athanasij suscepisse: ⁊ ab eo noctu nihil
suspiciatē vim corruptiōis eē p̄pessaz. In-
troducti ad hęc iubet Athanasij. ingredif
cuz Timotheo p̄sbytero suo: eūq̄ monet:
vt postea q̄ mulier dicēdi finē fecissz: se ta-
cēte ip̄e ad ea q̄ dixerat r̄nderet. Lūq̄ mu-
lier ea q̄ edocta fuerat porasset: Timothe-
us p̄uersus ad eam: vere inq̄t mulier ego
mansi ap̄ te aliq̄n: aut vim tibi vt assleris
feci. Tūc illa: vt mulierū se taliū p̄citas
habet. obiurgās Timotheuz tu tu inquit
mibi vim fecisti: tu in illo loco cōmacula-
sti castitatem meā. Simul ⁊ p̄uersa adiu-
dices: obtestari fidē dei cepit vera se dice-
re. Tū oēs ridiculosos pudor habere ces-
pit: q̄ tā facile tacente eo factio cōpositi
crimis patuisset: Nec tñ p̄missi sunt iudi-
ces h̄e de muliere q̄stionē: vñ hec: vl̄ p̄ q̄s:
aut quō fuisset aptata calumnia: qm̄ iudi-
cādi libras penes accusatores erat. Hic
trāsif ad aliō crimē: Profert facin̄ secu-
lis inauditū. Ecce inquit vbi nemo pos-
sit p̄boz p̄stigijs deciperes oculis agit
p̄bis cessantibz. Brachiū h̄ te aiūt Atha-
nasi accusat excisuz. Hec ē Arsenij dexte-
ra: quā tu quō: vel ad q̄s vsus excideris in-
dicato. Tū ille. q̄s em̄ inquit vestrū Arse-
niū nouerat vt hāc ip̄ius esse dexterā co-
gnoscat. Exurrexerūt aliquātī q̄ se di-
cerēt optime scisse Arseniuz. In q̄b nō

nulli erāt absq̄ p̄scia factionis. Orat de
hinc iudicibz Athanasij: vt hoīem suuz
quē negociū deposceret iubeāt itroduci.
Lūq̄ introductus esset Arsenius: eleua-
to ei vultu athanasij p̄cilio ⁊ iudicibz ait.
Hic est Arseniū. Et alleuās ei n̄bilom̄s
nus dexterā: hec ē inq̄t etiā dextera ei.
hec est et sinistra. Hec aut̄ quā isti offe-
rūt manus vñ sit. vos req̄rite. Tūc velut
nox q̄dā ⁊ tenebre accusatoꝝ oculis infu-
se. q̄d agerēt. q̄ se verterēt nesciebāt. Ip̄z
etem esse Arseniū testes q̄ paulo ante scis-
re se dixerāt: p̄firmabāt. Uex. qz nō iudi-
cādi. sed oppmendi hoīs causa p̄ciliū ge-
rebat. fragor oīm repente attollit magum
eē Athanasij: ⁊ decipe intuentiū oculos
acclamat. nec debere vllō mō vltra talem
hoīez viuere. Factoq̄ impetu suis eū dis-
cerpe manibz parāt. Sz Archelaus q̄ cuz
ceterz ex p̄cepto impatoris p̄cilio p̄fide-
bat: ereptū eū de discerpētūz manibz per-
occultos exit̄ eduxit: ac fuge q̄ solū pos-
set salutē monuit cōmendare. Lōciliū tñ
rursuz p̄ueniēs: tanq̄ si nihil oīno dep̄hē-
sum fuisset vt cōfessum de intentatis cri-
minibz Athanasij p̄denat. Et gesta ī hūc
modū ficta porbē terre mittētes: ad cele-
ris sui cōsensum impatore cogente ceteros
ep̄iscopos pepulerunt.

De fuga: ⁊ latebris Athanasij.

Caplm. XVIII.

Inc iam toto orbe pfug⁹ agitur
Athanasij: nec vll⁹ ei tut⁹ ad latē
dū superat loc⁹. Tribuni: p̄posi-
ti: comites. exercit⁹ q̄z ad inuesti-
gādū eū mouēt edict⁹ impialibz. Premia
delatoribz p̄mittūt. si q̄s viū maxie: si id-
minus: caput certe Athanasij detulisset:
Ita tot⁹ regni viribz frustra aduersus euz
cui de⁹ aderat certabat. Interea sex cōtis-
nūs ānis ita latuisse fert̄ ī lacu cisterne
nō habēt⁹ aquaz: vt solē nūq̄ viderit. Sz
cū p̄ ancillā q̄ sola p̄scia dñoz officijs q̄ ei
latebras p̄buerāt videbat: idicāt⁹ fuiffz: ⁊
tāq̄ di spū admonit⁹: ip̄a nocte q̄ ad eū cō-
p̄hendēdū cū iudicibz veniebat post an-
nos sex emigravit ad aliū locū. Ita illi q̄
venerāt frustrati: dñis q̄z ī fugā versis: d̄
ancilla vt falsa indice penas sumunt.

Ut Constās impator p̄ Athanasio p̄i
Lōstantio scripserit: eūq̄ ecclie sue red⁹

Ecclesiastice historie

diuissit. **Capitulum. XIX.**

Utrum ne quies alicui latebre sue fieret: et occasio calunie inoconti- bus quereret: nihil sibi ultra iam tu- tum in Constantij regno presumens: ad Constantij pres. pfugus abscessit. A quo factus honorifice religiosusque susceptus est. Quisquam quae fama coopererat diligenter cognita: scribit ad fratrem: per certo se cooperisse quod sacerdos dei summi Athanasius: iniuste fugas et exilia pateret. Huc itaque recte faceret si absque ulla molestia loco suo restitueret: si id nollet cure sibi futurum ut ipse id adimpleret: regni eius intima penetrans: et penas dignissimas de auctoribus sceleris summes. Quibus scriptis perterritus Constantius quod posse facere ea quae minitabantur conscius erat fratrem: simulata benignitate ultro venire ad se Athanasium iubet: et leui increpatione perstrictum ad ecclesiam suam permittit securum ire. Admonitus tamen imperator ab impijs consiliarijs: non est inquit magnus Athanasius quod episcopus scit de te: ut vna ex multis quae sunt apud Alexandria ecclesiam concedas populo eorum quae tibi conicere noli. Tunc ille deo sibi suggerente patrum in tempore consilij reperit. et quod est inquit imperator quod posceti tibi liceat denegari quod potestatem omnium habes iubedi. Sed vnum est quod oro: ut mea quae petitionum culas libenter admittas. Cumque se omnia quae vellet quis essent difficilia permitteret postaturum: si vnum cederet libens. ait Athanasius. Hoc est quod rogo ut quae etiam haec non apud Antiochiam res agebat sunt nisi populi quae istis conicere nolunt vnaque eis tenere concedas ecclesiam. Equissimum sibi videri: et valde postandam letus sponte dedit imperator. Sed cum re detulisset ad eos quae consilijs utebat: neque ibi se velle accipere ecclesiam: neque hoc dare rudent. quod plus sibi singuli quicquam absentibus consulebant. Ita imperator ammiratus eius prudentiam. perperam occi ad suscipiendam suam ecclesiam iubet. Sed cum Maxentij scelere imperator postquam regno suo et vita fuisset exemptus: rursus in Athanasium perterres illi incentores principis odia resuscitare ceperunt. Fugatoque de ecclesia in locum eius Georgium quaedam perfidie et inanimatae suae socium mittunt. Nam prius quaedam Georgium miserant. Rursus fuga: rursus latebre: et edicta aduersus Athanasium principis per omnem locum ponunt: premia et honores delas-

toribus pollicentia. Ipse quoque cum ob vidictam necis fraternalis: regnumque recuperandum ad occidendum partes venisset: et extincto Maxentio regni solus arce potiret fatigare occidentales episcopos: et per deceptionem ad consensum arianae heresis cogere aggreditur. Athanasium prius per denationem permittit: et velut obicis validissimi obiectione sublata.

De concilio apud Mediolanum habito. et exilio Eusebii.

Capitulum. XX.

Omnibus apud Mediolanum episcoporum concilio convocatis: presbiter decepti. Dionysius scilicet de Eusebio: Paulinus de Rodano: et Luciferus: dolenti negotio proclamantes: asserentesque quod subscriptio in Athanasium non aliam ob causam: quam destruende fidei moliret: in exilio trahi sunt. His etiam Hilarius iungitur ceteris vel ignorantibus vel non credentibus fraudem.

De Ariminensi concilio.

Capitulum. XXI.

Sed tale consilio gestum fuisse negotium rei exitus docuit. Illis namque de medio sublatis: continuo synodus apud Ariminum congregata: ibi enim ea quae orientales apud Seleuciam composuerant callidi homines et versuti: simplices et impios occidendi sacerdotes facile circumueniunt: homo proponendo eis quem magis colere et adorare vellet: homouisionem an christum. Illis quoque periturum sibi quod homouisionem caret ignorantibus: velut in fastidium quoddam et execrationem primo deductus: et christo se credere: non homouisionem confirmantibus. Sic multorum propter paucos quae scientes lapsi sunt animi decepti: de ea quae patres apud Niceam descripsissent venientes. homouisionem quasi ignotum et a scripturis alienum sermonem auferri de fidei expositione decernunt. communionemque suam hereticorum societate commaculant. Ea tempestate facies ecclesie fedas: et ad modum turpis erat. Non enim sic pro ab externis: sed a proprijs vastabatur. Fugabat alii: alii fugabantur: et vix quae ecclesia erat: Ara nisi nec imolatio: nec libamina purificatio tamen et lapsus erat ac ruina multorum. Similis pena: sed impar victoria. Sicut cruciabantur nisi sicut glorificabantur quod dolebat ecclesia etiam illius casum quae impellebat ad lapsum.

De Liberio episcopo urbis romae.

Capitulum. XXII.

Situr liberi? q post Julium marci
quē Silvester p̄cesserat: successorē
in vrbe roma p̄ idē tps sacerdotio
fungebat: in exiliū trudit. In q̄ ei
locū Felix diacon⁹ suus ab hereticis sub
rogat. Et nō tā secte diuersitate: q̄ cōmu
niōis z ordinatiōis cōueniētia maculat.
De hierosolymorū z Alexandrie ep̄is:
Capitulū. XXIII.

Hierosolymis s̄o Cirill⁹ post ma
ximū sacerdotio p̄fusa iā ordina
tiōe suscepto: aliq̄n i fide sepi⁹ in
cōione variabat. Ap̄o Alexandria
s̄o Georgi⁹ sat⁹ p̄cacit vi raptū ep̄atū ge
rebat ita vt magis sibi iuris dicēdi credis
tos fasces: q̄ sacerdotiū ministrandū res
ligiosis officijs estimaret.

De ambitioe ep̄oz apud Antiochiam.
Capitū. XXIII.

Ap̄o Antiochia sane diuersis tpi
bus multa z admodū p̄fusa gesta
sunt. Nā defuncto Eudoxio cuz
m̄lti diuersaz vrbiū ep̄i: ad illā se
dē sūma ambitioe niterēt: ad vltimū De
lectiū de Sebastia Armenie ciuitate: p̄tra
dcreta p̄ciliū illuc tasserūt. Qui tñ ab ep̄is
rursuz in exiliū trudit: q̄ cōtra opinioez
ip̄oz nō Arriū: sed n̄ram fidē cepit i ecclia
p̄dicare. Quē magna plebs ecclia depul
suz secuta ab hereticoz societate diuellit.

De scismate Arrianoz q̄ in tres ptes
diuisum est. Et quidam eoz Eunomiani:
aliq̄ Macedoniani: aliq̄ vero permanserūt
Arriani. Capitū. XXV.

Aterea vt aliq̄n etiā in semetip̄am
p̄diues malicia deseuiret: sacerdo
res z ppli q̄ Arrio duce p̄mit⁹ fue
rāt ab ecclia diuulsi: i tres denuo se
ctas ptesq̄ findunt. Nā illi q̄s paulo su
pi⁹ dixeram⁹ nō acq̄scētes Eusebiū cete
rozq̄ simulatōibz: cū Arrio exiliū p̄tulisse
postmodū nec ip̄i Arrio regresso de exi
lio cōicaf voluerūt: eo q̄ simulata p̄fessio
ne cōicafz his q̄ de ip̄a substātia di p̄is fi
liū p̄fiterēt: q̄ ipsi ea q̄ p̄mo docuerat Ar
rius ex nullis extātibz creatū z factū. n̄ na
tū filiū sat⁹ libera: sed poti⁹ impudēti blas
phemia p̄firmabant. Quō z post illoz obi
tū Accius q̄dā post Acciū validi⁹ z lati⁹
asserēbat Eunomi⁹ vir corpore z aīma les
profus: z interi⁹ exteri⁹q̄ mo: bo regio

corrupt⁹: arte tñ dialectica p̄potēs: pluri
ma cōtra fidē n̄raz scripsit: z disputādi le
ges sectatoribz suis dedit. A q̄ etiam nūc
Eunomiana heresis appellat. Ali⁹ q̄z ma
cedoni⁹ noie quē n̄ris expulsis: imo poti⁹
us necatis apud Constantinopolim statue
rant ep̄m: q̄ silem p̄ tri filiū fatebat: lz spi
ritus sanctus eque vt illi blasphemaret: tñ
ab illis expellit: q̄ silia vt de p̄re etiā de fi
lio p̄dicar. Neq̄ vero m̄ris p̄iugit: a q̄b
de sp̄s sancto diuersa sentiret. Ita pestife
ra illa bestia q̄ p̄ Arriū p̄mo q̄si de infernis
extulerat caput: subito triformis aparuit
per Eunomianos: q̄ dicunt p̄ oia dissimi
lem filiū p̄ri: q̄ nullo genere filis possit eē
factura factori. Per Arrianos q̄ dicūt si
milē q̄dē posse dici filiū patri: sz largitate
grē: n̄ p̄rietate nature: inq̄ntū scz p̄ crea
tori creatura p̄ferri. Per Macedonios: q̄
dicūt silez q̄dē filiū p̄ oia p̄ri: sanctū vero
spiritū cū p̄re z filio nihil habere cōe. Nec
quidē inter illos ita gesta sunt. Sed sic d̄
talibz scriptū est: discissi sūt: z nō sunt com
puncti. Plurimi sane eoz q̄v idebant attē
tiorē vitā gerere: z monasteria p̄m̄lta ap̄o
Constantinopoli vicinasq̄ puincias z ep̄i
nobiles macedoniū mag⁹ erroz sūt secuti.

De fine Constantij impatoris: z ortu Ju
liani. Capitū. XXVI.

Sed Constantij impator duz Julia
no quez cesarez apud gallias reliq̄
rac: dignitatē sibi augusti sp̄ote p̄
sumentis armis ire obuiā parat vi
cesimo z q̄rto post occasum patris impe
riū anno in oppido Cilicie moposcrenis
diem functus est.

De ep̄is exilio relaxatis.

Capitū. XXXVII

Dist quē Julianus p̄sumptū pri⁹
deinde ut legitimū sol⁹ obtinuit
p̄ncipatū. Is p̄mo velut arguens
p̄perā gesta Constantij ep̄os iubet
d̄ exilijs relaxari. Post vero aduersuz nou
stros: tota nocēdi arte p̄surgit. Interiz q̄
supfuerāt ep̄i de exilijs relaxant. Nā libe
rius vrbis rome ep̄s Constantio viuēte res
gressus est. Sz h̄ vtrū q̄d acq̄uerit volū
tati sue ad subscribēdū: an ad ppli roma
ni gratiā a q̄ p̄ficiscēs fuerat exorat⁹ idul
serit p̄ certo cōptū non habeo. Lucifer au
tē cum exoraretur ab Eusebio: q̄ vterq̄ in

Ecclesiastice historie

partibus vicinis egypto fuerat relegatus: ut ad videndum Athanasium Alexandria pergerent: communique tractatu cum his qui super fuerat sacerdotibus de statu ecclesie decerneret: presentiam sui abnegans legatum pro se diaconum suum mittit. atque ipso intento animo antiochia pergit. Ibi quibusdissiditibus adhuc partibus: sed in unum tamen reuocari posse sperantibus: si sibi talis eligeret episcopus erga quem non vna plebs: sed vtraque gauderet. Prosperum catholicum quidem et sanctum virum: ac pro omnia dignum sacerdotio Paulinum episcopum collocavit: sed tamen in quem acquiescere plebs vtraque non posset.

De concilio apud Alexandria sanctorum episcoporum: et Luciferi ab his discidio.

Capitulum XXVIII.

D Ergo interea Eusebius Alexandria. ibique confessorum concilio congregato. pauci numero: sed fide integri et merito multum. qui pacto post hereticorum percellas et perfidie turbas tranquillas reuocaretur ecclesie: omni cura et libertate discutunt. Alii videbant fidei calore feruentibus nullum debere ultra in sacerdotium recipi qui se vti cum heretice communionis contagio maculasset: sed qui imitantes apostolos querebant non quod sibi utile esset: sed quod pluribus. Vel qui imitarent christum: qui cum esset omnium vita: pro salute cunctorum humiliter se descendit in mortem: quo se inueniret et in mortuis vita. Dicebant melius esse humiliari se paululum propter deiectos: et inclinari propter elisos: ut eos rursus erigeret: nec sibi met soli puritatis merito celorum regna defenderent: sed esse gloriosum si cum pluribus illuc mererent intrare. Et ideo rectum sibi videri: ut tantum perfidie auctoribus amputatis: reliquis sacerdotibus dare optio. si forte velint abiurato errore perfidie ad fidem patrum statutaque conuertiri: nec negare aditum redeuntibus: quoniam potius de eorum conuersione gaudere: quam et ille euangelicus iunior filius paterne de populatorum substantie: in se metipsum reuersus. non solum suscipi meruit sed et dignum paternis complexibus deputatur et anulum fidei recepit: et stola circumdatus. pro qua quid aliud quam sacerdotum declarant insignia: nec probabilis extitit apud patrem seniorum filius qui inuidit recepto: nec tamen meriti habuit non delinquendo: quantum note contraxit non indulgendo germano.

De his que in eo de concilio statuta sunt.

Capitulum XXIX.

Uni igitur huiusmodi sententias ex euangelica auctoritate platas ordo ille sacerdotum et apostolicus approbasset: ex concilio decreto Asterio: ceterisque qui cum ipso erant: orientem iniungit procuratio occidentis: hoc Eusebio decernit. Adde sane in illo concilio decreto: et de spiritu sancto plenior disputatio: ut eiusdem substantie ac deitatis cuiusque patris et filii: et spiritus sanctus crederet: nec quocumque patris in trinitate: aut creatum: aut inferius posteriusue diceret. Sed et de differentia substantiarum et subsistentiarum primo eis prescripturam motus est. quod greci

Quidam etiam

dicebant substantiam et subsistentiam unum videri. Et quia tres substantias non dicimus in deo nec tres subsistentias dicere debeamus. Alii hoc quibus longe aliud substantia quam subsistentia significare videbant dicebant: quia substantia ipsa rei alicuius natura: rationemque constat designet. Subsistentia autem vniuscuiusque sone hoc ipsum quod extat et subsistit ostendat. Iam propter Sebellei heresim tres esse subsistentias profuteras: quod quasi tres subsistentes personas significare viderent: ne suspicionem daremus tanquam illi fidei sectatores: qui trinitatem in nominibus tamen: et non in rebus ac subsistentiis profitentur. Sed de incarnatione domini comprehensum est: quia corpus quod suscepit dominus: neque sine sensu: neque sine anima suscepisset. Quibus omnibus caute moderateque compositis vnusquisque itinere suo perrexit cum pace.

De Eusebio et Hilario: atque ecclesiarum per eos restitutione Capitulum XXX.

Sed Eusebius cum redisset Antiochia et inuenisset ibi a lucifero protra pollicitationem ordinatum episcopum pudore silis et indignatione compulsus abscessit. neutre parti communionem suam relaxans: quia digredies inde promiserat se acturum in concilio: ut is eis ordinaret episcopus a quo per neutra descisceret. Ille namque populus qui Deletium dudum de ecclesia pulsum: quasi pro fide recta fuerat secutus: non iuxerat se ad priores catholicos: id est qui cum Eustachio episcopo fuerat: ex quo et Paulinus erat: sed suum principatum suumque conuenticulum tenuit. Nos ergo cum in unum reuocare voluisset Eusebius: nec tamen peruenit a Lucifero potuisset: abscessit. Tunc regressus Deletius de exilio: quia cum

eo numerosior populus erat ecclesiam tenuit: et ex eo iam propria synodus cum ceteris orientalibus episcopis habuit: nec tamen Athanasio iunctus est. Itaque Lucifer iniuriam dolens quod episcopus a se ordinatus apud Antiochia non recepisset Eusebium: nec ipse recipe cogitavit Alexandrii decreta concilii: sed constringebat legatum sui vinculo: qui in consilio ipsius auctoritate subscripserat. Abhincere namque eum non poterat qui auctoritatem eius tenebat. Si vero recepisset: omnes sui frustranda videbat incipit. Diu ergo de hoc: multumque deliberans cum ex utraque parte concludere elegit ut legato suo recepto ergo ceteros sententiam dispenserem: sed sibi placitam custodiret. Ita regressus ad Sardinie partes: siue quod cita morte peremptus tempus sententiae mutatae non habuit etenim temere cepta corrigi spacio solent: siue ad hoc animum immobiliter federat pariter firmaverim ex ipso. Interim luciferiano consilio: quod licet per paucos adhuc voluitur: sumpsit exordia. Eusebium quoque circumiens orientem atque Italia: medici pariter et sacerdotis fungebatur officio. Singulas quoque ecclesias abiurata infidelitate ad sanitatem recte fidei reuocabat. Maxime quoque Hilarium quem dudum cum ceteris episcopis in exilium trusum esse memorauimus: regressus iam in Italia positus: hunc eadem erga instaurandas ecclesias: fidemque patri reparanda reperit molientem.

De scriptis Hilarii

Capitulum XXXI.

Nisi quod Hilarius vir natura lenis et placidus simulque eruditus: et ad persuadendum commodissimus: rem diligentius et aptius procurabat. Qui et libros de fide nobiliter scriptos edidit. Quibus et hereticorum versutias et nostrorum deceptiones et male credulam simplicitatem ita diligenter exposuit: ut et praesentes et longepositos quibus ipse per se differere vix voce non poterat: perfectissima instructione corripere. Ita duo isti viri velut magnificam mundi lumina illyricum: Italiam: Galliasque suo splendore radiarunt: ut omnes etiam de absconditis angulis et abstrusis hereticorum tenebris fugarentur.

De persecutionibus Juliani blandis et calidius. Capitulum XXXII.

Sed Julianus postquam ad orientem Persas bello pulsaturus aduenit et publica quam prius occultauerat erga idolorum cultum ferri cepit insania callidior ceteris persecutor non vi neque tormentis: sed premiis: honoribus: blanditiis: persuasionibus maiorem pene populi partem quam si atrociter pulsasset elisit. Studia auctorum gentium christianos adire prohibens: ludos istarum illis solis quod deos deasque venerant: patere discernit. Militie cingulum non dari nisi immolantibus iubet. Procuracionem puinciarum: iurisque dicendi christianis statuit non debere committi: utpote quibus etiam lex propria gladio uti vetuisset. Et perficiebat quotidie in huiuscemodi legibus exquirendis: quibus nisi quid versutum vel callidum: tamen quod minus videretur crudele decerneret.

De seueritate eius erga Athanasium:

Capitulum XXXIII.

Sed non erga Athanasium sicte philosophiae tenere imagines potuit. Etenim cum velut tetri serpentes de cavernis terre ebullientes ad eum processissent magorum: philosophorum: aruspicum augurumque manus: prophana omnia pariter allegant: nihil suis actibus successurum nisi prius Athanasium velut horum omnium obstaculum sustulisset.

De fuga rursus et latebris Athanasij.

Capitulum XXXIII.

Tertium mittitur exercitus: iterum duces: iterum oppugnat ecclesiam. Quibus cum mestis et fientes populi circumstant: et propheticum apud eos visum finone prohibet. Nolite inquit o filij conturbari: quia nubecula est: et cito pertransit. Quibus discessisset et nauis per Nilum fluvium iter ageret: comes: qui ad hoc ipsum missus fuerat: cognito eius itinere instanter eum insequi cepit. Et cum forte applicuisset. Athanasium nauis cula ad quendam locum: cooperit a pterentibus post tergum esse percussorem suum: et iam iam quod nisi prospiceret imminere. Et territi omnes qui simul aderant socij: heremum suadebant ad fugam per fidium petendam. Tum ille: nolite inquit o filij deterreri: eamus magis in occursum percussori nostro. ut sciat quod longe maior est qui nos defendit: quam qui persequitur. Et conuersa nauis: iter agere obuius ei qui se insectebatur aggressus est. Ille qui nullo genere suspicari

Ecclesiastice historie gentis Anglorū

posset in occursum sibi venire quē quereret: tāq̄ p̄terentes aliq̄s interrogari iubz vbi audissent eē Athanasium. Cūq̄ respōdisset vidisse se eū nō lōge eūte. tota celeritate p̄trāsies p̄perat iuanū. festinās cape quē an̄ oculos positū videre nō potuit. Ille vero dei virtute monit⁹ Alexandriaz redit: ibiq̄ tuto latebras vsq̄ p̄secutio cessarz exegit

De sepulchro martyris Babile.

Caplm. XXXV.

Dedit et aliō Julian⁹ recordie sue ac leuitatē indicū. Nā cū dāfnis i suburbano Antiochie iuxta fōtē castaliū litaret Appollini: et nō la ex his q̄ q̄rebat rīsa suscipere: causasq̄ silētij p̄cōtare a sacerdotibz demōis aiūt Babile martyri sepulchrū p̄e adistere: et iō rīsa nō reddi. Tum ille: venire galileos h̄ em̄ noie n̄os appellare solit⁹ erat: et auferre sepulchrū martyris iubet. Igit̄ ecclesia vniuersa cōueniēs matres et viri: virgines iuuenesq̄ imēsa exultatiōe succincti: trahēbant lōgo agmine arcam martyris psallētes sūmis clamoribz et cū exultatiōe dicētēs. Cōfundant̄ oēs q̄ adorāt sculptilia: et q̄ confidūt in simulachris suis. Nec i auribz p̄phani p̄ncipis p̄ sex milia passuū tāta exultatiōe psallebat ois ecclesia: vt celū clamoribz resultaret. Cū et ille in tātam iracūdie rabiē deduct⁹ est: vt altera die cōprehendi christianos passim et trudi iuberet in carcerē ac penis et cruciatibz affligi.

De Theodoro cōfessore apud Antiochiam. Caplm. XXXVI.

Quod Salusti⁹ p̄fect⁹ ei⁹ n̄ pbās licet esset gentilis: tū iussus exequitur. et apprehensus vnū quēdā adulescētē q̄ p̄m⁹ occurrit Theodorū nōie: a p̄ma luce vsq̄ ad horā decimā tāta crudelitate et tot mutat̄ carnificibz torturatus vt n̄lia etas sile factū memierit. Cū tū ille in eculeo sublimis: et hīc de lateribz istate tortore: nihil aliud faceret nisi vultu securo et leto psalmū quē pridie ois ecclesia cōcinerat iteraret. Cūq̄ se oī expēsa crudelitate Salusti⁹ nihil egisse perspiceret: recepto in carcerē iuvene abyssē fert ad impatorē: et q̄d egerit nūciasse ac mōuisse ne tale aliqd̄ rētare vellet decetero: alioq̄n et illis glīam: et sibi ignominia quereret. Dūc Theodorū ipsi nos postmoduz apud An-

tiochiā vidim⁹. Et cū r̄quirerem⁹ ab eosi sensum doloris habuisset ex integro: dicebat se quidē dolores paz̄ sensisse: astitisse aut̄ quēdā iuuenē q̄ sudāti sibi linteo cādī dissimo et sudores abstergeret: et aquā frigidā frequēter infunderet: et ita se eē delectatū vt tunc melior factus sit: q̄n̄ sponi de eculeo iussus est. Cōminat⁹ igit̄ impator post victoriā p̄ficā mell⁹ se christianos debellaturū. p̄fect⁹ quidē est: sed null⁹ redit. Ibi nāq̄ incertū a suis an ab hostibz p̄fusus: post annū et octo menses p̄sumpti augustalis: imperij finē fecit.

De indeoz coadunationibz q̄ a Julia no decepti tēplū i hierosolymis reedificabāt. Caplm. XXXVII.

Anta p̄o ei⁹ ad decipiendū subtilitas et calliditas fuit: vt etiā infelices iudeos vanis speb⁹ illectos: vt ip̄e agitabat illuderet. Quos p̄mo oīs duocatos ad se interrogat: cur nō sacrificaret cū eis lex sua d̄ sacrificijs imperet: At illi occasionē se iuuisse tēporis rati: nō possum⁹ inq̄ūt nisi in solo hierosolymoz templo. Ita nāq̄ p̄cipit lex. Et accepta ab eo reparādī tēpli licētia: in tantuz insolētie puenerūt vt aliq̄s eis p̄phetaruz reddid⁹ videret. Igit̄ ex oibz locis atq̄ p̄uincijs puenerē iudei locū tēpli olim igne p̄sumpti aggredi cepere: comite p̄perandi opis ab impatore cōcesso. sumpto publico et priuato res omni instātia gerebat. Interea insultare n̄is et velut reparatis sibi regni t̄pibz p̄minari acri⁹ ac se uiciā ostētar̄ prorsus in magno tumore et supbia agere

Cyrillus post maximū cōfessorē hierosolymis ep̄s habebat. Apertis igit̄ fundamentis calces cemētazq̄ adhibita nihil oīno decrat quin die postera veteriq̄ deturbatis noua iacerēt fundamēta. cū tū ep̄s diligētī cōsideratiōe habita. vel ex illis q̄ i Danielis p̄phetia de t̄pibz legerat: vlt̄ q̄d in euāgelijs d̄ns p̄dixerat p̄sisteret nullo generi fieri posset vt ibi a iudeis lapis sup lapidem deponeret. res erat in expectatiōe.

Ut terremotu inibi: et igni diuinit⁹ accēso iudei ab illicit⁹ disturbabāt incepti.

Caplm. XXXVIII.

Ecce nocte q̄ad incipiendū op⁹ iā sola restabat terremotus ingērobortur: et nō solū fundamentoz

sa raloge lateq; iactat: veruetia toti? loci
penc edificia coplanat. portic? q; publice
in q; iudeoz multitudo: q; opi videbatur
insistere comonebat ad soluz deducte oes
iudeos q; repti sunt oppsere. Luce po or
ta cuse mala, crederet effugisse: ad redren
dos q; oppsi fuerat reliqmilitudo? currit.

De signis z virtutib; terrificis: q; in exi
tu couersa sunt iudeoz.

Capitulū. XXXIX.

Des erat qdā in inferiorib; tēpē
demersa: habēs aditū inter duas
portic? q; fuerat coplanate: i q; fer
ramēta aliq; opi necessaria serua
bant: e q; subito glob; qdā ignis emicuit: z
mediā p platee pcurrēs adust; z exanima
tis q; aderat: iudeis vltro citroq; ferebat.
Hoc iterū sepiusq; z frequētissime per to
tā illā diē repetēs. pertinacis ppli temeri
tatē flāmis vlticib; coercebat. Cum iute
rim pauore ingēti z trepidatiōe oēs q; ade
rāt dterriti: solū vey deū christū pfiteri co
gebantur inuiti. Et ne hec casu fieri crede
rentur: in sequēti nocte investimētis oim
signaculū cruc; ita euidēs appuit: vt etiā
qui diluere p sui infidelitate voluiss; nul
lo genere valeret abolere. Sic dterriti iu
dei atq; gentiles: locum simul z cepta ma
niter reliquere.

Explicit liber decimus:

Incipit vndecim? ecclesiastice historie
cū capituloz annotatione.

De ortu z religiosa mēte principis Jov
ianiani: z de sine ei? Caplm. I.

Dest Juliani
necē tandem ciuile nobis
Jouiniani reparat impo
riū. Is nanq; sub vno eos
dēq; tpe impator z cofes
soret male illati extitit depulsoz erroris.
Nam cum in procinctu esset exercitus: z
vigeret barbarus: ductoresq; nri de sum
mis reb; p siliū trabētes Jouiniano calcu
lū darēt. Cūq; appbēl? ad suscipiēda ipe
rā trabereē ifignia ad exercitū Juliana
crālegis pbanatū dī. pclamasse nō se pol
sempare eis, q; eēt cbrian? Tū oēs par

eadēq; voce respōdisse. phibēt: z nos chri
stiani sum? nec priusq; hāc vocē audiret:
acq;escere ad iperū voluisse. Deniq; statū
affuit ei diuina clemētia: q; traq; oēm spēz
cū clausivndiq; hostib; tenerēt: nec euadē
di facultas vlla suppeteret: subito emissos
a barbaris oratores adesse vidēt pacemq;
sposcere. Exercitū q; inedia psumpto ci
bos ceteraq; necessaria i mercimonijs pol
liceri: oisq; humanitate nfoz temeritatem
emēdare. S; vbi in viginti z nouē annis
pace coposita ad rromanū regressus ē so
lū: clariorq; lux nro se orbi exortētis pib?
aborta diffudit: rēpublicā q; si post nimias
pcellas oi moderatōe aggredit reparare.
Eccliaz vero curā nō in scdis hie: nec tū
icaute vt Cōstāti? egerat: s; lapsu p deces
soris amonit? honorific; z officiosissimis
lris Athanasū reqrit: z ab ipo formā fidē
z eccliaz disponēdaz suscipit modū. S;
hec tā pia z tā leta picipia mors imatura
corrupt. Post octo etenim mēses ort? sui
apud Siliciam diem obiit.

De ortu Valentiniani z Valentis.

Capitulū. II.

Dest hūc Valētinian? imperiū sus
cepit: q; pfide nra a Juliano mē
tia fuerat expulsus. S; copleuit
in illo dñs qd; pmisit. p? et q; cetera
pla pūti seculo restitūēs ei. Flāq; militiā
pchio reliqrat: suscepit impium. Is in cō
fortiū regni assūpsit frem Valētē: z sibi q;
dem orciduas ptes delegit: illi autē orietāz
les reliq; S; valēs fauēdo heretic; abūc
in viā patrū suoz. Flā z epōs egit in exiliū
z psbyteros ac diaconos z monachos Ta
ciano Alexādrīe pfidētie vsq; ad tormētā
deduxit z ignib; tradidit. Vltāq; nephā
da z crudelia i eccliaz di molit? ē. S; hec
diā post Athanasū obitū. Flā illo supstite
velut diuina qdā virtute. phibit? cū deba
charet in ceteros: in illū nihilansus est tri
ste committere.

De dormitiōe Athanasū: z psecutiōib;
Lucij heretici. Caplm. III.

Hit ea tēpestare cū q; dragesimo et
sexto anno sacerdotū sui Athana
sus post mltos agones: multasq;
patie coronas q; euiss; i pace: scisci
tatus d; successore Petz tribulationū sua
rum participē z sociū delegit. S; Luci?

Ecclesiastice historie

Arriane patris ep̄s: cōtinuo tāq̄ ad oues
aduol. t lup̄. Et Petr̄ q̄dē nauē. prin̄ cō
scēdēs ad vrb̄erhōmā pfugit. Lucī vero
tāq̄ maria sibi crudelitatis oblata: senior
erga ceteros efficiebat. Et ita ibat i sāguī
nē: vt ne speciē q̄dē aliquā religiōis serua
re videret. Lūī p̄mo ingressu tāta z tā tur
pia in virgines z p̄tinētes ecclie gesta sūt:
q̄ nec in p̄secutiōibz gētiliū memorant. In
de post fugas ciuiuz z exilia: post cedes et
tormentā: flāmasq̄ qb̄ inūeros p̄fecerat:
ad monasteria furoris sui arma cōuertit
Vastat heremuz: z bella q̄scētibz indicit.
Tria milia simul: aut eo amplī viros p̄ to
tā heremū secreta solitaria habitatiōe di
spersos oppugre pariter aggredit. Vit
tit armatā equitū ac peditū manū: Tribu
nos: p̄positos: z belloz duces: tāq̄ aduer
sus barbaros pugnatur̄ elegit. Qui cū ve
nissent nouā belli speciē videret: hostes suos
gladijs obiectare ceruices: z nihil aliō di
cere: nisi amice ad quid venisti.

De virtutibz z mirabilibz sanctorz qui
fuerunt in egypto.

Capitulum III.

Er idē t̄p̄s p̄tes monachozū vita
z antiq̄tat̄ merito Bacharius: z
Isidor̄: alijsq̄ Bacharius: atq̄
Eraclides. z Pābus Anthonij di
scipuli p̄ egyptū: z maxie in Fitriēdeserti
p̄tibz habebant viri q̄ p̄fortiū vite z actiū
nō cū ceteris mortalibz: s̄z cū sup̄nis āgelis
habere credebant. Que p̄sens vidi loquoz
z eoz gesta refero q̄z i passiōibz socī ēe p̄
merui. Di ducebāt exercitiū dñi nō morta
libz telis: s̄z fide religiōis armatū exercitiū
moriendo vincētē: z q̄ sanguis sui p̄fusiōe
victor: seq̄ret ad celū. Qm̄q̄ dū in taberna
culis positi: z orātes expectarēt interfecto
res suos: delat̄ est ad eos homo olim mē
bris oibz: z p̄cipue pedibz arid̄. S̄z cū ab
eis in noie dñi oleo fuisset p̄ct̄: statiz cō
firmate sūt plāte ei. Et dicētibz eis in noie
iesu christi: quē Lucī p̄seq̄t surge: z sta i
pedibz tuis: z redi in domū tuā: p̄tinuo ex
urgēs: z exiliēs bñdicebat deū: ostēdēs: qz
vere erat in eis dē. An aliquātulū p̄o tem
poris cec̄: q̄dā rogabat adduci se ad cellu
lā Bachari: q̄ erat in deserto itinere triū
diez. Quo postea q̄s cec̄ mlto ductatiū la
bore puenit. Bachariū non reppit domi.

Lōtristat̄ valde: nullaten̄ mitigare mesti
ciā poterat: sanitat̄ solatio carēs. Lūī p̄o
feruore fidi p̄ualecēs: dep̄cor inq̄t ad eol
q̄ dduxerāt: applicate me ad illā p̄tē parie
tis vbi cubare senior solet. Et cū fuisset ad
mor̄: parū luti aridi vñ paries oblitus vi
debat assumēs: palme sue supposuit. Rog
gat etiā vt aquā de puteo ex q̄ bibere sole
bat haurirēt. Quo humore soluēs glebu
lā: eodēq̄ luto oculos suos supungēs: z la
uans d̄ aq̄ q̄ haurita fuerat: rep̄tē recepit
visus: ita vt nullo indigēs āminiculo redi
ret ad sua: sed ne fm̄ leprosos illos ageret:
q̄s a se curatos in enāgelijs īgratos dñs
notat: eū oī domo sua: regressus: z dō gra
tias referēs: rez vt gesta fuerat indicauit.
Idē ip̄e Bacharī leene spelūcā habuit
cellule sue vicinā. Et q̄dā d̄ie catulos suos
ad eū belua p̄ducit: atq̄ ate pedes eius po
nit. at ille cū itellerisset p̄ cecitate catulo
rum bestia supplicare: rogauit dñm vt eis
redderet visus. Quo recepto: matrē sequē
tes redeūt ad spelūcā. Et paulo post ip̄a cū
catulis suis regrediēs: pelles ouīū lania
tas plurimas: velut mun̄ p̄ suscepta gr̄a
ad senē defert: morsu oris euēctas z an̄ fo
res eī depositis abscedit. Verū singulo
rū mirabiliū gesta p̄sequi velim̄: excludis
mur a p̄posita breuiate. maxie cū hec nar
ratōez p̄riū opis mereant. S̄z in his oibz
Lucī nō erubuit: nec aliq̄d reuerētie z p̄
tutū mirabilibz d̄culit. Quinimo iubet pa
tres ip̄os ablatos a grege suo imo clā rap
tos: z in insulā q̄ndā egypti paludis d̄por
tari: i q̄ cōperat neminē p̄ī esse chianū: q̄
p̄ h̄ v̄l absq̄ solacijs: vel absq̄ p̄suet̄ acti
bus viuerēt senes. Igif cū duobz solis pe
dissequis noctu ad insulā d̄ducunt. i qua
erat tēplū q̄dā sūma veneratiōe a loci in
colis obseruatū. Cūq̄ primū nauicula se
nū orā soli illī p̄tigisset: ecce subito sacer
dot̄ tēpli illī virgo filia correpta spū cū
ingēti vociferatiōe z clamoribz vsq̄ ad ces
lū datis: agi p̄ medios p̄p̄los cepit. Et cre
bros dūcēs rotat̄: stridēs huc atq̄ illuc
rabida ora vibrare. Cūq̄ ad spectaculū tā
ingētis mōstri: maxie cū esset sacerdot̄ fi
lia (q̄ in honore p̄cipuo apud illos erat) po
puli cōuenissent: p̄ auras eā raptā sequen
tes pueniūt vsq̄ ad nauiculā senū. Ibi p̄o
picata eoz pedibz z p̄strata clamare cepit

Quid venisti? huc o serui dei sumi: antiq̄s nos et veteranos euoluere domicilijs: In loco depulsi vndiq̄ latebam. Quō vos neq̄q̄ latere potuim: cedim⁹ antiq̄s sedib: pplos vros terrasq̄ recipite. Lūz hec diceret: increpat⁹ ab eis erroris spūs: effugat. Et puella sana vna cū parētib: suis iacebat ad pedes nr̄i t̄pis aploz. Qui talib: exordijs p̄dicātes eis fidē dñi nr̄i iesu ch̄rii tātā p̄uersionez repēte eos p̄duxerūt: vt statim māib: suis antiq̄simū tēplū: z i sūma veneratiōe habitū destruerēt: z eccliam p̄festim edificarēt. Nec ad d̄liberādū spacio t̄pis eguert: q̄b: fidē r̄rū fecerāt: nō p̄ba: s̄z p̄tus. S̄z h̄ cū fuisset Alexandrie nūciatū: verit⁹ Luci⁹ ne forte etiā suoz in eū odia iusta p̄surgerent: qui apte iā bellū nō hoib: s̄z deo indiceret occulte eos reuocari: z i heremū remitti iubet. Duz hec in egypto gerunt: ne in alijs q̄dem locis p̄secutiōis flāma cessabat.

De p̄secutiōe q̄ fuit ap̄d Edissam,
Caplm V.

Edisa nāq̄ mesopotamie vrbs fidelium pploz est Thome apli reliquijs decorata. Ubi cū impator pplos vidisset ecclijs eiectos in cāpo h̄ie p̄uenticulū: tātā d̄z iracūdia accēsus: vt p̄fectū suū pugno p̄cuteret: cur nō fuissent ide q̄z sic iusserat deturbati. At ille s̄z eēt pagan⁹: z iniurijs ab ipatore fuisset affect⁹: t̄n p̄sideratione hūanitat̄ alta die ad vastādū pplm p̄cessur⁹: fac̄ h̄ ipm ciuib: p̄ occulta idicia clarescere: q̄ sc̄z cauere possent ne iuenirent in loco. Dane p̄cessur⁹ terrore solito maiorē p̄ officium mouet: agitq̄ oīa q̄q̄ minimi: vel si fieri possz nlli p̄clitarēt. Uidet t̄n fr̄q̄ntiorē solito pplm tendere ad locū: currere p̄cipites et festinare tanq̄ vererent. ne q̄desset ad mortē. In tea videt quādā mulierculā ita festinā z p̄perā domo sua prumpe re: vt nec clauderet ostiuz: nec opire se vt mulier habitū decz diligēt⁹ potuissz: infantē q̄z puulū secū trahēt: cursuq̄ rapido irrupto et officij ḡmie festinātē. Lūz ille vltra n̄ ferēs ap̄p̄hēdite inq̄t: mulierē z huc d̄ducite. Lūz fuissz adducta: q̄ inq̄t i felix mulier p̄peras tā festina: ad cāpū ait q̄ catholicoz ppl̄s p̄uenit. Et n̄ inq̄t audiisti: q̄ p̄fecer⁹ illuc p̄git vt oēs iterficiat q̄s

inuenerit. Audiu inq̄t. z iō festino vt ibi inueniar. Et q̄ inq̄t paruulū istū trabis: vt z ipe ait martyriuz p̄sequi mereat. Que cū audissz vir moderatissim⁹ redire officiū z p̄uerti vehiculū ad palatiū iubet. Et igrefsus ait impatori subire mortē si iubeas parat⁹ sū. Op⁹ p̄o q̄d p̄cipis iplere n̄ possū. Lūz q̄ sedocussit cuncta de muliere repressit imperatoris insaniam.

De Moyse quē regina Saracenoꝝ gētis poposcit ep̄m. Caplm VI.

Eridē t̄ps ecclia velut p̄secutiōis igne p̄flāte: purior auri metallo resulgebat n̄ ei i p̄bis vniūscuiusq̄ fides: s̄z i exilijs z carcerib: p̄ba: bati: q̄ nō honorerat catholicū eē: s̄z p̄ne: p̄cipue ap̄d Alexandriā: vbi ne sepeliēdis q̄ dez corporib: mortuoz libera facultas si delib̄erat. Que dū Luci⁹ oī arrogātia et seuiicia gereret Dauuia Saracenoꝝ gētis regina: vebemēti bello Palestini z arabici limitis oppida atq̄ vrbes q̄tere: vicinasq̄ siml' vastare puicias cepit. Cūq̄ frequentib: bellis r̄homanoz attriussit exercitū: z plurimis p̄emptis: reliq̄s vertissz in fugā orata pacē nō aliter se amplecturaz p̄mittit nisi Moyse q̄dā noie monach⁹ gēti sue ordinaret ep̄s: Qui in heremo p̄tib: suis p̄inq̄ vitā solitariā ducēs: meritis z virtutib: ac signis q̄ faciebat de⁹ p̄ illū magnifice inotuerat. Petitiō ei⁹ p̄ncipi indicato r̄hmano: sine vlla dilatiōe iubet impleri a ducib: nr̄is: q̄ ibi ifeliciter pugnauerāt. Capt⁹ Moyse ad sacerdotiū suscipiēdū Alexandriā ex more d̄ducit. Adest Luci⁹ cui ordinādi d̄ferebat officiū. Quo viso Moyse p̄ntib: ducib: q̄ purgebāt z ppl̄s ait. Ego q̄dē me n̄ esse dignū tāto sacerdotio iudico: vez t̄n si aliq̄i me licz indigno diuina disp̄satio putat̄ explēda: d̄um nr̄z celi ac terre d̄m testoz: q̄ Lucius sc̄toꝝ sanguie pollutas z cruētas sup me nō inijciet man⁹. Lūz Luci⁹ tā graui nota iniustū se videret in ocul plurimoz: q̄re inq̄t o Moyse tā facile d̄denas eū cui⁹ si dē ignoras: Aut si tibi aliq̄s de me alit̄ indicauit audi fidē meā: z tibi ipe magis q̄ alij crede. Tū ille: d̄sine inq̄t o Luci doloꝝ sis tuis me q̄z imaginib: aggredi. Bū mihi nota ē fides tua: quā p̄stant serui d̄i p̄metalla d̄anati: ep̄i in exiliū trussz: p̄s byteri

Ecclesiastice historie

diaconi extra chꝛiani nois habitacula re
legati: bestijs alijs: alijs et ignibꝛ traditi. Flū
qꝛd pꝛ verior eē fides qꝛ auribꝛ capif: qꝛ qꝛ oꝛ
culꝛ pꝛ uidef. Apꝛ me certū est qꝛ qꝛ chꝛo rez
cte credū: ista nō faciūt. Et ita maiore dꝛ de
core dꝛ formatꝛ qꝛm purgebat nꝛitas repu
blice pꝛsulēdi: pꝛpulsus ē ac dꝛescere vt ab
epꝛs qꝛs i exiliū truserat sacerdotiū sumerz.
Quo suscepto r gētis ferocissime pacē te
nuir: r fidicatholice custodiuit i temerata
De Didimo vidēte Alexādrīo. (pꝛsortia

Capitulū. VII.

U Ex cū apꝛ Alexādrīā pꝛpꝛos r vt
bē nebulosi doctorꝛ tetra pꝛfidie
caligo suffunderet: velut lāpadē
quādā diuina luce fulgentē Didi
mū dñs accēdit. De cuiꝛ vita atqꝛ institu
tꝛ qꝛm ad ecclie gliaz dꝛi mūere pꝛcessus cre
dit: lz in trāscursu necessario tñ pꝛmēorāda
nobꝛ pauca vidēf. Is nāqꝛ in parua etate
cū adhuc pꝛma lzaz ignoraret elemēta: lu
minibꝛ orbatꝛ maiore desiderio sciētie pꝛi
lumis infāmat nec desperationē cupitaz
adipiscēdi passus est. cū audissz scriptū in
euāgelio qꝛd apꝛd homies ipꝛossible est: pos
sibile est apud deū. Hac igitꝛ diuina polli
citatōe pꝛfusus indefinēter dñm dꝛpꝛcabat:
nō vt oculoꝛ carnaliū visū: sz vt illumina
tionē cordis accipet. Discebat tñ pꝛcibus
studia ac laborē: r iugas pꝛtinuatasqꝛ vigi
lias: nō ad legēdū sed ad audiēdū adhibe
bat: vt qꝛd alijs visus: pꝛ illi cōferret auditꝛ
Lū pꝛo post lucubratiōis laborē somnꝛ (vt
fieri solet) legētibꝛ aduenisset. Didimꝛ silē
tiū illdꝛ nō ad dꝛetē vel ociuz datū dꝛucens:
tāqꝛmūdū aīal ruminās cibū quē cepat ex
itegro reuocabat: r ea qꝛ dudū pꝛcurrētibꝛ
alijs ex libroꝛ lectiōe cognouerat: memo
ria r aīo retexebat: vt nō tā audisse qꝛ lecta
fuerāt qꝛ descripsisse ea qꝛ mentis sue pagi
nis videret. Ita in breui deo docēte: in tā
tā diuinaz humanarūqꝛ rerū eruditionē
ac sciaz venit: vt schole ecclesiastice doctor
existetꝛ Athanasio epꝛo: ceterisqꝛ sapientibꝛ
in ecclia dei viris admodū pꝛbatꝛ Sz r in
ceterꝛ siue dialectice: siue geometrie: astro
nomie quoqꝛ vel arithmetice disciplis ita
essz paratꝛ vt nullus vnqꝛ philosophoꝛ ali
qꝛ ex his artibꝛ pꝛponēs obtinere eū vlꝛ pꝛclu
dere qꝛerit: sz statim vt respōsiōes eiꝛ acci
peret mgrm eū etiā illiꝛ de qꝛ pꝛposuisset cre

deret disciplie. Huiꝛ aliquāta dictā vlꝛ cō
muniter disputata: vel pꝛponētibꝛ respōsa
adhibitis notarij describere. Que etiam
nūc in magna admiratōe habent. Hos tñ
qꝛ r viue vocis eiꝛ ex parte aliqꝛ fuimꝛ audi
tores: r ea qꝛ a nōnullis dicēte eo dꝛscripta
legimꝛ: lōge maiorez grām r diuinū nescio
qꝛd: ac supra humanā vocē sonās in illꝛ ma
gꝛ sermonibꝛ qꝛ de ore ipꝛiꝛ pꝛferebant agno
uimꝛ. Hūc etiā beatꝛ Anthoniꝛ cū fidei
Athanasij testimoniū laturꝛ aduersū Ar
rianos de Thebaide Alexādrīā descēdis
set: magnificis pꝛsolatꝛ est pꝛbis. Nihil te
in qꝛt offendat o Didime qꝛ carnalibꝛ oculꝛ
videris orbatꝛ. Desunt ei tibi oculi illi qꝛs
mures r musce r lacerte habēt. Sz letare
qꝛ habes oculos qꝛs āgeli hñt: r qꝛbꝛ deꝛ vis
deꝛ: pꝛ qꝛs tibi magnū sciētie lumē accēdit.

Quāti ex discipulis Anthoniꝛ etiā tūc
in heremo habitātibꝛ virtutes r signa fece
runt.

Capitū. VIII.

Rorebat igitꝛ egyptꝛ ea tēpestāte:
nō solū eruditis in chꝛistiana pꝛbi
lophobia virꝛ: verū etiā his qꝛ pꝛ va
stā heremū cōmanētes: signa r pꝛ
digia aplica simplicitate vite r cordis sin
ceritate faciebāt. Ex qꝛbꝛ interim qꝛs ipꝛe vi
dimꝛ r qꝛz bñdici manibꝛ meruimꝛ bñ sunt
Bachariꝛ dꝛ supiori heremo: aliusqꝛ Ba
chariꝛ dꝛ inferiori. Isidorꝛ in scithijs. Pā
bꝛ in cellulis. Moyse r Benjamin in ni
tria Sybriōn r Helias r Paulus in ape
liote: aliꝛ Paulus in focis. Pemen et Jos
seph i pꝛspiri: qꝛ appellabatꝛ mōs anthoniꝛ
Sed r alios qꝛ plures hmōi viros in egyptꝛ
pꝛti pꝛtibꝛ habitare fideli cōperimꝛ audituz
vt vere cōplereꝛ apli dictū: qꝛ vbi abūdas
uit peccatū superabūdauit r grā. Habuit
autꝛ pꝛ idē tꝛpꝛ etiā mesopotamia viros no
biles is dꝛ studijs pollētes. Quoz aliquā
tos ipꝛi pꝛ nos apud Edissam r in Larraz
pꝛtibꝛ vidimꝛ: pꝛles autꝛ auditiōe didicimꝛ.

De Gregorio r Basilio Cappadocie epi
scopis.

Capitulū. IX.

Sed neutra haz infecūdiō: cappa
docia fuit: imo aliqꝛd letiꝛ Gregoꝛ
riū cū Basilio germinauit. Tuht
igitꝛ r ipꝛa mltioꝛ scētoꝛ segetē satis
letā: pꝛduxit copiosaz pioꝛ vineā. Oliuaz
quoqꝛ dñi germinauit nouellā. Sed isti pꝛ
cipue velut duo filij pꝛtinguedinis assisten

res dextera leuaq; cadelabro: iskar duoz
 celi luminariū refulgebāt. Quā dignū puto
 de his pauca sup̄ repetere. Ambo nobis:
 les: ambo athenis eruditi. ambo college:
 ambo de auditorio digressi ad p̄fiteādam
 rhetoricā rogabāt. Quō op̄ magnificē q;
 dē ipebat Basili⁹. Gregori⁹ hō magnifi
 cēt⁹ p̄tēbat. Quis eū se totū dei serui
 tio mācipasset: rātū de college amore pre
 sumpsit: vt sedētē basilii de doctoris ca
 thedra deponeret: ac secū ad monasteriū
 manu iniecta p̄duceret: ibiq; p̄ annos (vt
 aiūt) tredecim oib; grecoz seculariū lib;
 remot⁹: solis diuine scripture voluminib;
 operā dabāt: earūq; itelligētā nō ex p̄pria
 p̄sūptōe: s; ex maiorū script⁹ r̄ guctoutate
 sequebant. Quos r̄ ipos ex aplica succes
 siōe itelligēdi regulam suscepisse p̄stabāt.
 Quoz p̄cipue in p̄phas cōmentarios di
 scutiētes: thesauros sapie r̄ scie recondi
 tos i vasis fictilib; pquirebāt. Vex cū iā
 ipi sufficient̄ instructi diuina dispensatiōe
 ad imbūēdos p̄p̄los vocarent: r̄ ali⁹ alio
 itinere ad idē tū op̄ vterq; traheret: basi
 li⁹ ponti vrbes r̄ rura circūiens: defides
 gēt⁹ ill⁹ anios r̄ paz de spe futura sollici
 tos stimulare p̄bis: r̄ p̄dicatiōe succende
 re: callūq; ab his lōge negligētie cepit ab
 olere: subegitq; abiect⁹ manū rerū r̄ secu
 lariū curis: suimet noticiā recipere: in vnuz
 coire: monasteria p̄struere: psalmis r̄ hy
 mnis r̄ oronib; vacare docuit pauperuz
 curā gerere: eisq; habitacula honesta et q̄
 ad victū necessaria sūt p̄bere: virgines in
 stituere: pudicā castāq; vitā oib; pene de
 siderabilē facere. Ita breui p̄mutata ē to
 tius p̄uincie facies: vt in arido r̄ squalen
 ti campo videret̄ seges fecūda ac leta vi
 nea surrexisse. Gregori⁹ hō bonū semē nō
 patiebat sup̄ spinas iacere: aut inter sara
 dispergere: s; bonā terraz cordis sui iugi
 cultu r̄ exercitijs indefinētib; excolebat.
 Et multo ampli⁹ h̄ i semetipō: q; ille in ce
 teris p̄ficiebat. Suscipe ille q̄ renūcian
 tes seculo deferebāt ad pedes suos r̄ di
 uidere vt q̄sq; eguisset curā gerebat. Iste
 nihil habēdi r̄ oia possidēdi p̄tēt⁹ sacra
 mēto: erga solas sapiētie diuitias auarus
 r̄ multū cupidus iberebat. Ille coire plu
 res in vnū: r̄ sui inuicē i necessarijs habe
 re sollicitudinez docebat: h̄ sui exemplo

q̄d erat absolut⁹ r̄ liber cunctis sermone
 aplico p̄dicabat. Ego autē volo vos sine
 sollicitudie eē: r̄ dñs i p̄mo ē nihil solli
 citi sit: s; tanq; serui ch̄i hoc solū esto
 te solliciti qñ redeat dñs d̄ nuptijs. Ille
 delinquētib; misericordie p̄dolere: r̄ a de
 licto reuocare: hic p̄ diuini eloquiū gr̄am
 delinquēdi incitāmēta p̄uenire: nec sine
 re labi eū q̄ difficulter erigeret elisus. Ille
 i fide pur⁹: h̄ in p̄dicatiōe liberior. Ille
 deo humilis: h̄ etiā hoib; erat. Ille arro
 gātes contēptu: h̄ rōne vincebat. Sic in
 vtroq; diuina gr̄a vnū op̄ p̄fectōis exple
 bat. Igit̄ nō basili⁹ non m̄lto post cesaree
 cappađocie ep̄s: cū a Valēte in exiliū p̄fi
 de cogeret: exhibit⁹ ē ad tribunal p̄fecti:
 terroribusq; (vt moris est potestati) r̄ mi
 nis maximis agi cepit vt nisi p̄cept⁹ p̄n
 cipis obediret interitū sibi iaz iāq; spera
 ret imp̄edere. Tū ille intrepidus: et absq;
 vlla animi p̄turbatiōe hec sibi minati p̄fe
 cto respōdisse fert̄. Atq; vtrinq; aliqd̄ mibi
 eēt digni muner⁹: q̄d offerre huic q̄ matu
 rius Basiliū de nodo folis hui⁹ absolue
 ret. Cūq; daret ei nox que erat media ad
 spaciūz deliberādi respōdisse denuo p̄bi
 bef. Ego crastino ip̄e ero q̄ nūc: tu te vti
 nā nō mutares. Et illa q̄dē nocte vroz im
 pator⁹ velut tortorib; tradita cruciat. fili
 us hō q̄ eis erat vnū⁹ extinet⁹ p̄ne ip̄ie
 tatis credit̄ exoluisse supplicia. Ita an lu
 cē missi q̄ rogarēt Basiliūz vt p̄cib; suis
 itercederet p̄ eis: ne ēt ip̄i: r̄ q̄dē multo iu
 sti⁹ s̄l̄r iterirēt. Sic accidit: vt cū oēs ca
 tholicos expulerit. Valens Basili⁹ vsq;
 ad vite exitū itemerato cōiōis sacramēto
 i ecclia p̄duraret. Gregori⁹ hō ap̄d nazan
 zō oppidū i locū p̄ris ep̄s subrogat⁹ herē
 ticoz turbinē fidelit̄ tulit. Reddita hō pa
 ce: Cōstātinopolim ad eccliam docēdam
 venire exortus nō abnuic. Ubi breui tpe
 tātū ad emēdandū pplm̄ vetust⁹ heretico
 rū ifectū venenis p̄ficit: vt tūc p̄mū ch̄i
 ani sibi fieri viderent: r̄ nouellā lucē veri
 tatis aspiceret: cū religiōis docto: multa
 q̄dē p̄bis: pla tū doceret exēplis: nec vide
 ret̄ ab eo discipuli aliqd̄ impari q̄d nō pri
 us ip̄e fecisset. Sed vbi gl̄iam subsecuta
 inuidia est obniti q̄dam r̄ p̄scriptionibus
 min⁹ sanis vti cepere: vt ip̄so ad p̄pria rez
 mēante ali⁹ ordinaret̄ ep̄iscō p̄. Quō ille:

Ecclesiastice historie

fu furrari tātū z sub dēte scētīs ruminari: ipse pferat q̄ dicere ei null⁹ audebat. Absit in q̄t vt mei cā aliq̄ simultas i dī sacerdos sibi oriat. Si ppter me ista tēpestas: tollis te me z mittite me i mare: z dīnet a vobis q̄statio. Tū regressus i ecclia sua qd sup⁹ fuit vite tēp⁹ exegit. Et qm̄ fessa iā etate z corpore iualid⁹ erat successorē sibi ipse designavit: q̄ eccliam gubernate debilitat⁹ z senectutis ocio frueret. Extāt q̄z vtriusq̄ in genū monimēta magnifica tractatum: q̄s ex tpe in ecclesijs declamabāt. Et q̄b nos denas ferme singuloz oratiūculas trāsfudim⁹ in latinū. Basiliū preterea instituta monachoz optātes si poterim⁹ z dei fauoz adiuuerit eoz plura trāsserre. Fuerūt pterea fratres duo Basilio: Gregori⁹ z Petr⁹. Quoz alter in s̄bo doctrine: alter in opib⁹ fidei fratres ita exēq̄bat: vt vterq̄ vel Basiliū vel Gregoriū redderet. Extāt etiā ipius Gregori⁹ iunior⁹: alia qua opuscula luculēta. Sed de his satis dictū. In occidentis s̄bo ptib⁹ Valētinian⁹ fide religionis illesus veteri rhomani imperij censura rem publicam gubernabat.

De Damaso ep̄o: et Ursini surreptio:
Caplm. X.

Damas⁹ post liberū p̄successioez sacerdotiū i vrbē rhoma suscepit. Quē plātū sibi n̄ ferēs Ursinus qdā eiusdē ecclie diacon⁹ i tātū furoz eruptit: vt p̄suaso qdā sat⁹ impio z agresti ep̄o: collecta turbulētoz et seditiozoz māu: i basilica q̄ Sicinini appellat ep̄m se fieri extorq̄ret: legib⁹ z ordine z traditioe p̄uersis. Quo ex facto tāta seditio: imo s̄bo tāta bella exorta se alterutru defendētib⁹ pplis: vt replerēt hūano sanguine orationū loca. Queres factioe Darmini p̄fecti seui bois ad inuidiā boni z innocēt⁹ versa ē sacerdot⁹: ita vt causa ad clericoz vsq̄ tormēta duceret. Sz assertoz innocētē de⁹ affuit: z i caput eoz q̄ intenderāt dolū pena cōuersa est.

De Ambrosio ep̄o.
Caplm. XI.

Aterea defuncto ap̄d Mediolanū Auxentio hereticoz ep̄o: vtriusq̄ ptis ppli diuersis studijs ferebat dissensio grauis et piculosa seditio vibi p̄prie maturū pabat exiciuz: si

ps vtraq̄ cū diuersuz veller: neq̄q̄ qd p̄p̄ fuerat obtineret. Ambrosi⁹ tūc p̄sulares eiusdē puicie fasces regebat. Is cū p̄nici em ciuitati videret ipendere: p̄ loco atq̄ officio suo: p̄festim eccliaz seditioe ppli mitigatur⁹ igredit. Lūq̄ inibi m̄ta fm leges z publicā disciplinā p̄dete z trāquilitate porasset: pugnāt⁹ inter se z dissidentis ppli subito clamor z vox vna p̄surgit. Ambrosium ep̄m postulantē: baptizari hūc ptin⁹ clamāt (erat ei cathecumin⁹) et sibi ep̄m dari: nec alit vñū pplm fore atq̄ vñā fidez: nisi Ambrosi⁹ sibi daret sacerdos. Obluctate illo z plurimū f̄sistēte ad impatorē relatū ppli desiderii oi maturitate iubet impleri. Deī ei ait eē q̄ discordāte ppli fidē z aios dissidētes p̄uersio subita i vñū p̄sensū atq̄ i vñā sentētiā reuocaret. Vozq̄ dei gram p̄secut⁹ est: z iniuriatus sacris z sacerdos effectus est.

De Valentiniani fine
Caplm. XII.

Aterea cū ad beluz sarmaticum Valētinian⁹ d̄ gallie ptib⁹ venisset illiry cū ibi vix dū cepto bello egreditur die subita opp̄ssus die obijt: relicti hereditib⁹ i impio filijs Bratiano Augusto Valētinianoq̄ ad moduz puulo: z nodū regijs insignib⁹ initiato. Quē tū necessitas eoz q̄ tanq̄ vacuū impū locū conabant iuadere: cōpulit etiaz absente f̄re purpura indui. P̄ s̄bo tunc p̄fecto fideliter rez gerente.

De Gothoz per Tracias irruptione z Valētis nece.
Caplm. XIII.

Er idē tps i orientē regno gothoz gēs sedib⁹ suis pulsa: p̄ oēs se Tracias ifudit: armisq̄ vrbes z agros vastare feralit cepit. Tū s̄bo Valētis bella q̄ ecclis iferebat i hostem cepta p̄uertit: seraq̄ p̄nia ep̄os z p̄sbyteros relatiari exilijs: ac d̄ metall⁹ resoluī mōachos iubet. Ip̄e tū ab hostib⁹ circūuent⁹ i p̄redio: q̄ ex bello trepid⁹ p̄fugerat: i pietatis sue penas igni exust⁹ dedit ānis i ipio cū fratre p̄mo: z post cū filijs fratr⁹ q̄tuordecim parit exactis. Que pugna initiū mali rhomano impio tunc et deinceps fuit. Igit Bratian⁹ cum fratre admodum puulo post patris necē orientis q̄z suscepit imperiū. Is pietate z religioe oēs pene qui

an fuerat pncipes supabat. Usu armoz strenu: veloz corpe: r ingenio bono erat: sz i inuenili exultatōe pl' fere let' q̄s sufficiebat: r pl' secund' q̄ reipublice i tererat:

Ut gratian' ipato: Theodosiū regni pncipē adsciuerit: r post mltā religiose r fortit' gesta Maximi tyrāni insidijs succubuerit. **Capitulum XIII.**

Quicq̄ vidēs vtilē virū annis maturū i tāt' regni cur' hie pncipē: et qz vt fmo diuin' monet meli' duo q̄ vn' p'ortē adsciscit Theodosiū ei q̄ onēt' pcuratiōe pmissa: ptes sibi ac fratri occiduas refuauit. Verū is postq̄ multa religiose ac fortiter gessit: a Maximo tyrāno apd britānias exorta: p Andragratii ducē lagdum suoz mag' p ditione q̄ vi hostiū peremptus est.

De Valētiniano puero atq̄ matre ei' Justina: q̄ defensas ecclias p'turbare conatus ē. **Capitulum XV.**

Valētinian' i Italia degēs: fratr' nece atq̄ hosti' metu p'terrius simulatione oblatā pacem a Maximo simulās ipē q̄ libētē āplectit. Cū interi Justina mē ei' dē arriane heresios alūna: impietatis sue venena q̄ viuentē viro suppresserat filio facile decepto fident aperuit. Igit' apd mediolanū posita: p'turbare eccliaz statū: cōminari sacerdotibus depulsionis exilia: nisi Ariminenē. scilicet decreta q̄b' fides patrū itemerata fuerat reuocaret. Quo bello et ecclie murū r turrē validissimā pulsabat Ambrosius. Cūq̄ minis: terrorib': atq̄ oī ipugnationib' gñe fatigās. pmū sibi aditū debellāderimabat ecclie. Sed q̄nis illa Jezabel spū pugnaret armata: resistebat tñ Ambrosi' Helie p'tute repletus r g'ra. Ipa aut' i eccl'is garrire: strepe: animare r inflāmare ad discordiā p'plos: sz qd' minus res: ex snia cederet iniuriā putare: et p' h' apd filiū cōqueri. Cū adolescentul' p' p'umelie iuidia quā falso p'stauerat mat' accēsus: armatoz globū ad eccliam mit'it: p'fringi ianuas: oppugnare sc'tā: sacerdotē p'trabi atq̄ in exiliū agi. p'tin' iubet. Sz tāta fuit p'seuerātia fidelū p'ploz: vt aias p'ri' amittere q̄ ep'm mallent.

De beniuoli magistri memoria fidelī cōstātia. **Capitulum XXVI.**

Aterim dicta aduersū fidē patrū impialia decreta mādāt beniuolū c' memorie scrinijs p'sidētī. Sz ille cui ab icunabul' sacra fides et venerabil' fuit: abnegat se ipia p'ba posse p'ferre: r p'tra deū loq̄. Tū p'o ne iceptum regine frustrari videret celsior ei honor p'mittit si iplerz iniūcta. Ille q̄ nobilio: i si de cē q̄ i honorib' cupet: qd' mibi ait p'prietat' mercede altiorē p'mittit' g'dū. Hunc ipz quē habeo tollite: tñ mibi p'scientia fi dei duret illesa. Hec dicēs: an pedes ipia p'cipiētū cingulū iecit. Ambrosi' p'o aduersū regine furoz: nō se manu defēlabat: aut telo: sz ieiunijs: p'tinuisq̄ vigilijs sub altari posu': p' obsecratiōes. defēsorē sibi atq̄ ecclie deū parabat. Dūq̄ bec i lōguz diuerē machinis r oppugnationib' nequā Justina moliret: Maxim' q̄ se exuere tyrāni ifamā: legitimū pncipē gestiret oñ' dere: dat' lris ipiū p'testat' iceptū: fides dī ipugnari: r statuta catholice ecclie subruī et iter bec āpropinquare italiā cepit. Quo Justina cōpto hoste sim' atq̄ impiet' cōsciētia purgēte: i fugā versa cū filio exilia q̄ dei sacerdotib' parabat prima sortit'.

Ut Theodosi' necem Bratiani vlt' de Maximo triumphauerit.

Capitulum XVII.

Fuit tñ Theodosi' p'p' regni fide bonitatisq̄ ac bñficioz Bratiani memor: et i vidiētā tot' virū b' oriet' surgēs vlt' est sanguinē iuitū. Valētiniano q̄ ipia inf' bec m're defūeta: fidē catholicas quā ipa violauerat: r regnum tyrānide depulsa restituit. Atq̄ ipa postea q̄ rhomā illustri triumpho inuect' ē: ad p'ua rurs' regna remeauit.

De Theodosi' cōmissio i Thessalonicēses: r p'nia ei' publicē apd sacerdotes gesta. **Capitulum XVIII.**

Deridē t'p's subreptiōe qdā demonis turpis macula religiose pncipi iniecta ē. Etenicū apd thessalonicā seditiōe exorta: qdā ex militarib' vir ipetu fuissz ppli furent' extinct' repētini nūcū atrocitate succēsus: ad ludos circēses iuitari pplm: ei q̄ ex ipoz uiso circūfundi milites: atq̄ obtruncari passim: vt q̄s occurrisset gladio iubet: et vindictā dare nō crimini sz furoz. **Ob h'**

Ecclesiastice historie

cū a sacerdotibꝫ italie argueret: agnouit
slicū: culpāqꝫ cū lachrymis p̄fess⁹: publi
cas p̄nias iꝫ p̄spectu totius ecclie exegit. Et
in B sibi t̄ps ascriptū absqꝫ regali fastigio
patiēter impleuit. Quibꝫ oibꝫ istud qꝫ mira
bilit̄ adiecit: legē sanxit imposterum vt
sētētie p̄ncipiū sup̄ aīa duersioe plate iꝫ die
tricesimaz ab executoribꝫ different: quo
locus misericordie: vlt̄ si res talisset peni
tentie non periret.

De restitutiōe eccliaz q̄ p̄ ip̄m iam cas
tholicū in oriēte restitute sunt.

Capitulū. XIX

His ad oriēte regressus: ibiqꝫ vt ab
exordio principat⁹ sui sūma cura:
sūmoqꝫ studio pulsus hereticis ec
clesias catholica tradere: idqꝫ ea
moderatiōe agere vt vltiōe p̄cepta: tū ca
tholic⁹ d̄ eccliaz restitutiōe p̄suleret: q̄ fi
des recta absqꝫ p̄dicatiōis ip̄edimēto p̄fi
ceret: cōem se p̄bere erga sacerdotes d̄i fi
de: religiōe z munificētia cūct̄ regiū anī
mū exhibere. Accessu facilis: et absqꝫ im
piali vastu ad colloquiū se hūilibꝫ p̄bere:
hortatu ei⁹ et largit̄ oibꝫ ecclie plurimis
locis ornate satis magnificeqꝫ cōstruete
p̄stare multa poscētibꝫ. Sed frequētius
vltro offerre idolorꝫ cult⁹ q̄ Cōstantini in
stitutiōe z deinceps negligi z destrui ce
ptus fuerat: eodē imperāte collapsus ē.
Pro q̄bꝫ intantū deo char⁹ fuit: vt speci
ale ei mun⁹ p̄tulit diuina p̄uidētia. Etes
nim iꝫ Thebaide p̄tibꝫ monachū quendā
Joannē nomie spiritu p̄phetico repleuit:
cuius monitis atqꝫ respōsis pacem reti
nere: an bellū gerere eēt meli⁹ sciscitabat.

De Appollinare z heresi eius

Capitulū. XX.

Aterea ap̄d laodiciā Syrie ante
idē t̄ps Appollinar⁹ ep̄s vir sane in
ceter⁹ instruct⁹: sed dū cōtētioni
vicio nīm⁹ agit: z aduersus oē qd̄
q̄sqꝫ dixerat ire obui⁹ delectat̄ iactatione
igenū male sortis heresim ex contentiōe ge
nerant: asserēs solū corp⁹ nō etiā animā
a dño in dispēlatione susceptum. In quo
cū euidētibꝫ euāgelij testimonijs vigeret
q̄bꝫ ip̄e dñs z saluator habere se animam
p̄fiteret: et ponere eā qñ vult: z itez assume
re eā: quāqꝫ turbatā z tristez dicit esse vsqꝫ

ad mortē: vertit se post. Et ne extoto vinci
videret: ait eū qd̄ habuisse aīaz sed nō ex
ea parte qua rōnabilis est: sed ex ea solum
qua viuificat corp⁹. Ad supplementū p̄o
rōnabilis p̄tis ip̄m p̄buz dei fuisse p̄hibe
bat. Que assertio p̄mo iꝫ vrbe rhoma a Da
maso z Petro alexādrino ep̄o cōcilio cō
gregato tali sentētia depulsa est: vt decer
nerēt si q̄s filiū dei q̄ sicut vere deus. Ita
z vere hō fuit: vel humanitatis aliqd̄ vel
deitatis min⁹ diceret habuisse: alien⁹ ab
ecclia iudicaretur. Que sententia z apud
alexandriā cōfirmata est: et apud cōstan
tinopolim decreto concilij. Ex illo Apol
linariste ab ecclia declinat⁹: et ep̄isco
pos sibi sue partis z dogmata p̄pria ecclie
siasqꝫ defendunt.

De ep̄oz successiōe per oriētem:

Capitulū. XXI

Situr iꝫ vrbe rhoma post Damasū
Sirici⁹ ecclie suscepit sacerdoti
um. Ap̄d Alexandriā p̄o defuncto
Petro Timothe⁹. z post hūc Theo
phil⁹. In hierosolymis aut̄ post Cirillus
Joānes aplicas repauit sedes. Ap̄d an
tiochiā vero defuncto Deletio substitui
tur Flavian⁹. Sed q̄ Paulin⁹ ad huc su
perat q̄ iꝫ catholicorꝫ semp̄ societate per
māserat mlt̄a ibi iurgia et mlt̄e cōtrouer
sie sepe cōmote: nec tū sūma vi nitentibꝫ
alijs: z alijs obtinētibꝫ: ip̄iqꝫ in hoc elemē
tis terre marisqꝫ fatigat: potuit aliquñ pa
cis vlt⁹ obtineri modus: cū vtiqꝫ fidei iā
nulla videret subesse discordia. Hoc idē
ap̄d Tyrū fuit. Vbi cū Diodor⁹ vn⁹ sane
ex antiqꝫ catholic⁹ vir: z tentationū dos
cumētis p̄bat⁹ cū Athanasij testimonio
a cōfessoribꝫ esset ep̄s fact⁹: modestia ei⁹
p̄cepta: ali⁹ a Deletij p̄tibꝫ ordinat̄. Sz
z iꝫ mult⁹ alijs vrbibꝫ oriētis h̄mōi cōfusio
nes p̄tētio genuit sacerdotū. Ap̄d Cōstā
tinopolim p̄o Plectari⁹ ex p̄tore Urbano
cathecuminus z nuper baptisma cōsecu
tus sacerdotiū suscepit.

De seditiōe paganorꝫ cōtra fideles:

Capitulū. XXII

Aterea ap̄d Alexandriā noui mor⁹
z p̄tra tēporꝫ fide aduersus ecclia
cōcitant̄. Ex occasiōe huiuscemo
di aborti: basilica quedāz publici.
opis vetusta et ad modum neglecta fuit

Quā Constantius impator donasse epis
 pfidiaz suā pdicātibz ferebat. Quēlōga in
 curia nihil validū pter parietes habebat.
 Usus est epō q̄ p idē tps gubernabat ec
 clesiam hāc ab impatore deposcere vt cre
 scētibz fidelīū pplis: oīz nū q̄z crescerēt lo
 ca. Quāq̄ cū acceptaz vellet excolere: rep
 ta sunt in loco antra quedā latētia z terre
 defossā: latrocinīis z celeribz magis q̄ cer
 rimonijs apta. Igī gentiles q̄ detegi crī
 minū suor latebras z flagitioz cauernas
 viderēt: nō ferētes opta tot seculis mala z
 tenebris obrecta reserari: velut draconuz
 calice potato insanire oēs ac palaz fure
 ceperūt. Nec vocibz iā z sedicionibz vt so
 lebant: sed manu ferroq̄ dcertare nitunt.
 Erebrōs pfictus agere in p lateis. belloq̄
 apto vterq̄ plis iter se coire. At nīi nume
 ro z potētia multo plures: s̄z modestia rez
 ligionis minus feroce s erāt. Ex q̄ frequē
 ter nostrōz plurimis vulneratis aliquan
 tis etiā iterfectis: ad tēplū q̄si ad arcē quā
 dā refugiebāt. Quo nōnullos ex ch̄ianis
 captos secū abducētes accensis aris imo
 lare cogebāt. Renitētes nouis z exq̄sitis
 supplicijs excruciatos necabāt: alios pati
 bulis affigētes: alios cōfractis cruribz in
 spelūcas p̄cipitātes: q̄s ob sacrificioz san
 guinē: ceterasq̄ impuritates delubri reci
 piendas. vetustas curiosa pstruxerat. Cle
 rū hec p dies singulos p̄mo cū metu: dein
 decū fidutiā z desperatiōe gerere atq̄ in
 tra tēplū clausi raptū z p̄da viuere. Ad
 postremū grassantes in sanguinē ciuium:
 ducē scelē z audacie sue delegūt. Olym
 pum quendā noie z habitu solo p̄m: quo
 añ signa arcē defenderēt z tyrānidē tene
 rent. At hi q̄b̄ rhomanaz legū custodia
 iurifq̄ dicendī cura permissa est: cognitis
 que gesta fuerant turbati atq̄ p̄teriti ad
 tēplū conuolant: causasq̄ audacie p̄co
 tantur: z quid sibi vellet ille concursus in
 quo cum tanto scelere ante aras sanguis
 ciuium funderetur inquirunt. Sed illi ob
 firmato aditu confusis z dissonis vocibz
 rationē facti nullam: sed clamorem redde
 bant. Dissis tamē ad eos nuncijs de rho
 mani imperij potestate: de vindicta leguz
 z de his que talia solerent subsequi cōmo
 nebant. Lūq̄z loci munitio nihil aduer
 sum vesana molientes agi: nisi vi maiore

sincretres gesta ad impatorē refertur. Il
 le qui ingenta mentis clemētia errantes
 mallet emendare q̄z perdere: rescribit illo
 rum quidem vindictā quos antearas san
 guis effusus martyres effecit non esse po
 scendā in quibz dolorē interitus sup̄aue
 rit glia meritoz. Decetero hō maloz cau
 sam radicesq̄ discordie: que p̄ simulacro
 rum defensione veniebāt penitus debere
 succidi. Quibz exterminatis: etiā bellozū
 causa pariter cōquiesceret. Cūq̄z hec scri
 pta venissent: z velut post inducias parui
 tps ad audiendū vterq̄ plis puenissz ad
 tēplū. statim vt p̄ma eplē pagina resera
 ta est: in cui⁹ exordio vana gentiliū sup
 sticio culpabat clamor a nostris imensus
 attollit: stupor ac pauor gentiliū populos
 inuadit. Latebras vnusquisq̄ querere: ans
 gustos fuge calles rimari: aut nostris sela
 tenter imergere: vt ab omnibz qui aderāt
 nosceret p̄sentia dei populo audaciam tri
 buente: furozē demonis q̄ in illis pus deu
 bachatus fuerat effugatu.

De situ templi Serapis: z subuersione
 eius. Caplm. XXIII.

Serapis apud Alexandriam tēplū
 plū audituz q̄dem omnibz puto:
 plerisq̄ hō etiam notum. locus est
 non natura: sed manu et constru
 ctioe p̄centū aut eo āplius grad⁹ in subli
 me suspēsus: q̄dratis z in gētibz spacijs
 omni ex parte distentus. cūcta hō q̄ ad sum
 mū pauimētoz leuabant: opere forniceo
 cōstructa. que imensis desuper luminari
 bus z occultis aditibus inuicem in semet
 distinctis: vsū diuersis ministrz z clan
 destinis officijs exhibebant. Jam hō in
 supioribus extrema totius ambitus spa
 cia occupant: exedre z pastoforia: domus
 q̄ in excelsū porrecte. in quibus. vel edi
 tui: vel bi quos appellabāt.

id est q̄ se castificāt cōma
 nere soliti erāt. Porticus q̄z post hec oēm
 ambitum quadratis ordinibus distincte
 intrinsecus circūbant. In medio totius
 spacij edes erat: p̄ciosis edita columnis z
 marmoris saxo extrinsec⁹ ample magnis
 ficeq̄ constructa. In hac simulacrū Ser
 rapis ita erat vastum: vt dextra vnum pa
 rietem: altez leua perstringeret. Quō monz

Ecclesiastice historie

strū ex oīb generib metalloꝝ lignoꝝqꝫ
cōpositūserbat: interiores dūbri paries
tes lamis pmo aureis vestiti sup has ar
gēteis. ad postremū ereis habebant: q̄ mu
nimēto p̄ciosiorib metallis forent. Erāt
etiā q̄dā ad stuporē ammirationēqꝫ viden
tiū dolis z arte p̄posita. Fenestra perexi
gua ab ortu solis ita erat aptata: vt die q̄
institūtū fuerat simulachꝫ ad Serapē sa
lutandū itroferri: diligēter tēpli forib ob
seruatis ingrediētē simulachꝫ radius so
lis p eandem fenestrā directus: os z labra
Sarapis illustrar: ita vt inspectate p̄lo
osculo salutatus Serapis videret a sole.
Erat z aliud fraudis gen^o hmoi. Natura
lapis magnes hui^o p̄tutis eē phibet. vt ad
serapiat z attrahat ferz. Signum solis
ad h̄ipm ex ferro subtilissimo manu artifi
cis fuerat fabricatuz: vt lapis cuius natu
rā ferrū ad se trahere diximus: desup in la
quearib fixus. cū tempate sub ip̄o radio
ad librā fuisset positū simulacrū: vi natu
rali ad seraperet ferrū: assurrexisse paulu
lū simulacrū: z in aet̄ pendere videret. Et
ne h̄ lapsu p̄pero p̄deret: mistri fallacie sur
rexit aiebāt sol: vt valedicēs Serapi dis
cedat ad p̄ria. Sz z multa alia decipiēdi
causa a veterib in loco fuerāt p̄structa q̄
nūc lōgū est enūerare p̄ singula. Veruz vt
dicere ceperam^o: rescripto recitato: para
ti q̄dē erāt nostroz ppli ad subuertēdū er
roris auctorē: psuasio tū q̄dā ab ip̄is gētī
lib fuerat disp̄sa q̄ si hūana man^o simula
crū illd̄ p̄tigisset: terra dehiscēs ilico solue
ret in chaos: celūqꝫ repēte rueret in p̄cep̄s
Que res paululū stuporē quēdā pplis da
bat. Cum ecce vn^o ex militib fide q̄ armis
magis munitus. correptā bipennē insur
gēs oī nisiu maxillā veteratoris illisit. Cla
mor: attollit vtrozūqꝫ p̄loꝝ. neqꝫ tū aut ce
luz ruit: aut t̄ra descēdit. Inde itez atz ite
rū repetēs putris ligni fumozuz genū ces
dit q̄z deiecto igni adhibito tā facile q̄ in
lignū aridū p̄flagrauit. Post h̄ reuulsum
ceruicib z dep̄ssum modio trahit caput.
tū pedes aliaqꝫ membra cesa securib z ra
pta funitū distra hūnt: ac p̄ singla loca mē
bratim ī p̄spectu cultric̄ Alexandrie senex
veternosus exurit. Ad vltimū trūē q̄ sup
fuerat in amphitheatro p̄cremat. Vanēqꝫ
sup̄stitūōis z error: antiq̄ Serapis h̄ finis

fuit. De cui^o origie diuersa fert opinio pa
ganoꝝ. Alij iouē putāt: cui^o capiti modi^o
suppositū: vl^o qz cū mēsurā mōqꝫ cūcta idi
cet moderari: vel vitā mortalib frugū lar
gitate p̄beri. Alij p̄tutē Niliflumis: cuius
Egypt^o opib^o z fecūditate pascat. Qui
dā in honorē nostri Joseph formatū p̄his
bēt simulachꝫ ob dimēsiōz frumētū: q̄ famif
tpe subuenit Egyptū. Alij reperituz in hi
storijis grecoꝝ veterib ferūt Apin quēdā
patrefamilias seu regē ī Egypto. Mem
phis positū: cū famis tpe frumenta apud
Alexandriā defecissent: ex p̄prio affatum ci
uibz alimēta p̄buisse. Quod defuncto: in ho
norē ei^o instituerit ap̄ Memphis tēplū ī
q̄ bos q̄si iudiciū optimi agricolē nutrit: h̄
hūs q̄dā color: insignia q̄ ex noīe ei^o apis
appellet Soron vero. i. sepulchꝫ in q̄ corp^o
ei^o inerat Alexandriā d̄duxerint: z Soron
Apis p̄mo ex p̄positōe Serapin: post p̄o
p̄ corruptionē Serapin nominarint. Quod
vex sit: aut nihil oīno de his deus viderit
Sed ad inceptū redeamus.

De fraudibz paganoꝝ que in tēplis de
recte sunt. Caplm. XXIII.

Est hec capite ip̄o idolatri deies
cto: studijs vigilatissimi sacerdot
q̄ cūqꝫ fuerit p̄ totā Alexandriā por
teta pot^o q̄ simulacra pari exitu
z sili dedecore publicat. Horret anim^o di
cere q̄ mistis mortalib laq̄i a demōib p̄pa
rati sūt. Que funera: q̄ scelera in illis q̄ dis
cebant abdita tegebant: Quot ibi ifantū
capita defecta in aurat labris inuēta sūt:
q̄t miserorū cruciabiles mortes depicte:
Que cū p̄derent in lucē: ac sub auras pla
ta ferrent: lz p̄fusiōe ip̄a gētiles z pudore
diffugerēt: tū si q̄s adesse potuit mirabat
tot seculis se illis tā nefarijs z tā pudēdis
fraudibz irretitū. Tū z plurimi ex his p̄de
nato errore z scelere dep̄ssō fidē ch̄i z cul
tū vere religiōis amplexi sūt. Nā vt omit
tā cetera flagitia q̄ in alijs loc^o vi necatis
puul: despiciatqꝫ ob fibraz inspectionē
p̄ginibz gerebant: vnū solūmō qd̄ in tēplo
Saturni geri venit ad oīm p̄sciaz memo
rabo ex q̄ etiā cetera q̄ omisim^o p̄pendat.

De Saturni sacerdote Tyranno toti^o
pene Alexandrie adultero.

Caplm. XXV.

Sacerdos erat apud eos Saturni Tyrannus nomine. Dicitur quod ex responsione numinis adorantibus in templo nobilibus quibusque et primariis viris: quod sibi matrone ad libidines placuissent. dicebat Saturnum precepisse ut vxor sua procrearet in templo. Tunc is qui audierat gaudens quod vxor sua digna dignatione numinis vocaretur: vxor nata concepta in super et donariis onustata: ne vacua seque repudiaret. coniugem mittebat ad templum in conspectu omnium conclusa intrinsecus matrona. Tyrannus clausis ianuis et traditis clauibus discedebat. Deinde facto silentio per occultos et subterraneos aditus intra ipsum Saturni simulacrum patulis serpebat casu uernis. Erat autem simulacrum illud a tergo exesum: et parieti diligenter annexum: ardentibusque intra eadem luminibus intente: supplicanti in hunc modum: voce subito per simulacrum eris procaui proferebat: ita ut pauore et gaudio infelix mulier trepidaret quod dignam se tanti numinis putaret alloquio. Postea quod pro quoque libitum fuerat: vel ad prosternationem maiorem vel ad libidinis incitamentum differuisset: numerum impudice arte quam lintcolis obductis repente lumina extinguiebant uniuersa. Tunc descedens obstupefacta et prosternate muliercule adulterii fucaque prophetanis commentationibus inferebat. Hec cum per omnes miserorum matronas multo iam tempore gererent: accidit quadam pudice matris femina horuisse facinorosa: et accitum designantem cognouisse uocem tyranni ac domum regressam viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria coniugis immoderate potius sua ardenti inflammatus: inscriptum tyrannum ad tormenta deducit. Quo percussio atque confesso: cecisque fraudibus reuelatis: pudor omnes et dedecus paganorum quaeserat domos: ad ulterius matribus: incertis patribus liberis spuris deprehensio. Quibus diuulgatis et perditis raptim cum simulacris et edibus excidebant et crimina.

De Lanopi interitu et initio.

Capitulum XXVI.

Am hoc Lanopi quod enumeret superstitiosa flagitia: ubi preteritus sacerdotum talium litterarum (ita etiam appellant antiquas egyptiorum litteras) magice artis erat pene publica schola. Quem locus velut fontem quendam atque originem demonum intantum venerabant pagani: ut multo ibi ma-

ior celebritas quam apud Alexandriam haberet. Sed de huius quod monstrum errore cuiusmodi originem tradant: absurdum non erit paucis exponere. Fuit aliqui chaldeos ignem deum suum circumferentes: cuius omnium puinciarum dominus habuisse profectum. quod seque quicquid habere esse deus ab omnibus crederet. Reliquarum puinciarum diuersis: aut auri: argenti: aut ligni: vel lapidis vel ex quacumque materia stabant quod per ignem perculdubio corruperet. Ex quo fiebat ut ignis locis omnibus obtineret. Hec cuius audisset canapi sacerdos: caelidum quoddam excogitauit. Hydrie fieri solent in egypti partibus fictiles: vndeque crebris et minutis admodum foraminibus patule quibus turbida aqua desudans defecatio ac purior redditur. Nam ille vna cera foraminibus obturat: de super etiam variis coloribus picta: aqua repleta tam statuit ut deum. Et excisum veteris simulacrum quod Venelai gubernatoris ferebat caput desuper positum diligenter aptauit. Assunt post hec chaldei: Itur in profectum circa hydriam ignis accendit: cera que foramina fuerat obturata resoluit. sudante hydria ignis extinguit. Sacerdotis fraude Lanopus chaldeorum victor ostendit. Unde ipsum Lanopi simulacrum pedibus peragis attracto collo: et quasi sugillato ventre tumido in modum hydrie cum dorso equaliter tereti format. Ex hac persuasione velut deus vicior omnium colebatur. Sed profecerunt hec fortasse aliqui chaldeis. Nunc vero aduentante sacerdote dei. Theophilo: nullus profuit sudor nec cere frangit obiecta subuenit. Vastata sunt omnia atque ad solum deducta.

De ecclesiis et martyriis que in idolorum locis constructe sunt.

Capitulum XXVII.

Sed nihil gestum est quod in squalorem verteret locum. Flagitiorum cauerne ac veteriosa busta detecta sunt. et veri dei templa ecclesie celsae constructe. Nam et in Serapis sepulcro prophetanis edibus complanatis: ex vno latere martyrium ex altero consurgit ecclesia. Occasio autem martyrii construendi vnde data sit: dignum arbitror memorare.

De Iohannis sepulcro violato: et reliquijs apud Alexandria conseruatis.

Capitulum XXVIII.

Ecclesiastice historie

Iuliani t̄p̄ib; velut relaxat̄ frenis
 efferbuit in oēm seuciā feritas pa
 ganor. Ex q̄ accidit vt ap̄d Seba
 stē palestie vrbē sepulcrū Johis ba
 ptiste mēte rabida z functis manib; inua
 derēt: ossa dispgerēt: atq; ea rursum colle
 cta igni cremarēt: z sc̄tōs cineres pulueri
 immixtos pagros z rura dispgerēt. Sed
 dei p̄uidētia factū est quosdā de hierosoly
 mis ex monasterio Phillipi hoīs dei: oīo
 nis illuc causa p̄ idē t̄p̄s venisse. Qui cum
 tātū nefas hūanis q̄dē manib; sed ferina
 mēte fieri viderēt: mori ḡtius habentes
 q̄s huiuscemōi piaculo funestari: iter eos q̄
 ossa ad cōburendū legebāt mitti: diligēt̄
 inq̄ntū res patiebat̄ ac religiosi? ḡgregā
 tes: furtim vel se stupētib; v̄l insaniētib;
 subtrahere: z ad religiosuz p̄em Phillipū
 venerādas reliq̄as ptulere. Ille sup̄ se du
 cēs tātū thesaurū p̄p̄is fuare vigilis: ad
 p̄otificē maximū tūc Athanasū h̄ ostie i
 maculate reliq̄as p̄ Julianū diaconū suū
 post ēt palestine vrbis ep̄m mittit. Quas
 ille susceptas paucis arbitris sub cauato
 sacrariū pariete inclusas p̄betico spū p̄fu
 turas generatōi p̄scere p̄suauit. Quib;
 tūc deiectis z p̄stratis idolatrie vestigijs
 i edib; quōdā p̄phanis aurea tecta p̄surge
 rēt. S; post occasū Serapis q̄ nūq; vix
 rat: q̄ iam alteri? demōis stare de lubra po
 tuert: Naz dixerit si oēs q̄ erāt Alexandrie
 p̄ singlas pene colūnas cuiuscūq; d̄mōis
 edicule isulte ceciderūt. S; p̄ cūctas egypt̄
 p̄ri v̄bes: p̄ castella: p̄ vicōs: p̄ oērus: p̄ ri
 pas fluminis: p̄ heremū q̄q; si q̄ phana seu
 poti? busta repiri potuerūt: instātia vniū
 cuiusq; ep̄i obruta: z ad solū deducta sunt
 ita vt denuo rus culture redderet: q̄d inu
 ste fuerat demonibus deputatū.

De Thoracib; Serapis apud Alexan
 driā abrais: z signo christi in loco eorum
 reddito. **Caplm. XXXIX.**

Sed z illud apud Alexandriā gestuz
 est: q̄ etiā Thoraces Serapis q̄ p̄
 singlas q̄sq; domos i parietib;: in
 igressib;: i postib; etiā ac fenestris
 erāt ita abscessi sūt oēs z abrais: vt ne vesti
 giū q̄dē vsq; v̄l nōis appellatio: aut ip̄ius
 aut cuiuslibet alteri? d̄mōis remancr;: s;
 phis crucis d̄nice signū vnusq;sq; i postib;
 bus: in igressib;: in fenestris: in parietib;:

in colūnisq; depingeret. Qd̄ cū factū eē hi
 q̄ sup̄fuerāt ex paganis viderent in recor
 datiōe rei magne ex traditiōe sibimet anti
 q̄tus cōmēdate venisse p̄hibent. Signū h̄
 n̄m d̄nice crucis iter illas q̄s dicūt hiera
 ticas. i. sacerdotales l̄ras h̄e egypt̄y dicū
 tur. velut vnū ex ceteris l̄raz q̄ apud illos
 sūt elemētis. Cui? l̄re seu vocabuli h̄ac eē
 asserūt interpretatiōe. Vita v̄tura. Dice
 bāt ḡ hi q̄ tūc ammiratiōe rez gestaz p̄uer
 tebant ad fidē: ita sibi ab antiq̄s tradituz
 q̄ hec q̄ nūc colunt tā diu starēt: q̄ diu vi
 derēt signū istud venisse in q̄ eēt vita. Vñ
 accidit vt magis hi q̄ erāt ex sacerdotib;
 vel m̄stris tēploz ad fidē p̄uerterēt q̄ il
 li q̄s errorū p̄stigia z deceptionū machine
 delectabant.

Ut mensura aque Nilī fluminis quam
 Poechim vocant ad eccliam deferat.

Caplm. XXX.

Sane qm̄ moris erat in Egypto: vt
 mēsurā ascēdētis Nilī flumis ad
 tēplū Serapis deferret velut ad
 incremētū aq̄z z inūdatōis aucto
 rē. Subuerso ei? simulacro: igniq; p̄supto
 oēs sil̄ negabāt Serapin iniurie memorē
 aq̄s vltra z affluentia solitā largituz: S;
 vt oñderet de? n̄ Serapin q̄ m̄tro erat Ni
 lo posterior: s; se esse q̄ aq̄s flumis t̄p̄ib; su
 is iuberet exrescere: tāta ex eo z deiceps
 fuit inūdatio: quāta fuisse prius etas nul
 la meminerat. Et idō vlna ip̄a. i. aq̄ mēsurā
 ra quā poechim vocāt: ad aq̄z d̄m̄ in ec
 clesia cepit deferri. Sed vbi hec gesta re
 ligioso p̄ncipi nūciata sūt: extētis ad celā
 palmis cū igēt̄ fert exultatōe dixisse. Bra
 tias tibi christe: q̄ absq; vrbis illi? magne
 p̄nicie: tā vetus error extinctus est.

De Valentiniani iunioris interituz: z or
 tu. Eugenij. **Caplm. XXXI.**

Interea Valentinianus i occiduis
 ptib; animis q̄ntum etas patiebatur
 ardentib; republicā gerēs: cau
 sis etiā latētib; laqueo vitā finivit.
 S; h̄ q̄dē dolo ducis sui Arbogasti factū
 p̄firmabāt. Idq; q̄ maxime publice tene
 bat opinio. Alij q̄dē a cōmisso scelere du
 cem alienū dicebāt sed causas p̄stitisse q̄
 bus in h̄ adolescēs animi indignatiōe co
 geres: q̄d minus ei tanq̄ p̄ etatem nonduz
 valido: libera me de om̄ib; indulgeret. im̄

peria. Fuere tñ nonnulli sacerdotū: q̄ pau-
cis ab eo qui post creat̄ ē legatiōe susce-
pta imunē esse ducē a mort̄: scelere apud
Theodosiū testarent̄.

De respōsis Joānis monachi.

Caplm. XXXII.

Sed ille nibilo segni⁹ inflāmat⁹ ad
vltionē: arma q̄ Eugeniū q̄ in lo-
cū d̄fūcti s̄stituit⁹ ē corrigit. p̄io
dei volūtātē p̄ Joānez monachū:
d̄ q̄ supra memorauit⁹ sciscitat⁹. Tū ille q̄
pmā de Maximo ei victoriā p̄dixerat in-
cructam: etiā hāc licz non absq̄ plurima
vtriusq̄ sanguinis inundatiōe pmittit.

De apparatu belli aduersus Eugeniū
Theodosiū: z de victoria ei⁹ oionib⁹ ma-
gis q̄ virtute patrata.

Caplm. XXXIII.

Sit p̄parat⁹ ad bellū nō tā armoz
teloz q̄: q̄ ieiunioz oionūq̄ sub-
sidijs. nec tā excubiāz vigilijs: q̄
obsecrationū p̄noctationū muni-
tus. Circūibat cū sacerdotib⁹ z pp̄lo oia
oionū loca: an̄ martyzū et ap̄loz thecas
iacebat cilicio p̄strat⁹: et auxilia sibi fida
sc̄toz itercessiōe poscebat. at pagani q̄ er-
rores suos nouis semp̄ errorib⁹ animāt̄
nouare sacrificia: z rhomaz funest⁹ victi-
mis cructare: inspicere exta pecudū: z ex fi-
biāz p̄scia secuturaz Eugenio victoriā
nūciare. Sup̄stitios⁹ hec agēte: et cuz oī
aniositate Flauiano tūc p̄fecto: cur⁹ as-
sertiōib⁹ (maḡ em̄ erat ei⁹ i sapia p̄rogatis-
na) Eugeniū victorē fore p̄certo p̄sumpse-
rat. Sed vbi p̄e religiōis fretus auxilio
Theodosi⁹ alp̄iū fauces cepit vgere: p̄-
mo illi q̄b⁹ ne q̄c̄q̄ litare z frustra sacrifici-
cate tot victime de fallacie p̄scia trepidi
demōis i fugā p̄si. Post ēt mḡi hoz z do-
ctores errorz: p̄cipue Flauian⁹: pl⁹ pudor-
is q̄ sceler⁹ re⁹: cū potuisset euadere: eru-
dit⁹ admodū vir: mereri se mortē p̄ erro-
re iusti⁹ q̄ p̄ crimine iudicauit. Leteri p̄o
istruūt acie: z collocat⁹ i sup̄iori iugo insi-
dijs ip̄i pugnā i descēsu mōt̄ expectant.
Uex vbi ad p̄mos vctū ē: z ilico se legit-
mo p̄ncipi tradiderūt: cū ceter⁹ imis val-
lib⁹ dep̄hēsis: p̄sict⁹ acerrim⁹ gerit. Ste-
tit aliquādiu anceps victoria. fundebāt
auxilia barbaroz: z terga iā hostib⁹ dabāt
S̄z fiebat h̄ nō vt Theodosi⁹ vinceret: s̄z

ne p̄ barbaros vincere videret. Tū ille vt
p̄uersas suoz acies vidit stās i edita ru-
pe: vñ z asp̄icere z asp̄ici ab vtroq̄ posset
exercitu. piet̄ armis ad solita se p̄tit aus-
p̄ilia. et p̄strat⁹ i asp̄ectu di oipotēt̄: tu in-
q̄t de⁹ nosti. qz i noie filij ch̄itui vltōis in-
ste vt p̄to p̄lia ista suscep̄si: sec⁹ i me vin-
dica. Si p̄o cū cā p̄babili z i te p̄sist⁹: huc
veni. porrige dexterā tuie: ne forte dicāt
gētes vbi ē de⁹ eoz. Quā supplicatiōez p̄ij
p̄ncipiscerti a d̄o eē susceptā: hi q̄ aderāt
duces animāt̄ ad cedē. z p̄cipue Bacari⁹
vir fide: pietate: p̄tute ai z corp̄is ilignis
Et q̄ comes eē z soci⁹ Theodosij merere-
tur. p̄imos q̄sq̄ conto: telis: gladio pas-
sim sternit. agm̄ia hostiū p̄serta et p̄stipa-
ta p̄rupit. Iter p̄ milia ruētū ad ip̄m tyrā-
nū rupt⁹ agm̄ib⁹ z aceruati fuis stragib⁹
agit. Vix fortasse ab ip̄is credāt q̄ gesta
sūt. Etem̄ comptū ē q̄ p̄ illā ip̄atoris p̄cē
quā d̄o fuderat: vct⁹ ita vehemēs exort⁹ ē
vt tela hostiū i eos q̄ iecerāt retorq̄ret. Tū
q̄ maḡ vi p̄sistēte vctō oē iaculū missū ab
hostib⁹ frustrare: fracto aduersarioz aīo
seu poti⁹ diuinit⁹ repulso Arbogasto du-
ce ne q̄c̄q̄ d̄o aduerso fortit̄ faciere Euge-
ni⁹ an̄ Theodosij pedes: vincit⁹ p̄ terga
māib⁹ adducit. Ibiq̄ vite ei⁹ z certamis
finis fuit. Tū p̄o religioso p̄ncipi ḡhosio-
oz victoria: de frustrat⁹ opinionib⁹ paga-
noz q̄ de tyrāni iteritu fuit: q̄b⁹ spes van-
na z falsa diuinatio min⁹ i interitu cōtu-
lit pene q̄ pudor⁹ seruauit in vita.

De fine Theodosij post victoriā: z Ar-
chadio: atq̄ Honorio liber⁹ ei⁹ et heredi-
bus regni. Caplm. XXXIII.

Quāq̄ post hec vt futurozū p̄sci-
p̄ator. disponēde rei publice solli-
citudie strigeret: ad oriētes p̄tin⁹
mittit: vbi vctur⁹ ad bellū tuta li-
beros custodia cōmēdarat. Ibiq̄ Archa-
diū augustū regnū sibi dudū traditū fua-
re p̄cepit. Honorij p̄o pari dignatiōe p̄-
ditū: ad occidēt̄ imperiū venire osculis
iubet. Quo suscepto: et paternis osculis
amplexibusq̄ p̄stricto: tradit⁹ occidēt̄
lis regni gubernaculis: ip̄e rhomano im-
perio p̄ annos decē z septē feliciter guber-
nato: ad meliora migravit cum p̄ijssimis
p̄ncipib⁹ p̄ceptur⁹ p̄mia meritoz.

Expliciūt libri eccl̄iastice historie.

